

5.3. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

5.3.1. Σκοπός της Διδασκαλίας των Εικαστικών στους Κωφούς Μαθητές

Ο γενικός σκοπός της διδασκαλίας των Εικαστικών στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο είναι να γνωρίσει ο κωφός μαθητής τις Εικαστικές Τέχνες, να εμβαθύνει σ' αυτές και να τις απολαύσει μέσα από ισόρροπες δραστηριότητες έρευνας και δημιουργίας έργων, αλλά και μέσα από τη γνώση και την κατανόηση του φαινομένου της τέχνης, ώστε να καλλιεργηθεί ως δημιουργός και ως φιλότεχνος θεατής.

Ειδικότερα με το μάθημα των Εικαστικών επιδιώκεται να καλλιεργηθεί:

Η δημιουργικότητα του κωφού μαθητή, η παραγωγή καλλιτεχνικού έργου, η συμμετοχή του στις εικαστικές τέχνες.

Η γνώση και η χρήση των υλικών, των μέσων, των εργαλείων και των πηγών σε ποικίλες εικαστικές μορφές. (Μορφές που συμπεριλαμβάνουν βασικά σύμβολα της πολιτιστικής ταυτότητας, της οικουμενικής και παράλληλα της τοπικής κοινότητας κωφών).

Η συνειδητοποίηση εκ μέρους των κωφών παιδιών και εν δυνάμει μελλοντικών ενηλίκων κωφών ότι η καλλιτεχνική δημιουργία λειτουργεί ως δίοδος κατανόησης και έκφρασης της κοινότητας, συνηγορώντας στην ανάπτυξη πολιτισμικής ταυτότητας.

Η κατανόηση της πολιτιστικής διάστασης και η συμβολή των τεχνών στον πολιτισμό διαχρονικά και συγχρονικά. Η κατανόηση της δυνατότητας θετικής συμβολής των τεχνών στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των μελών της κοινότητας των κωφών.

Η ευαίσθητη ανταπόκριση, η κατανόηση, η κριτική προσέγγιση και η ανάλυση του εικαστικού έργου αλλά και του φαινομένου της Τέχνης γενικότερα. Η γνωριμία των ανά τον κόσμο συλλογικών ή ατομικών εικαστικών εκφράσεων κωφών καλλιτεχνών.

Η καλλιέργεια καλλιτεχνικής έμπνευσης ούτως ώστε τα κωφά παιδιά να δημιουργούν έργα τέχνης με πρόθεση να εκφράσουν την εμπειρία της Κώφωσης μέσω οπτικής Τέχνης.

Τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των εικαστικών σε κωφά παιδιά έχουν σθεναρά υποστηριχθεί. Οι δουλειές των κωφών ζωγράφων, γλυπτών, και αρχιτεκτόνων επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι πολλοί κωφοί είναι αληθινά προικισμένοι και συναγωνίζονται άνετα με άλλους του τομέα τους. Αυτό μπορεί να βασίζεται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτοί επέδειξαν επιμονή και προσήλωση στην ανάπτυξη των ταλέντων τους, παρά στην ύπαρξη ενός υποστηρικτικού και ενθαρρυντικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ένα αναλυτικό πρόγραμμα που εστιάζεται στην διδασκαλία των εικαστικών μπορεί κάλλιστα να ανοίξει πολύ περισσότερους ορίζοντες σε πολύ περισσότερα κωφά παιδιά.

Τα κωφά παιδιά μπορούν να είναι το ίδιο δημιουργικά και το ίδιο εκφραστικά στην τέχνη όπως και τα ακούοντα παιδιά εάν τους δοθεί η ευκαιρία να αναπτύξουν το δυναμικό τους. Τα κωφά παιδιά έχουν υψηλή αντίληψη των οπτικών τεχνών και εκφράζουν δίψα για μάθηση.

Στην τέχνη, μπορούν να βρεθούν κλειδιά αξιολόγησης της αντιληπτικής ικανότητας του παιδιού ως προς τον εαυτό του και ως προς τους άλλους. Επιπρόσθετα, οι τεχνικές του σχεδίου δύνανται να αποτιμήσουν και να αναπτύξουν τις γνωστικές λειτουργίες-ανακαλώντας διανοητικά, αναπαραστατικές και συνθετικές έννοιες και συλλαμβάνοντας και αναπαριστώντας χωρικές σχέσεις. Η διδασκαλία των εικαστικών τεχνών δύναται να παίξει κρίσιμο ρόλο στην νοητική, αντιληπτική και συναισθηματική ανάπτυξη των κωφών μαθητών.

Ως κεντρικός άξονας του μαθήματος ορίζεται μία πρώτη αισθητική, εικαστική προσέγγιση της ταυτότητάς τους ως κωφά παιδιά, χρησιμοποιώντας μορφολογικά πλαστικά στοιχεία με πρόθεση την έκφραση εγγενών πολιτισμικών ή φυσικών εμπειριών.

5.3.2. Άξονες, Γενικοί Στόχοι, Θεμελιώδεις Έννοιες Διαθεματικής Προσέγγισης

Ο ρόλος της τέχνης στα αναλυτικά προγράμματα για κωφά παιδιά έχει υποτιμηθεί. Το δυναμικό για εξαιρετικές επιδόσεις και ατομική ανάπτυξη υπάρχει χωρίς να αντλείται. Βάσει των δεδομένων, πιθανολογείται τόση ποικιλία στο περιεχόμενο και στην φιλοσοφία της διδακτικής της τέχνης, όσα και τα σχολεία των κωφών. Οι δάσκαλοι βρίσκονται σε συνεχή αναζήτηση τρόπων δημιουργίας ενός θετικού, γόνιμου και πλήρους ερεθισμάτων μαθησιακού περιβάλλοντος. Η τέχνη δύναται, πράγματι, να παρέχει τρόπους πραγμάτωσης αυτού του στόχου. Ως βασικοί στόχοι της καλλιτεχνικής αγωγής για κωφούς μαθητές προτείνονται:

- α) Η ενδυνάμωση της οπτικής αντίληψης
- β) Η ανάπτυξη προ-καλλιτεχνικών δεξιοτήτων
- γ) Η διεύρυνση της φαντασίας
- δ) Η ανάπτυξη ατομικής έκφρασης και πειραματισμού
- ε) Η ανάπτυξη της ανεξαρτησίας

Το σχολείο χρησιμοποιεί τις οπτικές και παραστατικές τέχνες «ως ένα ζωτικής σημασίας μέσον κατανόησης όλων των θεματικών αντικειμένων στον κόσμο του κωφού μαθητή».

Γενικός απώτερος στόχος είναι η περαιτέρω ανάπτυξη των καλλιτεχνικών δεξιοτήτων των μαθητών και η πραγμάτωση εικονοκλαστικών ομαδικών-συνεργατικών και ατομικών εργασιών σε θέματα που σχετίζονται με την κώφωση.

Ειδικότερα επιδιώκεται:

1. Η επίδραση στην αναγνώριση και ανάπτυξη της ίδιας της Νοηματικής Γλώσσας. Αυτή καθαυτή η γλώσσα παρουσιάζεται ως μία «παλλόμενη νέα μορφή τέχνης, μία οπτική ποίηση». Η αισθητική αξία της γλώσσας αναγνωρίζεται από τους κωφούς μαθητές με σκοπό την ενθάρρυνση ενός ήπιου συναπαντήματος της ρηματικής (γλωσσικής, λεκτικής) και της οπτικής εκφραστικής γλώσσας. Η αποδοχή της ως γλώσσας πλούσιας σε εκφραστικές και οπτικο-αισθητικές αξίες θα βοηθήσει στην ενδυνάμωση της πολιτιστικής ταυτότητας των κωφών μαθητών.
2. Η ανάπτυξη στόχων και δυνατοτήτων (πλεονεκτημάτων), που επικεντρώνονται στη λέξη «εαυτός», συμπεριλαμβάνοντας την αυτο-κατανόηση, αυτο-εξέλιξη, αυτο-γνώσια, αυτο-εκτίμηση, αυτο-εξερεύνηση, αυτο-αποδοχή, αυτο-υπόληψη, αυτο-εμπιστοσύνη και αυτο-έκφραση.
3. Η χρήση των αισθήσεων, η οπτική αντίληψη. Στον τομέα αυτό δίδεται σημαντική έμφαση όσον αφορά στα κωφά παιδιά. Δίδεται ιδιαίτερη σημασία στην κατανόηση της έννοιας του ρυθμού και στην ανάπτυξη της ψυχογλωσσοσωματικής συνείδησης. Οι οπτικές τέχνες μπορούν να θεωρηθούν ως πρωτεύοντα δημιουργικά μέσα για την ενδυνάμωση της γλωσσικής ανάπτυξης. Στο βαθμό που η καλλιτεχνική εμπειρία επιτρέπει στα κωφά παιδιά τη συμμετοχή τους σε φαντασιακές δράσεις, και που ενδεχομένως τις ενισχύει ή τις προεκτείνει, μπορεί να παρέχει ευκαιρίες για αφηρημένη σκέψη, όπως και να ενισχύσει ή να επιβάλλει γλωσσικά πρότυπα.
4. Η αύξηση της εστίασης σε οπτικές εμπειρίες, οπτικά ερεθίσματα, και οπτικούς μετασχηματισμούς των πληροφοριών, σε μία προσπάθεια να μεγιστοποιηθεί το δυναμικό του συστήματος επεξεργασίας των οπτικά δομημένων πληροφοριών.
5. Η άμεση προσέγγιση με τη διαμεσολάβηση της οπτικής σκέψης που δίδει έμφαση στη διαδικασία, παρά στο αποτέλεσμα.
6. Η συνεργασία στην επίλυση προβλημάτων, η ενδυνάμωση των σχέσεων ανάμεσα σε κωφούς και βαρήκοους συμμαθητές, και η κοινωνική αλληλεπίδραση.
7. Η ενσωμάτωση χωρίς τη διαμεσολάβηση της προφορικής γλώσσας όταν κωφά παιδιά εργάζονται από κοινού με ακούοντα παιδιά.

8. Η βελτίωση των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων.
9. Η διοχέτευση συγκινήσεων σε εποικοδομητικές οδούς και η επικοινωνία μέσω μη ρηματικών διαύλων.
10. Η προσέγγιση της λογοτεχνίας και άλλων μορφών τέχνης.
11. Η λειτουργία της εικαστικής τέχνης ως μέσου διδασκαλίας άλλων μαθημάτων (ιστορία, ανάγνωση, κοινωνιολογία) αλλά και ως δραστηριότητας του ελεύθερου χρόνου.
12. Ο θετικός προσανατολισμός των κωφών μαθητών προς τις καλές τέχνες ως δυνατότητα επαγγελματικής σταδιοδρομίας.
13. Η μετάδοση της αυθεντικής καλλιτεχνικής κληρονομιάς των κωφών ως μέσο αυτοεπιβεβαίωσης των κωφών παιδιών και των δυνατοτήτων τους.

I. ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Άξονες Γνωστικού Περιεχομένου	Γενικοί Στόχοι (Γνώσεις, Δεξιότητες, Στάσεις και Αξίες)	Ενδεικτικές Θεματικές Έννοιες Διαθεματικής Προσέγγισης
<p>Εξοικείωση με υλικά, μέσα και τεχνικές.</p> <p>Μορφικά στοιχεία. Μορφοπλαστικά στοιχεία καλλιτεχνικών δράσεων με πρόθεση την έκφραση εγγενών πολιτισμικών ή φυσικών εμπειριών λόγω κώφωσης.</p> <p>Θεματική προσέγγιση, περιεχόμενο, νόημα. Βιωματική προσέγγιση.</p> <p>Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες.</p> <p>Εισαγωγή στην αισθητική προσέγγιση.</p> <p>Εισαγωγή στην αισθητική προσέγγιση της νοηματικής γλώσσας.</p> <p>Μορφές εικαστικών τεχνών. Οπτικές τέχνες.</p> <p>Έργα τέχνης. Έργα τέχνης βασισμένα στην εμπειρία της κώφωσης.</p> <p>Ιστορία τέχνης. Ιστορία της τέχνης των κωφών. Εικαστικά κινήματα κωφών.</p> <p>Καλλιτέχνες.</p> <p>Κωφοί καλλιτέχνες.</p> <p>Απλά στοιχεία αισθητικής, κριτικής και ανάλυσης έργου. Πλαστικές αξίες. Πλαστικές</p>	<p>Επιδιώκεται ο μαθητής:</p> <p>Να εξοικειωθεί με τα υλικά μέσα και τα βασικά στοιχεία της εικαστικής γλώσσας.</p> <p>Να ερευνά, να πειραματίζεται και να χρησιμοποιεί διάφορα υλικά και τεχνικές δημιουργώντας εικαστικά έργα. Να ενθαρρύνεται να δημιουργεί έργα που θα εκφράζουν την εμπειρία της κώφωσης.</p> <p>Να εκφράζει και να αναπτύσσει ιδέες, εμπειρίες και συναισθήματα μέσα από τα έργα του. Να χρησιμοποιεί σύμβολα. Να εξερευνά τα σημαινόμενα της νοηματικής γλώσσας και να τα μετατρέπει σε εικαστικά δρώμενα.</p> <p>Να αποκτά γνώσεις και πληροφορίες για τις εικαστικές τέχνες, κατανοώντας ότι τα έργα τέχνης εκφράζουν απόψεις, αξίες και ιδέες του πολιτισμού μας και άλλων πολιτισμών. Να κατανοεί τις ιδέες της κοινότητας των κωφών.</p> <p>Να ανακαλύπτει ότι η τέχνη είναι σπουδαίος τρόπος έκφρασης και να την χρησιμοποιεί διαθεματικά με τα άλλα μαθήματα.</p> <p>Να κατανοεί και να χρησιμοποιεί την ορολογία, για να εκφράσει τις σκέψεις, τις απόψεις και τα συναισθήματά του για τα έργα τέχνης ακουόντων και κωφών καλλιτεχνών. Να χρησιμοποιεί πληροφορίες για κωφούς καλλιτέχνες, για τις προθέσεις αυτών των καλλιτεχνών και να κατανοεί το κοινωνικό ή πολιτικό περιεχόμενο των έργων τέχνης που εκφράζουν την εμπειρία της κώφωσης. Να γνωρίζει τις ιστορικές παραμέτρους που διέπουν αυτά τα έργα.</p> <p>Να επιδεικνύει τις ικανότητές του σε ατομικές και σε ομαδικές καλλιτεχνικές εργασίες. Να συνεργάζεται με άλλα κωφά ή ακούοντα παιδιά.</p> <p>Να αναγνωρίζει διάφορα εικαστικά επαγγέλματα και τις ικανότητες των ατόμων που ασχολούνται με αυτά.</p>	<p>Ύλη,</p> <p>Χρώμα,</p> <p>Μορφή,</p> <p>Δομή,</p> <p>Κίνηση, Δυναμική,</p> <p>Όγκος,</p> <p>Χώρος,</p> <p>Νοηματικός χώρος,</p> <p>Βάθος,</p> <p>Σύνθεση,</p> <p>Ισορροπία,</p> <p>Ρυθμός,</p> <p>Εικόνα,</p> <p>Ιδέα,</p> <p>Δημιουργία,</p> <p>Πολιτισμός,</p> <p>Πολιτιστική ταυτότητα,</p> <p>Αυτοπεποίθηση,</p> <p>Ταύτιση,</p> <p>Παράδοση,</p> <p>Κληρονομιά,</p> <p>Χρόνος,</p> <p>Μεταβολή,</p> <p>Εξέλιξη,</p> <p>Πρωτοτυπία,</p> <p>Καινοτομία,</p> <p>Έμπνευση,</p> <p>Υπέρβαση,</p> <p>Πειραματισμός,</p> <p>Εξερεύνηση,</p> <p>Επικοινωνία,</p>

αξίες και εννοιακές παράμετροι έργων κωφών καλλιτεχνών.		Αλληλεπίδραση, Εξάρτηση, Μήνυμα, Ενθάρρυνση, Σύμβολο, Ομοιότητα- Διαφορά, Διαπολιτισμικότητα, Ενδυνάμωση.
---	--	--

5.3.3. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

Ι. ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Α' Τάξη

Σκοπός:

Να γνωρίσουν τα κωφά παιδιά απλές τεχνικές ζωγραφικής, να πειραματιστούν με τα υλικά, να αποκτήσουν χειροτεχνικές δεξιότητες, να δοκιμάσουν τρόπους εικαστικής γραφής, να παρατηρήσουν και να αναπαραστήσουν εικόνες που έχουν σχέση με το περιβάλλον. Να γνωρίσουν τα δομικά στοιχεία της νοηματικής γλώσσας μέσω της εικαστικής γλώσσας.

Άσκηση:

- Α) Ασκήσεις με καθαρά χρώματα, πρώτες αναμειξεις.
- Β) Εικαστικές δράσεις με τα νοήματα των χρωμάτων και παράλληλη σύνδεση με τις αντίστοιχες ελληνικές λέξεις.
- Γ) Ασκήσεις με γραμμές, ασκήσεις οπτικού ρυθμού. Περιγράμματα χεριών. Αποτυπώματα παλάμης.
- Δ) Κατασκευή φιγούρων ζώων, ανθρώπων. Κατασκευή χειρομορφών της ελληνικής νοηματικής γλώσσας.
- Ε) Βιωματικές ψυχογλωσσοσωματικές ασκήσεις μέσω του χρώματος.

Θέματα:

Εικόνες από παραμύθια, εικόνες ζώων και μορφών από το περιβάλλον των κωφών παιδιών και από τον κόσμο της φαντασίας.

Χειρομορφές που μετατρέπονται σε αντικείμενα ή ζώα.

Β' Τάξη

Σκοπός:

Διεξοδικότερη επεξεργασία προηγούμενων πληροφοριών που σχετίζονται με το χρώμα, πλουσιότερη διακόσμηση, περισσότερες πληροφορίες που αφορούν τεχνικές και υλικά. Προσπάθεια αναπαραστάσης πραγμάτων από το περιβάλλον με συνειδητή παρατήρηση.

Πρώτη συνειδητή προσέγγιση στα μορφοπλαστικά στοιχεία της νοηματικής γλώσσας.

Άσκηση:

- Α) Χρωματισμός σχημάτων με αρμονίες και αντιθέσεις. Ένταξη χειρομορφών σε απλά γεωμετρικά σχήματα.

Β) Ασκήσεις ματιέρας με διαφάνειες, με μονοτυπίες. Σχεδιασμός παλάμης σε ποικίλα υλικά, εξερεύνηση υφής.

Γ) Κολάζ με χρωματιστά χαρτιά ή με φιγούρες ζωγραφισμένες και κομμένες με ψαλίδι ή κομμένες ελεύθερα και ζωγραφισμένες.

Ομαδική άσκηση κολάζ με επιζωγραφισμένες παλάμες.

Θέματα:

Εικόνες από τη μυθολογία και την παράδοση.

Εικόνες που αφορούν τις διάφορες εποχές και τα γεγονότα που συμβαίνουν.

Ήπια ενσωμάτωση των αρχετυπικών συμβόλων της κοινότητας των κωφών σε εικαστικές δράσεις με εποχιακό χαρακτήρα (ευχετήριες κάρτες, στεφάνι από χειρομορφές).

Γ' Τάξη

Σκοπός:

Πειραματισμοί με τεχνικές, σύνθεση, οργάνωση, σχημάτων, ανάλυση μορφών και αναγωγή σε απλές γεωμετρικές φόρμες.

Άσκηση:

Α) Ασκήσεις σχετικά με τις χρωματικές ποιότητες.

Β) Ασκήσεις οργάνωσης του χώρου, ισορροπίες. Καθρεπτικός σχεδιασμός χειρομορφών και δημιουργία νοήματος.

Γ) Επεξεργασία χειρομορφών ελληνικής νοηματικής γλώσσας. Επιλογή από τα παιδιά χειρομορφών. Εύρεση νοημάτων σχετικών με τις επιλεγμένες χειρομορφές και επεξεργασία της εικαστικής αναπαράστασης των νοημάτων.

Θέματα:

Σχέδιο και ζωγραφιές διαφόρων αντικειμένων από τη φύση, απεικόνιση επίκαιρων θεμάτων και εορτασμών, κατασκευή μάσκας με χαρτί, με χαρτοπολτό.

Δ' Τάξη

Σκοπός:

Εμβάθυνση σε ήδη γνωστά προβλήματα. Αναλύσεις σε προβλήματα σύνθεσης, σε προβλήματα υφής. Μελέτη σε υλικά και τεχνικές. Επεξεργασία προβλημάτων με παρατήρηση της φύσης. Σύνδεση εαυτού με τη φυσική γλώσσα. Αποδοχή της κώφωσης, υπέρβαση της ματαιώσης. Η αισθητική διάσταση της γραφής.

Άσκηση:

Α) Σχέδιο και ζωγραφική από τη φύση.

Β) Χρησιμοποίηση διαφόρων υλικών σε μια κατασκευή. Γλυπτή κατασκευή χειρομορφής.

Γ) Ασκήσεις με ματιέρες, με διάφορους τρόπους γραφής. Το όνομα του παιδιού με ζωγραφισμένο δακτυλικό αλφάβητο.

Δ) Ομαδική εργασία με αυτοπροσωπογραφίες των παιδιών και το μονόγραμμά τους στο δακτυλικό αλφάβητο.

Θέματα:

Πορτρέτο, σχέδιο και χρώμα.

Αυτοπροσωπογραφία που νοηματίζει.

Ζωγραφιά με ερέθισμα ζωγραφικό πίνακα κωφού καλλιτέχνη ή επίσκεψη σε ατελιέ κωφού εικαστικού.

Κατασκευή κούκλας με χαρτοπολτό (η κούκλα να είναι ήρωας μιας ιστορίας που θα δημιουργήσουν τα ίδια τα κωφά παιδιά ή ενός παραμυθιού ή μίας κωφής κούκλας που νοηματίζει).

Το δακτυλικό αλφάβητο ως εικαστική γλώσσα.

Ε΄ Τάξη

Σκοπός:

Εμβάθυνση σε προβλήματα αναπαράστασης του χώρου. Σχέσεις τεχνικής και εκφραστικών δυνατοτήτων.

Άσκηση:

Α) Ασκήσεις για τη διάκριση και την απόδοση των επιπέδων.

Β) Σύνδεση του υλικού με τη φόρμα και τις χρωματικές διαβαθμίσεις.

Γ) Ασκήσεις υφής, χαρακτηριστική. Χαρακτική σε λινόλεουμ του δακτυλικού μονογράμματος του κωφού μαθητή.

Θέματα:

Εικόνες από καθημερινά θέματα της σχολικής κοινότητας των κωφών μαθητών, από επαγγέλματα, από εκδρομές, εικόνες της πόλης.

Λινοτυπίες, κατασκευές με χαρτοπολτό (π.χ. ζώα, μάσκες, διακοσμητικά).

ΣΤ΄ Τάξη

Σκοπός:

Διεξοδική επεξεργασία παλαιών προβλημάτων. Αναλυτική ανάπτυξη και αντιμετώπιση των ποιοτήτων του χρώματος. Λεπτές παρατηρήσεις των φυσικών αντικειμένων.

Άσκηση:

Α) Απεικόνιση χώρου.

Β) Χρωματικές αντιθέσεις.

Γ) Οργάνωση σχημάτων, επαναλαμβανόμενα σχήματα, μοτίβο. Στάμπες σε χαρτί και ύφασμα.

Δ) Χρωματικός κύκλος, βασικά και συμπληρωματικά χρώματα. Ασκήσεις.

Ε) Δημιουργία παραμυθιού με κωφούς χαρακτήρες. Αφήγηση στη νοηματική γλώσσα, συγγραφή της ιστορίας και εικονογράφηση φιγούρων που νοηματίζουν.

Θέματα:

Εικόνες από το σχολικό χώρο, από καθημερινά θέματα της κοινότητας των κωφών. Δρόμοι, κτήρια σε προοπτική.

Συνθέσεις με αντικείμενα, «νεκρή φύση».

Εικονογράφηση κειμένου, κόμικ.

5.3.4. Παράδειγμα Διαθεματικού Σχεδίου Εργασίας (Project)

Παράδειγμα διαθεματικού σχεδίου εργασίας (project) με άξονα την Αισθητική Αγωγή στο Δημοτικό με τίτλο «Πηλός». Η επιλογή του πηλού ως κεντρικού αντικειμένου έχει ως επιδίωξη:

α) Για τους εκπαιδευτικούς: να αποκτήσουν διδακτική ικανότητα στην πηλοπλαστική και ικανότητα στη διαθεματική μεθοδολογία.

β) Για τους μαθητές: να γνωρίσουν αυτό το υλικό και κατάλληλες τεχνικές, να συνδέσουν τον πηλό με αρχαία ελληνική, βυζαντινή και σύγχρονη τέχνη, να γνωρίσουν το επάγγελμα του κεραμίστα, να αναπτύξουν διάφορες ιδέες χρησιμοποιώντας τον πηλό.

Διαθεματικά συνδέεται με τα άλλα αντικείμενα ως εξής:

α) Στην ελληνική γλώσσα γίνεται γλωσσική επεξεργασία κειμένων με θέμα τον πηλό.

β) Στην ιστορία γίνεται σύνδεση, επεξεργασία και ταξινόμηση των κεραμικών όλων των περιόδων που εξετάζονται (Μινωική, Μυκηναϊκή κτλ.).

γ) Πραγματοποιείται οργανωμένη και προετοιμασμένη επίσκεψη σε εργαστήριο κεραμικής.

δ) Στην αισθητική αγωγή, τα παιδιά δημιουργούν μία χειρομορφή από ψυχρό πηλό.

ε) Στη νοηματική γλώσσα, οι μαθητές μαθαίνουν τα νοήματα των λέξεων και των όρων και πειραματίζονται ως γλωσσοπλάστες σε μία λεξικολογική και παράλληλα θεατρική απόδοση της δημιουργικής διαδικασίας της κεραμικής τέχνης. Αναλύουν τα δομικά στοιχεία των νοημάτων που χρησιμοποιούνται στην ειδικότητα του κεραμίστα.

5.3.5. Εργαστήρια Εικαστικών για το Δημοτικό

Το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής πρέπει να γίνεται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο με κατάλληλη υποδομή για τη χρήση ποικίλων υλικών, αποθηκευτικό χώρο, βιβλιοθήκη, δυνατότητα προβολών, συσκότισης και πρόσβασης σε συστήματα πληροφορικής. Όταν δεν υπάρχει μόνιμο εργαστήριο, δημιουργούμε συνθήκες εργαστηρίου στις κοινές με τα άλλα μαθήματα αίθουσες μεταφέροντας, στο μέτρο του δυνατού, τα απαραίτητα υλικά και μέσα.

Το εργαστήριο Εικαστικών πρέπει να έχει ως ελάχιστες προϋποθέσεις:

Ευρυχωρία, καλό φωτισμό, παροχή νερού με κατάλληλη αποχέτευση, σωστό αερισμό του χώρου, υποστηρικτικά τεχνολογικά βοηθήματα κωφών.

Ράφια, ντουλάπια και ιδιαίτερο αποθηκευτικό χώρο για τη φύλαξη έργων, υλικών και εργαλείων.

Τα απαραίτητα μέσα, για να εξυπηρετούνται οι πολλαπλές ανάγκες εργασίας των παιδιών, όπως μεγάλοι πάγκοι για εργασία ατομική ή κατά ομάδες, καβαλέτα, επίπεδες επιφάνειες έκθεσης έργων.

Δυνατότητες προβολής (προβολέα σλάιτς, οθόνη, κουρτίνες συσκότισης και άλλα) τηλεόραση, βίντεο, υπολογιστή και εκτυπωτή.

Υλικά και εργαλεία ανάλογα με την ηλικία των παιδιών.

Βιβλιοθήκη, αρχείο εποπτικού υλικού και βιντεοθήκη.

Πλήρη ειδικό εξοπλισμό για διάφορα είδη εικαστικών τεχνών με συνθετότερες δυνατότητες και μεγαλύτερες απαιτήσεις, δημιουργία επιμέρους εργαστηρίων - γωνιών για τα αντικείμενα που προτείνει το πρόγραμμα σπουδών.

5.3.6. Προτεινόμενο Διδακτικό Υλικό για το Μάθημα των Εικαστικών Όλων των Βαθμίδων

Βιβλία μαθητή:

Ένα βιβλίο μαθητή για τις τάξεις Α' και Β' του Δημοτικού.

Ένα βιβλίο μαθητή για τις τάξεις Γ' και Δ' του Δημοτικού.

Ένα βιβλίο μαθητή για τις τάξεις Ε' και ΣΤ' του Δημοτικού.

Ένα βιβλίο μαθητή για τις τάξεις Α', Β' και Γ' Γυμνασίου.

Στα βιβλία χρησιμοποιούνται στοιχεία της κοινότητας των κωφών.

Τετράδια εργασιών και ασκήσεων:

Ένα τετράδιο εργασιών και ασκήσεων για τις τάξεις Α' και Β' του Δημοτικού.

Ένα τετράδιο εργασιών και ασκήσεων για τις τάξεις Γ' και Δ' του Δημοτικού.

Ένα τετράδιο εργασιών και ασκήσεων για τις τάξεις Ε' και ΣΤ' του Δημοτικού.

Ένα τετράδιο εργασιών και ασκήσεων για τις τάξεις Α', Β' και Γ' Γυμνασίου.

Στα τετράδια χρησιμοποιούνται στοιχεία της κοινότητας των κωφών. Στις ασκήσεις ενσωματώνονται εικονοκλαστικά σύμβολα της πολιτιστικής ταυτότητας των κωφών.

Βιβλία εκπαιδευτικών:

Ένα βιβλίο δασκάλου για τις τάξεις Α' και Β' του Δημοτικού.

Ένα βιβλίο δασκάλου για τις τάξεις Γ' και Δ' του Δημοτικού.

Ένα βιβλίο δασκάλου για τις τάξεις Ε' και ΣΤ' του Δημοτικού.

Ένα βιβλίο καθηγητή για τις τάξεις Α', Β' και Γ' του Γυμνασίου.

Εποπτικό υλικό:

Μία σειρά 30-50 διαφανειών που θα συνοδεύουν τα τρία βιβλία δασκάλου (3 βιβλία X 1 σειρά = 3 σειρές).

Μία σειρά 30-50 διαφανειών που θα συνοδεύει το βιβλίο του καθηγητή.

Μία σειρά 30-50 διαφανειών με έργα τέχνης που να εκφράζουν την εμπειρία της κώφωσης.

Μία βιντεοκασέτα διάρκειας 1 ώρας που θα συνοδεύει τα 3 βιβλία δασκάλου (συνολικά 3 βιντεοκασέτες) στην ελληνική νοηματική γλώσσα και στην ελληνική με υπότιτλους.

Μία βιντεοκασέτα διάρκειας 1 ώρας που θα συνοδεύει το βιβλίο του καθηγητή στην ελληνική νοηματική γλώσσα και στην ελληνική με υπότιτλους.

Μία σειρά από 30 αφίσες με έργα τέχνης και φυλλάδιο οδηγιών για το Δημοτικό.

Μία σειρά από 30 αφίσες με έργα τέχνης και φυλλάδιο οδηγιών για το Γυμνάσιο.

Μία σειρά από 10 αφίσες με έργα τέχνης κωφών και με επεξηγηματικές πληροφορίες για όλες τις βαθμίδες.

Ένα CD - ROM (διαδραστικό εκπαιδευτικό λογισμικό) για το Δημοτικό στην ελληνική νοηματική γλώσσα και στην ελληνική γλώσσα με υπότιτλους.

Ένα CD - ROM (διαδραστικό εκπαιδευτικό λογισμικό) για το Γυμνάσιο στην ελληνική νοηματική γλώσσα και στην ελληνική γλώσσα με υπότιτλους.

Ένα CD - ROM στην ελληνική νοηματική γλώσσα (διαδραστικό εκπαιδευτικό λογισμικό) για το Δημοτικό με εικαστικές δράσεις που να εκφράζουν τα πολιτιστικά στοιχεία της κοινότητας κωφών.

Ένα CD - ROM στην ελληνική νοηματική γλώσσα (διαδραστικό εκπαιδευτικό λογισμικό) για το Γυμνάσιο με εικαστικές δράσεις που εκφράζουν τα πολιτιστικά στοιχεία της κοινότητας κωφών.

5.4. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΘΕΑΤΡΟΥ

5.4.1. Σκοπός της Διδασκαλίας του Θεάτρου

Γενικός σκοπός της διδασκαλίας του Θεάτρου στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο είναι να ενθαρρυνθούν οι κωφοί μαθητές ώστε να αναπτύξουν ικανότητες και κλίσεις για να μπορέσουν να λειτουργήσουν αρμονικά τόσο ως αυτόνομες προσωπικότητες όσο και μέσα στην ομάδα.

Ειδικότερα επιδιώκεται:

Η ενθάρρυνση της δημιουργικής έκφρασης. Η ενθάρρυνση της χρήσης της νοηματικής γλώσσας και των στοιχείων της καθώς και των ακραίων εκφράσεων της ως δημιουργική δυνατότητα.

Η γνωριμία του κωφού παιδιού με τον εαυτό του, η συνεργασία και η αρμονική ένταξή του στην ομάδα. Η αποδοχή της κώφωσης και η υπέρβαση της ματαιώσης σε συνεργασία με τους κωφούς συμμαθητές.

Η ανάπτυξη των φυσικών και διανοητικών ικανοτήτων και η καλλιέργεια του ψυχικού κόσμου.

Η διαμόρφωση αισθητικής - καλλιτεχνικής αντίληψης και κριτηρίου και η παραγωγή καλλιτεχνικού προϊόντος (οι κωφοί μαθητές ως δέκτες και δημιουργοί).

Η γνωριμία με τα καλλιτεχνικά - πολιτιστικά επιτεύγματα τόσο της πατρίδας του όσο και των άλλων πολιτισμών με τη διαμεσολάβηση διερμηνέων νοηματικής γλώσσας ειδικά εκπαιδευμένων στη θεατρική εκφορά της. Η γνωριμία με άμεσο τρόπο με τα καλλιτεχνικά – πολιτιστικά δρώμενα τόσο της ελληνικής κοινότητας των κωφών όσο και των άλλων κοινοτήτων των κωφών.

Η απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων για το θέατρο και τις άλλες τέχνες, καθώς και για τη σχέση τους με τον πολιτισμό και την κοινωνία. Η απόκτηση γνώσεων για το θέατρο κωφών και τις άλλες καλλιτεχνικές εκφάνσεις τους, καθώς και για τη σχέση τους με τον πολιτισμό και την κοινωνία των κωφών.

Η δημιουργική ανάπτυξη των εκφραστικών δεξιοτήτων των κωφών παιδιών μέσα από τη νοηματική γλώσσα.

Η δημιουργική πρωτότυπη παραγωγή δραματικών δράσεων στη μητρική τους γλώσσα.

Η γνωριμία της ιστορίας των ιδεών και ρευμάτων στο χώρο της Θεατρικής Τέχνης, που συνέβαλαν στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού, και η κατανόηση της αξίας της διαπολιτισμικής και πολυπολιτισμικής αγωγής. Η γνωριμία της ιστορίας της παγκόσμιας Θεατρικής Τέχνης των κωφών και πώς αυτή συνέβαλε στην εξέλιξη της πολιτιστικής ταυτότητας των κωφών. Η αναγνώριση της αλληλεπίδρασης του ευρύτερου χώρου της Θεατρικής Τέχνης με τη θεατρική παράδοση των κωφών.

Η συνειδητοποίηση της έννοιας του ρόλου.

Η συλλογική καλλιτεχνική δημιουργία (θεατρική παράσταση).

Η άμεση ενεργοποίηση, η συμμετοχή και η παρέμβαση του κωφού μαθητή στη διδακτική διαδικασία.

Η παραγωγική διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων μέσα από τις εφαρμογές του δράματος, καθώς και η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη.

Η συνειδητοποίηση της δυνατότητας εξέλιξης αυτής καθαυτής της νοηματικής γλώσσας ως αυτόνομης θεατρικής γλώσσας.

5.4.2. Άξονες, Γενικοί στόχοι, Θεμελιώδεις Έννοιες Διαθεματικής Προσέγγισης

Ι. ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Τάξη	Άξονες Γνωστικού Περιεχομένου	Γενικοί Στόχοι (Γνώσεις, Δεξιότητες, Στάσεις και Αξίες)	Ενδεικτικές Θεμελιώδεις Έννοιες Διαθεματικής Προσέγγισης
Α' - Β'	<p>Σωματική και κινησιολογική ανάπτυξη σε σχέση με το χώρο, το χώρο που νοηματίζουμε, τη σκηνή, την ομάδα, τον παρτενέρ. Κατανόηση δομών χώρου, νοηματικού χώρου, χρόνου κ.ά.</p> <p>Ασκήσεις κίνησης, χορός, ρυθμικά και οπτικά ερεθίσματα. Συνεργασία με παρτενέρ στις αντίστοιχες ασκήσεις.</p> <p>Πρώτες ομαδικές ασκήσεις.</p> <p>Ασκήσεις συνειδητοποίησης της δυνατότητας εξέλιξης αυτής καθαυτής της νοηματικής γλώσσας ως αυτόνομης θεατρικής γλώσσας.</p> <p>Οι χειρομορφές της νοηματικής γλώσσας ως θεατρικές αξίες.</p> <p>Ψυχοσωματική έκφραση μέσα από το ελεύθερο παιχνίδι, οργανωμένο αυτοσχεδιασμό, παντομίμα, εκφραστική, μιμική.</p> <p>Θεατρικό παιχνίδι-σύνδεση θεατρικού παιχνιδιού με τις εικαστικές τέχνες-ενεργοποίηση με οπτικά ερεθίσματα.</p> <p>Δραματοποίηση.</p> <p>Ανάπτυξη της γλωσσικής και εκφραστικής ικανότητας μέσω του αυτοσχέδιου διαλόγου και της επεξεργασίας λογοτεχνικών κειμένων. Ανάπτυξη επικοινωνιακών κωδικών.</p> <p>Ανάπτυξη νοηματικής γλώσσας ως αφηγηματικής τεχνικής.</p> <p>Πρώτα στοιχεία του δραματικού διαλόγου.</p> <p>Καλλιέργεια αισθητικής έκφρασης και δημιουργίας πολλαπλής φύσης καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων: άμεση αισθητική εμπειρία, επαφή με όλες τις τέχνες, γνωριμία με τη θεατρική παραγωγή (Κουκλοθέατρο, Καραγκιόζης κ.ά.) με τη διαμεσολάβηση διερμηνέων νοηματικής γλώσσας ειδικά εκπαιδευμένων στη θεατρική εκφορά της. Γνωριμία με τη</p>	<p>Επιδιώκεται ο κωφός μαθητής:</p> <p>Να αναγνωρίζει το σώμα του, τον εαυτό του και τους άλλους.</p> <p>Να εξερευνήσει και να αναγνωρίσει τις δυνατότητες που του δίνει το σώμα του, καθώς και τα όρια που του θέτει. Να εξερευνήσει το χώρο στον οποίο νοηματίζει. Να εξελίξει στο έπακρο τις εκφράσεις του προσώπου που αποτελούν μέρος του συντακτικού της νοηματικής γλώσσας και να δοκιμάσει τις δραματοποιημένες μορφές τους.</p> <p>Να ενταχθεί στην ομάδα και να συνεργάζεται αρμονικά.</p> <p>Να αναπτύξει τις δυνατότητες επικοινωνίας και ιδιαίτερα τη μη λεκτική επικοινωνία.</p> <p>Να έλθει σε επαφή με τους διαφορετικούς τρόπους σκέψης και έκφρασης των άλλων.</p> <p>Να αναπτύξει ικανότητες για δημιουργική έκφραση.</p> <p>Να αναπτύξει τις γλωσσικές και εκφραστικές του δυνατότητες: αφήγηση, περιγραφή, ακρίβεια και βελτίωση της έκφρασης, διάλογος, συζήτηση, δημιουργία έντεχνων μορφών νοηματικής γλώσσας.</p> <p>Να διαμορφώσει αισθητική-καλλιτεχνική αντίληψη ώστε να λειτουργεί κατά το δυνατόν επαρκώς τόσο ως θεατής όσο και ως δημιουργός καλλιτεχνικού προϊόντος.</p> <p>Να αναπτύξει δεξιότητες και διάθεση για συνεργασία, κοινωνική συμμετοχή, αυτονομία και ελευθερία.</p> <p>Να έλθει σε επαφή με όλες τις τέχνες, όπως επίσης και να γνωρίσει έργα κωφών καλλιτεχνών που να εκφράζουν την εμπειρία</p>	<p>Συλλογικότητα, Συνεργασία, Χώρος, Νοηματικός χώρος, Κίνηση, Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση, Εξάρτηση, Μορφή, Οργάνωση, Πολιτισμός, Παράδοση, Χρόνος, Μεταβολή, Εξέλιξη, Ομοιότητα- Διφορά.</p>

	<p>θεατρική παραγωγή της ελληνικής κοινότητας των κωφών.</p> <p>Γνωριμία με την παράδοση των κωφών παραμυθάδων.</p>	<p>της κώφωσης. Να αντιληφθεί τις πλαστικές τους αξίες.</p> <p>Να έλθει σε επαφή με τα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά επιτεύγματα τόσο της πατρίδας του όσο και άλλων πολιτισμών. Η γνωριμία με άμεσο τρόπο με τα καλλιτεχνικά – πολιτιστικά δρώμενα τόσο της ελληνικής κοινότητας των κωφών όσο και των άλλων κοινοτήτων των κωφών.</p>	
--	---	--	--

Τάξη	Άξονες Γνωστικού Περιεχομένου	Γενικοί Στόχοι (Γνώσεις, Δεξιότητες, Στάσεις και Αξίες)	Ενδεικτικές Θεμελιώδεις Έννοιες Διαθεματικής Προσέγγισης
Γ'-Δ'	<p>Εξέλιξη της κατεύθυνσης της κινησιολογικής ανάπτυξης του πρώτου ηλικιακού επιπέδου, με έμφαση στην πρωτοβουλία αφενός και στη συλλογικότητα αφετέρου.</p> <p>Μεγαλύτερη ανάπτυξη της σχέσης με τη δράση και τη συμπεριφορά, που μπορεί να οδηγήσει σε δραματοποίηση.</p> <p>Διεύρυνση της σχέσης του παιδιού με τη «φυσική» του γλώσσα, την νοηματική γλώσσα και τις δυνατότητες γλωσσικής έκφρασης. Επαφή με λογοτεχνικά κείμενα. Επαφή με οπτικό υλικό θεατρικών δρώμενων στη νοηματική. Ο θεατρικός κώδικας ως εργαλείο μάθησης και επαφής με άλλους κώδικες (μαθήματα).</p> <p>Ευαισθητοποίηση στο θέατρο:</p> <p>1) Εξοικείωση με τη θεατρική παράσταση ως θεατές. Επίσκεψη στο Θέατρο Κωφών</p> <p>2) Πρώτες προσπάθειες (προσωπική εμπειρία) για θεατρική παράσταση. Σύνδεση τομέων Αισθητικής Αγωγής.</p>	<p>Οι γενικοί στόχοι παραμένουν οι ίδιοι με την Α'-Β' Δημοτικού. Στο επίπεδο αυτό, με βάση την αύξηση των προσωπικών φυσικών, νοητικών, ψυχικών ικανοτήτων, και δεδομένου ότι το παιδί μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μέσα στην ομάδα οριοθετώντας πιο εύκολα τον εαυτό του και τους άλλους, διευρύνονται οι επιδιώξεις εντός του πλαισίου των στόχων που προδιαγράφηκαν στο προηγούμενο επίπεδο.</p>	<p>Κίνηση, Χώρος, Νοηματικός χώρος, Αλληλεπίδραση, Συλλογικότητα, Συνεργασία, Πρόσωπο, Οργάνωση, Ερμηνεία, Ιδέα, Μορφή, Δομή, Μήνυμα, Κώδικας, Χρόνος, Μεταβολή, Εξέλιξη, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Παράδοση, Ομοιότητα-Διαφορά, Διαπολιτισμικότητα.</p>
Ε'-ΣΤ'	<p>Ενεργοποίηση και αξιοποίηση σωματικών και ψυχογλωσσικών ικανοτήτων.</p> <p>Νοηματική ποίηση.</p> <p>Αυτοσχεδιασμός – θεατρικό παιχνίδι.</p> <p>Δραματικό κείμενο – δραματοποίηση.</p> <p>Γνωριμία με την τέχνη του θεάτρου.</p>	<p>Στις Ε' και ΣΤ' τάξεις του Δημοτικού, λόγω της αύξησης των ικανοτήτων των μαθητών αλλά και της μεγαλύτερης συνειδητοποίησης της ομάδας, σε συνδυασμό με την ευαισθητοποίησή τους απέναντι στις αισθητικές εμπειρίες, οι μαθητές μπορούν να δεχθούν και να επεξεργασθούν ερεθίσματα</p>	<p>Κίνηση – Δυναμική – Ένταση, Χώρος, Νοηματικός χώρος, Αλληλεπίδραση, Εξάρτηση, Συλλογικότητα, Συνεργασία,</p>

	<p>Τρόποι οργάνωσης ανεβάσματος θεατρικής παράστασης στη νοηματική γλώσσα.</p>	<p>σχετικά με την ατομική έκφρασή τους μέσα στο χώρο, το νοηματικό χώρο, ή σε σχέση με θεατρικά κείμενα ή την προφορική παράδοση των κωφών αφηγητών κ.ά. Έχοντας αποκτήσει πλούσια γλωσσική επάρκεια στη νοηματική γλώσσα μπορούν να την χρησιμοποιήσουν στην ποιητική της διάσταση. Οι κωφοί μαθητές έχουν ήδη αποκτήσει κάποια ταυτότητα και έχουν επαρκώς ενημερωθεί για την πολιτιστική ταυτότητα της κοινότητας των κωφών. Οι δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού προσφέρονται για μια πιο ελεύθερη και συστηματική πρακτική των ήδη γνωστών από τα προηγούμενα επίπεδα αντικειμένων – εφαρμογών του θεάτρου.</p>	<p>Κώδικας, Μήνυμα, Σύμβολο, Πρόσωπο, Οργάνωση, Ερμηνεία, Ρυθμός, Ιδέα, Μορφή, Δομή, Χρόνος, Εξέλιξη, Μεταβολή, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Ομοιότητα– Διαφορά, Διαπολιτισμικότητα.</p>
--	--	--	--

5.4.3. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΩΣ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

5.4.3.1. Ειδικοί Σκοποί

Η ηλικιακή φάση που εκτείνεται από το Νηπιαγωγείο έως το Γυμνάσιο είναι μια περίοδος ζωής στη διάρκεια της οποίας μπορεί να θεμελιωθεί η αγάπη του κωφού παιδιού για κάθε μορφή τέχνης επομένως και για το θέατρο, να διαμορφωθεί η αισθητική - καλλιτεχνική του αντίληψη και να συντελεστεί η πρώτη γνωριμία του με τα επιτεύγματα του πολιτισμού. Το κωφό παιδί μπορεί να γνωρίσει την πολιτιστική κληρονομιά της οικουμενικής κοινότητας των κωφών, όπως και τις τοπικές κουλτούρες των διαφορετικών κοινοτήτων με προεξάρχουσα αυτή της ελληνικής κοινότητας κωφών.

Ως προς τη δομή, η σπειροειδής ανέλιξη των περιεχομένων στο Α.Π.Σ. οδηγεί από απλές σε σύνθετες δραστηριότητες και από πρακτικές σε θεωρητικές προσεγγίσεις.

Η ανάγκη εισαγωγής του μαθήματος στην προσχολική και στην πρώτη σχολική φάση της εκπαίδευσης προκύπτει από το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η θεατρική αγωγή συμβάλλει - ως δραστηριότητα και ως διδακτική μεθοδολογία - στην πληρέστερη προετοιμασία των παιδιών για την ένταξή τους στο παιδαγωγικό σύστημα και στην απόκτηση καλύτερων σχέσεων με τον εαυτό τους και με τους άλλους. Στο κωφό παιδί δίνεται η δυνατότητα να εξερευνήσει τους ισχυρούς δεσμούς που συνδέουν τη φυσική του γλώσσα, τη νοηματική γλώσσα με αισθητικές αξίες της δραματικής τέχνης.

Η Θεατρική Αγωγή οφείλει να ενθαρρύνει τη δημιουργική έκφραση του κωφού παιδιού, να συντείνει στην ψυχογλωσσική καλλιέργειά του, να συμβάλλει στη γνωριμία του με την ομάδα & να γίνεται, δηλαδή, για το παιδί μέσο γνώσης, ψυχαγωγίας και αισθητικής καλλιέργειας.

Ειδικότερα επιδιώκεται:

Η ανάπτυξη ισχυρής ταυτότητας στον κωφό μαθητή ως μέλος της κοινότητας των κωφών. Απελευθέρωση από την έννοια της αναπηρίας, υπέρβαση του ιατροκοιμημένου μοντέλου της κώφωσης.

Η ανάπτυξη και η στήριξη ενός οράματος όπου το κωφό παιδί δεν ανήκει σε μία αναπηρική μειονότητα αλλά σε μία κοινότητα με μία πλούσια γλωσσική παράδοση.

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας, η αισθητική καλλιέργεια, η ελευθερία της έκφρασης, η αυτογνωσία και ο αλληλοσεβασμός των μαθητών μέσα στο πλαίσιο της σχολικής ομάδας.

Η απόκτηση από τους μαθητές εκείνων των γνώσεων που θα τους βοηθούν να κατανοούν, να προσλαμβάνουν και να αξιολογούν το θεατρικό γεγονός, και να μετασχηματίζουν γόνιμα τη γνώση και την εμπειρία τους.

Η απόκτηση από τους κωφούς μαθητές γνώσεων και πληροφοριών όσον αφορά στην παγκόσμια θεατρική παραγωγή των κωφών.

Η δημιουργική επαφή των μαθητών με την τέχνη του θεάτρου τόσο μέσα από τα δραματουργικά κείμενα όσο και μέσα από τη σκηνική έκφρασή τους, με τελικό στόχο τη διεύρυνση των σπουδών τους ως προς το πολιτισμικό πεδίο.

Ο εμπλουτισμός των μεθόδων διδασκαλίας με τις αρχές και τις τεχνικές του θεάτρου (δραματοποίηση κ.τ.λ.) και επομένως η βελτίωση του προγράμματος διδασκαλίας συνολικά.

Γενικότερες παιδαγωγικές ωφέλειες που αναμένεται να προκύψουν από το μάθημα:

- Το θέατρο, ως επικοινωνιακή δραστηριότητα, βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν το πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων μέσα στο οποίο καλούνται και οι ίδιοι να συμβιώσουν. Τους βοηθά ακόμα να κοινωνικοποιηθούν και να ενταχθούν οργανικά στο ευρύτερο σύνολο, στο οποίο κάθε φορά ανήκουν (σχολείο, κοινωνία κ.τ.λ.).
- Ως δημιουργική δραστηριότητα, καλλιεργεί στους μαθητές την έφεση για έρευνα, για γνώση και για απόκτηση δεξιοτήτων μέσα από την ανάδειξη των καλλιτεχνικών κλίσεων τους.
- Ως συλλογική δραστηριότητα, προσφέρει στους μαθητές ίσες ευκαιρίες έκφρασης, συνεργασίας και συμμετοχής σε κοινή προσπάθεια, αξίες που αποτελούν τη βάση της δημοκρατίας. Μιας δημοκρατίας που θα συμπεριλαμβάνει το σεβασμό για το μαθητή με ιδιαιτερότητες.
- Ως καλλιτεχνική δραστηριότητα, συμβάλλει στην αισθητική ανάπτυξη των μαθητών και στη συνειδητοποίηση της άφθαρτης αξίας του ανθρώπινου πολιτισμού.

5.4.3.2. Στόχοι, Θεματικές Ενότητες, Ενδεικτικές Δραστηριότητες, Διαθεματικά Σχέδια Εργασίας

Ενδεικτικό Πρόγραμμα ΣΤ΄ Τάξης

1^{ος} Άξονας: Ενεργοποίηση και Αξιοποίηση Σωματικών Ικανοτήτων		
Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι κωφοί μαθητές επιδιώκεται: Να γνωρίσουν τα εκφραστικά τους μέσα σε συνδυασμό με το χώρο, το χώρο που νοηματίζουν, το συμμαθητή και την ομάδα. Να συνειδητοποιήσουν τη δύναμη αυτής καθαυτής της νοηματικής γλώσσας και τις δυνατότητες που παρέχει για την επίλυση ή όχι καθημερινών προβλημάτων. Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά ότι μπορούν να εκφράσουν συναισθήματα και καταστάσεις με το σώμα. Να εξοικειωθούν με το σώμα τους. Επίσης, με το συμμαθητή τους, με την ομάδα και με το χώρο. Να γνωρίσουν τις δυνατότητες της νοηματικής γλώσσας και να μπορούν να τις αξιοποιήσουν για έκφραση και ικα-	Κίνηση Εκφράσεις προσώπου. Εκφραστικές δυνατότητες νοηματικής γλώσσας και σώματος. Αξιοποίηση σωματικών ικανοτήτων. Αξιοποίηση ψυχολογικών ικανοτήτων. Κατανόηση ρυθμού, αναπνοή, κ.τ.λ.). Εκφραστικές δεξιότητες κίνησης.	Τεχνικές κίνησης, ισορροπίας, ρυθμού, επαφής με τον άλλο, κίνηση ατομική και σε συνάρτηση με τον παρτενέρ. Ατομική - ομαδική χαλάρωση. Ζέσταμα, διατάσεις (στρέτσινγκ). Μάχη με φανταστικά όπλα, σε ζεύγη ή με φανταστικό εχθρό. Διάλογος σε θεατροποιημένη νοηματική γλώσσα με ανάλογη έκφραση συναισθημάτων. Ασκήσεις αναπνοής, ρυθμού, τονισμού. Έλεγχος φωνής (deaf voice). Διάλογος διαφωνίας με εναλλαγή δυνατής και χαμηλής ψυχικής έντασης. Διαφωνία ενός προσώπου με δύο. Υποθετικός διάλογος ενός προσώπου με φανταστικό παρτενέρ. Διάρκεια, ένταση, συνδυασμός γλώσσας

<p>νοποίηση προσωπικών αναγκών.</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν ότι με το σώμα μπορούν να ενεργοποιήσουν και να εκφράσουν το ψυχοσωματικό δυναμικό τους.</p> <p>Να μπορούν να συνδυάζουν τα εκφραστικά τους μέσα (σώμα - νοηματική γλώσσα), για να επιτύχουν ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα (κτίσιμο ρόλου).</p>	<p>Το σώμα και ο «Λόγος» ως θεμελιώδη στοιχεία της υποκριτικής.</p> <p>Η έννοια του «ρόλου».</p>	<p>και κίνησης.</p> <p>Συζήτηση για τις μορφές επικοινωνίας - λεκτική, νοηματική, μη λεκτική, γραπτή, κ.λπ. (Γλώσσα). Εξειδικευμένη κίνηση, χορός, ρυθμική.</p> <p>Ομαδικοί χοροί, σε ζεύγη, ατομικοί, χορογραφίες, χορός με φανταστικό παρτενέρ.</p> <p>Κίνηση σε διάφορους ρυθμούς.</p> <p>Προσέγγιση στην παραγωγή ήχων.</p> <p>Ανάγνωση και παράλληλη διερμηνεία κειμένου με χειρονομίες, με κινήσεις κ.τ.λ. (Γλώσσα).</p> <p>Ασκήσεις επίτευξης συντονισμού, εκφραστικότητας. Επιλογή απλών κειμένων (π.χ. μικρά ποιήματα - Περιγραφικές αφηγήσεις, μικροί διάλογοι) προς ατομική και ομαδική ερμηνεία.</p> <p>Παντομίμα (π.χ. το παιχνίδι: επαγγέλματα, έργα, ζώα κτλ.).</p> <p>Επαφή με διάφορα είδη θεάτρου (παντομίμα, κουκλοθέατρο, θέατρο σκιών).</p> <p>Κατασκευή χειρομορφών και θεατρική χρήση τους.</p> <p>Θέατρο σκιών - κατασκευή φιγούρας.</p>
---	--	--

2ος Άξονας: Αυτοσχεδιασμός

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Να μάθουν να χρησιμοποιούν τις σωματικές δεξιότητες και γλωσσικές ικανότητές τους για να εκφράσουν προσωπικές εμπειρίες, ανάγκες, συναισθήματα.</p> <p>Να ανακαλύψουν παραμέτρους της προσωπικότητάς τους, τις οποίες αγνοούν, και να μάθουν να εμπιστεύονται τον εαυτό τους και τα μέλη της ομάδας.</p> <p>Να μάθουν να αποδίδουν θεατρικά (με πειθαρχία και έλεγχο των εκφραστικών τους μέσων) συγκεκριμένο θέμα ή συγκεκριμένη κατάσταση.</p> <p>Να μπορέσουν - μέσω του ρόλου - να μορφοποιήσουν τη φαντασία τους και να εκφράσουν το ψυχοπνευματικό δυναμικό τους.</p> <p>Να κατανοήσουν την έννοια του ρόλου μέσα από την ένταξή τους στην ομάδα.</p> <p>Να εμβαθύνουν στη χρήση του αυτοσχεδιασμού, προκειμένου να προσεγγίσουν το θέατρο και να εκφράσουν τον εσωτερικό κόσμο τους.</p> <p>Να κατανοήσουν τις διαφορετικές οπτικές γωνίες από τις οποίες μπορεί να θεωρηθεί το ίδιο αντικείμενο.</p>	<p>Ελεύθερος Αυτοσχεδιασμός.</p> <p>Θεατρικό Παιχνίδι.</p> <p>Θεατρικός Αυτοσχεδιασμός με δεδομένο θέμα.</p> <p>Εξοικείωση με τη θεατρική κατάσταση.</p> <p>Ο Αυτοσχεδιασμός ως μέσο σκηνικής έκφρασης και ο Αυτοσχεδιασμός ως μέσο προσωπικής έκφρασης.</p> <p>Home signs.</p> <p>Ποιητική νοηματική ομοιοκαταληξία χειρομορφών.</p>	<p>Αφόρμηση από έργα τέχνης, από έργα τέχνης κωφών, από κείμενα, από οικείες διδακτικές ενότητες, από κοινωνικές συμπεριφορές. Τα παιδιά κάνουν γκριμάτσες, παίρνουν στάσεις στο χώρο, κάνουν χειρονομίες, «στήνουν» το κορμί τους, μιμούνται τύπους - κουτσό, μεθυσμένο κ.τ.λ. (Γλώσσα, Εικαστικά).</p> <p>Σε κύκλο απαντούν σε ερωτήσεις των μελών της ομάδας πάνω σε θέματα σχετικά με το αντικείμενο του αυτοσχεδιασμού (π.χ. πώς νιώθει κανείς όταν περπατά με μπαστούνι;). Οι απαντήσεις δίνονται από το πρόσωπο που αυτοσχεδίασε στη συνέχεια του αυτοσχεδιασμού.</p> <p>Αυτοσχεδιαστική έκφραση - δραματοποίηση με αφορμή δεδομένο θέμα.</p> <p>Προοδευτική εμβάθυνση στο «ρόλο».</p> <p>Ανάπτυξη «θεατρικής σύμβασης».</p> <p>Θεατρικό δρώμενο (παιχνίδι). Αυτοσχεδιασμός πάνω σε δεδομένες μορφές, συμπεριφορές - καταστάσεις, από το θέατρο, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση και από την ύλη των σχετικών μαθημάτων (Γλώσσα, Ιστορία, Φυσικά, Θρησκευτικά, Αγωγή Πολίτη κ.τ.λ.).</p>

		<p>Παραμύθι στη νοηματική γλώσσα (π.χ. «Το δώρο της παπλωματούς»).</p> <p>Αυτοσχεδιαστική σύνθεση πολλαπλών χειρομορφών.</p> <p>Θεατρική χρήση των ταξινομητών της ελληνικής νοηματικής γλώσσας.</p> <p>Απόπειρα αυτοσχεδιαστικής αναπαράστασης της προσωπικότητας του κάθε μαθητή.</p> <p>Ένα παιδί προσπαθεί να περιγράψει ένα αντικείμενο (γνωστό μόνο σ' αυτό), χωρίς να αναφέρει τι δουλειά κάνει ή από τι είναι κατασκευασμένο. Στη συνέχεια οι υπόλοιποι μαθητές ζωγραφίζουν το αντικείμενο που κατάλαβαν. Συγκρίνουμε τα αποτελέσματα. Συνδέουμε με τη χρήση χειρομορφών ή ταξινομητών.</p> <p>Προσπάθεια αυτοσχεδιασμού σε δεδομένο θέμα.</p>
3^{ος} Άξονας: Δραματικό κείμενο - Δραματοποίηση		
Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Να διακρίνουν τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του δραματικού κειμένου ή δρώμενου (διάλογος, δράση, συγκρούσεις κ.τ.λ.)</p> <p>Να προσπαθήσουν να γράψουν απλούς διαλόγους, οι οποίοι στη συνέχεια θα εξελιχθούν σε θεατρικά σκετς.</p> <p>Να αποκτήσουν τη δυνατότητα να μετατρέπουν ένα αφηγηματικό κείμενο σε δραματικό, ώστε να αφομοιώνουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση. Να έρθουν σε δημιουργική επαφή με το δραματικό κείμενο και να κατανοήσουν τους όρους γραφής του.</p> <p>Να μάθουν να μετατρέπουν ένα αφηγηματικό κείμενο σε δραματικό, πράγμα που θα συντελέσει στη μαθησιακή και στην καλλιτεχνική ωρίμανσή τους.</p> <p>Να μάθουν να δημιουργούν δραματικά κείμενα αξιοποιώντας προηγούμενες γνώσεις.</p>	<p>Χαρακτηριστικά δραματικών κειμένων.</p> <p>Δημιουργία δραματικών κειμένων.</p> <p>Σύνθεση. Εργαστήρι γραφής.</p> <p>Μεταγραφή αφηγηματικού κειμένου ή δρώμενου σε δραματικό και ανάλυσή τους.</p> <p>Δραματοποίηση.</p>	<p>Απομόνωση μορφικών χαρακτηριστικών του δραματικού κειμένου σε οικεία κείμενα (σχολικά - εξωσχολικά).</p> <p>Διάλογος - σκηνοθετικές οδηγίες – χαρακτηριστές. Δράση - σύγκρουση.</p> <p>Δημιουργία δραματικού δρώμενου με βάση προηγούμενους αυτοσχεδιασμούς.</p> <p>Δραματουργική ανάλυση επιλεγμένων αποσπασμάτων από το παγκόσμιο θέατρο για παιδιά.</p> <p>Δραματουργική ανάλυση επιλεγμένων βιντεοταινιών από θεατρικές παραστάσεις κωφών.</p> <p>Προβολή ταινιών που να άπτονται θεμάτων σχετικών με τις εμπειρίες τις κώφωσης.</p> <p>Επαφή των μαθητών με το δραματικό κείμενο, προσπάθεια για ανάλυση σε βάθος.</p> <p>Δημιουργία corpus από επιλεγμένα κείμενα ανάλογα με την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, για σχολική χρήση.</p> <p>Δραματοποίηση αφηγηματικών κειμένων με τη χρήση των μορφικών στοιχείων των θεατρικών κειμένων (σκηνικές οδηγίες, διάλογοι κ.τ.λ.). Κείμενα για δραματοποίηση (Λογοτεχνία, Γλώσσα). Κατανόηση και εξερεύνηση των εναλλαγών και στάσεων του σώματος που νοηματίζει. Εναλλαγή προσώπων από τον ίδιο αφηγητή.</p> <p>Σύνθεση θεατρικών διαλόγων και σύντομων θεατρικών έργων.</p>

		Ατομική και ομαδική εξάσκηση σε δεδομένα θέματα.
4^{ος} Άξονας: Γνωριμία με την Τέχνη του Θεάτρου		
Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Να γνωρίσουν τις ποικίλες πλευρές του θεάτρου και τις παραμέτρους που συνθέτουν το θεατρικό φαινόμενο.</p> <p>Να γνωρίσουν την παγκόσμια και την τοπική θεατρική κληρονομιά των κωφών.</p> <p>Να αποκτήσουν «θεατρική αγωγή» ώστε να σέβονται το χώρο και τους συντελεστές μιας παράστασης.</p> <p>Να εξοικειωθούν με τη χρήση διερμηνεία κατά τη διάρκεια ενός θεατρικού δρώμενου στην προφορική γλώσσα.</p> <p>Να αναπτύξουν κριτική ικανότητα και να μπορούν να εκφράζουν απόψεις και εντυπώσεις.</p> <p>Να γνωρίσουν άμεσα και βιωματικά τις παραμέτρους του θεάτρου και να εφαρμόσουν τη γνώση και την εμπειρία τους.</p> <p>Να γνωρίσουν θεωρητικά και πρακτικά την τέχνη του θεάτρου καθώς και τις ιδιαιτερότητες του θεάτρου κωφών.</p>	<p>Στοιχεία από τη θεωρία και την τεχνική του θεάτρου και πώς αυτή συνδέεται με τη θεατρική παραγωγή της κοινότητας των κωφών.</p> <p>Ο κωφός μαθητής ως θεατής, ως ηθοποιός και ως κριτικός.</p> <p>Παραγωγή θεατρικής δραστηριότητας.</p>	<p>Τα συστατικά του θεάτρου και του θεάτρου κωφών.</p> <p>Γνωριμία - εξοικείωση με τις τέχνες που συνθέτουν το θεατρικό φαινόμενο. Συνεργασία με το μάθημα των Εικαστικών.</p> <p>Κείμενο - νοηματική γλώσσα - ηθοποιός - ρόλος - σκηνοθέτης - θεατής - διερμηνέας κ.ά.</p> <p>Οικειοποίηση των ρόλων όλων των συντελεστών μιας θεατρικής παράστασης (ηθοποιό, σκηνοθέτη, δραματουργό, σκηνογράφο, κ.τ.λ.).</p> <p>Επίσκεψη σε θεατρικούς χώρους. Ξεναγήση σε διαφορετικά είδη σκηνών (π.χ. στις διάφορες σκηνές του Εθνικού Θεάτρου ή στην Επίδαυρο).</p> <p>Παρακολούθηση παραστάσεων ή ταινιών εντός και εκτός σχολείου. Στοιχειώδης ανάλυση και συζήτηση στην τάξη για την αισθητική εμπειρία που αποκτήθηκε. Απόπειρα αξιολόγησης επιμέρους στοιχείων μιας παράστασης ή μιας ταινίας (σκηνικά - κοστούμια), κριτική της παράστασης ή της ταινίας ως συνόλου. Προσπάθεια γραφής σύντομης κριτικής. Επιλογή παραστάσεων ή ταινιών με γνώμονα την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των κωφών παιδιών, και την ποιότητά τους.</p> <p>Γνωριμία και συνομιλία με κωφούς και ακούοντες καλλιτέχνες που εργάζονται στο θέατρο ή στον κινηματογράφο.</p> <p>Επισκέψεις στους χώρους δουλειάς διαφόρων κωφών ή ακουόντων καλλιτεχνών και επισκέψεις κωφών εμπυχωτών ή κωφών ηθοποιών στο σχολείο.</p> <p>Θεατρικό δρώμενο με βάση την αποκτηθείσα εμπειρία.</p> <p>Επιλογή έργου, ανάγνωση, διανομή, πρόβες, σκηνικά, κ.τ.λ.</p> <p>Ηχητική (συνεργασία με ακούοντες), σκηνογραφική, ενδυματολογική επένδυση ενός κειμένου.</p> <p>Ανέβασμα παράστασης.</p>

Η κάθε ενότητα του Π.Σ. δεν εξαντλείται απαραίτητως σε μία διδακτική ώρα και ο εκπαιδευτικός έχει την ευχέρεια να διδάξει την ενότητα σε περισσότερες ώρες ή να επιλέξει εκείνο το τμήμα που προσφέρεται για τις δεδομένες συνθήκες της τάξης του ή για τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των μαθητών του. Έχει, επίσης, την δυνατότητα να διαπλέξει την διδασκαλία συ-

γκεκριμένων ενοτήτων με θέματα από άλλα γνωστικά αντικείμενα, στο πλαίσιο διαθεματικών προσεγγίσεων.

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες δεν απαιτούν εξαντλητική προσέγγιση με παρατακτική διάταξη, αλλά έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα και παρέχουν στον εκπαιδευτικό δυνατότητα επιλογής. Ας σημειωθεί ότι η δυνατότητα επιλογής αποτελεί την κεντρική φιλοσοφία του νέου παιδαγωγικού συστήματος, που φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα σύγχρονο σχολείο, ανοικτό στην έρευνα και τη γνώση.

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον εμπλουτισμό της διδακτικής μεθοδολογίας όλων των γνωστικών αντικειμένων. Αφορμές και περιεχόμενο των δραστηριοτήτων μπορούν να αποτελέσουν θέματα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει συνδυαστικά τις επιμέρους ενότητες του Π.Σ., χωρίς να δεσμεύεται από μια ευθύγραμμη πορεία ανάπτυξης του μαθήματος (π.χ. επίσκεψη σε θεατρικό χώρο μπορεί να πραγματοποιήσει η τάξη στα πρώτα μαθήματα και όχι κατ' ανάγκη στο τέλος, όπως προτείνεται).

Επειδή το μάθημα από τη φύση του έχει γνωσιοθεωρητικό και αισθητικο-καλλιτεχνικό χαρακτήρα, θα πρέπει αντίστοιχα να δοθεί από τον εκπαιδευτικό ισόρροπη έμφαση στις δύο αυτές διαστάσεις. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να συρρικνωθεί η Θεατρική Αγωγή σε «στεγνό» μάθημα, αλλά είναι ανάγκη να διατηρήσει και να αναπτύξει όλη τη δυναμική που η τέχνη του θεάτρου διαθέτει.

5.4.4. Προτεινόμενο Διαθεματικό Σχέδιο Εργασίας

Θέμα: Δρώμενα με τη θεατρική και ποιητική διάσταση των χειρομορφών της ελληνικής νοηματικής γλώσσας. Εκπόνηση συνθετικών, ομαδικών εργασιών με καταγραφή και ταξινόμηση των χειρομορφών, εικαστική αποτύπωση, κατασκευές, συλλογές φωτογραφιών – εικόνων, πρωτόλεια γλωσσολογική έρευνα, σύγκριση με άλλες νοηματικές γλώσσες, αναπαράσταση – παρουσίαση σε ανοιχτή εκδήλωση κ.λ.π. Θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες: Πολιτισμός, πολιτιστική ταυτότητα, παράδοση, κληρονομιά, εξέλιξη. Προεκτάσεις στη Γλώσσα, Λογοτεχνία, Εικαστικά, Ιστορία.

5.4.5. Διδακτικό Υλικό

Η διδασκαλία του μαθήματος της Θεατρικής Αγωγής γίνεται με τη χρήση πλούσιου διδακτικού υλικού (συγγραφικό, εποπτικό) σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Θα πρέπει όμως να είναι καθαρή η «αρχή» του θεάτρου, ότι το κύριο υλικό του είναι το σώμα και η ψυχή του ηθοποιού, άρα και του μαθητή. Ο κωφός μαθητής ενθαρρύνεται να ανακαλύψει την ακραία και παράλληλα θεατρική διάσταση της νοηματικής γλώσσας.

Το διδακτικό υλικό που προτείνεται (κείμενα, ιστορία, θεωρία του Θεάτρου, όπως και ιστορία, θεωρία του Θεάτρου κωφών) μπορεί να επιλέγεται ελεύθερα από τον εκπαιδευτικό. Οι έννοιες που προτείνονται δεν ακολουθούν ευθύγραμμη πορεία αλλά παρατακτική.

Σε όλα τα επίπεδα θα χρειαστεί:

Χώρο για το μάθημα, που να τηρεί προδιαγραφές αίθουσας χορού, και μάλιστα εξοπλισμένης με όργανα και φροντιστηριακό υλικό (μπορεί να είναι κάποιες καρέκλες, ορισμένα αντικείμενα, κομμάτια από ύφασμα ή χαρτί κ.ά). Απαραίτητα κρίνονται μία βιντεοκάμερα, ένα βίντεο, ένα CD-ROM player και ένα DVD player. Κρίνεται επίσης απαραίτητη η ειδική τεχνολογική υποστηρικτική υποδομή για μία τάξη κωφών μαθητών.

Βιβλία και εκπαιδευτικό υλικό (ψηφιακοί δίσκοι δεδομένης μνήμης CD-ROM, Video κ.ά), τα οποία μπορούν να είναι χρήσιμα για τον μαθητή και τον δάσκαλο ως προς τις υποδείξεις. Τονίζεται ιδιαίτερα ότι η ύλη της Θεατρικής Αγωγής δεν πρέπει να είναι περιορισμένη στα πλαίσια ενός σχολικού εγχειριδίου.

Σ' αυτό προσθέτουμε ότι βασικό εργαλείο για το μάθημα θα ήταν μια βιβλιοθήκη (λογοτεχνική, θεατρική, ιστορική), όσο και μια αρχειοθήκη με οπτικό υλικό από παραστάσεις, ταινίες με έμφαση σε αυτές που επικεντρώνονται στην εμπειρία της κώφωσης.

5.4.6. Προτεινόμενα διδακτικά εγχειρίδια:

Βιβλία μαθητή:

- i) Ένα βιβλίο μαθητή για τις τάξεις Ε' και ΣΤ' του Δημοτικού.
- ii) Ένα βιβλίο μαθητή για τις τάξεις Α', Β', Γ' του Γυμνασίου.

Βιβλία Δασκάλου:

- i) Ένα βιβλίο εκπαιδευτικού για τις τάξεις Ε' και ΣΤ' του Δημοτικού.
- ii) Ένα βιβλίο εκπαιδευτικού για τις τάξεις Α', Β', Γ' του Γυμνασίου.
- iii) Ένας οδηγός "Σχολικών Πολιτιστικών Δράσεων".

5.4.7. Εποπτικό υλικό:

Μία ταινία βίντεο διάρκειας τριάντα (30) λεπτών στην ελληνική νοηματική γλώσσα. Η ταινία θα δομείται σε δύο αυτοτελείς ενότητες διάρκειας δεκαπέντε (15) λεπτών η καθεμία. Η πρώτη ενότητα θα αναφέρεται στο Θεατρικό Παιχνίδι, ενώ η δεύτερη θα αναφέρεται στη Δραματοποίηση. Κάθε ταινία θα συνοδεύεται από φυλλάδιο με ανάλυση στοιχείων και οδηγίες χρήσης, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από τους μαθητές στο πλαίσιο λειτουργίας δανειστικής βιντεοθήκης.

Μία ταινία βίντεο με θέμα ένα δείγμα μίας θεατρικής παράστασης κωφών στην ελληνική νοηματική γλώσσα.

Μία ταινία βίντεο νοηματικής ποίησης.

Πέντε ταινίες βίντεο με δραματοποιημένα παραμύθια στην ελληνική νοηματική γλώσσα.

5.5. ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

5.5.1. Διδακτέα ύλη

Τα κωφά παιδιά μπορούν να διδάσκονται το αναλυτικό της ιστορίας που έχει σχεδιαστεί για τα ακούοντα παιδιά που φοιτούν στα γενικά σχολεία αν τηρηθούν δύο βασικές προϋποθέσεις:

α. Αν έχουν εκπαιδευτεί δίγλωσσα και κατέχουν ήδη μια σταθερή πρώτη γλώσσα, τη νοηματική, και

β. Αν ληφθούν σοβαρά υπόψη οι ακόλουθες μεθοδολογικές εισηγήσεις για τη διδασκαλία του μαθήματος:

5.5.2. Μεθοδολογία

Πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι τα κωφά παιδιά πρέπει να εκπαιδεύονται δίγλωσσα και γλώσσα της διδασκαλίας είναι η πρώτη, η φυσική γλώσσα των κωφών παιδιών, δηλαδή η Ελληνική Νοηματική Γλώσσα, ως αυτοδύναμη και αυθόρμητη γλώσσα με τη δική της γραμματική και συντακτική δομή, ενώ δεύτερη γλώσσα θα είναι η ελληνική, κυρίως στη γραπτή της μορφή. Οι σημειώσεις στον πίνακα ή τα φύλλα εργασίας ή στις διαφάνειες θα δίνονται βέβαια στη δεύτερη γλώσσα, γραπτώς.

Λόγω των ιδιομορφιών της δίγλωσσας αυτής, προκύπτει έντονη ανάγκη για δημιουργία λεξικού με λεξιλόγιο και ορολογία για το μάθημα της ιστορίας στην ΕΝΓ, ώστε να χρησιμοποιούνται κοινά νοήματα απ' όλα τα κωφά παιδιά και τους διδάσκοντες πανελληνίως.

Για τη διδασκαλία της Ιστορίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι είναι πολύ σημαντική η χρήση διάφορων διδακτικών μέσων για τη διδασκαλία του μαθήματος. Ειδικότερα, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι κωφοί δεν έχουν ακουστικές παραστάσεις από το περιβάλλον τους, χρησιμοποιούν κυρίως το οπτικό κανάλι επικοινωνίας. Ως εκ τούτου, πρέπει να χρησιμοποιούνται όλα τα δυνατά εποπτικά μέσα. Για παράδειγμα, χάρτες, πίνακες, επιδασκόπια.

Ιδιαίτερα χρήσιμη για τη διδασκαλία της Ιστορίας για τα κωφά παιδιά είναι και η χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας και ιδιαίτερα του βίντεο και του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Πολύ χρήσιμη είναι και η προβολή βιντεοταινιών με ιστορικό περιεχόμενο κατά τη διάρκεια του μαθήματος (πάντοτε βέβαια με υποτίτλους). Επίσης σημαντική είναι και η χρήση ιστοσελίδων από το διαδίκτυο, τόσο κατά τη διάρκεια του μαθήματος από το διδάσκοντα και τους μαθητές, καθώς και με ανάθεση στους μαθητές για ανεύρεση και εξερεύνηση των ιστοσελίδων αυτών στο σπίτι. Τα κωφά παιδιά μπορούν να βοηθηθούν από τη χρήση ψηφιακών δίσκων με ιστορικό περιεχόμενο που κυκλοφορούν στην αγορά, καθώς και από τη δημιουργία τέτοιων δίσκων από τους διδάσκοντες ή αρμόδιους φορείς. Ακόμα η χρησιμοποίηση λογισμικών προγραμμάτων, όπως παιχνιδιών περιπέτειας (π.χ. γραφικές παραστάσεις) ή προγράμματα που ασχολούνται με την ιστορική γραμμή του χρόνου (π.χ. Ταξιδιώτης στο χρόνο).

Ιδιαίτερα βοηθητική για τη διδασκαλία της Ιστορίας είναι η παραγωγή φύλλων εργασίας από τον διδάσκοντα για ενεργητική μάθηση των μαθητών, καθώς και ο χωρισμός τους σε ομάδες για αλληλεπίδραση και εμπέδωση του μαθήματος.

Ακόμα, επειδή τα κωφά παιδιά έχουν περιορισμένες εμπειρίες (εξαιτίας της περιορισμένης ανατροφοδότησης από το περιβάλλον τους) πρέπει να τους δίνεται κάθε ευκαιρία για εξοικείωση με τα ιστορικά γεγονότα μέσω επισκέψεών τους σε διάφορα ιστορικά μνημεία (π.χ. Παρθενώνας, ανάκτορο της Κνωσού, αρχαίες εκκλησίες), σε μουσεία (π.χ. Αρχαιολογικό μουσείο, Κυκλαδικό μουσείο, μουσείο Φυσικής Ιστορίας). Πολύ σημαντικό μέσο για την εμπέδω-

ση των ιστορικών γεγονότων και την εξοικείωση των μαθητών με τα θέματα που καλύπτει το μάθημα της ιστορίας θα μπορούσε να αποτελέσει και η δραματοποίηση κάποιων ιστορικών γεγονότων.

Τους μαθητές επίσης μπορεί να τα βοηθήσει και η χρήση και η παρουσίαση στην ΕΝΓ διάφορων ιστορικών πηγών, και η συζήτηση και επεξεργασία τους με τον διδάσκοντα.

5.6. ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΚΩΦΩΝ

5.6.1. Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος

Για τους Κωφούς, όπως για κάθε ανθρώπινη κοινότητα, η ιστορική συνείδηση είναι πολύτιμο εφόδιο: αναπτύσσει αυτογνωσία και αυτοπεποίθηση, καλλιεργεί κοινοτικούς δεσμούς και αξίες και σφυρηλατεί διακοινωνική συνείδηση και ανθρώπινη στάση ζωής. Ιδιαίτερα για τις «μικρές» και «αφανείς» κοινότητες, όπως είναι η κοινότητα των κωφών, η γνώση της ιστορίας και του πολιτισμού τους αποτελεί παιδευτικό εργαλείο μεγάλης αξίας. Μέσα από τη «δική τους ιστορία» οι μαθητές κατανοούν και προσεγγίζουν βαθύτερα και την ιστορία της ευρύτερης κοινότητας, της ελληνικής. Μ' αυτόν τον τρόπο το σχολείο συμβάλλει στο χτίσιμο της *συμμετοχικής κοινωνίας* που επιδιώκουμε.

5.6.2. Η ιστορία των κωφών

Πηγές για την ιστορία των κωφών υπάρχουν λιγοστές: σκόρπιες, 'τυχαίες' και περιορισμένες αναφορές, μέσα από τις οποίες 'διαβάζονται' οι αντιλήψεις της εκάστοτε εποχής για τους κωφούς. Στη νεότερη ιστορία και γραμματεία οι αναφορές πυκνώνουν: είναι οι απόψεις και οι διηγήσεις των εκπαιδευτικών των κωφών, που μιλούν *για* τους κωφούς μαθητές τους.

Μαρτυρίες από τους ίδιους τους κωφούς μόνο πρόσφατα εμφανίζονται. Έτσι είναι σχεδόν αδύνατο πια να αποκτήσουμε αυθεντικές και αξιόπιστες πηγές για την ιστορία των κωφών όπως οι ίδιοι την είχαν βιώσει.

Εδώ και μερικές δεκαετίες οι κωφοί σε όλες στις χώρες έχουν συνειδητοποιήσει πόσο σημαντικό είναι να μελετούν, να μοιράζονται και να διαφυλάττουν την ιστορία τους, την «ιστορία της καθημερινότητάς τους» και την ιστορία της κοινότητάς τους.

Οι παραδόσεις, οι μύθοι και οι αφηγήσεις των κωφών «φέρουν» και μεταφέρουν από γενιά σε γενιά την ιστορική παράδοση της κοινότητας των κωφών. Εκφράζουν επίσης μια ολοκληρωμένη και ενιαία σύλληψη του ελλαδικού ιστορικού χρόνου και τόπου: αποτελούν μια αφαιρετική εκδοχή της εθνικής μας ιστορίας όπως την έχουν βιώσει οι Έλληνες κωφοί.

Η προφορική ιστορική παράδοση της κοινότητας των κωφών (εδώ ο όρος «προφορική» έχει την έννοια ότι δεν ήταν μέχρι τώρα καταγεγραμμένη) περνούσε από γενιά σε γενιά με τη ζωντανή επικοινωνία στη νοηματική γλώσσα. Εδώ και δυο δεκαετίες με τη χρήση του βίντεο οι ιστορικές αφηγήσεις και μαρτυρίες κωφών απέκτησαν και τρόπο καταγραφής. Οι βιντεοσκοπημένες ιστορίες αποτελούν αξιόλογες ιστορικές πηγές.

5.6.3. Η έρευνα της ιστορίας της ελληνικής κοινότητας

Η έρευνα της ιστορίας των Ελλήνων κωφών είναι περιορισμένη. Πληροφορίες και ερευνητικά δεδομένα προέρχονται από ερευνητικές εργασίες που δεν είχαν ως κύριο ερευνητικό στόχο την ιστορία των κωφών, αλλά άλλα ζητήματα αιχμής του κινήματος των κωφών. Στοιχεία που μαρτυρούν την ύπαρξη άτυπης κοινότητας κωφών στην Ελλάδα αναφέρονται γύρω

στο 1920. Ο πόλος μαζί με τον οποίον γεννήθηκε και αναπτύχθηκε η κοινότητα των κωφών ήταν τα πρώτα εκπαιδευτικά ιδρύματα για κωφούς. Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε και σε άλλες εθνικές κοινότητες κωφών. Είναι χαρακτηριστικό ότι για τους κωφούς τα σχολεία που φοίτησαν είναι κεντρικό σημείο αυτοπροσδιορισμού, σημαντικότερο από το άλλα στοιχεία της ταυτότητάς τους. Για το λόγο αυτό στο παρόν αναλυτικό πρόγραμμα η ιστορία της εκπαίδευσης αποτελεί κεντρικό θέμα.

5.6.4. Θεματικό περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος

Η απουσία ερευνητικών δεδομένων προσδιόρισε τη θεματολογία και τη μεθοδολογία του αναλυτικού αυτού προγράμματος. Ο κεντρικός προσανατολισμός βασίστηκε στην ενότητα «τοπική ιστορία» των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης, με τις απαραίτητες διαφοροποιήσεις, εφόσον οι κωφοί αποτελούν μια ομάδα του ελληνικού πληθυσμού, συγκροτημένη σε τοπικές κοινότητες στα αστικά κέντρα κυρίως. Ωστόσο σε όλες τις βαθμίδες καταβάλλεται προσπάθεια ώστε η μελέτη του θέματος να αρχίζει από το άμεσο περιβάλλον των μαθητών δηλαδή το σχολείο τους και στη συνέχεια από την τοπική κοινότητα των κωφών. Το περιεχόμενο του προγράμματος βεβαίως δεν περιορίζεται στην τοπική κοινότητα των κωφών, αλλά μελετά την πορεία της κοινότητας των κωφών σ' όλη την Ελλάδα. Επιπλέον ένα σημαντικό μέρος αφιερώνεται στην ιστορία των κωφών στη βιομηχανική δύση, όπου εμφανίστηκαν δυναμικές κοινότητες κωφών από τις αρχές της βιομηχανικής επανάστασης.

Στις χώρες αυτές αναπτύχθηκαν επιτυχημένα εκπαιδευτικά προγράμματα για κωφούς μαθητές, στην κατάρτιση και υλοποίηση των οποίων έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο κωφοί εκπαιδευτικοί.

5.6.5. Πηγές για την κατάρτιση του αναλυτικού προγράμματος

Σε πολλά από τα παραπάνω προγράμματα διδάσκεται η ιστορία των κωφών. Η σχετική βιβλιογραφία υπήρξε εξαιρετικά χρήσιμη και προκάλεσε γόνιμες σκέψεις για την κατάρτιση του παρόντος προγράμματος. Ιδιαίτερα θέλουμε να αναφερθούμε στον «Οδηγό αναλυτικών προγραμμάτων για θέματα που αφορούν τους κωφούς μαθητές», (Deaf studies curriculum guide, M. Miller-Nomeland and Sara Gillespie. Pre-College Programmes, Gallaudet university, Wasington D.C., 1993). Το πρόγραμμα αυτό έχει χρησιμοποιηθεί με επιτυχία σε πολλά σχολεία των κωφών και με βάση τις εκπαιδευτικές αξιολογήσεις αναθεωρείται συνεχώς. Επειδή η θεματολογία του δεν ανταποκρίνεται στις συνθήκες της ελληνικής κοινότητας των κωφών, ούτε στη δομή και τη φιλοσοφία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, θεωρήσαμε ότι δεν είναι σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί ως πρότυπο για το ελληνικό πρόγραμμα. Επιδιώξαμε όμως να τηρήσουμε τις βασικές αρχές του προγράμματος αυτού: το σεβασμό στην κοινότητα και την ιστορία των κωφών και την επικοινωνιακή και μαθητοκεντρική διδακτική προσέγγιση, όπως άλλωστε ορίζεται και στα ΑΠΣ της δικής μας γενικής εκπαίδευσης.

Στη σύνταξη του προγράμματος αξιοποιήθηκε η υπάρχουσα διδακτική εμπειρία από την ελληνική εκπαίδευση των κωφών. Ιδιαίτερα χρησιμοποιήθηκε η εμπειρία από ενότητες για την ιστορία των κωφών που έχουν διδαχθεί σε άλλα γνωστικά αντικείμενα (λογοτεχνία, γλώσσα) ή σε πολιτιστικές και διαθεματικές δραστηριότητες των σχολείων κωφών της Αγίας Παρασκευής, της Αργυρούπολης, της Φιλοθέης και των Αμπελοκήπων.

5.6.6. Οδηγίες για το ωρολόγιο πρόγραμμα

Το παρόν πρόγραμμα βασίζεται και συμπορεύεται με την ελληνική ιστορία της γενικής εκπαίδευσης. Τα ειδικά θέματα της κοινότητας των κωφών εντάσσονται στο συνολικό ιστορικό πλαίσιο, του ελληνικού αλλά και του ευρύτερου ιστορικού χώρου. Για το λόγο αυτό παρόλο που «Η ιστορία της κοινότητας των κωφών» αποτελεί αυτοτελές διδακτικό αντικείμενο, το

ωρολόγιο πρόγραμμα διδασκαλίας του ορίζεται σε συνάρτηση με το μάθημα της γενικής ιστορίας. Ενδείκνυται οι διδακτικές ενότητες της ιστορίας των κωφών να κατανέμονται στα συναφή κεφάλαια της γενικής ιστορίας, όπου είναι αυτό δυνατόν

Οπωσδήποτε το πρόγραμμα εισάγεται ως πιλοτικό στα σχολεία των κωφών και οι προτεινόμενες διδακτικές ενότητες καθώς και οι ενδεικτικές δραστηριότητες μπορεί να προσαρμοσθούν από τους εκπαιδευτικούς στις υπάρχουσες ανάγκες και δυνατότητες.

5.6.7. Αρχές, μεθοδολογία, στρατηγικές, υλικά

Ο βασικός τρόπος προσέγγισης του διδακτικού αυτού αντικειμένου είναι βιωματικός και διερευνητικός. Οι δραστηριότητες αποσκοπούν στην συνειδητοποίηση των μαθητών ως *υποκειμένων* της ιστορίας. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να αποκτήσουν την ικανότητα να διακρίνουν το ιστορικό γίνεσθαι μέσα στην καθημερινότητα. Να αποκτήσουν τη δεξιότητα να χρησιμοποιούν τα γνωστικά και ερευνητικά εργαλεία της ιστορίας, με απλό και αποτελεσματικό τρόπο. Να διακρίνουν σχέσεις, αλληλεπιδράσεις, αιτίες και συνέπειες. Ο βιωματικός χαρακτήρας του μαθήματος διευκολύνει την απόκτηση τέτοιων δεξιοτήτων, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και για την καλή επίδοση στο μάθημα της γενικής ιστορίας, στο οποίο οι επιδόσεις των κωφών μαθητών δεν είναι κατά τις έρευνες ιδιαίτερα ικανοποιητικές.

Βασική πηγή ανατροφοδότησης για τη διδασκαλία του μαθήματος είναι η κοινότητα των κωφών. Πολλές από τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται έρχονται από την επιστημονική γνώση και εμπειρία για την «προφορική ιστορία». Είναι σημαντικό οι μαθητές να αποκτήσουν την ικανότητα να χρησιμοποιούν τις πηγές από την κοινότητα για καλύτερη κατανόηση των θεμάτων που μελετούν.

Πολλές δραστηριότητες χρησιμοποιούν τέτοιο υλικό πολύ συχνά. Συνιστάται οι μαθητές να αποκτούν άνεση στην συγκέντρωση και μελέτη τέτοιου υλικού. Είναι χρήσιμο να γνωρίζουν από ποιους, πώς και με ποιους στόχους θα παίρνουν συνεντεύξεις ή θα κάνουν αυθόρμητες συζητήσεις τις οποίες θα βιντεοσκοπούν. Είναι απαραίτητο επίσης να αναζητούν και να χρησιμοποιούν με αποτελεσματικότητα υπάρχουσες πηγές, γραπτές ή βιντεοσκοπημένες. Αποκτούν έτσι ιστορικό κριτήριο, ενδιαφέρον και συνείδηση κοινοτική και εθνική.

Το συνολικό γνωστικό κέρδος είναι προφανές και συνδέεται άμεσα με τους στόχους της εκπαίδευσης των κωφών.

Γλώσσα διδασκαλίας είναι η νοηματική και κρίνεται σκόπιμο το μάθημα να διδάσκεται από εκπαιδευτικό που συνδέεται με την κοινότητα των κωφών.

Η διδασκαλία του μαθήματος αρχίζει στην τετάρτη τάξη του δημοτικού.

5.6.8. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΚΩΦΩΝ

Στόχοι, Θεματικές ενότητες, Ενδεικτικές δραστηριότητες, διαθεματικά σχέδια εργασίας

ΤΑΞΗ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Τοπική ιστορία. Κοινοτική ιστορία των κωφών : Η σχέση γενικής-τοπικής-κοινοτικής ιστορίας Έχουν ιστορία οι κωφοί; Ποιο είναι το περιεχόμενο της ιστορίας των κωφών;</p>	
<p>Οι μαθητές επιδιώκονται:</p> <p>Να προσεγγίσουν την έννοια της «τοπικής ιστορίας»</p> <p>Να αποκτήσουν βιωματική σχέση με την έννοια αυτή.</p> <p>Να συνδέσουν την έννοια της «τοπικής ιστορίας» με την ιστορία της «κοινότητας των κωφών»</p>	<p><i>Οι μαθητές συζητούν για την έννοια της τοπικής ιστορίας και αναφέρουν παραδείγματα με σχετικά θέματα</i></p> <p><i>Συζητούν τη διαφορά της γενικής από την τοπική ιστορία</i></p> <p><i>Μελετούν έναν λεπτομερή χάρτη της περιοχής τους και σημειώνουν τοποθεσίες και χώρους που συνδέονται με την ιστορία του τόπου τους</i></p> <p><i>Ερευνούν και συγκεντρώνουν πληροφορίες για ανθρώπους διαφορετικής καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας ή άλλων χαρακτηριστικών που ζουν στην περιοχή τους.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν μια λίστα με τα ονόματα των ομάδων αυτών.</i></p> <p><i>Ζωγραφίζουν έναν χάρτη της περιοχής με γειτονιές ή οικισμούς που κατοικούνται από τις ομάδες αυτές, ή με τα μέρη όπου συχνάζουν και συναντιούνται.</i></p> <p><i>Προσθέτουν στο χάρτη και τους χώρους που συναντιούνται οι κωφοί, αν υπάρχουν τέτοιοι.</i></p> <p><i>Επιμελούνται τον χάρτη εικαστικά και τον αναρτούν στη τάξη.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν μια λίστα με ιδέες και προτάσεις για θέματα της τοπικής ιστορίας, που θα ήθελαν να δουλέψουν.</i></p> <p><i>Σχολιάζουν το κάθε θέμα και εκτιμούν το πόσο ενδιαφέρον μπορεί να έχει για τους ίδιους.</i></p> <p><i>Ξεχωρίζουν από την παραπάνω λίστα –αν υπάρχουν- θέματα, που μπορεί να μπουν κάτω από τον τίτλο «Ιστορία των κωφών»</i></p> <p><i>Συζητούν κατά ομάδες και γράφουν απορίες και προβληματισμούς τους για την ιστορία των κωφών.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν μια λίστα με τα θέματα που θα μπορούσε να περιλαμβάνει η ιστορία των κωφών</i></p> <p><i>(ιστορία, νοηματική, μελέτη περιβάλλοντος, γλώσσα, τεχνολογία, πληροφορική)</i></p>
<p>Οι κοινότητες των κωφών-η ελληνική κοινότητα των κωφών</p>	
	<p><i>Οι μαθητές συμμετέχουν σε παιχνίδι «καταιγισμού ιδεών» απαντώντας στην ερώτηση «τι θέλω να μάθω για τους κωφούς και την ιστορία τους;».</i></p> <p><i>Συγκεντρώνουν όλα τα ερωτηματικά τους και φτιάχνουν αφίσες που τις α-</i></p>

<p>Να κατανοήσουν τα κοινοτικά χαρακτηριστικά της ομάδας των κωφών</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα που συνδέονται με την παράδοση και την ιστορία των κωφών στο άμεσο περιβάλλον τους.</p>	<p><i>ναρτούν στην τάξη.</i></p> <p><i>Συζητούν για το περιεχόμενο της ιστορίας και κάνουν αντιπαραθετική συζήτηση σχετικά με το ερώτημα «έχουν ιστορία οι κωφοί;».</i></p> <p><i>Καταγράφουν σε δυο στήλες στον πίνακα τα επιχειρήματα της μιας και της άλλης άποψης.</i></p> <p><i>Συζητούν και προτείνουν επιχειρήματα που υποστηρίζουν την άποψη ότι οι κωφοί μπορεί να έχουν ιστορία.</i></p> <p><i>Καταγράφουν όσα σημαντικά γεγονότα γνωρίζουν από τη ζωή και την ιστορία των κωφών.</i></p> <p><i>Συζητούν τους όρους «άγραφη ιστορία», «προφορική ιστορία», «ανεπίσημη ιστορία» «ιστορία των μειονοτήτων» «τοπική ιστορία», «ιστορία των φύλων». Αναζητούν αντιστοιχίες και διαφορές.</i></p> <p><i>Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και αναζητούν αν υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά που ενώνουν τους κωφούς και τους κάνουν ομάδα ή κοινότητα.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν μια λίστα με τα χαρακτηριστικά αυτά (γλώσσα, συνήθειες, κοινές δραστηριότητες, τρόπος ζωής κλπ).</i></p> <p><i>Αναζητούν τις διευθύνσεις οργανώσεων κωφών στην περιοχή τους και αλλού. Συγκεντρώνουν φυλλάδια ή σχετικές κασέτες</i></p> <p><i>Φτιάχνουν χάρτη με τις κοινότητες των κωφών στην Ελλάδα</i></p> <p><i>(ιστορία, νοηματική, μελέτη περιβάλλοντος, γλώσσα, τεχνολογία, πληροφορική)</i></p>
<p>Τα σχολεία των κωφών</p> <p>Η σημασία του σχολείου για τους κωφούς</p>	
<p>Να συνειδητοποιήσουν την σημασία του σχολείου στην ζωή των κωφών</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν το ρόλο του σχολείου στην προσωπική τους εξέλιξη</p>	<p><i>Οργανώνουν συζήτηση με τις υπόλοιπες τάξεις του σχολείου για την σημασία που έχει το σχολείο στη ζωή των κωφών.</i></p> <p><i>Αναφέρουν παραδείγματα που δείχνουν πόσο σημαντικό ρόλο παίζει στη ζωή του κάθε κωφού το σχολείο στο οποίο έχει φοιτήσει.</i></p> <p><i>Παίρνουν βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις από μαθητές Γυμνασίου Κωφών για το θέμα αυτό.</i></p> <p><i>Συγκεντρώνουν, καθαρογράφουν και τυπώνουν σύντομες μαρτυρίες κωφών για τους δεσμούς που τους συνδέουν με το σχολείο τους.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν ένα φιλμάκι με τις συνεντεύξεις και το παρουσιάζουν στο σχολείο.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν σε ομάδες κολλάζ με θέμα «το σχολείο μου» και τα εκθέτουν σε ανοιχτή εκδήλωση</i></p> <p><i>Συμμετέχουν σε ενδοσχολικό διαγωνισμό Αφίσας με θέμα το σχολείο τους</i></p> <p><i>Συζητούν την έννοια «σχολική κοινότητα». Φτιάχνουν και παρουσιάζουν ένα δρώμενο με τίτλο «Η κυψέλη του σχολείου μας».</i></p> <p><i>(ιστορία, νοηματική, μελέτη περιβάλλοντος, γλώσσα, τεχνολογία, πληροφορική)</i></p>
<p>Το σχολείο μας</p> <p>Τα μέλη και η λειτουργία της σχολικής κοινότητας</p>	
<p>Να παρατηρήσουν, να περιγράψουν και να κατανοήσουν τα επιμέρους στοιχεία</p>	<p><i>Οι μαθητές αναλαμβάνουν κατά ομάδες εργασίες σε θέματα όπως:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Ποια είναι τα μέλη της σχολικής κοινότητας;</i> <i>2. Ποιες είναι οι δραστηριότητες και οι ρόλοι τους;</i>

<p>(ανθρώπινο δυναμικό, υποδομή και δραστηριότητες), που αποτελούν μέρη του σχολικού «συστήματος».</p> <p>Να αποκτήσουν σαφή εικόνα για τις κοινοτικές λειτουργίες του σχολείου.</p>	<p><i>3. Ποιες είναι οι μεταξύ τους σχέσεις;</i> <i>4. Με ποιους ανθρώπους/ομάδες συνδέεται το σχολείο τους; με ποιες σχέσεις και δραστηριότητες;</i> <i>5. Ποιες απ' αυτές τις σχέσεις είναι με ακούοντες;</i> <i>6. Ποιες είναι με κωφούς;</i></p> <p><i>Οι μαθητές φτιάχνουν χάρτες, αφίσες, κολλάζ, ανάγλυφους χάρτες ή κατασκευές για να περιγράψουν με λεπτομέρειες τη χωροθεσία και τη λειτουργία της σχολικής κοινότητας.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν ετικέτες με τα ονόματα και τους ρόλους των μελών της σχολικής κοινότητας (πχ. κ. Ε. Παππά, υποδιευθύντρια, κ. Δ. Ξένος, υπεύθυνος κυλικείου), τα ονόματα των χώρων (αποδυτήρια, εργαστήριο χημείας, πίσω υπόστεγο), τα άτομα και τους φορείς με τους οποίους συνεργάζεται το σχολείο (Π. Μελά, αντιδήμαρχος, Χ. Βουτσάς, πρόεδρος του συλλόγου κωφών).</i></p> <p><i>Οι μαθητές αναπαριστούν θεατρικά «τις καθημερινές δραστηριότητες της σχολικής κοινότητας» και βιντεοσκοπούν το δρώμενο.</i></p> <p>Με βάση την κασέτα αυτή και τα εικαστικά έργα τους γράφουν ένα σύντομο κείμενο στο οποίο καταδεικνύουν ότι οι δραστηριότητες της σχολικής τους κοινότητας είναι πολύ σημαντικές.</p> <p>(Νοηματική, μελέτη περιβάλλοντος, γλώσσα, εικαστικά, τεχνολογία)</p>
Το σχολείο μας έχει ιστορία	
<p>Γιατί ερευνούμε την ιστορία του σχολείου μας Από πού και με ποιο τρόπο θα μάθουμε την ιστορία του σχολείου: Μέθοδοι έρευνας και πηγές Η «προφορική ιστορία» Ο ιστορικός χρόνος</p>	
<p>Να συνδέσουν την έννοια της «ιστορικότητας» με το άμεσο περιβάλλον του σχολείου τους</p> <p>Να δοκιμάσουν τρόπους προσέγγισης ιστορικών θεμάτων</p> <p>Να γνωρίσουν την πρόσφατη ιστορία του σχολείου τους</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν και να αναζητήσουν την ιστορία του σχολείου τους από την ίδρυση του έως τώρα</p> <p>Να γνωρίσουν παλιούς μαθητές του</p>	<p><i>Αναζητούν πληροφορίες για την ιστορία του σχολείου, από την εποχή της ίδρυσής του.</i></p> <p><i>Αποφασίζουν και καταγράφουν ποια ζητήματα της ιστορίας του σχολείου τους θα ερευνήσουν.</i></p> <p><i>Καταγράφουν τις πιθανές πηγές και τον τρόπο που θα τις αναζητήσουν και θα τις χρησιμοποιήσουν.</i></p> <p><i>Βρίσκουν φωτογραφίες, γραπτές πηγές, φιλμάκια, βιντεοκασέτες κλπ, που αναφέρονται στο σχολείο.</i></p> <p><i>Καλούν παλιούς απόφοιτους του σχολείου για να γνωριστούν μαζί τους.</i></p> <p><i>Βιντεοσκοπούν τη συνάντηση.</i></p> <p><i>Μελετούν τα υλικά που έχουν συγκεντρώσει, ανακεφαλαιώνουν και καταγράφουν τα «ευρήματά» τους.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν έναν χρονολογικό πίνακα με τα σπουδαιότερα γεγονότα της ιστορίας του σχολείου τους και τον αναρτούν στην τάξη.</i></p> <p><i>Συνδέουν τα σχολικά γεγονότα με σημαντικά γεγονότα στην κοινότητα των κωφών και στην ελληνική ιστορία</i></p> <p><i>Φτιάχνουν άλμπουμ με τα ονόματα και τις φωτογραφίες των προηγούμενων απόφοιτων του σχολείου.</i></p>

<p>σχολείου και να πάρουν πληροφορίες για τη ζωή των κωφών μαθητών παλιότερα</p>	<p><i>Σημειώνουν σημαντικές πληροφορίες για τη ζωή τους και τη δράση τους, στην κοινότητα των κωφών και στην ευρύτερη κοινωνία.</i></p> <p><i>Επιλέγουν μερικές χαρακτηριστικές παλιότερες σχολικές φωτογραφίες και τις κάνουν πόστερ για την τάξη τους.</i></p> <p><i>Οργανώνουν έκθεση με υλικά, που έχουν «ιστορική αξία» για τα θέματα που ερευνούν.</i></p> <p>(Γλώσσα, Μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>
--	---

ΤΑΞΗ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

<p>Τα σχολεία των κωφών άλλοτε και τώρα Η ιστορική εξέλιξη και οι αλλαγές στην εκπαίδευση των κωφών</p>	
<p>Να αναζητήσουν και να συνειδητοποιήσουν ομοιότητες και διαφορές στην εκπαίδευση των κωφών παλιότερα και τώρα</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν ότι οι ιστορική εξέλιξη δεν είναι τυχαία, αλλά συνδέεται με ιστορικούς παράγοντες</p>	<p><i>Οι μαθητές συζητούν για τις πιθανές αλλαγές που έγιναν στο σχολείο τους με το πέρασμα των χρόνων.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν ένα ερωτηματολόγιο και ζητούν από παλιούς απόφοιτους του σχολείου να απαντήσουν στα εξής ερωτήματα:</i></p> <p><i>Ποιες αλλαγές παρατηρούν ότι έγιναν στο σχολείο από τότε που ήταν εκείνοι μαθητές;</i></p> <p><i>Σε ποια θέματα βλέπουν ότι δεν άλλαξε τίποτα από τότε;</i></p> <p><i>Δίνουν το ίδιο ερωτηματολόγιο για συμπλήρωση και στους εκπαιδευτικούς, σημερινούς και παλιότερους.</i></p> <p><i>Συγκεντρώνουν τα ερωτηματολόγια και τα μελετούν.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν έναν φάκελο με τις απαντήσεις.</i></p> <p><i>Με βάση τις απαντήσεις φτιάχνουν δύο μεγάλους πίνακες με τις ΔΙΑΦΟΡΕΣ και τις ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ στο τότε και το τώρα, όπως περιγράφονται στα ερωτηματολόγια. Τους αναρτούν στην τάξη.</i></p> <p><i>Συζητούν για τις αλλαγές που παρατηρούνται στις ανθρώπινες κοινότητες με το πέρασμα των χρόνων. Διερευνούν το «πώς» και το «γιατί» σ' αυτές τις εξελίξεις. Αναφέρουν και συζητούν παραδείγματα από τη σχολική τους εμπειρία.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν μερικά σύντομα δρώμενα με όσα θέματα από τα παραπάνω τους έχουν αγγίξει και τα παρουσιάζουν στο σχολείο.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν στη βιβλιοθήκη της τάξης τους μια «Γωνιά της δικής μας ιστορίας» και βάζουν ό,τι σχετικό υλικό συγκεντρώνουν (κασέτες, φωτογραφίες, βιβλία, περιοδικά, αφίσες κλπ).</i></p> <p>(Γλώσσα, μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>

Τα σχολεία των κωφών στην Ελλάδα	
<p>Να γνωρίσουν πλευρές της εκπαιδευτικής πραγματικότητας των κωφών στην Ελλάδα</p> <p>Να εξοικειωθούν με την ιστορία των σχολείων των κωφών</p> <p>Να γνωρίσουν τα πρώτα βήματα για την εκπαίδευση των κωφών στην Ελλάδα</p>	<p><i>Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες για τα σχολεία των κωφών που υπάρχουν στην Ελλάδα.</i></p> <p><i>Γράφουν στον υπολογιστή μία λίστα με τον τίτλο, τη βαθμίδα κλπ κάθε σχολείου καθώς και την διεύθυνση, τα τηλέφωνα, τα FAX και τα E-mails κάθε σχολείου.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν έναν χάρτη της Ελλάδας με τα σχολεία των κωφών.</i></p> <p><i>Γράφουν μια επιστολή και την στέλνουν ηλεκτρονικά σε σχολεία κωφών, με τα οποία θέλουν να έχουν μια επικοινωνία.</i></p> <p><i>Ζητούν από κάθε σχολείο πληροφορίες για τη δική του ιστορία.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν έναν πίνακα με τη χρονολογία ίδρυσης του κάθε σχολείου.</i></p> <p><i>Αναζητούν περισσότερες πληροφορίες για τα σχολεία των κωφών στην Ελλάδα από βιβλία ή από ζωντανές πηγές.</i></p> <p><i>Βρίσκουν σχετικές πληροφορίες από το διαδίκτυο.</i></p> <p><i>Συμπληρώνουν τη λίστα των σχολείων των κωφών με τις βασικές ιστορικές πληροφορίες που έχουν συγκεντρώσει για το κάθε ένα.</i></p> <p><i>Εκδίδουν έναν «Οδηγό σχολείων κωφών στην Ελλάδα»</i></p> <p>(Γλώσσα, νοηματική, μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>
Ο παγκόσμιος χάρτης της εκπαίδευσης των κωφών	
<p>Να γνωρίσουν πλευρές της εκπαιδευτικής πραγματικότητας των κωφών στον κόσμο</p> <p>Να εξοικειωθούν με την ιστορία των σχολείων των κωφών στον κόσμο</p> <p>Να γνωρίσουν τα πρώτα βήματα για την εκπαίδευση των κωφών διεθνώς</p>	<p><i>Αναζητούν πληροφορίες για τα σχολεία κωφών σε άλλες χώρες.</i></p> <p><i>Ζητούν από μέλη της Ομοσπονδίας Κωφών να τους μιλήσει για αυτά και να τους φέρει αφίσες ή κασέτες να δουν.</i></p> <p><i>Βρίσκουν πληροφορίες στο διαδίκτυο και αρχίζουν ηλεκτρονική αλληλογραφία με σχολεία κωφών από άλλες χώρες</i></p> <p><i>Ανταλλάσσουν έντυπα, φωτογραφίες και βιντεοκασέτες.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν τον χάρτη της Ευρώπης με τα σχολεία των κωφών.</i></p> <p><i>Φτιάχνουν τον παγκόσμιο χάρτη με τα σχολεία των κωφών</i></p> <p><i>Φτιάχνουν μια αφίσα με τα αρχαιότερα σχολεία των κωφών στον κόσμο με την χρονολογία της ίδρυσής τους</i></p> <p><i>Εκδίδουν έναν έντυπο Οδηγό με τις βασικές πληροφορίες για τα σχολεία των κωφών στον κόσμο.</i></p> <p><i>Μελετούν πηγές και καταγράφουν τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν τους κωφούς μαθητές στον κόσμο.</i></p> <p>(Γλώσσα, Μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>

Η ιστορία της ζωής των κωφών παλιότερα

Να αναζητήσουν πληροφορίες για τη ζωή των κωφών από την αρχαιότητα έως την εποχή μας

Οι μαθητές συζητούν διεξοδικά με την εκπαιδευτικό για τους τρόπους που ζούσαν οι άνθρωποι σε παλιότερες εποχές:

στην αρχαιότητα

στο μεσαίωνα

και στη νεότερη και σύγχρονη ιστορία.

Διαβάζουν ή βλέπουν σχετικό υλικό (αφίσες, κόμικς, ταινίες κλπ)

Συζητούν σε ομάδες και κάνουν υποθέσεις για τη ζωή των κωφών εκείνες τις εποχές. Πού έμοιαζε και πού διέφερε από τη ζωή των συγχρόνων τους;

Φτιάχνουν μερικά δρώμενα από διαφορετικές εποχές με πρωταγωνιστές κωφούς.

Βιντεοσκοπούν τις ιστορίες αυτές και τις τοποθετούν με ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο στη «γωνιά της ιστορίας»

Συγκεντρώνουν ό,τι σχετικό υλικό βρίσκουν και το μελετούν.

Μελετούν βιβλία για την ιστορία των κωφών και τα παρουσιάζουν στην τάξη τους.

Κρατούν σημειώσεις από τα διαβάσματά τους για τα γεγονότα που τους εντυπωσιάζουν.

Φτιάχνουν ένα πανώ με την «αλυσίδα των σπουδαίων γεγονότων της ιστορίας των κωφών» και την παρουσιάζουν σε άλλες τάξεις.

(Γλώσσα, Μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)

ΤΑΞΗ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Νεότερη ιστορία: η εποχή της αλλαγής και συνειδητοποίησης η 'ιστορική εποχή' για τους κωφούς	
Να αποκτήσουν βασικές πληροφορίες για τις συνθήκες της ζωής των κωφών στην αρχαιότητα και το Μεσαίωνα	<p><i>Οι μαθητές παίρνουν βασικές πληροφορίες για το πώς οι αρχαίες και μεσαιωνικές κοινωνίες αντιμετώπιζαν τους κωφούς.</i></p> <p><i>Συζητούν και εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους.</i></p> <p><i>Υποδύονται κωφά παιδιά των εποχών εκείνων, που διηγούνται περιστατικά της ζωής τους. Γράφουν μια λίστα με ευκαιρίες και δυνατότητες που δεν είχαν τότε οι κωφοί.</i></p> <p><i>Αναζητούν εικαστικές αναπαραστάσεις της καθημερινής ζωής από διάφορους ιστορικούς λαούς της αρχαίας και της μεσαιωνικής εποχής (Αιγύπτιοι που εργάζονται, Έλληνίδες που ετοιμάζουν γεύμα, Έλληνες που αθλούνται, Ρωμαίοι σε γιορτή, Βυζαντινοί άγιοι, πολεμιστές ή ταξιδιώτες, Μεσαιωνικές συντεχνίες σε στιγμές εργασίας κλπ). Συζητούν σε μικρές ομάδες και μετατρέπουν τις εικόνες σε δρώμενα. Ορίζουν σε κάθε δρώμενο έναν κωφό πρωταγωνιστή, που αφηγείται και σχολιάζει τις δραστηριότητες της κάθε εικόνας.</i></p>

<p>Να μελετήσουν τις πολιτισμικές και τεχνολογικές αλλαγές της νεότερης εποχής από τη σκοπιά της βελτίωσης της ζωής των κωφών.</p> <p>Να κατανοήσουν τα συγκεκριμένα βήματα που έγιναν στην ζωή των κωφών</p>	<p><i>Οι μαθητές φτιάχνουν πανώ (με ζωγραφική, σχέδια, σλόγκαν κλπ):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Για την Αναγέννηση και τον Ανθρωπισμό 2. Για τα υπερπόντια ταξίδια 3. Για την πρόοδο της τεχνικής και την Ανακάλυψη της τυπογραφίας 4. Για την εποχή του Διαφωτισμού 5. Για τη Γαλλική επανάσταση και τις παράλληλες αλλαγές στην Ευρώπη <p>Σχεδιάζουν και αναπαριστούν θεατρικά συνομιλίες κωφών σε κάποιες από τις παραπάνω εποχές.</p> <p><i>Μελετούν την ιστορία του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα και καταγράφουν τα σημαντικότερα γεγονότα. Συζητούν κατά ομάδες αν και πώς αυτά τα γεγονότα έχουν επηρεάσει τη ζωή των κωφών.</i></p> <p><i>Το σχολείο οργανώνει μια συνάντηση με καλεσμένους από την κοινότητα των κωφών, που δίνουν πληροφορίες στους μαθητές για τις αλλαγές που έζησαν οι κωφοί τους δύο τελευταίους αιώνες και ιδιαίτερα μετά το 1960.</i></p> <p><i>Οι μαθητές κρατούν σημειώσεις και συζητούν απορίες και σκέψεις τους.</i></p> <p><i>Βιντεοσκοπούν τη συνάντηση και τη συζήτηση.</i></p> <p><i>Με βάση αυτό το υλικό φτιάχνουν ένα πανώ-κολλάζ με τα σημαντικότερα γεγονότα της ελληνικής κοινότητας των κωφών τα τελευταία 60 χρόνια.</i></p> <p>(Γλώσσα, Μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>
<p>Τα πρώτα βήματα στην εκπαίδευση των κωφών</p>	
<p>Να γνωρίσουν οι μαθητές τους πρωτοπόρους στην εκπαίδευση των κωφών</p> <p>Να συνδέσουν τις προσπάθειες αυτές με τις συνθήκες της εποχής</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν την επίδραση της εθνικής μας ιστορίας στη ζωή των κωφών.</p> <p>Να κατανοήσουν</p>	<p><i>Οι μαθητές μελετούν την εποχή μετά την Αναγέννηση και καταγράφουν τις συνθήκες της εποχής που θεωρούν ότι επηρέασαν ευνοϊκά τη ζωή των κωφών</i></p> <p>Αναζητούν πληροφορίες για τα πρώτα βήματα στην εκπαίδευση των κωφών και τα πρώτα σχολεία κωφών στον κόσμο.</p> <p>Μελετούν βιβλία για τη ζωή και τη δράση του Pedro Ponce de Leon και συζητούν για την εποχή του.</p> <p><i>Σχεδιάζουν τον χάρτη της Ευρώπης την εποχή εκείνη.</i></p> <p>Σημειώνουν τις περιοχές που εμφανίζονται οι πρώτες προσπάθειες εκπαίδευσης των κωφών.</p> <p>Βρίσκουν γκραβούρες της εποχής και κάνουν πόστερ για την τάξη τους</p> <p>Ψάχνουν σε εγκυκλοπαίδειες το ονόματα και τις βιογραφίες των πρωτοπόρων της εκπαίδευσης των Κωφών και φιλοτεχνούν αφίσες που τις αναρτούν στην τάξη.</p> <p><i>Διαβάζουν τη βιογραφία του Abbe de L' Erree και την μεταφράζουν στην ελληνική νοηματική γλώσσα</i></p> <p><i>Βλέπουν βιντεοκασέτες για το εκπαιδευτικό ίδρυμα Gallaudet. Φτιάχνουν ένα άλμπουμ με πληροφορίες και φωτογραφίες για το σχολείο και τον ιδρυτή του.</i></p> <p><i>Παρατηρούν στο χάρτη της εποχής τον ελλαδικό χώρο και με βάση την γενική ελληνική ιστορία της περιόδου φτιάχνουν μια σύντομη αφήγηση για τη ζωή ενός κωφού την εποχή της τουρκοκρατίας.</i></p> <p><i>Δραματοποιούν την ιστορία και την παρουσιάζουν στη γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου</i></p> <p><i>Συγκεντρώνουν συστηματικά πληροφορίες για την εκπαίδευση των κωφών</i></p>

<p>την πρόοδο στην εκπαίδευση των κωφών τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα</p>	<p>στον 20^ο αιώνα στην Ελλάδα και στον κόσμο από σχετικά βιβλία και περιοδικά. Φτιάχνουν σχετικούς πίνακες και γραφήματα και παρουσιάζουν μια ομιλία στη νοηματική γλώσσα για το θέμα αυτό στους μικρότερους συμμαθητές τους. Παίρνουν συνεντεύξεις από κωφούς ενήλικες για να κατανοήσουν την εξέλιξη στον τομέα της εκπαίδευσης. Φτιάχνουν μια λίστα με τις προόδους που σημειώθηκαν τα τελευταία 20 χρόνια στην Ελλάδα στην εκπαίδευση των κωφών. (Γλώσσα, Μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>
<p>Η ανάπτυξη των κοινοτήτων των κωφών</p>	
<p>Να κατανοήσουν πώς δημιουργήθηκαν οι κοινότητες των κωφών στις μεγάλες πόλεις</p> <p>Να κατανοήσουν τη σημαία των κοινοτήτων για την πολιτισμική και κοινωνική ανάπτυξη των κωφών</p>	<p>Οι μαθητές με βάση τα προηγούμενα μαθήματα της γενικής ιστορίας φτιάχνουν έναν χάρτη των μεγάλων πόλεων του κόσμου που δημιουργήθηκαν μετά τη βιομηχανική επανάσταση Μελετούν πληροφορίες (γραπτές και σε βίντεο) για τον τρόπο που δημιουργήθηκαν οι κοινότητες των κωφών στη νεότερη και ιδίως στη σύγχρονη ιστορία Φτιάχνουν μια λίστα με τις αρχαιότερες γνωστές κοινότητες κωφών στον κόσμο και τις σημειώνουν στον παγκόσμιο χάρτη.</p> <p>Μελετούν υλικό σχετικό με τις κοινότητες των κωφών στην εποχή μας, σε διάφορες χώρες. Φτιάχνουν χάρτες με τις σύγχρονες κοινότητες των κωφών στον κόσμο. Βρίσκουν τα αντίστοιχα νοήματα του σωματίου, της πόλης, της χώρας Συλλέγουν αφίσες, πόστερς, σήματα, κονκάρδες, μπλουζάκια και αναμνηστικά από ελληνικές και ξένες οργανώσεις κωφών και δημιουργούν μια μόνιμη έκθεση, την οποία εμπλουτίζουν σταδιακά.</p> <p>Μελετούν τα υλικά αυτά και φτιάχνουν ένα κείμενο για τα θέματα που απασχολούν τις κοινότητες των κωφών. Παρακολουθούν φιλμ σχετικά με την Ελληνική κοινότητα των κωφών. Συζητούν τις παρατηρήσεις τους. Καλούν μέλη της κοινότητας να παρουσιάσουν σχετικά θέματα. (Γλώσσα, Μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>
<p>Η ιστορία των νοηματικών γλωσσών</p>	
<p>Να κατανοήσουν τη λειτουργία και την αξία της γλώσσας στη ζωή κάθε κοινότητας</p> <p>Να κατανοήσουν τη σημασία της νοηματικής γλώσσας για την κοινότητα των κωφών</p> <p>Να γνωρίσουν τις προόδους που σημειώθηκαν στην αναγνώριση των νοηματικών γλωσσών</p>	<p>Οι μαθητές συγκεντρώνουν βιντεοκασέτες, λεξικά, αλφάβητα, αφίσες, κλπ από διάφορες νοηματικές γλώσσες και τα μελετούν. Εκθέτουν το υλικό αυτό σε ειδική εκδήλωση του σχολείου, στην οποία γίνεται συζήτηση για τη σημασία που έχει η νοηματική γλώσσα. Καταγράφουν τα συμπεράσματά τους.</p> <p>Μελετούν κασέτες και βιβλία που αναφέρονται στην πρώτη επιστημονική έρευνα της νοηματικής γλώσσας. Βρίσκουν πληροφορίες για τις επόμενες έρευνες. Συζητούν και γράφουν τα αποτελέσματα που είχαν οι έρευνες της νοηματικής στη ζωή των κωφών. Γράφουν χρονολογικούς πίνακες για τα αποτελέσματα αυτά σε διάφορες χώρες (πχ πότε αναγνωρίστηκε η νοηματική ως επίσημη γλώσσα των κωφών στις χώρες αυτές). Φτιάχνουν τον «Παγκόσμιο χάρτη των νοηματικών γλωσσών». Χρωματίζουν τις χώρες οι οποίες έχουν αναγνωρίσει τη νοηματική ως επίσημη γλώσσα των κωφών. Αναζητούν πληροφορίες για την αναγνώριση και την έρευνα της ελληνικής νοηματικής γλώσσας. Συζητούν για τις προοπτικές στην εκπαίδευση και τη ζωή των κωφών. (Γλώσσα, νοηματική, μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)</p>

Η επιστημονική και τεχνολογική ανάπτυξη

Να κατανοήσουν την χρησιμότητα της τεχνολογίας

Να αποκτήσουν δεξιότητες αποτελεσματικής και

ωφέλιμης χρήσης της τεχνολογίας

Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα κατάχρησης της τεχνολογίας

Οι μαθητές φτιάχνουν μια χρονολογική κατάσταση με τις σπουδαιές εφευρέσεις και τις τεχνικές εξελίξεις της βιομηχανικής και της τεχνολογικής εποχής.

Γράφουν παραδείγματα για τις αλλαγές που έφερε κάθε εφεύρεση στη ζωή των ανθρώπων

Συζητούν κατά ομάδες και σημειώνουν στην παραπάνω κατάσταση αυτές που θεωρούν ότι ήταν αποφασιστικές για τη ζωή των κωφών. Αιτιολογούν την άποψή τους με παραδείγματα.

Οι μαθητές συζητούν για τη σημασία της ανακάλυψης της τυπογραφίας. Προβληματίζονται αν και πώς οι κωφοί της εποχής εκείνης επωφεληθήκαν από αυτήν την ανακάλυψη.

Βρίσκουν πληροφορίες και γράφουν τη βιογραφία του Graham Bell

Καλούν ηλικιωμένους κωφούς και συζητούν μαζί τους για τους τρόπους επικοινωνίας που χρησιμοποιούσαν παλιότερα οι κωφοί.

Συγκεντρώνουν πληροφορίες και εποπτικό υλικό για τη σημερινή τεχνολογία που μπορεί να είναι χρήσιμη στους κωφούς.

Εκπαιδεύονται στην αποτελεσματική χρήση αυτής της τεχνολογίας.

Συζητούν τρόπους για καλύτερη πρόσβαση σ' αυτή.

Παρακολουθούν δελτία ειδήσεων στη νοηματική και διατυπώνουν προτάσεις για βελτίωσή τους.

Συζητούν θέματα σχετικά με την ασφαλή και χωρίς κινδύνους χρήση της τεχνολογίας.

Οι μαθητές συγκεντρώνουν πληροφορίες για τα επόμενα βήματα της τεχνολογικής προόδου. Παρουσιάζουν τις πληροφορίες στην τάξη και συζητούν γι αυτές.

Αναφέρονται διεξοδικά σε όποια τεχνολογικά βήματα κρίνουν ότι συνδέονται στενότερα με τη ζωή των κωφών.

Συγκεντρώνουν πληροφορίες για τα κοχλιακά εμφυτεύματα και τις επεξεργάζονται. Μελετούν πληροφορίες για την γενετική και τις προοπτικές της. Συζητούν γι αυτές.

Διατυπώνουν σκέψεις, κάνουν προβλέψεις και συζητούν με μεγαλύτερους τα θέματα αυτά. Φτιάχνουν σε ομάδες κόμικς με τις προβλέψεις τους.

(Γλώσσα, νοηματική, μελέτη περιβάλλοντος, εικαστικά, τεχνολογία)

5.7. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

5.7.1. Εισαγωγή

Η Μελέτη Περιβάλλοντος συνιστά έναν ενιαίο τομέα μάθησης με διεπιστημονικό χαρακτήρα, στον οποίο ενσωματώνονται στοιχεία από το φυσικό, κοινωνικό, θρησκευτικό, πολιτισμικό, ιστορικό και οικονομικό περιβάλλον. Διδάσκεται στις τέσσερις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου και συγκεντρώνει στοιχεία από εκείνα τα μαθήματα, που δε διδάσκονται στις τάξεις αυτές. Στο πλαίσιο της Μελέτης Περιβάλλοντος, δίνεται έμφαση στους συνδυασμούς, τις αλληλεπιδράσεις και τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος ώστε να αναδύεται ένα πεδίο γνώσης που επιτρέπει την εξοικείωση του μαθητή με την πολύπλοκη, την πολυδιάστατη και τη συνεχώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα.

Η Μελέτη Περιβάλλοντος εντάσσει σε ένα διεπιστημονικό πλαίσιο το οποίο παρέχει δυνατότητες για διαθεματικές προεκτάσεις, στοιχεία από:

- Τις Φυσικές Επιστήμες (Φυσική, Χημεία, Βιολογία και τη Γεωγραφία)
- Τις Κοινωνικές Επιστήμες (Κοινωνιολογία, Οικονομία, Πολιτικές Επιστήμες)
- Τα Θρησκευτικά και την Ιστορία.

Επιπλέον, διασυνδέεται με προγράμματα και αξιοποιεί την εμπειρία από:

Την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, την Αγωγή Καταναλωτή, την Κυκλοφοριακή Αγωγή, την Αγωγή Υγείας, την Αγωγή στα Μ.Μ.Ε. και τη Σύγχρονη Τεχνολογία.

Οι άξονες Περιεχομένου της Μελέτης Περιβάλλοντος προκύπτουν από το αντίστοιχο Δ.Ε.Π.Π.Σ., το οποίο έχει συνταχθεί με βάση τους αντίστοιχους άξονες των επιμέρους Δ.Ε.Π.Π.Σ. (Φυσικών, Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών), στα πλαίσια μιας διεπιστημονικής διασύνδεσης, με διαθεματικές προεκτάσεις των επιμέρους αντικειμένων.

Οι βασικοί άξονες της Μελέτης Περιβάλλοντος αφορούν:

- i) στο ανθρωπογενές περιβάλλον*
- ii) στο φυσικό περιβάλλον*
- iii) στην αλληλεπίδραση ανθρώπου - περιβάλλοντος*

Η προσέγγιση των θεμελιωδών εννοιών δεν περιορίζεται στην απλή εξέταση του ερωτήματος «*τι είναι*», χαρακτηριστικού της αναλυτικής σκέψης, αλλά, σύμφωνα με τη συστημική σκέψη, επεκτείνεται και εστιάζει το ενδιαφέρον στη διερεύνηση του «*τι κάνει*».

5.7.2. Ειδικοί σκοποί

Μέσα από τη Μελέτη του Περιβάλλοντος επιδιώκεται ο μαθητής:

- Να διαμορφώσει τις απαραίτητες διαθέσεις και στάσεις που θα τον βοηθήσουν να ενταχθεί ομαλά στο φυσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον του.
- Να καλλιεργήσει την πνευματική σχέση με το Θεό, να εδραιώσει την αγάπη προς τον άνθρωπο και να αναπτύξει ευαισθησία και αλληλεγγύη με τους συνανθρώπους του.
- Να αποκτήσει θετική στάση για την *ευρωπαϊκή ιδέα*.
- Να αποκτήσει βασική εμπειρία και γνώσεις, ώστε να αξιοποιεί την Πληροφορική και τη Σύγχρονη Τεχνολογία.
- Να εμπλουτίσει το λεξιλόγιό του και να διευρύνει την επικοινωνιακή του ικανότητα.

Για την επίτευξη του τελευταίου στόχου απαιτείται μια συστηματικότερη δουλειά, ώστε ο μαθητής να αφομοιώσει πλήρως τις καινούργιες έννοιες και το αντίστοιχο λεξιλόγιο στην νοηματική και την ελληνική γλώσσα. Ένα μέρος από το α-

παραίτητο αυτό γνωστικό υλικό έχει παρατεθεί ενδεικτικά στην τέταρτη στήλη του αναλυτικού προγράμματος.

5.7.3. Στόχοι, Θεματικές ενότητες, Ενδεικτικές δραστηριότητες

ΤΑΞΗ Α΄

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Προτεινόμενο Λεξιλόγιο
Ανθρωπογενές περιβάλλον			
<p><i>Οι μαθητές επιδιώκεται:</i></p> <p>Να εξοικειωθούν με το σχολικό περιβάλλον και να λειτουργούν ομαδικά στη σχολική τάξη.</p> <p>Να ταξινομούν αντικείμενα του περιβάλλοντός τους.</p> <p>Να περιγράψουν την αίθουσά τους συγκρίνοντάς την με διπλανές.</p> <p>Να ορίζουν τη σχετική θέση αντικειμένων ή προσώπων στην αίθουσα ως προς σταθερά σημεία αναφοράς.</p> <p>Να συγκρίνουν και να περιγράφουν τη σχετική θέση αντικειμένων χρησιμοποιώντας τους όρους: πίσω, δίπλα, δεξιά, αριστερά.</p> <p>Να συσχετίζουν την κίνηση με τη μεταβολή της θέσης.</p> <p>Να επισημαίνουν τις κοινές ανάγκες που ικανοποιεί η τάξη (μάθηση, σχολική εργασία, ψυχαγωγία).</p> <p>Να παρατηρούν, να κατανοούν και να περιγράφουν την οργάνωση και</p>	<p>Η τάξη μου</p> <p>Η τάξη μου (εξοικείωση με το περιβάλλον της τάξης, δραστηριότητες σχετικές θέσεις αντικειμένων)</p> <p>Η ομάδα της τάξης μου (μέλη, κανόνες, ρόλοι, αλληλεπιδράσεις δεσμοί, δραστηριότητες)</p> <p>δραστηριότητες στην τάξη (μάθηση, σχολική εργασία, ψυχαγωγία)</p>	<p><i>Οι μαθητές:</i></p> <p>Οργανώνουν δραστηριότητες εξερεύνησης της αίθουσας και συνδέουν τις «γωνιές» της με τη χρηστικότητα τους</p> <p><i>Με τη βοήθεια του δασκάλου εξερευνούν την αίθουσα και δίνεται στη νοηματική γλώσσα η έννοια κάθε αντικειμένου καθώς επίσης και η χρησιμότητά του. Στα αντικείμενα της αίθουσας τοποθετούνται καρτελάκια με το όνομά τους.</i></p> <p><i>Ζωγραφίζουν την αίθουσα και τα αντικείμενα που έχει μέσα και κολλάνε στα αντικείμενα ετικέτες με το όνομά τους.</i></p> <p><i>Κάνουν μετρήσεις με μονάδες μέτρησης δικής τους επινόησης και ταξινομούν τα αντικείμενα που βρίσκονται στο χώρο της τάξης ή του σχολείου, ανάλογα με το βάρος, το ύψος και το μέγεθος (Μαθηματικά, Γλώσσα)</i></p> <p><i>Μαθαίνουν να χρησιμοποιούν ζυγό με δίσκους για να συγκρίνουν το βάρος δύο σωμάτων. Συγκρίνουν το ύψος συμμαθητών τους και τους τοποθετούν με σειρά.</i></p> <p>Πραγματοποιούν επίσκεψη σε διπλανή τάξη, παρατηρούν και κάνουν συγκρίσεις με τη δική τους.</p> <p><i>Συζητείται στη Ν.Γ η σχετική θέση των αντικειμένων της αίθουσάς τους. Ζωγραφίζουν το δωμάτιό τους και συζητούν τη σχετική θέση των πραγμάτων. Τοποθετούν καρτελάκια με τα ονόματά τους.</i></p> <p>Περιγράφουν πιθανή υποστηρικτική τεχνολογία και συσκευές που χρησιμοποιούνται για την κώφωση.</p> <p>Συζητούν τη χρησιμότητά τους.</p> <p><i>Ασκούνται μέσα από παιχνίδια και ζωγραφιές στην κατανόηση της σχετικής θέσης των αντικειμένων.</i></p> <p>Παίζουν χρησιμοποιώντας τους όρους που δηλώνουν αρχική θέση και μεταβολή της θέσης.</p> <p><i>Συζητούν τους κανόνες που πρέπει να έχει η τάξη τους για να λειτουργήσει σαν ομάδα. Επίσης τους κανόνες που πρέπει να ακολουθούν για να συνεργάζονται σε μικρότερες ομάδες (πχ κοινή χρήση των εποπτικών υλι-</i></p>	<p>Πάνω</p> <p>Κάτω</p> <p>Εμπρός</p> <p>Πίσω</p> <p>Μέσα</p> <p>Έξω</p> <p>Δίπλα</p> <p>Δεξιά</p> <p>Αριστερά</p> <p>Βάρος</p> <p>Ύψος</p> <p>Μέγεθος</p> <p>Πιο βαρύ</p> <p>Πιο ψηλό</p> <p>Πιο κοντό</p> <p>Πιο μεγάλο</p> <p>Ελαφρύτερο</p> <p>Χαμηλότερο</p> <p>Ζυγός</p> <p>Ζυγαριά</p> <p>Βάρος</p> <p>Ύψος</p> <p>Μέγεθος</p> <p>Δωμάτιο</p> <p>Έπιπλα</p> <p>Κοντά</p> <p>Μακριά</p> <p>Δίπλα</p> <p>Απέναντι</p> <p>Μετά</p> <p>Κανόνες</p> <p>Υγεία</p> <p>Ασφάλεια</p> <p>Σήματα</p> <p>Απαγορεύεται</p>

<p>τη λειτουργία της τάξης ως ομάδας. Να γνωρίζουν και να αποδέχονται τους κανόνες που πρέπει να τηρούνται για την καλύτερη λειτουργία της τάξης τους ως ομάδας, αλλά και για τη λειτουργία μικρότερων ομάδων μέσα στην τάξη. Να τηρούν κανόνες υγιεινής και ασφάλειας στην τάξη. Να κατανοούν την έννοια της <i>αλληλεπίδρασης</i> μεταξύ των μελών της ομάδας.</p>		<p><i>κών, αλληλοβοήθεια κλπ)</i> Αναλαμβάνουν, μεταξύ των άλλων, ρόλους παιδιών που τηρούν τους κανόνες και αυτών που δεν τηρούν τους κανόνες λειτουργίας της ομάδας και συζητούν στη Ν.Γλ. τις συνέπειες αυτής της συμπεριφοράς στους υπόλοιπους. Στη συνέχεια παίζουν εναλλακτικά σενάρια με διαφορετικούς ρόλους ο καθένας. Αναλαμβάνουν ενεργούς ρόλους, ώστε να διατηρείται συνεχώς καθαρό το περιβάλλον της τάξης. Συντάσσουν τον κώδικα οικολογικής συμπεριφοράς της τάξης τους και φτιάχνουν σχετικά κολάζ και πανώ που αναρτούν στη τάξη. <i>Συζητούν για την υγιεινή και ασφάλεια στην τάξη.</i> <i>Σχεδιάζουν σήματα που τα αναρτούν και που πρέπει να σέβονται (πχ «Ρίχνετε τα σκουπίδια στο καλάθι»)</i> Παριστάνουν με δική τους πρωτοβουλία (σχέδια, εικόνες, νοήματα) κανόνες υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο της τάξης και σχεδιάζουν ημερήσιες ή εβδομαδιαίες δραστηριότητες σχετικά με το θέμα αυτό.</p>	
<p>Να εξοικειωθούν με τη λειτουργικότητα των χώρων του σχολείου Να γνωρίσουν και να τηρούν τους κανόνες υγιεινής, ασφαλούς κίνησης και διατήρησης της καθαριότητας στο χώρο του σχολείου. Να περιγράψουν τη γειτονιά του σχολείου. Να προσεγγίσουν βασικά περιβαλλοντικά ζητήματα του σχολικού και του ευρύτερου χώρου. Να γνωρίσουν πώς να ενεργήσουν σε περίπτωση σεισμού ή πυρκαγιάς και να εξοικειωθούν με την τήρηση κανόνων σε έκτακτες καταστάσεις. Να συμμετέχουν σε πολιτιστικά και</p>	<p>Το σχολείο μου Το σχολείο μου (χώρος, αισθητική του χώρου) Η ζωή μέσα στο σχολείο (σχολική ζωή, βασικά μέτρα προστασίας από σεισμό και πυρκαγιά, τρόποι διαχείρισης απορριμμάτων) Εκδηλώσεις στο σχολείο (συμμετοχή του σχολείου σε πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα)</p>	<p><i>Εξερευνούν ομαδοσυνεργατικά τους χώρους του σχολείου, διατυπώνουν υποθέσεις για τη λειτουργικότητά τους, ζωγραφίζουν και συνθέτουν ομαδικές καρτεπικολλήσεις (κολάζ). (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή)</i> Συζητούν για τους τρόπους διατήρησης της καθαριότητας και διαχείρισης των απορριμμάτων στους χώρους του σχολείου και προβλέπουν τις επιπτώσεις αρνητικών συμπεριφορών. <i>Προβάλλεται βίντεο (με διερμηνεία στη Ν.Γ) με το τι πρέπει να κάνουν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.</i> Κάνουν ασκήσεις ετοιμότητας σε περίπτωση σεισμού και πυρκαγιάς και προβλέπουν τις συνέπειες της παράλειψης των σχετικών κανόνων. Προγραμματίζουν επίσκεψη στο γειτονικό σχολείο, το παρατηρούν και το συγκρίνουν με το δικό τους. <i>Προβάλλεται βίντεο με τα βασικά ήθη και έθιμα που παρατηρούν στην ευρύτερη κοινωνία.</i> Έρχονται σε επαφή με τοπικά ήθη και έθιμα και υποδύονται σχετικούς ρόλους. <i>Συζητούν για εκδηλώσεις και δραστηριότητες του σχολείου τους που συνδέονται με τη ζωή των κωφών.</i> Κατασκευάζουν με φυσικά υλικά παραδοσιακά οικιακά είδη ή εργαλεία και τα χρησιμοποιούν σε σχετικά θεατρικά δρώμενα.</p>	<p>Σεισμός Έκτακτη ανάγκη Πυρκαγιά Ήθη Έθιμα Επιτάφιος Ανάσταση Πάσχα Χριστούγεννα Πρωτοχρονιά Βαφτίσια Γάμος Κηδεία Κίνδυνος Ρόλος Εργαλείο</p>

κοινωνικά δρώμενα			
<p>Να αναγνωρίσουν ότι η οικογένεια μπορεί να έχει διάφορες μορφές. Να διακρίνουν το ρόλο του κάθε μέλους της οικογένειας και να επιδιώκουν τη δική τους συμμετοχή στην ευημερία της.</p> <p>Να συζητούν με τους συμμαθητές τους για τις ανάγκες που ικανοποιεί η οικογένεια, να παρατηρούν και να περιγράφουν τη λειτουργία της, να αποδέχονται τη σπουδαιότητά της και την αναγκαιότητα της επικοινωνίας και της συνεργασίας των μελών της.</p> <p>Να αντιλαμβάνονται ότι η οικογένεια (δομή, αριθμός μελών, ρόλοι, κ.λπ.) συσχετίζεται με το περιβάλλον καθώς και με τη χρονική περίοδο στην οποία αυτή ζει.</p> <p>Να διατυπώνουν κανόνες που πρέπει να ισχύουν στην ενδοοικογενειακή και εξωοικογενειακή ζωή σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος.</p>	<p>Η οικογένειά μου</p> <p>Η οικογένεια (μορφές οικογένειας και λειτουργίες της, ανάγκες που καλύπτει η οικογένεια, κανόνες, ρόλοι). Η ζωή μέσα στην οικογένεια (επικοινωνία μεταξύ των μελών της οικογένειας: η δομή της και το περιβάλλον) Οικογενειακή ζωή και περιβάλλον (αλληλεπίδραση οικογενειακού και φυσικού-κοινωνικού περιβάλλοντος, η συμμετοχή της οικογένειας στην προστασία του περιβάλλοντος)</p> <p>Οικογένεια κωφών με γονείς κωφούς και οικογένεια κωφών με γονείς ακούοντες.</p>	<p><i>Προβάλλεται βίντεο με τη ζωή σε διάφορες μορφές οικογένειας (παραδοσιακής και σύγχρονης-κωφών παιδιών με κωφούς γονείς-κωφών παιδιών με ακούοντες γονείς)</i></p> <p><i>Συζητούν για την επικοινωνία στη δική τους οικογένεια.</i></p> <p><i>Ζωγραφίζουν μέλη της οικογένειάς τους.</i></p> <p><i>Συζητούν με το δάσκαλο για τον τρόπο που ζούσαν οι οικογένειες παλιότερα και για τις ομοιότητες και τις διαφορές με τις σημερινές μορφές της οικογένειας, τους ρόλους των μελών της και τον τρόπο ζωής τους. Ζωγραφίζουν μέλη της οικογένειάς τους και στοιχεία της καθημερινής ζωής (Γλώσσα, Μαθηματικά, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Παίζουν παιχνίδια ρόλων σε μια υποθετική οικογένεια. Στη συνέχεια συζητούν τη συμπεριφορά των μελών και προτείνουν διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης κάποιας κατάστασης, π.χ. κρίσης.</p> <p><i>Τους διηγείται ο δάσκαλος (Ν.Γ) αποσπάσματα από λογοτεχνικά βιβλία που αφορούν οικογενειακές εκδηλώσεις του τόπου τους, αλλά και άλλων τόπων, με βάση τη διαπολιτισμική σύνθεση της τάξης τους.</i></p> <p>Συλλέγουν φωτογραφίες και εικόνες από οικογένειες διαφόρων μορφών που προέρχονται από διαφορετικές χρονικές περιόδους. Παρατηρούν, κάνουν συγκρίσεις και διατυπώνουν συμπεράσματα.</p> <p><i>Συζητούν τρόπους με τους οποίους μπορούν να προστατεύσουν το περιβάλλον, πχ να πετάνε τα χαρτιά στους κάδους ανακύκλωσης με το ειδικό σήμα. Πηγαίνουν με το δάσκαλο σε σημείο του Δήμου που υπάρχει κάδος ανακύκλωσης χαρτιού και πετούν άχρηστα χαρτιά.</i></p> <p>Αναλαμβάνουν να προκαλέσουν την εμπλοκή των μελών της οικογένειάς τους σε δραστηριότητες σχετικές με την προστασία του περιβάλλοντος, π.χ με τα απορρίμματα (διαχωρισμός, μείωση όγκου, ανακύκλωση απορριμμάτων), τρόπους εξοικονόμησης ηλεκτρικής ενέργειας, νερού κ.λπ.).</p>	<p>Κωφός Ακούων Οικογένεια Παραδοσιακός Σύγχρονος Παλαιός Εκδήλωση Παρατηρώ Κρίση Συγκρίνω Συμπεραίνω Πολιτισμικός Διαπολιτισμικός Κάδος Απορρίμματα Άχρηστα Ανακύκλωση Περιβάλλον Προστασία</p>
<p>Να αναφέρονται στον τόπο καταγωγής των γονέων τους.</p> <p>Να περιγράψουν την οικογένειά τους (δομή, α-</p>	<p>Ο άνθρωπος και ο χρόνος</p> <p>Η ιστορία της οικογένειάς μου (τόπος, καταγωγή, γενεαλογικό δέ-</p>	<p><i>Τοποθετούν πάνω σε γραμμή του χρόνου οικογενειακές φωτογραφίες (με χρονολογική σειρά) και αναγράφουν τον τόπο καταγωγής του κάθε μέλους (Μαθηματικά, Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Συγκεντρώνουν στην τάξη προσωπικά τους αντικείμενα (παιχνιδάκια, φωτογραφίες</p>	<p>Δευτέρα Τρίτη...έως Κυριακή Ιανουάριος, Φεβρουάριος...</p>

<p>ριθμό μελών, σειρά γέννησης).</p> <p>Να συνδέσουν μεταβολές που συμβαίνουν σε πρόσωπα και πράγματα της οικογένειας στην πορεία του χρόνου.</p> <p>Να χρησιμοποιούν απλούς τρόπους μέτρησης του χρόνου.</p>	<p>ντρο, σειρά γέννησης)</p> <p>Η ιστορία μου (χρονική αλληλουχία γεγονότων)</p> <p>Μετρώ το χρόνο (τρόποι μέτρησης χρόνου)</p>	<p>κ.λπ.) και ο καθένας κατατάσσει τα δικά του σύμφωνα με τη χρονική τους σειρά (από βρεφική ηλικία μέχρι σήμερα).</p> <p>Συζητούν για τις ημέρες της εβδομάδας, τους μήνες κ.λπ.</p> <p><i>Μαθαίνουν να μετρούν το χρόνο: τις μέρες τις εβδομάδας, τους μήνες κ.λπ. μέσα από παρατηρήσεις, συγκρίσεις και μετρήσεις. Πχ με κλεψύδρα μετρούν τον χρόνο που χρειάζονται για να ζωγραφίσουν ένα σπίτι. Μπορεί ακόμα κάθε πρωί να τους δίνεται ένα καρτελάκι που γράφει το όνομα της ημέρας με περίγραμμα για να το χρωματίσουν. Συγκεντρώνουν τα καρτελάκια μιας εβδομάδας και τα μετράνε. Τις επόμενες εβδομάδες τοποθετούν στο θρανίο τους κάθε μέρα το κατάλληλο καρτελάκι.</i></p>	<p>έως Δεκέμβριος Παιδί Νέος Γέρος Χρόνος Εβδομάδα Μήνας Ιστορία Χρόνος Καιρός Εποχές</p>
<p>Να περιγράφουν το σπίτι τους, το δωμάτιο τους και τους υπόλοιπους χώρους του.</p> <p>Να συζητούν και να εξηγούν τη λειτουργικότητα κάθε χώρου του σπιτιού.</p>	<p>Το σπίτι μου</p> <p>Το σπίτι μου (το δωμάτιό μου, άλλοι χώροι του σπιτιού)</p>	<p>Οι μαθητές ζωγραφίζουν έναν έναν τους χώρους του σπιτιού τους και τα αντικείμενα και τοποθετούν ετικέτες με τα ονόματά τους.</p> <p>Συζητούν με τους συμμαθητές τους και το δάσκαλο για τη λειτουργικότητα καθενός. Ιδιαίτερα συζητούν για τις διευθετήσεις και προσαρμογές στο περιβάλλον που εξυπηρετούν περισσότερο το κωφό παιδί.</p> <p><i>Οι μαθητές σχεδιάζουν ένα περιβάλλον ιδανικό με ελεύθερη οπτική, που επιτρέπει άνετη πρόσβαση και ζωή στο κωφό παιδί. (Αισθητική Αγωγή, Γλώσσα).</i></p>	<p>Δωμάτιο Σαλόνι Κουζίνα Μπάνιο Έπιπλα Λειτουργικότητα</p>
<p>Να παρατηρούν και να περιγράφουν τα σπίτια και τους κοινωφελείς χώρους της γειτονιάς τους.</p> <p>Να γνωρίζουν επαγγελματίες της γειτονιάς.</p> <p>Να <i>συγκρίνουν</i> τη γειτονιά τους με άλλες γειτονιές (εποπτικό υλικό) και να διακρίνουν <i>ομοιότητες και διαφορές</i> που υπάρχουν.</p> <p>Να αναγνωρίσουν θετικά στοιχεία του περιβάλλοντος της γειτονιάς τους.</p> <p>Να τηρούν κανόνες υγιεινής και</p>	<p>Η γειτονιά μου</p> <p>Η γειτονιά μου (το άτομο και το άμεσο περιβάλλον, το περιβάλλον γύρω από το σπίτι, κτίρια, κοινωφελείς χώροι).</p> <p>Οι άνθρωποι της γειτονιάς (γείτονες, σχέσεις, οι άνθρωποι που μας εξυπηρετούν)</p> <p>Η ζωή στη γειτονιά (βελτίωση συνθηκών ζωής, εκδηλώσεις)</p> <p>Η γειτονιά και το περιβάλλον (φροντίδα του άμεσου περι-</p>	<p>Επισκέπτονται, παρατηρούν και ζωγραφίζουν χαρακτηριστικά κτίρια της γειτονιάς.</p> <p><i>Ζωγραφίζουν καταστήματα (πχ φούρνο, μανάβικο) και υπηρεσίες (πχ ΟΤΕ). Τοποθετούν ετικέτες με τα ονόματα.</i></p> <p><i>Παίζουν παιχνίδια ρόλων πελάτη-επαγγελματία σε καταστήματα, όπου ο επαγγελματίας καταλαβαίνει τη Ν.Γ ή δεν την καταλαβαίνει.</i></p> <p>Δημιουργούν υποθετικά σενάρια, όπως «τι θα κάναμε, αν δεν υπήρχε στη γειτονιά ο φούρναρης, ο ταχυδρόμος κ.λπ.». Συζητούν σχετικά με τις σχέσεις <i>αλληλεπίδρασης</i> που αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων που ζουν και εργάζονται στη γειτονιά.</p> <p><i>Επισκέπτονται τους χώρους του σχολείου (αίθουσες, γραφεία, εργαστήριο, αίθουσα εκδηλώσεων) και συζητούν για τη χρησιμότητά τους. Ζωγραφίζουν τους χώρους του σχολείου και τοποθετούν ετικέτες με το όνομά τους.</i></p> <p>Επισκέπτονται ένα χώρο (είτε του φυσικού περιβάλλοντος, είτε μνημείο πολιτισμικής αναφοράς) στη γειτονιά τους, συζητούν και</p>	<p>Κατάστημα Φούρνος Μανάβης Σούπερ μάρκετ Φαρμακείο Περίπτερο ΟΤΕ ΔΕΗ Ζωγραφίζω Παίζω Δρόμος Πλατεία Σταυροδρόμι</p>

<p>ασφάλειας στη γειτονιά τους. Να προσεγγίζουν προβλήματα επιβάρυνσης του τοπικού περιβάλλοντος).</p>	<p>βάλλοντος-τάξης, σχολείου, σπιτιού, γειτονιάς- προβλήματα του άμεσου περιβάλλοντος).</p>	<p>αναλύουν δικές τους ενέργειες για τη διατήρηση ή τη συντήρησή του. Συζητούν για ένα πολιτιστικό χώρο στην γειτονιά όπου συχνάζουν και κωφοί και διερευνούν δυνατότητες και δυσκολίες. Επισκέπτονται ένα σωματείο κωφών και συμμετέχουν σε κάποια δραστηριότητα για παιδιά. <i>Εντοπίζουν και αναλύουν ένα συγκεκριμένο παράδειγμα επιβάρυνσης του φυσικού περιβάλλοντος στη γειτονιά τους (αν υπάρχει), προτείνουν λύσεις και τις αποτυπώνουν σε αισθητικές δημιουργίες (Αισθητική Αγωγή, Γλώσσα)</i></p>	
<p>Να εξοικειωθούν με τη διάκριση των υλικών σωμάτων σε στερεά, υγρά και αέρια. Να αναγνωρίσουν ότι τα αντικείμενα καθημερινής χρήσης είναι κατασκευασμένα από διαφορετικά υλικά.</p>	<p>Αντικείμενα από το περιβάλλον μου Το περιβάλλον μου (στερεά, υγρά, αέρια)</p>	<p>Παρατηρούν αντικείμενα του περιβάλλοντός τους, τα τζάμια του σπιτιού τους (γυαλί), τα φύλλα του τετραδίου τους (χαρτί), τη φόρμα της γυμναστικής τους (ύφασμα), και αναγνωρίζουν συγκρίνοντάς τα, ότι προέρχονται από διαφορετικά υλικά. <i>Κατατάσσουν (π.χ. απαντώντας σε παιχνίδια γνώσεων) διάφορα αντικείμενα, ανάλογα με το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένα σε στερεά, υγρά και αέρια (Μαθηματικά, Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i> <i>Για το λόγο αυτό τοποθετούνται στον πάγκο καρτελάκια με τις λέξεις στερεό, υγρό, αέριο. Δίνεται η έννοιά τους στη Ν.Γ. Τους δίνονται διάφορα υλικά πχ ένα ποτήρι νερό, ένα φουσκωμένο μπαλόνι, μια κιμωλία κλπ και τα τοποθετούν στην κατάλληλη θέση.</i> <i>Παίζουν για εμπέδωση με κατάλληλο CD ROM.</i></p>	<p>Υλικά Γυαλί Ύφασμα Χαρτί Πάγκος Στερεό Υγρό Αέριο Πλαστικό Μέταλλο Ξύλο Πέτρα</p>
<p>Να αναφέρουν εφαρμογές της ηλεκτρικής, κυρίως, ενέργειας στην καθημερινή μας ζωή Να γνωρίσουν απλούς τρόπους εξοικονόμησης της ηλεκτρικής ενέργειας. Να κατανοήσουν ορισμένες μεταβολές που προκάλεσε η χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας στην εξέλιξη του πολιτισμού. Τρόποι προστασίας από το ηλεκτρικό ρεύμα.</p>	<p>Η ενέργεια στη ζωή μας Η ενέργεια στη ζωή μας (Πρώτη γνωριμία με την ηλεκτρική ενέργεια) Πώς εξοικονομώ ηλεκτρική ενέργεια στο σπίτι και στο σχολείο Ηλεκτρικές συσκευές στο σπίτι και στο σχολείο. Τι πρέπει η τι δεν πρέπει να κάνω για να προστατευτώ από τη λειτουργία των ηλεκτρικών</p>	<p><i>Εργάζονται ομαδοσυνεργατικά στο σχολείο, προτείνοντας τρόπους εξοικονόμησης ηλεκτρικής ενέργειας τόσο στο σπίτι, (π.χ. όχι φώτα αναμμένα την ημέρα, ψυγείο ανοικτό άσκοπα κτλ), όσο και στο σχολείο. Αναπαριστούν (ζωγραφική, καρτεπικόλληση (κολάζ), κ.λπ.) έναν κώδικα εξοικονόμησης ηλεκτρικής ενέργειας στο σπίτι και στο σχολείο (Μαθηματικά, Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i> <i>Σχεδιάζουν τις ηλεκτρικές συσκευές του σπιτιού τους. Κολλούν ετικέτες με το όνομά τους. Παίζουν θεατρικό παιχνίδι με τη λειτουργία κάθε συσκευής.</i> <i>Προβάλλεται βίντεο που δείχνει πώς πρέπει να προστατευόμαστε κατά τη χρήση των ηλεκτρικών συσκευών από διάφορους κινδύνους (φωτιά, ηλεκτροπληξία, κάψιμο)</i> <i>Γίνεται συζήτηση με το δάσκαλο.</i> <i>Βρίσκουν σε φωτογραφικό υλικό τρόπους διαβίωσης χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και συζητούν τις διαφορές. Παίζουν με φωτεινό παντογνώστη και με CD ROM.</i></p>	<p>Ηλεκτρική ενέργεια Ηλεκτρική συσκευή Ηλεκτροπληξία Εξοικονόμηση ενέργειας Πυρκαγιά Κάψιμο Διαβίωση</p>

	συσκευών.	Συζητούν και δημιουργούν θεατρικά δρώμενα με θέμα τη ζωή των ανθρώπων χωρίς /με τη χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας στη Ν. Γλ.	
--	------------------	--	--

Αλληλεπίδραση ανθρώπου - περιβάλλοντος

<p>Να περιγράψουν τα φυσικά χαρακτηριστικά του χώρου τους (θάλασσα, λίμνη, ποτάμι, κάμπος, νησί) χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο και να διαπιστώσουν σε αυτά τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας.</p> <p>Να κατατάξουν /ταξινομήσουν εικόνες τοπίων ανάλογα με τα μορφολογικά τους χαρακτηριστικά, π.χ. παραθαλάσσιες ή ορεινές περιοχές.</p>	<p>Ο τόπος όπου ζω</p> <p>Ο τόπος που ζω (οικείοι γεωγραφικοί όροι: θάλασσα, ποτάμια, λίμνες, βουνά κ.λπ.)</p> <p>Οι δραστηριότητες των ανθρώπων στον τόπο που ζω (απλές ανθρώπινες δραστηριότητες στο φυσικό περιβάλλον)</p> <p>Δραστηριότητες στη πόλη και στο χωριό</p>	<p><i>Προβάλλονται βίντεο στη Ν.Γ με τις δραστηριότητες των ανθρώπων ανάλογα με το φυσικό περιβάλλον (λίμνη, βουνό, θάλασσα, ποτάμι, κάμπος, νησί), με τη ζωή στη πόλη και στο χωριό. Επίσης βίντεο με τους γεωγραφικούς όρους στη Ν.Γ. και σε υπότιτλους.</i></p> <p><i>Σε κάθε ομάδα (δύο ή περισσότερων μαθητών) δίνεται ανάγλυφος χάρτης και καρτελάκια με τους γεωγραφικούς όρους που πρέπει να τοποθετηθούν ανάλογα. Γίνεται συζήτηση για τις δραστηριότητες των ανθρώπων σε κάθε περιβάλλον. Παριστάνουν σε θεατρικό παιχνίδι τον ψαρά, το γεωργό, τον κτηνοτρόφο. Ζωγραφίζουν ανάλογες δραστηριότητες. Ταξινομούν εικόνες τοπίων. Τους διηγούνται παραμύθια που αναφέρονται σε πραγματικούς ή φανταστικούς τόπους.</i></p> <p>Συζητούν για τις ανθρώπινες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο περιβάλλον τους: στη θάλασσα (ψάρεμα, κολύμπι κ.λπ.), στη λίμνη, στο ποτάμι, στον κάμπο, στο νησί, στο βουνό.</p> <p><i>Αναπαριστούν με διάφορα απλά υλικά (χαρτόνια, κ.α.) χώρους πριν και μετά την επέμβαση του ανθρώπου. Επισκέπτονται διάφορους χώρους και παρατηρούν τις ανθρώπινες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον. Τοποθετούν πινακίδες με γεωγραφικούς όρους (Αισθητική Αγωγή, Γλώσσα).</i></p> <p>Συζητούν παραμύθια στα οποία γίνεται αναφορά σε τόπους πραγματικούς ή φανταστικούς και τους αναπαριστάνουν εικαστικά. Φτιάχνουν θεατρικά δρώμενα στη Ν.Γλ.</p>	<p>Λίμνη Βουνό Θάλασσα Κάμπος Ψαράς Γεωργός Κτηνοτρόφος Πραγματικός τόπος Φανταστικός τόπος Ανθρώπινες επεμβάσεις Γεωγραφικοί όροι</p>
<p>Να γνωρίσουν σημαντικά στοιχεία από την τοπική ιστορία και τη λαϊκή παράδοση.</p>	<p>Ιστορία του τόπου μου</p>	<p>Συλλέγουν φωτογραφίες και γίνεται συζήτηση με το δάσκαλο για τον τόπο που ζουν, για τα ήθη και τα έθιμά του, τη λαϊκή παράδοση (τοπικούς ήρωες, θρύλους, ναούς, φυσικά μνημεία κ.λπ.). Προβολή σχετικού βίντεο.</p> <p>Παρακολουθούν ταινία για την Ελληνική Κοινότητα των Κωφών.</p>	<p>Λαϊκή παράδοση Ήρωες Θρύλοι Μνημεία Κοινότητα</p>
<p>Να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου οργανισμού.</p> <p>Να συσχετίζουν τη</p>	<p>Γνωρίζω το σώμα μου</p> <p>Γνωρίζω το σώμα μου (εξωτερικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου</p>	<p>Σχεδιάζουν το περίγραμμα σώματος κάποιου συμμαθητή τους σε χαρτί του μέτρου. Ζωγραφίζουν τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά. Κολλούν χαρτόνια με την ονομασία των ανθρώπινων χαρακτηριστικών.</p> <p><i>Παίζουν παιχνίδια αναγνώρισης γεύσεων και οσμών. Δοκιμάζουν πχ καραμέλα και ψωμί</i></p>	<p>Σώμα Χαρακτηριστικά Γεύσεις Οσμές Γλυκό</p>

<p>λειτουργία ορισμένων αισθητηρίων οργάνων με αντίστοιχες αισθήσεις και να αναφέρουν το είδος της πληροφορίας που μπορούν να αντλήσουν από κάθε αίσθηση.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τη σημασία των αισθήσεων για την αντίληψη του κόσμου και την επικοινωνία με το περιβάλλον.</p> <p>Να γνωρίσουν τις ιδιαίτερες που βιώνουν οι κωφοί.</p> <p>Να συζητήσουν τις διαφορές και ομοιότητες με τους ακούοντες.</p>	<p>οργανισμού)</p> <p>Γνωρίζω τον κόσμο με τις αισθήσεις (αντίληψη του εξωτερικού περιβάλλοντος μέσω ορισμένων αισθήσεων και αισθητηρίων οργάνων)</p> <p>Οι άλλοι άνθρωποι (άτομα με ειδικές ανάγκες και χαρίσματα)</p> <p>Η υγεία μου</p>	<p>για να ξεχωρίσουν την έννοια του γλυκού από το αλμυρό (αλάτι, ζάχαρη)</p> <p><i>Σε μια σελίδα γράφουμε τη λέξη γλυκό και σε άλλη τη λέξη αλμυρό. Τους δίνουμε εικόνες με διάφορα φαγώσιμα τις οποίες κατατάσσουν ανάλογα γράφοντας το όνομά τους.</i></p> <p><i>Προκαλούμε κάποιους θορύβους όπως δυνατό κλείσιμο πόρτας, σχίσιμο φύλλου κλπ και συζητούν για το ποιους απ' αυτούς ακούνε οι κωφοί μαθητές και ποιους κάποιος ακούει.</i></p> <p><i>Διατυπώνουν κανόνες που αφορούν στην υγεία και στην καθαριότητα (Γλώσσα, Φυσική Αγωγή).</i></p> <p><i>Συζητούν για την εμπειρία της κώφωσης.</i></p> <p>Υποθέτουν τι θα τους συνέβαινε, αν δε λειτουργούσε κάποια αίσθηση, εκτός της ακοής.</p> <p>Συζητούν για τα άτομα με άλλες ειδικές ανάγκες και τη στάση που πρέπει να έχουν απέναντί τους.</p>	<p>Αλμυρό Θόρυβος Υγεία Καθαριότητα Αισθητήρια όργανα Ειδικές ανάγκες/ειδικές δυνατότητες</p>
<p>Να γνωρίσουν τις δυσκολίες των ατόμων με ειδικές ανάγκες, να καλλιεργούν το σεβασμό απέναντί τους και να αναπτύξουν τρόπους επικοινωνίας μαζί τους.</p> <p>Να αναφέρουν συνήθειες που συμβάλλουν στη διατήρηση της υγείας (πλύσιμο χεριών κ.ά.).</p> <p>Να γνωρίζουν τους κανόνες συμπεριφοράς κατά την επίσκεψή τους στο γιατρό.</p> <p>Να προσδιορίσουν τη λειτουργία των δοντιών.</p>	<p>Προσωπική υγιεινή, καθαριότητα, ο ρόλος των δοντιών και η προστασία τους</p>	<p>Συζητούν καταστάσεις και δραστηριότητες της καθημερινής ζωής που θέτουν σε κίνδυνο τη λειτουργία των αισθητηρίων οργάνων.</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο που δείχνει συνήθειες υγιεινής (πλύσιμο χεριών πριν το φαγητό, πλύσιμο δοντιών, καθαριότητα, επίσκεψη στο γιατρό).</i></p> <p>Δραματοποίηση με θέμα την επίσκεψή τους στο γιατρό.</p> <p><i>Γράφουν σε κάρτες κανόνες υγιεινής και τους κολλάνε σε εμφανές σημείο.</i></p> <p>Αναφέρουν και καταγράφουν υγιεινές συνήθειες σχετικά με τη διατροφή (επιλογή τροφής με βάση πραγματικές ανάγκες, αποφυγή διαφημιζόμενων προϊόντων που βλάπτουν την υγεία, πλύσιμο χεριών πριν από το φαγητό, καλό μάσημα της τροφής κ.ά.).</p> <p><i>Γίνεται εξήγηση της έννοιας διαφήμιση. Γράφουν τη λέξη και βρίσκουν διαφημίσεις μέσα από περιοδικά. Συζητούν με τον δάσκαλο ποια διαφημιζόμενα προϊόντα βλάπτουν την υγεία και πρέπει να αποφεύγονται και ποια είναι απαραίτητα για τη διατροφή μας.</i></p>	<p>Γεύση Φαγώσιμο Χειροκρότημα Αισθητήρια όργανα Αισθήσεις</p> <p>Διαφήμιση Προϊόντα Διατροφή Μασάω Επιλογή</p>
<p>Να διακρίνουν βασικές ανάγκες που έχουν οι άνθρωποι για ένδυση, τροφή, στέγη, κ.λπ.</p> <p>Να αναφέρουν συνήθειες που συμβάλλουν στην ικανοποίηση ορισμέ-</p>	<p>Οι ανάγκες του ανθρώπου</p> <p>Οι βασικές ανάγκες του ανθρώπου</p> <p>Οι ιδιαίτερες ανάγκες του</p>	<p>Ασκούνται στην αυτοεξυπηρέτηση (βάζουν και βγάζουν το πανωφόρι τους, δένουν τα κορδόνια των παπουτσιών τους, κ.λπ.) και αναπαριστούν αισθητικά τις κινήσεις (Αισθητική Αγωγή, Φυσική Αγωγή, Γλώσσα).</p> <p>Τρώνε όλοι μαζί το πρωινό τους στην τάξη και συζητούν για τις βασικές τους ανάγκες και τις διατροφικές τους συνήθειες. Παίζουν σε θεατρικό παιχνίδι με θέμα τους κανόνες</p>	<p>Φτωχός Πλούσιος Τροφή Ένδυμα Ένδυση Στέγη Υγεία</p>

<p>νων αναγκών τους (φαγητό, ύπνος, ένδυση καθαριότητα, ψυχαγωγία).</p> <p>Να αναγνωρίσουν ότι οι βασικές ανάγκες είναι ίδιες για όλα τα παιδιά του κόσμου και επιπλέον ότι υπάρχουν παιδιά στον κόσμο που δεν έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τις βασικές (π.χ. διατροφικές) τους ανάγκες.</p>	<p>ανθρώπου (Τρόποι ικανοποίησης των αναγκών του ανθρώπου, Αγωγή υγείας)</p>	<p>που αφορούν την υγεία και την καθαριότητα.</p> <p><i>Προβολή βίντεο με παιδιά φτωχών χωρών που στερούνται βασικά είδη. Συγκεντρώνουν εικόνες, φωτογραφίες, αποκόμματα εντύπων κ.λπ. που δείχνουν παιδιά τα οποία στερούνται των βασικών αγαθών. Συζητούν, με αφορμή κάποιες εικόνες για διεθνείς οργανισμούς (UNICEF, ACTION AID) που έχουν αναλάβει τη βοήθεια των παιδιών αυτών καθώς και για τις δυνατότητες που έχουν τα ίδια τα παιδιά να παράσχουν τη δική τους βοήθεια.</i></p> <p><i>Παίζουν με φωτεινό παντογνώστη αντιστοιχίζοντας τις λέξεις βασικών αναγκών τροφής, ένδυσης, στέγης κλπ με το αντίστοιχο εικονίδιο.</i></p> <p>Οι μαθητές παρακολουθούν ειδικό CD ROM, όπου δίνεται το νόημα και η εικόνα των παραπάνω εννοιών και εκείνοι γράφουν τις αντίστοιχες ελληνικές λέξεις.</p>	<p>Υγιεινό Καθαριότητα Ψυχαγωγία Ανάγκη Βοήθεια Πρωινό Γεύμα Δείπνο</p>
<p>Να αναγνωρίσουν ότι πολλά αγαθά τα προσφέρει άμεσα η φύση, ενώ άλλα πρέπει να τα παραγάγουν οι άνθρωποι.</p> <p>Να αναφέρουν τις ανάγκες τους και να τις συνδέσουν με τα αγαθά που τις ικανοποιούν.</p> <p>Να συσχετίσουν διαφημιζόμενα προϊόντα με την κάλυψη πραγματικών αναγκών.</p> <p>Να συνδέσουν κάποια επαγγέλματα με την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών.</p> <p>Να γνωρίσουν παραδοσιακούς τρόπους παραγωγής διαφόρων αγαθών.</p>	<p>Αγαθά και κατανάλωση</p> <p>Αγαθά και ανάγκες</p> <p>Εργασία και επαγγέλματα</p>	<p><i>Συγκεντρώνουν φωτογραφίες αγαθών, τις αξιοποιούν αισθητικά και συζητούν γι' αυτά που θεωρούν απαραίτητα για τη ζωή τους. (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή)</i></p> <p>Συζητούν για διάφορα διαφημιζόμενα προϊόντα και προβληματίζονται αν καλύπτουν πραγματικές ανάγκες.</p> <p><i>Γράφουν πίνακες με επικεφαλίδες «αναγκαία αγαθά» και «αγαθά πολυτελείας» και γράφουν αυτά που θεωρούν ότι αντιστοιχούν στην κάθε στήλη.</i></p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο με σύγχρονους και παραδοσιακούς επαγγελματικούς χώρους. Περιγράφουν στη Ν.Γ τις διαφορές και τα παραγόμενα αγαθά. Παίζουν φωτεινό παντογνώστη με επαγγέλματα και αγαθά. Στον Η/Υ με το σχετικό πρόγραμμα γράφουν τις σωστές λέξεις.</i></p> <p>Συζητούν για τα επαγγέλματα των γονέων τους και προβληματίζονται για την αναγκαιότητα ύπαρξης διάφορων επαγγελμάτων.</p> <p>Επισκέπτονται επαγγελματικούς χώρους με σύγχρονες ή παραδοσιακές εγκαταστάσεις. Παρατηρούν και περιγράφουν τα παραγόμενα αγαθά, συζητούν για τις ανάγκες που καλύπτουν καθώς και τις ομοιότητες και διαφορές στον τρόπο παρασκευής των προϊόντων με σύγχρονο και παραδοσιακό τρόπο.</p> <p>Γνωρίζονται και συζητούν με επαγγελματίες κωφούς.</p>	<p>Αγαθά Αναγκαίο Περιττό Ανάγκη Πολυτέλεια Επάγγελμα Διαφορά Φύση Παραδοσιακός</p>
<p>Να εξοικειωθούν οι μαθητές με βασικά μέσα επικοινωνίας.</p>	<p>Επικοινωνία, ενημέρωση και ελεύθερος χρόνος</p>	<p>Συζητούν στην τάξη για βασικά μέσα επικοινωνίας (σταθερή και κινητή τηλεφωνία κ.λπ.). Παίζουν σχετικά παιχνίδια (ρόλων, μίμησης κ.λπ.).</p>	<p>Κινητό τηλέφωνο Σταθερό τη-</p>

<p>Να εξοικειωθούν με την «κριτική ανάγνωση» των προγραμμάτων της τηλεόρασης.</p> <p>Να αναγνωρίσουν κάποιους κανόνες παρακολούθησης της τηλεόρασης</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν για θέματα σχετικά με τους τρόπους επικοινωνίας και ενημέρωσης των κωφών.</p> <p>Να ενημερωθούν για τη διερμηνεία νοηματικής γλώσσας.</p> <p>Να προτείνουν τρόπους δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου τους.</p> <p>Να γνωρίσουν παραδοσιακά παιχνίδια και να βρουν ομοιότητες και διαφορές με τα σύγχρονα.</p>	<p>Η επικοινωνία άλλοτε και σήμερα</p> <p>Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (αγωγή στα μέσα μαζικής επικοινωνίας)</p> <p>Ελεύθερος χρόνος</p> <p>Σύγχρονα και παραδοσιακά παιχνίδια</p>	<p><i>Μαθαίνουν με ποιους τρόπους μπορούν να επικοινωνήσουν οι κωφοί με τους ακούοντες (γραπτά μηνύματα σε κινητό τηλέφωνο, αλληλογραφία, FAX, e-mail).</i></p> <p><i>Συζητούν με ποιους τρόπους ενημερώνονται οι κωφοί (εφημερίδες, περιοδικά, ειδήσεις στην τηλεόραση, διαδίκτυο).</i></p> <p>Συζητούν στην τάξη, για τα τηλεοπτικά προγράμματα και τις διαφημίσεις που παρακολουθούν. Αξιολογούν και επιλέγουν τους επωφελείς τρόπους συμπεριφοράς κατά την παρακολούθηση της τηλεόρασης. <i>Παρακολουθούν εκπομπές για κωφούς.</i></p> <p><i>Οργανώνουν σε ομάδες ένα υποθετικό πρόγραμμα τηλεόρασης (θεατρικό παιχνίδι), όπως θα το ήθελαν.</i></p> <p><i>Συζητούν για τη διερμηνεία στη Νοηματική Γλώσσα.</i></p> <p>Παρατηρούν εικόνες παιδιών που παρουσιάζουν ασχολίες παιδιών κατά τον ελεύθερο χρόνο τους και συζητούν σχετικά.</p> <p><i>Πληροφορούνται από τους ενήλικους για τα παραδοσιακά παιχνίδια της περιοχής τους και παίζουν κάποια από αυτά, αν υπάρχει η δυνατότητα. Επίσης παρατηρούν και εκφράζουν εικαστικά τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ σύγχρονων και παραδοσιακών παιχνιδιών.</i></p> <p><i>Συμμετέχουν σε δραστηριότητα παιχνιδιού με καλεσμένους κωφούς.</i></p> <p><i>(Γλώσσα, Φυσική Αγωγή, Αισθητική Αγωγή).</i></p>	<p>Λέφωνο</p> <p>Φαξ</p> <p>Εφημερίδα</p> <p>Περιοδικό</p> <p>Γράμμα</p> <p>e-mail</p> <p>Διαδίκτυο</p> <p>Τηλεόραση</p> <p>Τηλεοπτικά προγράμματα</p> <p>Εκπομπές</p> <p>Διερμηνεία</p> <p>Παραδοσιακά παιχνίδια</p>
<p>Να ακροώνται και να αναγνωρίζουν ήχους.</p> <p>Να αναγνωρίζουν ότι ο ήχος περιγράφεται από την ένταση και το ύψος του.</p> <p>Να γνωρίζουν πώς παράγεται ήχος.</p> <p>Να ενημερωθούν για ηχητικά σήματα που προειδοποιούν και τους τρόπους μετατροπής τους σε οπτικά σήματα, που γίνονται κατανοητά από τους κωφούς.</p>	<p>Επικοινωνία κωφών με ακούοντες.</p> <p>Το ταξίδι του ήχου</p> <p>Το ταξίδι του ήχου</p> <p>(οι διαφορές των ήχων)</p> <p>Προστασία από κίνδυνο με ηχητική προειδοποίηση.</p> <p>Οπτικά σήματα κινδύνου για κωφούς.</p>	<p><i>Παράγουν ήχους μεγάλης έντασης, που τους ακούνε, και μικρότερης έντασης που δεν τους ακούνε. Χτυπούν με ένα σφυράκι στη μια άκρη μιας ελασματικής μεταλλικής επιφάνειας και ακουμπούν το χέρι τους στην άλλη άκρη για να αισθανθούν τη δόνηση από τον ήχο και να κατανοήσουν το ταξίδι του.</i></p> <p><i>Γράφουν τις συσκευές του σπιτιού τους που παράγουν ήχο (τηλεόραση, τηλέφωνο κλπ.)</i></p> <p><i>Συζητούν με το δάσκαλο τι μπορεί να αντιληφθεί ο ακούων που δεν μπορεί ο κωφός, π.χ. το περπάτημα κάποιου ανθρώπου, τη βοή του αυτοκινήτου, την κόρνα του κλπ.</i></p> <p><i>Προτείνονται τρόποι προστασίας και αντίληψης των αναγκαίων σημάτων: Π.χ. στο σπίτι τους να έχουν κουδούνι που εκπέμπει φωτεινό σήμα όπως και στο σχολείο. Το ίδιο με το τηλέφωνο.</i></p> <p><i>Στην αυλή του σχολείου και στο δρόμο γίνεται μάθημα κυκλοφοριακής αγωγής.</i></p>	<p>Ήχος</p> <p>Ένταση</p> <p>Δόνηση</p> <p>Κόρνα</p> <p>Ηχητικό σήμα</p> <p>Οπτικό σήμα</p> <p>Φωτεινό σήμα</p> <p>Κουδούνι</p> <p>Φανάρι</p> <p>Κυκλοφορία</p> <p>Προστασία</p> <p>Αναβοσβήνω</p>

<p>Να αποκτήσουν μια πρώτη γνωριμία με τους χώρους πολιτισμικής αναφοράς του τόπου τους.</p> <p>Να έρθουν σε επαφή με το <i>λαϊκό πολιτισμό</i> και την <i>παράδοσή</i> μας.</p> <p>Να έρθουν σε επαφή με την πολιτισμική παράδοση των κωφών.</p> <p><i>Να διακρίνουν και να κατανοούν παροιμίες και αινίγματα.</i></p>	<p>Πολιτισμός του τόπου μας</p> <p>Χώροι πολιτισμού (μουσεία, πινακοθήκες, θέατρα κ.λπ.)</p> <p>Πολιτιστικές εκδηλώσεις (προβολές, καλλιτεχνικές παραστάσεις κ.λπ.)</p> <p>Λαϊκή παράδοση (ήθη και έθιμα, τραγούδια, παροιμίες, αινίγματα, θρύλοι, διηγήσεις).</p>	<p>Σχεδιάζουν, οργανώνουν και πραγματοποιούν επισκέψεις σε χώρους <i>πολιτισμικής</i> αναφοράς.</p> <p><i>Συγκεντρώνουν και αναπαριστούν, κατά περίπτωση, στοιχεία από το λαϊκό πολιτισμό και την παράδοση και οργανώνουν έκθεση με τα στοιχεία αυτά (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p><i>Παίζουν στη Ν.Γ με γνωστές παροιμίες και αινίγματα.</i></p> <p><i>Μαθαίνουν από μεγαλύτερους κωφούς και αναπαράγουν ιστορίες και ανέκδοτα στη Ν.Γλ.</i></p>	<p>Λαϊκός πολιτισμός</p> <p>Αίνιγμα</p> <p>Παροιμία</p> <p>Τραγούδι</p> <p>Διήγηση</p> <p>Ανέκδοτο</p> <p>Παροιμίες</p> <p>Αινίγματα</p> <p>Θρύλοι</p> <p>Πολιτισμός</p> <p>Παράδοση</p>
<p>Να αναγνωρίσουν τη σπουδαιότητα της σωματικής άσκησης, κυρίως για την υγεία.</p> <p>Να συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες του σχολείου τους.</p> <p>Να διακρίνουν και να αποδέχονται την ανάγκη τήρησης κανόνων.</p>	<p>Ο αθλητισμός στο σχολείο μας</p> <p>Αθλητικές δραστηριότητες στο σχολείο.</p> <p>Κανόνες και αθλήματα.</p>	<p>Παρακολουθούν αθλητικές εκδηλώσεις του σχολείου τους.</p> <p>Διοργανώνουν και συμμετέχουν σε αγώνες τηρώντας τους κανόνες του παιχνιδιού.</p> <p>Συγκεντρώνουν φωτογραφίες αθλητών και αθλημάτων, τις ομαδοποιούν, εργάζονται σε ομάδες και δημιουργούν καρτεπικολλήσεις (κολλάζ) στην τάξη.</p>	<p>Κολύμπι</p> <p>Μπάσκετ</p> <p>Ποδόσφαιρο</p> <p>Βόλεϊ</p> <p>Αθλητισμός</p> <p>Άθλημα</p> <p>Γυμναστική</p> <p>Γυμναστήριο</p> <p>Αθλητής</p>
Φυσικό περιβάλλον			
<p>Να αναγνωρίζουν, να ονομάζουν και να περιγράφουν γνωστά φυτά της περιοχής τους.</p> <p>Να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν τα βασικά μέρη ενός φυτού (ρίζα, βλαστός, άνθη).</p> <p>Να διακρίνουν βασικές <i>ομοιότητες και διαφορές</i> ως προς τη μορφολογία των φυτών.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τις τέσσερις εποχές και τις <i>μεταβολές</i> που συμβαίνουν κυρίως στον κόσμο των φυτών (φυλ-</p>	<p>Φυτά</p> <p>Φυτά της περιοχής μου (μέρη φυτού: ρίζα, βλαστός, άνθη)</p> <p>Οι εποχές και τα φυτά (προσαρμογών των φυτών στις εποχές και στο φυσικό περιβάλλον)</p> <p>Να γνωρίζουν ότι ο καρπός είναι μέρος του φυτού.</p>	<p><i>Επισκέπτονται τον κήπο του σχολείου ή το κοντινό πάρκο, καταγράφουν και ζωγραφίζουν τα φυτά και δημιουργούν ομαδικές συνθέσεις. Συζητούν στην τάξη σχετικά με τις παρατηρήσεις τους (π.χ. ποιο δέντρο έχει τον υψηλότερο κορμό, ποιο φυτό έχει τα μεγαλύτερα / μικρότερα φύλλα κ.λπ.) (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Συγκεντρώνουν εικόνες και δημιουργούν καρτεπικολλήσεις (κολλάζ) με θέμα τις τέσσερις εποχές, όπου εμφανίζονται οι <i>ομοιότητες και οι διαφορές</i> τους.</p> <p>Συλλέγουν εικόνες φυτών ή τα ζωγραφίζουν στην τάξη και εργάζονται σε ομάδες <i>ταξινομώντας</i> τα σε κατηγορίες.</p> <p><i>Από εικόνες που τους δίνονται κατατάσσουν φυτικά προϊόντα σε ομάδες, πχ σε φρούτα και λαχανικά και γράφουν το όνομά τους. Ζωγραφίζουν ένα φυτό και γράφουν τα μέρη του.</i></p> <p><i>Μελετούν στο περιβάλλον δέντρα φυλλοβό-</i></p>	<p>Κήπος</p> <p>Πάρκο</p> <p>Φυτά</p> <p>Δέντρο</p> <p>Θάμνος</p> <p>Χόρτα</p> <p>Ρίζα</p> <p>Κορμός</p> <p>Κλαδιά</p> <p>Φύλλα</p> <p>Άνθη</p> <p>Καρπός</p> <p>Εποχές</p> <p>Φρούτα</p> <p>Λαχανικά</p> <p>Φυλλοβόλα</p> <p>Αειθαλή</p>

<p>λοβόλα και αειθαλή).</p> <p>Να αναγνωρίσουν φυτά στον κήπο, στο περιβόλι, στον αγρό, στο δάσος, κάνοντας βασικές ταξινομήσεις.</p> <p>Να γνωρίσουν το λεξιλόγιο των παραπάνω εννοιών στη Ν.Γλ.</p>		<p><i>Να και αειθαλή στις τέσσερις εποχές του έτους.</i></p> <p><i>Με τη βοήθεια του δασκάλου φτιάχνουν φυτολόγιο με τα πιο γνωστά φυτά που μπορούν να έχουν πχ από μια επίσκεψη σε λαϊκή αγορά. Διακρίνουν φυτά φαγώσιμα και διακοσμητικά. Παίζουν με φωτεινό παντογνώστη.</i></p>	<p>Μονοετή Διετή Πολυετή Αιωνόβια Λαϊκή Φυτά φαγώσιμα Φυτά διακοσμητικά</p>
<p>Να αναγνωρίζουν, να ονομάζουν και να περιγράφουν γνωστά ζώα της περιοχής τους.</p> <p>Να αναγνωρίζουν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά ενός ζώου (πόδια, κεφάλι, ουρά).</p>	<p>Ζώα της περιοχής μου (εξωτερικά χαρακτηριστικά ζώων: κεφάλι, πόδια, ουρά κ.ά.)</p>	<p><i>Επισκέπτονται ζωολογικό κήπο.</i> <i>Προβάλλεται σχετικό βίντεο στη Ν.Γ.</i></p> <p>Παρατηρούν και περιγράφουν ζώα του τόπου τους. Συλλέγουν φωτογραφίες, έντυπα, εκτυπώσεις υπολογιστή κλπ.</p> <p>Κατασκευάζουν με χαρτόνι μεγάλα ζώα (ψάρι, πτηνό, ερπετό κ.ά.) επάνω στα οποία κολλούν τις ονομασίες των εξωτερικών τους χαρακτηριστικών.</p> <p><i>Σε πρόγραμμα Η/Υ παίζουν παιχνίδια με τα ζώα και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους.</i></p> <p>Παίζουν παιχνίδια που προϋποθέτουν ανάλυση και σύνθεση των μερών του ζώου.</p>	<p>Ουρά Τρίχες Λέπια Κέρατα Ζωολογικός κήπος Ψάρια Πτηνά Ερπετά Θηλαστικά</p>
<p>Να διακρίνουν τις ομοιότητες και τις διαφορές των ζώων σε ό,τι αφορά τον τρόπο κίνησής τους (πτήση, κολύμβηση, βάδιση, κ.λπ.).</p> <p>Να διακρίνουν τα ζώα σε άγρια και κατοικίδια, ανάλογα με τη συμπεριφορά που εμφανίζουν και το πού ζουν.</p>	<p>Οικογένειες ζώων (διάκριση οικείων ζώων στους μαθητές ως προς: τον τρόπο κίνησης, τη συμπεριφορά και τον τόπο στον οποίο ζουν)</p> <p>Τα ζώα και το περιβάλλον τους (προσαρμογή των ζώων στο περιβάλλον τους).</p>	<p><i>Προβάλλεται σχετικό βίντεο στη Ν.Γλ.</i></p> <p><i>Ταξινομούν τα ζώα (άγρια, κατοικίδια) από φωτογραφίες, τα τοποθετούν στον ίδιο πίνακα και γράφουν το όνομά τους.</i></p> <p><i>Παρατηρούν εικόνες και ταξινομούν τα ζώα σε ομάδες ανάλογα με τον τρόπο που κινούνται και τον τόπο στον οποίο ζουν. Δημιουργούν ομαδικές συνθέσεις (Γλώσσα, Μαθηματικά, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Εκτελούν θεατρικό δρώμενο στη Ν.Γλ. σχετικό με παραμύθι που έχει ως θέμα τα ζώα και το περιβάλλον τους.</p>	<p>Άγρια Κατοικίδια Περπατώ Κολυμπώ Πετώ Έρπω Περιβάλλον</p>
<p>Να χρησιμοποιήσουν απλά εργαλεία ή τα χέρια τους προκειμένου να περιποιηθούν ένα φυτό ή ένα ζώο.</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν για ζώα και φυτά που απειλούνται με εξαφάνιση.</p>	<p>Ο άνθρωπος, τα ζώα και τα φυτά (φροντίδα φυτών και ζώων, ζώα και φυτά απειλούμενα με εξαφάνιση, περιβαλλοντική αγωγή και εκπαίδευση).</p>	<p><i>Προβάλλεται σχετικό βίντεο στη Ν.Γλ.</i></p> <p><i>Χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε μια με τη βοήθεια του δασκάλου φυτεύει ένα φυτό στον κήπο του σχολείου ή σε γλάστρα και το περιποιείται. Κρατάει ημερολόγιο εργασιών (φύτευμα, σκάψιμο, κλάδεμα, πότισμα κλπ.).</i></p> <p>Συζητούν σχετικά με τα ζώα και τα φυτά που απειλούνται με εξαφάνιση.</p>	<p>Φυτεύω Σκάβω Ποτίζω Περιποιούμαι Λίπασμα Χώμα Γλάστρα Κήπος Πάρκο Καλλιέργεια</p>

<p>Να περιγράφουν την εναλλαγή της ημέρας από τη νύχτα.</p> <p>Να γνωρίζουν ότι κατά τη διάρκεια της ημέρας ο ήλιος βρίσκεται σε διαφορετικές θέσεις στον ουρανό και να περιγράφουν το φαινόμενο.</p> <p>Να γνωρίσουν το στοιχειώδη προσανατολισμό (ανατολή - δύση) στο χώρο τους.</p> <p>Να συνδέσουν τον προσανατολισμό και τη διαφορετική θέση του ήλιου με απλές έννοιες του χρόνου (πρωί, μεσημέρι, βράδυ, μέρα, νύχτα).</p> <p>Να γνωρίσουν ότι ο ήλιος εκπέμπει φως και θερμαίνει το έδαφος, το νερό και τον αέρα και να αναγνωρίσουν τη σχέση του με τη ζωή.</p> <p>Να γνωρίσουν τις βλαβερές συνέπειες της υπερβολικής έκθεσής τους στον ήλιο.</p>	<p>Ήλιος, εναλλαγή ημέρας και νύχτας</p> <p>Ο ήλιος, η μέρα και η νύχτα (ανατολή - πρωί, μεσουράνημα - μεσημέρι, δύση - βράδυ, στοιχειώδης προσανατολισμός στο χώρο)</p> <p>Ο ήλιος και η ζωή (ο ήλιος πηγή ενέργειας, θερμότητας και φωτός, αγωγή υγείας)</p>	<p>Ζωγραφίζουν τον ήλιο σε διαφορετικές θέσεις σε σχέση με τα σημεία του ορίζοντα και χρησιμοποιούν απλές χρονικές έννοιες (πρωί, μεσημέρι, βράδυ) (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή, Μαθηματικά).</p> <p>Παρακολουθούν στη Ν.Γ λογοτεχνικά αποσπάσματα που αναφέρονται στην ημέρα και στη νύχτα και απεικονίζουν με όποιον εικαστικό τρόπο θέλουν τις εντυπώσεις τους.</p> <p>Παρατηρούν, περιγράφουν και ερμηνεύουν διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες που συνδέονται με τις εποχές (αθλητικές δραστηριότητες - κολύμβηση, χειμερινά σπορ - γεωργικές καλλιέργειες).</p> <p>Κάνουν υποθέσεις για το αν θα υπήρχε ζωή χωρίς τον ήλιο και πώς θα ήταν αυτή.</p> <p>Περιγράφουν τρόπους (με θεατρικό παιχνίδι κ.λπ.), τους οποίους ο άνθρωπος χρησιμοποιεί κατά τη διάρκεια της ημέρας, για να προσαρμοστεί στη μεταβολή της θερμοκρασίας ή του ηλιακού φωτός (γυαλιά ηλίου, καπέλα, φορά επιπλέον ρούχα όταν η θερμοκρασία μειώνεται).</p>	<p>Ημέρα Νύχτα Ήλιος Θερμότητα Φως Ανατολή Δύση Πρωί Πρωινό Μεσημέρι Απόγευμα Βράδι Προσανατολισμός Ζωή Γυαλιά ηλίου Γυαλιά όρασης Καπέλο Γάντια Εκπέμπω Θερμαίνω Ψύχω-Ψύχος Ψυχρός Ψύχρα Έδαφος Βλαβερές συνέπειες Έκθεση στον ήλιο Ηλιοθεραπεία</p>
---	---	---	--

Προτεινόμενα διαθεματικά σχέδια εργασίας

Θέμα: Ήλιος, αλλαγή μέρας και νύχτας

Θέμα: Ο τόπος μου (Η γειτονιά μου, το σχολείο μου): Ομαδική εργασία για την αναπαράσταση του τόπου τους στην οποία αναγράφονται σε χαρτόνι οι βασικοί όροι (θάλασσα, βουνό κ.λπ.), ο αριθμός π.χ. των δένδρων, των κτιρίων κ.λπ. Μπορούν να γίνουν δυο αναπαραστάσεις για δυο γειτονικούς τόπους ή για τον τόπο τους, σήμερα και στο παρελθόν

Θέμα: Επαγγέλματα: Εργάζονται ομαδοσυνεργατικά, επιλέγουν και αναπαριστούν ως ομαδικό δρώμενο ένα επάγγελμα, το οποίο καλούνται οι άλλοι μαθητές να μαντέψουν (γράφοντας το και στον πίνακα) και να σχολιάσουν.

Θέμα: Πολιτισμός (επίσκεψη σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς): Οι μαθητές σχεδιάζουν, οργανώνουν και υλοποιούν πολιτιστική διαδρομή σε τρία στάδια: προετοιμασία πριν την επίσκεψη, ενέργειες κατά την επίσκεψη, εργασία στο πεδίο, επεξεργασία και διαχείριση του υλικού μετά την επίσκεψη.

ΤΑΞΗ Β΄

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Προτεινόμενο Λεξιλόγιο
Ανθρωπογενές περιβάλλον			
<p><i>Οι μαθητές επιδιώκεται:</i></p> <p>Να προσδιορίσουν τη θέση της αίθουσάς τους σε σχέση με τις άλλες αίθουσες του σχολείου.</p> <p>Να περιγράψουν τους χώρους που βρίσκονται κοντά στο σχολείο.</p> <p>Να εντοπίσουν τα προβλήματα επιβάρυνσης του περιβάλλοντος του σχολείου τους. Να προσδιορίσουν τι μπορούν να κάνουν για την αντιμετώπισή τους.</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν για άλλα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και να αποδεχτούν τη διαφορετικότητά τους.</p> <p>Να αποδεχτούν τη δική τους διαφορετικότητα.</p>	<p>Το σχολείο μου</p> <p>Το σχολείο μου (Χώροι, σχετική θέση, απεικόνιση)</p> <p>Το περιβάλλον του σχολείου μου (Φροντίδα περιβάλλοντος του σχολείου)</p> <p>Ο εαυτός μου</p> <p>Αποδοχή των χαρακτηριστικών μου</p> <p>Οι συμμαθητές μου (Μαθητές με άλλες ειδικές ανάγκες, Αποδοχή της διαφορετικότητας)</p>	<p><i>Οι μαθητές:</i></p> <p><i>Κατασκευάζουν μακέτα του σχολείου με υλικά που επιλέγουν οι ίδιοι (κουτάκια, ξυλαράκια, χαρτόνια, κ.λπ.) με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού.</i></p> <p><i>(Αισθητική Αγωγή, Μαθηματικά)</i></p> <p>Συζητούν για τη φροντίδα του περιβάλλοντος του σχολείου τους και προτείνουν σχετικές δραστηριότητες.</p> <p><i>Επισκέπτονται το γραφείο του Διευθυντή, συζητούν τις προτάσεις τους και του δίνουν γράμμα με τις παρατηρήσεις τους.</i></p> <p>Παρατηρούν αν οι χώροι του σχολείου τους μπορούν να εξυπηρετήσουν άτομα με ειδικές ανάγκες και ζητούν παρεμβάσεις όπου χρειάζεται.</p> <p><i>Γίνονται επισκέψεις σε σχολεία ακούοντων και ενθαρρύνεται η επικοινωνία των μαθητών μεταξύ των σχολείων.</i></p> <p><i>Οργανώνονται εκδηλώσεις στις οποίες καλούνται και ακούοντες</i></p>	<p>Μακέτα</p> <p>Περιβάλλον</p> <p>Εαυτός</p> <p>Φροντίζω</p> <p>Διαφορετικός/ή</p> <p>Ειδικές ανάγκες</p> <p>Χώρος</p> <p>Άτομο</p> <p>Καλώ</p> <p>Εκδήλωση</p> <p>Οργανώνω</p> <p>Επικοινωνία</p>
<p>Να συσχετίσουν τα γενικά χαρακτηριστικά της γειτονιάς τους με αυτά της ευρύτερης κοινότητας.</p> <p>Να εντοπίσουν τους χώρους στη συνοικία ή στο χωριό τους που στεγάζουν βασικές υπηρεσίες σχετικές με τη διοίκηση, την ασφάλεια, την υγεία, την <i>επικoi-</i></p>	<p>Η συνοικία / το χωριό μου (η κοινότητά μου)</p> <p>Η συνοικία μου (Συσχετισμός της γειτονιάς με την κοινότητα, Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας)</p> <p>Οικογένειες και κτίρια στη συνοικία μου</p> <p>(Η γειτονιά μου χθες και σήμερα, διαφορά πόλης –</p>	<p><i>Επισκέπτονται και καταγράφουν τους χώρους στους οποίους στεγάζονται βασικές υπηρεσίες που σχετίζονται με τη διοίκηση της κοινότητας. Συζητούν τη σημασία των υπηρεσιών αυτών για τη ζωή μας. Δημιουργούν υποθετικά σενάρια για το πώς θα ήταν η ζωή μας χωρίς αυτές τις υπηρεσίες. Αποτυπώνουν σε χαρτόνι τη σχέση της οικογένειάς τους με τις υπηρεσίες αυτές (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή, Μαθηματικά).</i></p> <p>Γράφουν γράμμα στο δήμαρχο ή στον πρόεδρο της κοινότητας με τις προτάσεις τους σχετικά με τα μέτρα βελτίωσης που απαιτούνται και προϋποθέτουν</p>	<p>Συνοικία</p> <p>Δημαρχείο</p> <p>Αστυνομικό τμήμα</p> <p>Υγειονομική υπηρεσία</p> <p>Πνευματικό κέντρο</p> <p>Ναός</p> <p>Υδρευση</p> <p>Φωτισμός</p> <p>Κτίριο</p> <p>Ισόγειο</p>

<p><i>νωνία</i> και τον πολιτισμό.</p> <p>Να αναγνωρίσουν τη σημασία υπηρεσιών κοινής ωφέλειας για τη ζωή στην κοινότητα (δρόμοι, πάρκα, πλατείες) και να εντοπίσουν τα προβλήματα που σχετίζονται με την απουσία ή την κακή λειτουργία των αντίστοιχων υπηρεσιών (καθαριότητα, ύδρευση, φωτισμός δρόμων, φανάρια κυκλοφορίας).</p> <p>Να συγκρίνουν τη γειτονιά του παρελθόντος με αυτήν του παρόντος.</p> <p>Να αναλύσουν και να περιγράψουν βασικές διαφορές ανάμεσα στην πόλη και το χωριό.</p> <p>Να κατανοήσουν την ύπαρξη διαφορετικών πολιτισμικά, ατόμων στην κοινωνία.</p> <p>Να μάθουν να αντιμετωπίζουν με σεβασμό τις ιδιαιτερότητες των συνανθρώπων τους.</p> <p>Να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με το ναό της συνοικίας/χωριού και να εκτιμήσουν τη σημασία των θρησκευτικών εκδηλώσεων.</p> <p>Να αναπτύξουν ενδιαφέρον για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής στη συνοικία</p>	<p>χωριού, Οικογένειες από άλλες χώρες στη συνοικία μου, στο χωριό μου, στη πόλη μου)</p> <p>Ο ναός της συνοικίας μου (Ναοί, θρησκευτικές εκδηλώσεις)</p> <p>Τα πράσινα στην περιοχή μου (Αναζήτηση και προστασία των «πράσινων περιοχών» στις γειτονιές των μαθητών)</p>	<p>τη δική του παρέμβαση.</p> <p>Αναζητούν και συγκεντρώνουν παλιές και νέες φωτογραφίες της γειτονιάς τους ή της κοινότητας και αναζητούν τις <i>ομοιότητες</i>, τις <i>διαφορές</i> και τις βασικές <i>μεταβολές</i> που έχουν συμβεί στην πορεία του χρόνου. Οργανώνουν έκθεση με τίτλο «Η γειτονιά μου χθες και σήμερα» .</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο με τη ζωή στο χωριό και στη πόλη. Ακόμα παρατηρούν κατάλληλα επιλεγμένες φωτογραφίες χωριού και πόλης, εντοπίζουν και συζητούν τις διαφορές τους.</i></p> <p>Συλλέγουν στοιχεία σχετικά με τα ήθη και έθιμα των «οικογενειών των συμμαθητών από άλλες χώρες».</p> <p><i>Επισκέπτονται το ναό της συνοικίας τους και ενημερώνονται από τον ιερέα (με διερμηνεία στη Ν.Γ.) στοιχεία σχετικά με τη ζωή του αγίου στον οποίο είναι αφιερωμένος ο ναός της συνοικίας/χωριού (πολιούχος) καθώς και με τις εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο ναό και διερευνούν τις δυνατότητες συμμετοχής τους σ' αυτές.</i></p> <p>«Υιοθετούν» ένα μικρό χώρο (κήπο ή πάρκο) και τον φροντίζουν, αφού πρώτα προγραμματίσουν τις ενέργειες που απαιτούνται να γίνουν.</p> <p>Εργάζονται σε ομάδες και συντάσσουν κώδικα οικολογικής συμπεριφοράς στο σχολείο και στη συνοικία. Φροντίζουν ώστε οι οικογένειές τους και οι αρμόδιες αρχές της συνοικίας/χωριού τους να ενημερωθούν για το σχετικό κώδικα.</p>	<p>Διώροφο Τριώροφο Πολυκατοικία Οικολόγος Οικολογική συμπεριφορά Κώδικας Πάρκο Ιερέας Γειτονιά Υπηρεσίες Οργανισμοί Παροχές Συμβούλια Συνελεύσεις Εκλογές Συνεργασία Σεβασμός Κοινωνία Δρόμος Πάρκο Πλατεία Φανάρι κυκλοφορίας Θρησκεία Εκκλησία Συμπεριφορά Συνάνθρωποι Πολιτισμικές διαφορές Θρησκευτικές διαφορές Συνθήκες ζωής Αστικό περιβάλλον Παραδοσιακό περιβάλλον «Πράσινες περιοχές» Βελτίωση συνθηκών ζωής Διαχείριση περιβάλλοντος</p>
---	---	--	--

<p>/χωριό. Να επισημάνουν την ανάγκη προστασίας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και τη σημασία της συμβολής των ανθρώπων στη σωστή διαχείρισή του.</p>			
<p>Φυσικό περιβάλλον</p>			
<p>Να αναγνωρίζουν ότι το σπέρμα αποτελεί πρωταρχική μορφή ζωής ενός φυτικού οργανισμού. Να περιγράψουν τη διαδικασία ανάπτυξης ενός φυτού χρησιμοποιώντας κατάλληλο λεξιλόγιο. Να αναγνωρίσουν την επίδραση διάφορων παραγόντων καθώς και των μεταβολών τους στην ανάπτυξη των φυτών.</p>	<p>Τα φυτά και τα ζώα του τόπου μου Ανάπτυξη φυτού Τα φυτά και το περιβάλλον (Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη των φυτών: φως, νερό, αέρας, θρεπτικά συστατικά)</p>	<p>Συλλέγουν σπέρματα και παρατηρούν τη μορφή και τη σύστασή τους. <i>Φυτεύουν (σπέρνουν) σπέρματα χαρακτηριστικών φυτών. Παρατηρούν, σημειώνουν και ζωγραφίζουν την πορεία της ανάπτυξής τους. Εργάζονται σε ομάδες και κάνουν πειράματα, μεταβάλλοντας κάποιον από τους παράγοντες που επηρεάζει την ανάπτυξη των φυτών και καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους (Γλώσσα, Μαθηματικά, Αισθητικά Αγωγή).</i> <i>Τους διηγούνται παραμύθια, ποιήματα κ.λπ. σχετικά με την ανάπτυξη των φυτών (π.χ. «Ο Τζακ και η φασολιά») και οι μαθητές τα θεατροποιούν στη Ν.Γλ.</i></p>	<p>Σπέρμα Φυτεύω Σπέρνω Ανάπτυξη Θρεπτικά συστατικά Παράγοντες Επηρεάζω</p>
<p>Να περιγράψουν την πορεία ανάπτυξης ενός ζώου. Να γνωρίσουν το σημαντικό ρόλο των γονέων στην ανάπτυξη των μικρών ζώων. Να γνωρίσουν την επίδραση των παραγόντων του περιβάλλοντος (τροφή, θερμοκρασία, νερό, χώρος, φωλιά κ.λπ.) στην ανάπτυξη των ζώων. Να ταξινομήσουν τους ζωικούς οργανισμούς με κριτήριο τα εξωτερικά τους χαρακτη-</p>	<p>Ζώα Ανάπτυξη ενός ζώου (Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του: τροφή, νερό, αέρας). Είδη ζώων (Ανάπτυξη ζώντων οργανισμών, διάκριση ζωικών οργανισμών ως προς τα εξωτερικά μορφολογικά χαρακτηριστικά (είδος άκρων, κάλυψη του σώματος) και τις διατροφικές τους συνήθειες (φυτοφάγα, σαρκοφάγα). Τα ζώα και το πε-</p>	<p><i>Με τη βοήθεια του δασκάλου και από επιλεγμένο υλικό (έντυπα, βιβλία, εγκυκλοπαίδειες κλπ) αναζητούν και συγκεντρώνουν πληροφοριακό υλικό σχετικά με την τροφή και την ανάπτυξη των ζώων σε σχέση με το περιβάλλον στο οποίο ζουν.</i> <i>Προβάλλεται σχετικό βίντεο</i> Παρατηρούν φωτογραφίες ζώων και εντοπίζουν τις ανάγκες τις οποίες καλύπτουν τα βασικά εξωτερικά χαρακτηριστικά τους. <i>Τους δίνονται φωτογραφίες διαφόρων τοπίων και εικόνες ζώων και τους ζητείται να τοποθετήσουν τα ζώα στο κατάλληλο περιβάλλον.</i> <i>Τους δίνονται ονόματα γνωστών τους ζώων και τα κατατάσσουν σε φυτοφάγα και σαρκοφάγα</i> Εργάζονται σε ομάδες αναζητώντας και συγκεντρώνοντας φωτογραφίες, εικόνες, αντίγραφα έργων που αναπαριστά-</p>	<p>Θερμοκρασία Φωλιά Ταξινόμηση Πτερύγια Πόδια Πτερά Λέπια Φολίδες Όστρακο Κέλυφος Σώμα Τρίχες Ανάπτυξη Άκρα Φυτοφάγα Σαρκοφάγα Γονείς Τροφή Θερμοκρασία</p>

<p>ριστικά: είδος άκρων (πόδια, φτερά, πτερύγια), κάλυψη σώματος (τρίχες, λέπια, φτερά, φολίδες, όστρακο, κέλυφος).</p> <p>Να συσχετίσουν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των ζώων με τις ανάγκες προστασίας, κίνησης και προσαρμογής στο περιβάλλον τους.</p> <p>Να διακρίνουν ζώα με διαφορετικές διατροφικές συνήθειες (φυτοφάγα - σαρκοφάγα).</p>	<p>ριβάλλον (Προσαρμογή ζώων στο περιβάλλον).</p>	<p>νουν ζώα και συνθέτουν καρτεπικολλήσεις.</p> <p>Ζωγραφίζουν διάφορα ζώα και συνθέτουν ομαδικά καρτεπικολλήσεις, δημιουργώντας μια ιστορία που συνδέει όλα τα ζώα που απεικονίζει η καρτεπικόληση.</p> <p>Οργανώνουν θεατρικό δρώμενο (κωνία ζώων με κανόνες, ρόλους κ.λπ.).</p>	<p>Νερό Χώρος Φωλιά Εξωτερικά χαρακτηριστικά Προστασία Κίνηση Επιβίωση Προσαρμογή</p>
<p>Να εντοπίζουν τις πολύ βασικές διαφορές μεταξύ εμβίων και αβίων.</p> <p>Να εντοπίζουν τις πιο γνωστές ιδιότητες των καταστάσεων της ύλης (ρευστότητα, σκληρότητα, κ.λπ.).</p> <p>Να περιγράψουν τρόπους ή διαδικασίες (θέρμανση, ψύξη, ανάμιξη, πίεση, κάμψη κ.λπ.) με τις οποίες είναι δυνατόν να μεταβληθούν ορισμένες ιδιότητες των υλικών σωμάτων.</p>	<p>Έμβια και άβια (Διαφορές εμβίων και αβίων. Ιδιότητες καταστάσεων της ύλης. <i>Μεταβολές στις ιδιότητες των υλικών σωμάτων.</i> <i>Μεταβολή στη φυσική κατάσταση).</i></p>	<p>Συζητούν για τις βασικές διαφορές (π.χ. τροφή) μεταξύ εμβίων και αβίων.</p> <p><i>Κατατάσσουν διάφορα σώματα σε έμβια και άβια γράφοντάς τα σε πίνακες αντίστοιχους.</i></p> <p><i>Συγκρίνουν και ομαδοποιούν υλικά από την καθημερινή ζωή με κριτήριο ορισμένες ιδιότητές τους και συσχετίζουν τις ιδιότητες αυτές με τη χρήση των υλικών. Αποτυπώνουν τις συσχετίσεις με αισθητικές δημιουργίες (Μαθηματικά, Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Κάνουν πειράματα μελετώντας το σχήμα που παίρνουν τα υγρά ανάλογα με τα δοχεία που χρησιμοποιούνται ή τα δοχεία που τα περιέχουν.</p> <p>Παρατηρούν τη μεταβολή στη φυσική κατάσταση ενός κομματιού πάγου και περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο έγινε η μεταβολή.</p> <p><i>Συγκρίνουν ορισμένες ιδιότητες σωμάτων που τους δίνονται όπως πχ τη ρευστότητα στο μέλι και στο νερό, τη σκληρότητα στη γόμα και στην κιμωλία κλπ.</i></p>	<p>Έμβια Άβια Φυσική κατάσταση Μεταβολή Θέρμανση Ψύξη Δοχείο Σχήμα Σκληρό Σκληρότητα Ρευστό Ρευστότητα Ελαστικό Μαλακό Πίεση Ιδιότητες Φυσικά σώματα</p>
<p>Να περιγράφουν οι μαθητές τον κύκλο και τις μορφές του νερού στη φύση (νερό, υδρατμοί, σύννεφα, βροχή, χιόνι, πάγος) και να συνδέουν τις</p>	<p>Κύκλος του νερού - Καιρός Κύκλος του νερού Ο καιρός και οι εποχές. (Καιρός, εποχές, ασχολίες). Ο καιρός σε άλλ</p>	<p>Ζωγραφίζουν το ταξίδι μιας σταγόνας.</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο με τα κατάλληλα θέματα προκειμένου οι μαθητές να βοηθηθούν στις προτεινόμενες παρακάτω δραστηριότητες:</i></p> <p>Συζητούν στην τάξη πώς ο καιρός επηρεάζει τη ζωή των ανθρώπων.</p> <p>Δημιουργούν θεατρικά δρώμενα ή ει-</p>	<p>Σταγόνα Καιρός Εποχή Απόκομμα Βροχή Χιόνι Χαλάζι</p>

<p>μορφές αυτές με τις <i>μεταβολές</i> της φυσικής κατάστασης του νερού.</p> <p>Να συσχετίσουν τις εποχικές <i>μεταβολές</i> του καιρού με <i>μεταβολές</i> στη φύση και στις δραστηριότητες των ανθρώπων στον τόπο τους και αλλού.</p> <p>Να αναγνωρίσουν τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν σε άλλους τόπους, εντοπίζοντας τα ιδιαίτερα καιρικά φαινόμενα που τους χαρακτηρίζουν, καθώς και ορισμένες <i>ομοιότητες και διαφορές</i> με τις καιρικές συνθήκες του τόπου τους.</p> <p>Να κατανοήσουν ότι το περιβάλλον καθορίζει τη μορφή της κατοικίας.</p> <p>Να συσχετίσουν τη μορφή της κατοικίας με τις φυσικές συνθήκες κάθε περιοχής (π.χ. στέγη με κεραμίδια σε περιοχές με πολλά χιόνια, επίπεδη στέγη σε περιοχές με ήπιες κλιματικές συνθήκες).</p> <p>Να παρατηρήσουν την επίδραση της <i>παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και της λαϊκής τέχνης</i> στην κατασκευή των κατοικιών.</p>	<p>λους τόπους. (Καιρικές συνθήκες σε άλλους τόπους) Κατοικία και περιβάλλον. (Καιρικές συνθήκες και κατοικία, Σύγχρονες επιδράσεις της <i>παραδοσιακής αρχιτεκτονικής</i> και της <i>λαϊκής τέχνης</i>)</p>	<p>καστικά έργα που να παρουσιάζουν την επίδραση των εποχικών <i>μεταβολών</i> του καιρού στη ζωή των ανθρώπων του χωριού και της πόλης.</p> <p>Συγκεντρώνουν αποκόμματα από εφημερίδες, φωτογραφίες, βιβλία και κείμενα που παρουσιάζουν τον καιρό σε άλλους τόπους. Καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τις <i>ομοιότητες και τις διαφορές</i> και τις εκφράζουν εικαστικά (ζωγραφική, κολλάζ, θεατρικό δρώμενο κ.ά.).</p> <p>Παρακολουθούν βίντεο για τον καιρό σε άλλους τόπους και συζητούν για τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ζουν κάτω από αυτές τις καιρικές συνθήκες.</p> <p><i>Παρατηρούν φωτογραφίες που απεικονίζουν διάφορες μορφές κατοικίας (Ιγκλού, καλύβα Ιθαγενών Αφρικής, τυπικό σπίτι εύκρατης περιοχής) και σχολιάζουν τα υλικά κατασκευής τους κάνοντας συσχετίσεις με τον καιρό και τις ασχολίες των κατοίκων (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Επισκέπτονται αντιπροσωπευτικά κτίρια, δημόσια και ιδιωτικά, <i>παραδοσιακής αρχιτεκτονικής</i> και παρατηρούν τα χαρακτηριστικά τους στοιχεία.</p> <p><i>Ζωγραφίζουν κατοικίες περιοχών με διάφορες κλιματικές συνθήκες.</i></p> <p><i>Ζωγραφίζουν είδη ελληνικής λαϊκής τέχνης.</i></p>	<p>Σύννεφα Αστραπή Βροντή Κεραυνός Άνεμος Αστέρια Φεγγάρι Ξαστεριά Αίθριος Υδρατμοί Κατοικία Στέγη Κεραμίδια Λαϊκή τέχνη Παραδοσιακά σκεύη Παραδοσιακά έπιπλα Ιγκλού Καλύβα Πέτρινο σπίτι Ξύλινο σπίτι Τσιμέντο Γυαλί Μεταβολές καιρού Ήπιες καιρικές συνθήκες Έντονες καιρικές συνθήκες Κλίμα Υγρασία Ξηρασία Χαμηλές θερμοκρασίες Υψηλές θερμοκρασίες Ηλιοφάνεια Νεφώσεις Πεδινές περιοχές Ορεινές περιοχές Λιμνοθάλασσες Παραποτάμιες περιοχές</p>
---	--	--	---

Αλληλεπίδραση ανθρώπου – περιβάλλοντος			
<p>Να γνωρίζουν φυτά και ζώα που ζουν σε διάφορους βιότοπους στην περιοχή τους (βουνό, λίμνη κ.λπ.)</p> <p>Να αναγνωρίσουν τις μεταβολές που υφίστανται οι βιότοποι αυτοί από την ανθρώπινη δραστηριότητα, καθώς και τις επιπτώσεις της στο οικοσύστημα.</p>	<p>Ο τόπος όπου ζω</p> <p>Οι βιότοποι στην περιοχή μου (Οι ζωντανοί οργανισμοί στους βιότοπους της περιοχής μου)</p> <p>Τα ζώα και ο τόπος που ζουν (Η ανθρώπινη παρέμβαση στους βιότοπους του τόπου μου)</p> <p>Οι άνθρωποι</p>	<p><i>Επισκέπτονται χαρακτηριστικούς βιότοπους στον τόπο τους. Παρατηρούν, περιγράφουν, ζωγραφίζουν και φωτογραφίζουν φυτά και ζώα που συναντούν σ' αυτούς (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p><i>Προβάλλονται σχετικά βίντεο και διαφάνειες</i></p> <p>Παρατηρούν και συζητούν πιθανές μεταβολές που διαπιστώνουν στους βιότοπους που επισκέπτονται, καθώς και τις επιπτώσεις τους στα οικοσυστήματα. Διατυπώνουν υποθέσεις για εναλλακτικές συμπεριφορές.</p>	<p>Βιότοπος</p> <p>Οργανισμός</p> <p>Μεταβολή</p> <p>Συμπεριφορά</p> <p>Ανθρώπινη παρέμβαση</p> <p>Υποθέτω</p> <p>Οικοσυστήματα</p> <p>Εναλλακτικές συμπεριφορές</p>
<p>Να εξοικειωθούν με τον προσανατολισμό στο χώρο με βάση τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.</p> <p>Να εξοικειωθούν με τον ορισμό της θέσης τους σε σχέση με την ανατολή και τη δύση του ήλιου.</p>	<p>Ο προσανατολισμός</p> <p>Ο προσανατολισμός (Ανατολή, δύση, βορράς, νότος, Πώς προσανατολίζομαι, Προσανατολισμός ως προς σημεία αναφοράς)</p>	<p><i>Παίζουν παιχνίδια προσανατολισμού στην αυλή του σχολείου (Φυσική Αγωγή).</i></p> <p>Προσανατολίζονται στο φυσικό τους περιβάλλον με πρακτικούς τρόπους (π.χ. με τη βοήθεια του ιερού των εκκλησιών).</p>	<p>Βορράς-νότος</p> <p>Ανατολή-δύση</p> <p>Ιερό εκκλησίας</p> <p>Σημεία του ορίζοντα</p> <p>Προσανατολισμός</p> <p>Κατεύθυνση</p>
<p>Να περιγράφουν τα στάδια της ανάπτυξης, της ωρίμανσης και της γήρανσης του ανθρώπου.</p> <p>Να αναγνωρίσουν τη σημασία του ρόλου των γονέων, της οικογένειας και γενικά των ενηλίκων στη ζωή ενός παιδιού.</p> <p>Να συνδέσουν βασικές χρονικές έννοιες με τη δική τους βιολογική εξέλιξη και γενικότερα με τον κύκλο ζωής του ανθρώπου.</p> <p>Να γνωρίσουν τρόπους μέτρησης του χρόνου.</p> <p>Να παρατηρή-</p>	<p>Κύκλος ζωής και χρόνος</p> <p>Κύκλος ζωής του ανθρώπου (Γέννηση, ανάπτυξη, ωρίμανση, γήρανση, Γραμμή του χρόνου, Χρονική αλληλουχία)</p> <p>Μετρώ το χρόνο</p>	<p><i>Παρακολουθούν βιντεοταινία σχετικά με την ανάπτυξη ενός παιδιού. Συγκεντρώνουν δικές τους φωτογραφίες από τη βρεφική τους ηλικία και τις τοποθετούν στη γραμμή του χρόνου συζητώντας τις διαφορές που παρατηρούν (π.χ. στο ύψος τους, στις δεξιότητές τους κ.λπ.), καθώς και για τις αλλαγές στα ενδιαφέροντά τους, με την πάροδο του χρόνου (Μαθηματικά, Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p><i>Παίζουν ρόλους σχετικούς με τα στάδια βιολογικής εξέλιξης του ανθρώπου (παιδί, νέος, ώριμος, γέρος)</i></p> <p>Παίζουν Παιχνίδια (θεατρικά, επιτραπέζια) με τους μήνες, τις ημέρες, ώρες κ.λπ.</p> <p><i>Τους δίνονται ρολόγια από χαρτόνι με δείκτες και μαθαίνουν την ώρα με την εξατομικευμένη βοήθεια του δασκάλου.</i></p> <p>Συλλέγουν φωτογραφίες από διαφορετικές χρονικές στιγμές και παρατηρούν τις μεταβολές σε συγκεκριμένα παραδείγματα (π.χ. πρόσωπα, κτίρια κ.λπ.) του άμεσου και έμμεσου περιβάλλοντός</p>	<p>Βρέφος</p> <p>Νήπιο</p> <p>Παιδί</p> <p>Νέος</p> <p>Γέρος</p> <p>Ανήλικος</p> <p>Ενήλικος</p> <p>Ωρα</p> <p>Λεπτό</p> <p>Δευτερόλεπτο</p> <p>Ωροδείκτης</p> <p>Λεπτοδείκτης</p> <p>Τώρα</p> <p>Πριν</p> <p>Μετά</p> <p>Χθες</p> <p>Αύριο</p> <p>Φέτος</p> <p>Πέρι</p> <p>Πρόπερι</p> <p>Του χρόνου</p>

<p>σουν τις <i>μεταβολές</i> που συντελούνται στο περιβάλλον στην πορεία του χρόνου.</p>		<p>τους.</p>	<p>Στο παρελθόν Κάποτε Παλιότερα</p>
<p>Να αναγνωρίσουν μέσα μεταφοράς αγαθών και να τα ομαδοποιήσουν (ξηρά, θάλασσα, αέρας). Να διακρίνουν τα μέσα μεταφοράς αγαθών από τα μέσα μετακίνησης ανθρώπων (συγκοινωνίες). Να αναγνωρίσουν την ανάγκη της μεταφοράς των αγαθών από τον τόπο παραγωγής στον τόπο κατανάλωσής τους. Να εξοικειωθούν με βασικούς κανόνες του κώδικα οδικής κυκλοφορίας που αφορούν τους πεζούς.</p>	<p>Μεταφορές Μέσα μεταφοράς σε ξηρά, αέρα και θάλασσα (Μεταφορές και συγκοινωνίες, Μεταφορά των αγαθών). Κυκλοφοριακή αγωγή.</p>	<p><i>Προβάλλεται βίντεο με θέμα τις μεταφορές αγαθών και ανθρώπων.</i> Δημιουργούν ομαδικές καρτεπικολλησεις (κολάζ) με τα μέσα μεταφοράς στα οποία αναγράφουν την ονομασία τους. Περιγράφουν τη διαδοχική μεταφορά ενός προϊόντος από το χωράφι στην κεντρική αγορά, στο μανάβη, στο σπίτι. Περιγράφουν τα μέσα μετακίνησης που χρησιμοποιούν οι ίδιοι και οι γονείς τους. <i>Παίζουν θεατρικό παιχνίδι με θέμα τη μετακίνησή τους με τα διάφορα συγκοινωνιακά μέσα.</i> <i>Παίζουν παιχνίδια σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να κυκλοφορούν στο δρόμο οι πεζοί και τα αυτοκίνητα ακολουθώντας σήματα που έχουν ζωγραφίσει. Επισκέπτονται πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής αν υπάρχει δυνατότητα (Αισθητική Αγωγή, Φυσική Αγωγή, Γλώσσα).</i></p>	<p>Μέσα μεταφοράς Συγκοινωνία Εισιτήριο Επικύρωση εισιτηρίου Λιμάνι Αεροδρόμιο Σταθμός λεωφορείων-τρένων Μετρό Ηλεκτρικός σιδηρόδρομος Εθνική οδός Επαρχιακή οδός Ανήφορος Κατήφορος</p>
<p>Να αναγνωρίσουν βασικές κοινές ανάγκες των ανθρώπων (ατομικές, τοπικές, παγκόσμιες) ως ατόμων και ως μελών της κοινότητας. Να αναγνωρίζουν τα πλεονεκτήματα της κοινωνικής ζωής (οικογενειακής, κοινοτικής). Να κατανοήσουν ότι οι άνθρωποι ζουν σε ομάδες προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους</p>	<p>Οι ανάγκες του ανθρώπου Ζωή σε κοινωνικές ομάδες. (Γιατί οι άνθρωποι προτιμούν να ζουν σε ομάδες, Ατομική / κοινωνική ζωή και κάλυψη αναγκών, <i>Αλληλεπίδραση</i>)</p>	<p>Περιγράφουν τη ζωή μιας οικογένειας που ζει κάπου μόνη της (λ.χ. σε ένα μικρό νησί) και σχολιάζουν τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει (π.χ. σε περίπτωση ασθένειας ή ανάγκης προμήθειας ειδών που δεν είναι σε θέση να παράγει η ίδια). <i>Δημιουργούν ομαδοσυνεργατικά υποθετικό σενάριο για τη ζωή ενός ναυαγού (μέσα κάλυψης των βασικών αναγκών του και πιθανές αλλαγές του τρόπου σκέψης, συμπεριφοράς και συνθηκών διαβίωσής του) (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p>	<p>Κοινότητα Κοινωνία Κοινωνική ζωή Ασθένεια Ομάδα Ατομο Υπηρεσίες Τράπεζα Προμήθεια Ανάγκη Διαβίωση Επιβίωση Ζωή Οικογενειακή ζωή Κοινωνική ζωή Κοινοτικοί δεσμοί Αλληλεπίδραση Τρόπος σκέψης</p>

			Συμπεριφορές Αλλαγές
<p>Να εξοικειωθούν με διάφορες μορφές ενέργειας.</p> <p>Να περιγράψουν τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιείται η κίνηση του νερού και του αέρα στην παραγωγή διάφορων μορφών ενέργειας [ηλεκτρική, κινητική (υδρόμυλοι, ανεμόμυλοι)].</p>	<p>Η ενέργεια στη ζωή μας</p> <p>Η ενέργεια στη ζωή μας (Αιολική ενέργεια – Ενέργεια του νερού, Η κίνηση του νερού και του αέρα)</p>	<p>Παρατηρούν τη λειτουργία του υδροστρόβιλου (σε πείραμα επίδειξης).</p> <p><i>Κατασκευάζουν ανεμόμυλο, παρατηρούν και σχολιάζουν τη λειτουργία του. Επισκέπτονται, αν υπάρχει στην περιοχή τους, αιολικό πάρκο (Γλώσσα, Τεχνολογία).</i></p> <p>Συζητούν για τα πλεονεκτήματα της αιολικής ενέργειας σε σχέση με άλλες μορφές ενέργειας, όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος.</p>	<p>Αιολική ενέργεια</p> <p>Ηλιακή ενέργεια</p> <p>Ενέργεια νερού</p> <p>Υδρόμυλος</p> <p>Ανεμόμυλος</p> <p>Ηλιακός θερμοσίφωνας</p> <p>Λειτουργία</p>
<p>Να εξοικειωθούν με την «κριτική ανάγνωση» των προγραμμάτων των Μ. Μ .Ε. και κυρίως των εντύπων.</p> <p>Να γνωρίζουν τρόπους ενημέρωσης των κωφών. Να προτείνουν τρόπους βελτίωσης της ενημέρωσής τους.</p> <p>Να αποκτήσουν την ικανότητα να εκφράζονται μπροστά σε άλλους. Να παρατηρήσουν πώς επιδρούν στην έκφραση ενός ατόμου οι αντιδράσεις των άλλων.</p> <p>Να συνδέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με δημιουργικές και γενικότερα με ψυχαγωγικές δραστηριότητες.</p>	<p>Επικοινωνία και ενημέρωση</p> <p>Μέσα μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) (Αγωγή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης)</p> <p>Ο ελεύθερος χρόνος και η επικοινωνία (Έκφραση σκέψεων και συναισθημάτων, Αλληλεπίδραση με το «κοινό», Ελεύθερος χρόνος)</p>	<p>Οργανώνουν σε ομάδες ένα υποθετικό τηλεοπτικό πρόγραμμα (θεατρικό παιχνίδι), Συζητούν στην τάξη για τα τηλεοπτικά προγράμματα, τις διαφημίσεις που παρακολουθούν, συζητούν και επιλέγουν τους σωστούς τρόπους συμπεριφοράς. <i>Συζητούν για τηλεοπτικές εκπομπές που μπορούν να παρακολουθηθούν.</i></p> <p><i>Συζητούν για τις εφημερίδες. Παίρνουν εφημερίδες και ξεχωρίζουν τα φύλλα κατά κατηγορία θεμάτων.</i></p> <p>Παίζουν παιχνίδια έκφρασης, π.χ. το παιχνίδι του δημοσιογράφου (θεατρικό δρώμενο).</p> <p><i>Παίζουν παιχνίδια ρόλων στη Ν.Γλ. όπου κάποιος παρουσιάζει κάτι (ένα παραμύθι, ένα περιοδικό κ.λ.π.) και το κοινό έχει διαφορετικές αντιδράσεις κάθε φορά (σιωπηλό, αδιάφορο, ανήσυχο, προσεκτικό κ.ά.). Συζητούν τα συναισθήματά τους και την αντίδρασή τους στις αλλαγές του κοινού. Στη συνέχεια αλλάζουν τη διάταξη του χώρου και δοκιμάζουν ξανά τις παρουσιάσεις τους, σχολιάζοντας πότε ένοιωσαν καλύτερα, χειρότερα κ.λπ. (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p>	<p>Ενημέρωση</p> <p>Τηλεόραση</p> <p>Ραδιόφωνο</p> <p>Ελεύθερος χρόνος</p> <p>Καλλιτεχνικά νέα</p> <p>Αθλητικά νέα</p> <p>Οικονομικά νέα</p> <p>Εφημερίδα</p> <p>Δημοσιογράφος</p> <p>Ελεύθερος χρόνος</p> <p>Κριτική ανάγνωση</p> <p>Ενημέρωση κωφών</p> <p>Εκπομπές στη νοηματική γλώσσα</p> <p>Δελτία ειδήσεων στη νοηματική γλώσσα</p> <p>Υπότιτλοι</p> <p>Τηλεοπτικό πρόγραμμα</p> <p>Διερμηνεία νοηματικής γλώσσας</p> <p>Διερμηνέας</p>
<p>Να γνωρίσουν καλύτερα τους</p>	<p>Πολιτισμός στην ευρύτερη περι-</p>	<p>Επισκέπτονται χώρους πολιτισμικής αναφοράς π.χ. βυζαντινές εκκλησίες,</p>	<p>Μουσείο</p> <p>Ιστορικό μου-</p>

<p>χώρους πολιτισμικής αναφοράς στην ευρύτερη περιοχή.</p> <p>Να γνωρίσουν τοπικούς ήρωες, πολιούχους ή τοπικούς αγίους.</p> <p>Να έρθουν σε επαφή με το <i>λαϊκό</i> πολιτισμό και την παράδοση της ευρύτερης περιοχής.</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν σε πολιτιστικές δημιουργίες των κωφών</p>	<p>χή</p> <p>Ο πολιτισμός μας (Χώροι πολιτισμικής αναφοράς, Λαϊκός πολιτισμός και παράδοση).</p>	<p>μουσειά κ.λπ.</p> <p><i>Προβάλλεται σχετικό βίντεο</i></p> <p>Συγκεντρώνουν στην τάξη προγράμματα παιδικών παραστάσεων ή έντυπα με ανάλογες κριτικές. Συζητούν και επιλέγουν παράσταση.</p> <p><i>Συγκεντρώνουν και αναπαριστούν, κατά περίπτωση, στοιχεία από το λαϊκό πολιτισμό και την παράδοσή μας (Αισθητική Αγωγή, Γλώσσα).</i></p> <p><i>Παρακολουθούν παράσταση του θεάτρου Κωφών.</i></p>	<p>σειό</p> <p>Λαογραφικό μουσείο</p> <p>Παράσταση Προβολή</p> <p>Αναπαράσταση</p> <p>Πολιτισμός Βυζαντινός ναός</p> <p>Αρχαιοελληνικός ναός</p> <p>Κωφός ηθοποιός</p> <p>Θέατρο κωφών</p> <p>Ιστορίες κωφών</p>
<p>Να αναγνωρίσουν τη σπουδαιότητα της άσκησης για τη σωματική και την πνευματική τους ανάπτυξη.</p> <p>Να προσεγγίσουν το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων και να γνωρίσουν βασικά στοιχεία τους.</p> <p>Να συνδέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με δημιουργικές και γενικότερα με ψυχαγωγικές δραστηριότητες.</p>	<p>Αθλητισμός και ψυχαγωγία</p> <p>Ο αθλητισμός και οι Ολυμπιακοί Αγώνες</p> <p>(Σημασία του αθλητισμού, Αγαπημένα αθλήματα, Ολυμπιακοί αγώνες.</p> <p>Ψυχαγωγία και ελεύθερος χρόνος (Σύνδεση ελεύθερου χρόνου με τις δημιουργικές δραστηριότητες και τον αθλητισμό, Χώροι για δημιουργικές δραστηριότητες)</p>	<p>Συζητούν για τη σημασία του αθλητισμού και τα θετικά του αποτελέσματα.</p> <p>Συγκεντρώνουν φωτογραφίες από αγαπημένα τους αθλήματα και αθλητές (π.χ. Έλληνες Ολυμπιονίκες) και συνθέτουν ομαδικές καρτεπικολλήσεις (κολλάτζ) για κάθε άθλημα (Φυσική Αγωγή, Αισθητική Αγωγή, Γλώσσα).</p> <p>Κατασκευάζουν στον ελεύθερο χρόνο τους ένα παιγνίδι ατομικό ή ομαδικό και το φέρνουν στην τάξη.</p> <p>Συγκεντρώνουν πληροφορίες για χώρους ψυχαγωγίας και άθλησης που υπάρχουν στον οικισμό τους. Επισκέπτονται και χρησιμοποιούν τους χώρους αυτούς. Καταγράφουν τις εντυπώσεις και τα συμπεράσματά τους. Παρακολουθούν υλικό από Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς αγώνες.</p>	<p>Σωματική άσκηση</p> <p>Πνευματική άσκηση</p> <p>Ολυμπιακοί αγώνες</p> <p>Παραολυμπιακοί αγώνες</p> <p>Δημιουργικές δραστηριότητες</p> <p>Πολιτιστικά κέντρα</p>

Προτεινόμενα διαθεματικά σχέδια εργασίας

Θέμα: Πολιτισμός: Επισκέπτονται εκκλησίες της ευρύτερης περιοχής. Παρατηρούν και καταγράφουν ομοιότητες και διαφορές ως προς την κατασκευή και το περιβάλλον τους. Αναζητούν πληροφορίες για το βίο του Αγίου στον οποίο είναι αφιερωμένος ο ναός.

Θέμα: Ο κύκλος του νερού: Χωρίζονται σε ομάδες και κάθε μια ζωγραφίζει ένα τοπίο ή ένα φαινόμενο που έχει σχέση με κάποια μορφή του νερού στη φύση. Γίνεται σύνδεση των επιμέρους εικόνων σε ένα ενιαίο σύνολο, είτε οργανώνεται έκθεση των επιμέρους εργασιών τους.

Θέμα: Η Ενέργεια στη ζωή μας: Αναπαριστούν με κατασκευές ή ζωγραφική την διαδικασία παραγωγής ενός καταναλωτικού προϊόντος (π.χ. ψωμί, πορτοκαλάδα, λάδι, ύφασμα), χρησιμοποιώντας κατάλληλες πρώτες ύλες και ενέργεια που προέρχεται από την κίνηση του νερού ή του αέρα.

ΤΑΞΗ Γ'

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Προτεινόμενο Λεξιλόγιο
Ανθρωπογενές περιβάλλον			
<p>Οι μαθητές επιδιώκεται να:</p> <p>Να κατανοήσουν τους λόγους που οδηγούν τους ανθρώπους να οργανώνονται σε κοινότητες και τη σημασία των κανόνων για την εύρυθμη λειτουργία τους.</p> <p>Να εντοπίσουν σχέσεις <i>αλληλεπίδρασης</i> ανάμεσα στα μέλη μιας κοινότητας και να αναγνωρίσουν το σημαντικό ρόλο των ανθρώπων που εργάζονται για το κοινό καλό.</p>	<p>Γιατί ζούμε σε κοινότητες</p> <p>Οι κοινότητες και οι ανάγκες του ανθρώπου (Ανάγκες που εξυπηρετεί η κοινότητα)</p> <p>Σχέσεις και συνεργασίες στην κοινότητα (Σχέσεις επικοινωνίας, συνεργασίας, αλληλεπίδρασης, αλληλεγγύης ανάμεσα στους ανθρώπους μιας κοινότητας)</p>	<p>Οι μαθητές:</p> <p>Εκτελούν παιχνίδια ρόλων που εκφράζουν τις σχέσεις <i>αλληλεπίδρασης</i> ανάμεσα στους κατοίκους του χωριού ή της πόλης τους.</p> <p>Συζητούν για το πώς φτάνει το νερό ή το ηλεκτρικό ρεύμα στο σπίτι τους.</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο</i></p> <p><i>Παίζουν θεατρικό παιχνίδι στο οποίο ο καθένας παίρνει ένα ρόλο μιας υπηρεσίας στην κοινότητα πχ ταχυδρόμος, υπάλληλος υγειονομικής υπηρεσίας κλπ.</i></p>	<p>Καλώδια</p> <p>Σωλήνες νερού</p> <p>ΔΕΗ</p> <p>Δεξαμενή νερού</p> <p>Υπηρεσία</p> <p>Λογαριασμός νερού</p> <p>Λογαριασμός ΔΕΗ</p> <p>Λογαριασμός ΟΤΕ</p> <p>Συνεργασία</p> <p>Επικοινωνία</p> <p>Αλληλεπίδραση</p> <p>Διαφορές απόψεων</p> <p>Κοινό καλό</p> <p>Κοινωνικό πνεύμα</p> <p>Αλληλεγγύη</p>
<p>Να αναγνωρίσουν τη σημασία της τοπικής αυτοδιοίκησης για τη λύση των τοπικών προβλημάτων.</p> <p>Να αναφέρουν τα όργανα τοπικής αυτοδιοίκησης και τον τρόπο εκλογής τους.</p> <p>Να προσεγγίσουν την έννοια της συμμετοχής των δημοτών στη λύση των προβλημάτων που αφορούν το άμεσο περιβάλλον τους και να αναφέρουν τρόπους με τους οποίους μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτή η συμμετοχή (σύλλογοι, φορείς κ.λπ.).</p>	<p>Δήμοι, κοινότητες και Τοπική Αυτοδιοίκηση</p> <p>(Πώς αποφασίζουν για τα κοινά οι άνθρωποι σε ένα χωριό ή σε μια πόλη, Οργάνωση κοινότητας και όργανα τοπικής αυτοδιοίκησης/ δήμος (Τ.Α.).</p> <p>Συμμετοχή στην τοπική αυτοδιοίκηση (διαδικασία ανάδειξης οργάνων Τ.Α., Βασικές αρμοδιότητες Τ.Α., Τρόποι συμμετοχής του δημότη στην Τ.Α., Προβλήματα στον οικισμό)</p>	<p>Οργανώνουν παιχνίδι ρόλων σχετικά με την εκλογή ενός οργάνου αυτοδιοίκησης (π.χ. εκλέγουν με μυστική ψηφοφορία ένα μαθητή με κάποια αρμοδιότητα).</p> <p><i>Συζητούν πώς γίνεται ο καθαρισμός των δρόμων, ο φωτισμός τους, η αποκομιδή απορριμμάτων κ.λπ. και αποτυπώνουν σε χαρτί τις βασικές δραστηριότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>«Συνεδριάζουν» στην τάξη, αναφέρουν μερικά από τα προβλήματα του οικισμού τους, τα ιεραρχούν και προτείνουν λύσεις.</p> <p><i>Προβολή βίντεο</i></p>	<p>Τοπική αυτοδιοίκηση</p> <p>Δήμος</p> <p>Δημότης</p> <p>Δημαρχείο</p> <p>Κοινότητα</p> <p>Εκλογές</p> <p>Ψηφοδέλτια</p> <p>Κάλη</p> <p>Δήμαρχος</p> <p>Σκουπιδιάρης</p> <p>Απορριματοφόρο</p> <p>Συνελεύσεις</p> <p>Συνεδριάσεις</p> <p>Αποφάσεις</p> <p>Προβλήματα κοινότητας</p> <p>Όργανα Τ. Α.</p> <p>Συμμετοχή δημοτών</p> <p>Σύλλογοι</p> <p>Δημοτικά έργα</p>

Φυσικό περιβάλλον			
<p>Να παρατηρήσουν ορισμένα φυτά του τόπου τους (ελιά, φασολιά, αμπέλι, δημητριακά), τους καρπούς τους και τους τρόπους καλλιέργειάς τους και να αναγνωρίσουν τη σημασία στην καθημερινή διατροφή. Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα ορισμένων φυτών στη ζωή του ανθρώπου.</p>	<p>Φυτά και ζώα του τόπου μου</p> <p>Τα φυτά και ο άνθρωπος</p> <p>(Χαρακτηριστικά των φυτών που καλλιεργούνται στον τόπο μας, Η σπουδαιότητα των φυτών στη ζωή του ανθρώπου)</p>	<p><i>Συνθετικές εργασίες για χαρακτηριστικά φυτά του τόπου (π.χ. συλλογές των φυτικών προϊόντων, η σπουδαιότητα του ελαιόλαδου κ.ο.κ.) (Αισθητική Αγωγή, Τεχνολογία).</i></p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο</i></p> <p>Καταγράφουν παραδοσιακά φαγητά ή φαγητά με δημητριακά και όσπρια (π.χ. φασολάδα, φακές).</p> <p>Συγκεντρώνουν στην τάξη εικόνες (ή επισκέπτονται αντίστοιχους χώρους) σχετικές με την καλλιέργεια των χωραφιών ή με τα διάφορα στάδια συλλογής και επεξεργασίας των καρπών. Ομαδοποιούν τις εικόνες αυτές σύμφωνα με τις εποχές του χρόνου.</p>	<p>Χωράφι Όσπρια Φασόλια-φασολάδα Ελιά-λάδι Σιτάρι-αλεύρι Σταφύλι-κρασί Συλλογή Επεξεργασία Σπορά Συγκομιδή Θερισμός Αποθήκευση Έλλειψη Επάρκεια Οικονομία</p>
<p>Να διακρίνουν και να περιγράφουν βασικές <i>ομοιότητες και διαφορές</i> μεταξύ των φυτών.</p> <p>Να κατανοήσουν ότι τα φυτά διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά τους ανάλογα με τις συνθήκες του περιβάλλοντος στο οποίο φύονται.</p> <p>Να αναγνωρίσουν το ρόλο της ρίζας και να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη.</p>	<p>Είδη φυτών</p> <p>(Διάκριση φυτών με βάση εξωτερικά μορφολογικά χαρακτηριστικά: μορφή βλαστού, υφή και σχήμα φύλλων, είδη βλαστού)</p> <p>Τα φυτά και το περιβάλλον τους (Προσαρμογή φυτών, Είδη ριζών, Η σημασία της ρίζας).</p>	<p>Συλλέγουν φύλλα διαφορετικών φυτών. Παρατηρούν τις διαφορές τους ως προς το σχήμα, τα νεύρα, το πάχος, κ.λπ.</p> <p>Συγκρίνουν φυτά με διαφορετικά μορφολογικά χαρακτηριστικά σε σχέση με το Περιβάλλον τους (π.χ. πλάτανος, κάκτος).</p> <p>Κατασκευάζουν το δικό τους δέντρο με τυπώματα φύλλων.</p> <p>Παρατηρούν ρίζες φυτών και τις ταξινομούν ως προς τη μορφολογία τους. Αναφέρουν κάποιες από τις ρίζες που χρησιμοποιούνται στη διατροφή.</p> <p>Χρωματίζουν νερό και αφήνουν ένα φυτό με τις ρίζες του μέσα στο διάλυμα. Εξάγουν συμπεράσματα για το ρόλο της ρίζας.</p> <p><i>Σχεδιάζουν φυτά και μέρη φυτών.</i></p>	<p>Μορφολογία Ομοιότητες Διαφορές Μορφολογικά χαρακτηριστικά Συλλέγω Παρατηρώ Σχήμα Μορφή βλαστού Είδη φύλλων Νεύρα Πάχος Ρίζες Φύομαι Φυτεύω Κάκτος Πλάτανος κλπ Διάλυμα Παρατήρηση Συμπέρασμα Προσαρμογή</p>
<p>Να αναγνωρίσουν χαρακτηριστικά κατοικίδια ζώα του τόπου τους και τα προϊόντα που δίνουν στον άνθρωπο.</p>	<p>Κατοικίδια ζώα του τόπου μου</p>	<p>Συλλέγουν πληροφορίες για χαρακτηριστικά ζώα του τόπου τους και δημιουργούν συνθέσεις με τα προϊόντα που αυτά δίνουν στον άνθρωπο.</p> <p>Συγκεντρώνουν φωτογραφίες σχετικά με την εκτροφή ζώων και συζητούν με έναν κτηνοτρόφο (όπου αυτό είναι δυνατό) για τις απαιτήσεις του επαγγέλ-</p>	<p>Πρόβατο Κατσίκι Κότα Κόκορας Κουνέλι Αρμέγω Αρμεγμα</p>

		ματός του. <i>Προβάλλεται βίντεο</i>	Γάλα Τυρί Μυζήθρα Γιαούρτι Γαλακτοκομικά Βοσκή Εκτροφή
<p>Να γνωρίσουν μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα τον τρόπο γέννησης ορισμένων ζώων και να αναγνωρίσουν ότι τα μικρά των ζώων μοιάζουν στους γονείς τους.</p> <p>Να <i>ταξινομήσουν</i> ζώα ως προς τον τρόπο που πολλαπλασιάζονται. (Ωοτόκα, ζωοτόκα, ωζωοτόκα...)</p>	Αναπαραγωγή των ζώων (Τρόποι αναπαραγωγής χαρακτηριστικών ζωικών οργανισμών: ωοτόκα, ζωοτόκα)	<p>Παρακολουθούν βιντεοταινία και βλέπουν φωτογραφίες που παρουσιάζουν τη γέννηση ορισμένων μικρών ζώων (λ.χ. γάτας, κότας, βατράχου, πεταλούδας) και τα πρώτα βήματά τους στη ζωή. Συζητούν για τις ομοιότητες και διαφορές που παρουσιάζουν σε σχέση με τους γονείς τους. Συγκρίνουν τις πρώτες μέρες από τη ζωή ενός ζώου και ενός μωρού.</p> <p>Εργάζονται ομαδικά και ταξινομούν εικόνες ζώων ανάλογα με τον τρόπο που αναπαράγονται.</p>	Ζωοτόκα Ωοτόκα Αβγά Θηλαστικά Αναπαραγωγή Αρσενικό Θηλυκό Κύηση Επώαση
<p>Να αναγνωρίσουν και να <i>ταξινομήσουν</i> ζώα ως προς το περιβάλλον στο οποίο ζουν (χερσαία, υδρόβια).</p> <p>Να κατανοήσουν ότι τα ζώα (όπως και τα φυτά) προσαρμόζονται στο περιβάλλον στο οποίο ζουν προκειμένου να επιβιώσουν.</p>	Τα ζώα και το περιβάλλον τους (Διάκριση των ζωικών οργανισμών ως προς το περιβάλλον στο οποίο ζουν: χερσαία, υδρόβια, Προσαρμογή των ζώων στο περιβάλλον)	<p>Εργάζονται ομαδικά και ταξινομούν εικόνες ζώων ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο ζουν.</p> <p>Συζητούν και αναλύουν τους τρόπους με τους οποίους τα ζώα προσαρμόζονται στο περιβάλλον τους (π.χ. η αρκούδα πέφτει το χειμώνα σε χειμερία νάρκη, γιατί η τροφή που είναι διαθέσιμη δεν μπορεί να καλύψει τις ανάγκες της).</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο</i></p> <p><i>Ο δάσκαλος τους διηγείται μύθους και παραδόσεις για τα ζώα. Εργάζονται ομαδικά και επιλέγουν ένα μύθο με ζώα που τον αποδίδουν θεατρικά στη ΝΓΛ. (Γλώσσα, Ιστορία, Θρησκευτικά, Αισθητική Αγωγή).</i></p>	Χερσαία Προσαρμογή Υδρόβια Αρκούδα Χελώνα Χειμερία νάρκη
Αλληλεπίδραση ανθρώπου - περιβάλλοντος			
<p>Να διακρίνουν οι μαθητές στο δικό τους χώρο τα έργα της φύσης από τα έργα του ανθρώπου, καθώς και τις σχέσεις <i>αλληλεπίδρασης</i> ανθρώπου και περιβάλλοντος.</p>	Ο τόπος όπου ζω Το περιβάλλον (Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον) Προστασία του τοπικού περιβάλλοντος	<p>Μετακινούνται και μελετούν επιτόπου στοιχεία από το φυσικό τους περιβάλλον και τις ανθρωπίνες παρεμβάσεις σε αυτό</p> <p><i>Προβολή βίντεο.</i></p> <p><i>Τους δίνονται εικόνες από διάφορα τοπία και τους ζητείται να τοποθετήσουν χρήσιμες κατασκευές παρατηρώντας πιθανά θετικά και αρνητικά αποτελέσματα.</i></p>	Ανθρωπογενές περιβάλλον Φυσικό περιβάλλον Αλληλεπιδράσεις Ανθρώπινες παρεμβάσεις

<p>Να εντοπίσουν τα θετικά και τα αρνητικά σημεία από την ανθρώπινη παρέμβαση στο χώρο που μελετούν και να αναφέρουν ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν, ώστε να βελτιωθεί η εικόνα του τόπου τους</p>		<p><i>Εντοπίζουν και αναλύουν συγκεκριμένο πρόβλημα του χώρου που μελετούν και προτείνουν λύσεις ή αναλαμβάνουν δράσεις (επίσκεψη ή επιστολή στο δήμαρχο, προτάσεις για βελτιωτική παρέμβαση στο χώρο, εκστρατεία απομάκρυνσης απορριμμάτων, ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας για τα προβλήματα που διαπιστώνουν και τις πιθανές λύσεις τους κ.λπ.) (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p>	<p>Οικιστικές παρεμβάσεις Κατασκευές Προβλήματα χώρου Απομάκρυνση απορριμμάτων Ενημέρωση τοπικής κοινωνίας</p>
<p>Να κατανοήσουν ότι οι χάρτες είναι συμβολικές αναπαραστάσεις του πραγματικού χώρου. Να εξοικειωθούν με συμβολικές ή εικονικές αναπαραστάσεις χώρων και με εξειδικευμένους γεωγραφικούς όρους. Να αναγνωρίσουν και να περιγράψουν το φυσικό περιβάλλον άλλων τόπων (έρημος, ζούγκλα κ.λπ.)</p>	<p>Ο γεωγραφικός χώρος Αναπαραστάσεις του χώρου (Χάρτες, προπλάσματα)</p>	<p>Παρατηρούν έναν απλό χάρτη και αναγνωρίζουν χαρακτηριστικά σύμβολα απεικόνισης των στοιχείων του. Σχεδιάζουν έναν απλό χάρτη χρησιμοποιώντας δικά τους σύμβολα. <i>Κατασκευάζουν με εύπλαστα υλικά προπλάσματα φανταστικών τοπίων, ορίζουν τα στοιχεία τους και τοποθετούν πινακίδες πάνω σ' αυτά (π.χ. ορεινή περιοχή - βουνό - πρόποδες, πλαγιές, κορυφή κ.λπ.) Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i> <i>Προβάλλεται βίντεο με θέματα από έρημο, ζούγκλα κλπ.</i></p>	<p>Δάσος Πεύκο Έλατο Χάρτης Πραγματικός χώρος Συμβολική αναπαράσταση Προπλάσματα τοπίων Πινακίδες Ορεινή περιοχή Βουνό Πρόποδες Πλαγιές Κορυφή Έρημος Ζούγκλα</p>
<p>Να αναγνωρίσουν τη σημασία της τροφής για την επιβίωση του ανθρώπου. Να γνωρίσουν βασικές «αποθήκες» ενέργειας. Να κατανοήσουν, ότι η αποθηκευμένη ενέργεια μετατρέπεται σε άλλη μορφή, όταν συμβούν μεταβολές στην ύλη μέσα στην οποία περικλείεται (τα καύσιμα καίγονται, η τροφή διασπάται κ.λπ.).</p>	<p>Τροφή και άλλες αποθήκες ενέργειας Τροφή και ενέργεια «Αποθήκες» ενέργειας (Μετατροπή ενέργειας, ήπιες μορφές ενέργειας)</p>	<p>Συγκεντρώνουν στην τάξη και ταξινομούν έντυπο υλικό με τροφές που τρώει ο άνθρωπος. Συζητούν, μέσα από παραδείγματα, για τις βασικές «αποθήκες» ενέργειας: τρόφιμα, καύσιμα, μπαταρίες κ.λπ. Διαπιστώνουν, μέσα από δραστηριότητες ή παραδείγματα, ότι η αποθηκευμένη ενέργεια μετατρέπεται σε άλλη μορφή (τα καύσιμα καίγονται, η τροφή διασπάται κλπ.). <i>Κατασκευάζουν μια πυραμίδα που ξεκινάει από τα φυτά και καταλήγει στον άνθρωπο ή παριστάνουν με όποιο τρόπο επιθυμούν μια τροφική αλυσίδα (έδαφος, φυτά, ζώα, άνθρωποι) (Αισθητική Αγωγή, Μαθηματικά)</i> Κατασκευάζουν απλό κύκλωμα με μπαταρία, καλώδια, ηλεκτρικό κινητήρα (ανεμιστηράκι) ή λαμπάκι και παρατηρούν</p>	<p>Καύσιμο Αποθήκη ενέργειας Καίγομαι Καύση Τροφική αλυσίδα Διάσπαση Μετατροπή Ηλιακή ενέργεια Μπαταρία Ηλεκτρικό κύκλωμα Καλώδια Ηλεκτρικός κινητήρας Ήπιες μορφές</p>

<p>Να εντοπίσουν και να περιγράψουν την <i>αλληλεπίδραση</i> των οργανισμών στη φύση: ζώα-φυτά, άνθρωπος-φυτάζώα.</p> <p>Να προσεγγίσουν την έννοια της ήπιας μορφής ενέργειας μέσα από παραδείγματα και δραστηριότητες που σχετίζονται με αποθήκευση ενέργειας (π.χ. ηλιακός θερμοσίφωνας).</p>		<p>ότι η μπαταρία είναι «αποθήκη» ενέργειας, η οποία μετασχηματίζεται.</p> <p>Συζητούν, μέσα από παραδείγματα, για τις ήπιες μορφές ενέργειας (ηλιακή, κ.λπ.) και οργανώνουν δραστηριότητες αξιοποίησής της (π.χ. δημιουργία βιολογικού λιπάσματος στο σχολείο).</p> <p><i>Ασκούνται στα παραπάνω με CD ROM στη Ν.Γλ.</i></p>	<p>ενέργειας Ηλιακή ενέργεια Βιολογικό λίπασμα</p>
<p>Να αναγνωρίσουν ότι τα αγαθά ικανοποιούν ανάγκες του ανθρώπου και διακρίνονται σε υλικά και μη υλικά.</p> <p>Να κατανοήσουν τη σημασία της εργασίας για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών.</p> <p>Να αναγνωρίσουν την ισότητα των δύο φύλων και στον επαγγελματικό χώρο.</p> <p>Να αναγνωρίσουν το δικαίωμα προστασίας των παιδιών από την εκμετάλλευση της εργασίας τους.</p>	<p>Ανάγκες και αγαθά</p> <p>Η εργασία και οι ανάγκες του ανθρώπου</p> <p>Οι γυναίκες, τα παιδιά και η εργασία</p> <p>(Εργασία και ισότητα δύο φύλων, παιδιά και εργασία)</p>	<p><i>Συζητούν για συγκεκριμένα υλικά ή μη υλικά αγαθά που ικανοποιούν τις ανάγκες του ανθρώπου (π.χ. φαγητό, άγνωση ενός βιβλίου ή θέαση ενός έργου τέχνης) (Γλώσσα, Ιστορία, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Εξετάζουν διάφορα προϊόντα (αγροτικά - βιομηχανικά), τα ταξινομούν και συζητούν σχετικά με την παραγωγή τους με τη βοήθεια σύγχρονων τεχνολογιών.</p> <p><i>Χωρίζονται σε ομάδες και συζητούν σε κάθε ομάδα τις ανάγκες που έχει ο καθένας (υλικές και μη). Γράφουν αυτές τις ανάγκες. Μετά κάθε ομάδα συζητά με τις υπόλοιπες τις ανάγκες της.</i></p> <p>Συζητούν για την παιδική εργασία (παιδιά φαναριών) στη χώρα μας και σε άλλες χώρες.</p> <p>Παρατηρούν το χάρτη των δικαιωμάτων του παιδιού της UNICEF και εντοπίζουν το σημείο που αναφέρεται στην παιδική εργασία.</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο</i></p> <p><i>Συζητούν και φτιάχνουν μια λίστα με τα δικαιώματα του κωφού παιδιού.</i></p>	<p>Υλικά αγαθά Μη υλικά αγαθά Εκμετάλλευση Τεχνολογία Σύγχρονος Ανάγκη Προϊόντα Παραγωγή Αγροτικά προϊόντα Ισότητα Φύλο Παιδική εργασία Δικαιώματα του παιδιού UNICEF Δικαιώματα κωφού παιδιού</p>
<p>Να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της επικοινωνίας</p> <p>Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι σε άτομα που, για διάφορους λόγους, αντιμετωπίζουν προβλήματα <i>επικοινωνίας</i>.</p>	<p>Επικοινωνία</p> <p>Οι άνθρωποι επικοινωνούν (Αναγκαιότητα της επικοινωνίας, Άνθρωποι με ειδικές ικανότητες και αναπηρίες, Έκφραση συναισθημάτων).</p>	<p><i>Με θεατρικό δρώμενο αποδίδουν περιπτώσεις επικοινωνίας από την καθημερινή ζωή (Αισθητική Αγωγή, Γλώσσα).</i></p> <p><i>Βρίσκουν νοήματα που εκφράζουν συναισθήματα και τα αποδίδουν και γραπτά.</i></p> <p>Συζητούν για τα προβλήματα επικοινωνίας ορισμένων ανθρώπων λόγω της κατάστασης που βρίσκονται (πολύ μικρή ή πολύ μεγάλη ηλικία, φυσικά μει-</p>	<p>Επικοινωνία Νοήματα Συναισθήματα Προφορικός λόγος Γραπτός λόγος Αναπηρία</p>

<p>Να προσεγγίσουν βασικούς «κανόνες» επικοινωνίας (λεκτικής και μη λεκτικής).</p>		<p>ονεκτήματα ή αναπηρίες). Εξάγουν συμπεράσματα για το πώς πρέπει να τους αντιμετωπίζουν οι άλλοι.</p> <p>Παίζουν ομαδικά παιχνίδια που τους παρακινούν να εκφράζουν τα συναισθήματά τους μπροστά σε άλλους.</p>	<p>Προβλήματα επικοινωνίας Μειονεκτήματα Ειδικές ικανότητες</p>
<p>Να διακρίνουν τρόπους και μέσα επικοινωνίας που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι στην άμεση επικοινωνία τους.</p> <p>Να κατανοούν τη βαθύτερη σημασία των κωδίκων, λεκτικών και μη λεκτικών, στην καθημερινή ζωή.</p> <p>Να εκτιμήσουν την ανάγκη συνεχούς επαφής μεταξύ των ανθρώπων όλου του κόσμου.</p>	<p>Τρόποι επικοινωνίας των ανθρώπων</p>	<p>Προσπαθούν να επικοινωνήσουν με τους συμμαθητές τους χρησιμοποιώντας μη λεκτικούς κώδικες (νοήματα, μορφασμούς κ.λπ.) και μη λεκτικούς κώδικες.</p> <p>Εξάγουν συμπεράσματα για τη σημασία της γλώσσας (και της νοηματικής γλώσσας για τους κωφούς) ως μέσου επικοινωνίας και δημιουργίας.</p> <p>Εργάζονται ομαδικά και δημιουργούν με το αλφάβητο της νοηματικής γλώσσας.</p> <p>Κάνουν υποθέσεις και συγκεντρώνουν πληροφορίες για τον τρόπο επικοινωνίας των ζώων που ζουν σε ομάδες.</p>	<p>Χειλεανόγνωση Νόημα Μορφασμός Κώδικας λεκτικός Κώδικας μη λεκτικός Γλώσσα/ες Αλφάβητος Υποθέσεις</p>
<p>Να διακρίνουν μέσα επικοινωνίας από απόσταση, που χρησιμοποιούν κωφοί και ακούοντες.</p> <p>Να παρατηρήσουν τη μεταβολή των μέσων επικοινωνίας από απόσταση στο πέρασμα του χρόνου.</p> <p>Να αξιολογήσουν τη σημασία των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας στην καθημερινή ζωή και να ασκηθούν στη σωστή χρήση τους.</p>	<p>Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.)</p> <p>Τα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας από απόσταση, άλλοτε και τώρα</p>	<p>Με υποθετικό σενάριο προσπαθούν να επικοινωνήσουν με κάποιο συγγενή ή φίλο που βρίσκεται σε άλλη πόλη και καταγράφουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να το πετύχουν αυτό σήμερα, αξιολογούν και επιλέγουν, κατά περίπτωση, τον προσφορότερο.</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο σχετικό με τρόπους επικοινωνίας μεταξύ κωφών. Οι μαθητές συζητούν κατά ομάδες και καταγράφουν τρόπους επικοινωνίας που χρησιμοποιούν οι κωφοί.</i></p> <p>Κάνουν το ίδιο υποθέτοντας ότι ζουν σε παλαιότερες εποχές και αναζητούν τρόπους επικοινωνίας από απόσταση (φρυκτωρίες, τύμπανα, έφιπποι αγγελιαφόροι, ταχυδρομικά περιστέρια κ.λπ.).</p> <p><i>Περιγράφουν το «ταξίδι» μιας επιστολής. Φτιάχνουν μικρά δρώμενα σχετικά με τους τρόπους επικοινωνίας που χρησιμοποιούσαν οι κωφοί παλιότερα.</i></p> <p><i>Παίζουν θεατρικό παιχνίδι, στο οποίο κάποιος γράφει γράμμα ή κάρτα σε κάποιον άλλο, το τοποθετεί σε φάκελο γράφει τα στοιχεία και το στέλνει με ταχυδρομείο. Εξασκούνται στην επικοινωνία με τη σύγχρονη τεχνολογία.</i></p>	<p>Αγγελιοφόρος Ταχυδρόμος Ταχυδρομικό περιστέρι Τύμπανο Διεύθυνση Αποστολέας Παραλήπτης Φάκελος Επιστολή Γραμματόσημο Επιστολόχαρτο Κάρτα Ευχές Σταθερό τηλέφωνο Κινητό τηλέφωνο Μήνυμα Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο FAX</p>

<p>Να εξοικειωθούν με την «κριτική ανάγνωση» των ενημερωτικών ψυχαγωγικών εντύπων.</p> <p>Να προβληματιστούν και να αναγνωρίσουν την αξία της σωστής, έγκυρης αλλά και πολυφωνικής ενημέρωσης.</p>	<p>Εφημερίδες περιοδικά Έντυπα και ενημέρωση</p>	<p>Συγκεντρώνουν στην τάξη αγαπημένα τους περιοδικά, επιλέγουν κατά ομάδες ένα άρθρο και το παρουσιάζουν στους συμμαθητές τους.</p> <p>Καταγράφουν τίτλους εφημερίδων και περιοδικών που γνωρίζουν και συζητούν για την ποικιλία και την πολυφωνία της ενημέρωσης.</p> <p><i>Δημιουργούν τη δική τους εφημερίδα με θέματα που ενδιαφέρουν τους ίδιους και τους συμμαθητές τους (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή, Ιστορία, Θρησκευτικά).</i></p> <p><i>Παρακολουθούν δελτίο ειδήσεων στη Νοηματική Γλώσσα και συζητούν γι αυτό.</i></p>	<p>Περιοδικά Άρθρα Εφημερίδες Πολυφωνία ενημέρωσης Έντυπα Έγκυρη ενημέρωση Ηλεκτρονική εφημερίδα Σχολική εφημερίδα Εφημερίδα της τάξης</p>
<p>Να αναγνωρίσουν ότι η κατανάλωση είναι αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής ζωής των ανθρώπων και να τη διακρίνουν από την υπερκατανάλωση.</p> <p>Να προβληματιστούν για το ρόλο της διαφήμισης στην υπερκατανάλωση και να αποκτήσουν κριτική στάση απέναντι στα διαφημιστικά μηνύματα και τα καταναλωτικά πρότυπα. Να γνωρίσουν, μαζί με τα δικά μας, τα προϊόντα που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Να συνειδητοποιήσουν ότι κυκλοφορούν προϊόντα που μπορεί να προκαλέσουν βλάβη στην υγεία τους και διακρίνουν στη συσκευασία των προϊόντων τα επιβλαβή συστατικά.</p> <p>Να αναγνωρίσουν βασικά διεθνή</p>	<p>Κατανάλωση</p> <p>Κατανάλωση και υπερκατανάλωση</p> <p>Κατανάλωση και διαφήμιση</p> <p>(Ο ρόλος της διαφήμισης, προϊόντα από την Ε.Ε., προδιαγραφές προϊόντων, προστασία καταναλωτή).</p>	<p>Παρουσιάζουν παραδείγματα κατανάλωσης από την καθημερινή ζωή (διατροφή, ένδυση, κ.ά.) και προβληματίζονται για αντίστοιχα παραδείγματα υπερκατανάλωσης.</p> <p>Καταγράφουν 10 προϊόντα που θα ήθελαν να αγοράσουν και εξετάζουν αν καλύπτουν τις πραγματικές τους ανάγκες.</p> <p>Παρατηρούν στο χάρτη που τους δίνεται τις χώρες της Ε.Ε. και ερευνούν ποια προϊόντα από αυτά που αγοράζει η οικογένειά τους προέρχονται από την Ε.Ε. και ποια όχι. Κάνουν έρευνα σχετικά με τους κανόνες συσκευασίας και τυποποίησης των Τροφίμων που προέρχονται από την Ε.Ε., αναζητώντας κοινά στοιχεία και σύμβολα στη συσκευασία των προϊόντων αυτών.</p> <p><i>Ταξινομούν διάφορα τρόφιμα σε κατηγορίες πχ τυροκομικά, ζυμαρικά κλπ</i></p> <p><i>Συγκεντρώνουν στην τάξη συσκευασίες γνωστών τους προϊόντων, διαβάζουν τα συστατικά τους, εντοπίζουν ημερομηνίες παραγωγής – λήξεως, τα επιβλαβή συστατικά που περιέχουν και τα διεθνή σύμβολα που αναγράφονται (Γλώσσα, Μαθηματικά).</i></p> <p><i>Συζητούν προβλήματα που δημιουργούνται από την υπερκατανάλωση.</i></p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο για την Ε.Ε.</i></p>	<p>Κατανάλωση</p> <p>Υπερκατανάλωση</p> <p>Πραγματικές ανάγκες</p> <p>Καταναλωτικές ανάγκες</p> <p>Ενωμένη Ευρώπη</p> <p>Έρευνα</p> <p>Συσκευασία προϊόντων</p> <p>Κανόνες συσκευασίας και τυποποίησης</p> <p>Τυροκομικά προϊόντα</p> <p>Ζυμαρικά</p> <p>Συστατικά προϊόντων</p> <p>Ημερομηνία παραγωγής</p>

<p>σύμβολα που προειδοποιούν για τη χρήση και την επικινδυνότητα υγρών και στερεών.</p>			<p>Ημερομηνία λήξης</p>
<p>Να συνδέσουν την παρουσία συγκοινωνιακών και μεταφορικών δικτύων με την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών των ανθρώπων.</p> <p>Να καταγράψουν τα κύρια μέσα μεταφοράς ανθρώπων και αγαθών.</p> <p>Να εντοπίσουν ορισμένα από τα προβλήματα που δημιουργεί η υπερανάπτυξη των μέσων μεταφοράς.</p> <p>Να αναγνωρίσουν τη σημασία τήρησης κανόνων ασφαλούς μετακίνησης και μεταφοράς.</p> <p>Να συνδέσουν τις μεταφορές με την κατανάλωση ενέργειας, τη ρύπανση και να προβληματιστούν για την αναγκαιότητα όλων των μεταφορών.</p>	<p>Μεταφορές Η αναγκαιότητα των μεταφορών Μεταφορικά μέσα Ενέργεια που χρησιμοποιούν (ρυπογόνος ή μη)</p>	<p>Εξετάζουν τη ζωή ενός ανθρώπου σε μια πόλη ή σε ένα χωριό και τα μέρη που είναι υποχρεωμένος να επισκεφθεί καθημερινά για τις διάφορες ανάγκες του. Προβληματίζονται για την αναγκαιότητα των συγκοινωνιών και τις συνέπειες της έλλειψής τους.</p> <p><i>Συζητούν για την ασφαλή χρήση των μέσων μετακίνησης, γράφουν και ζωγραφίζουν τους σχετικούς κανόνες τους οποίους θα πρέπει να τηρούν. Δημιουργούν διαφημιστικά μηνύματα και αφίσες (Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p>Συγκεντρώνουν και αναλύουν παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι η υπερανάπτυξη των μέσων μεταφοράς προκαλεί προβλήματα (νέφος, κυκλοφοριακό).</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο.</i></p> <p><i>Περιγράφουν τον τρόπο μεταφοράς τους από το σπίτι στο σχολείο.</i></p> <p><i>Ζωγραφίζουν μέσα μαζικής μεταφοράς και γράφουν το όνομά τους. Ξεχωρίζουν ποια από αυτά προκαλούν ρύπανση και ποια όχι.</i></p> <p><i>Παίζουν θεατρικό παιχνίδι μετακίνησής τους και συμπεριφοράς (πχ προσφέρουν θέση σε άτομο που την έχει ανάγκη).</i></p>	<p>Λεωφορείο Τρόλεϊ Τρένο Ταξί Σιδηρόδρομος Πλοίο Αεροπλάνο Ηλεκτρικός σιδηρόδρομος Μετρό Φορτηγό Νταλίκας Κληρικός Έγκυος Μέσα μαζικής μεταφοράς Συγκοινωνία Μετακίνηση Ασφαλής μετακίνηση Διαφημιστικά μηνύματα Αφίσες Υπερανάπτυξη μέσων μεταφοράς Νέφος Κυκλοφοριακό Ρύπανση</p>
<p>Να έρθουν σε επαφή με στοιχεία του αρχαίου αλλά και του λαϊκού μας πολιτισμού.</p> <p>Να γνωρίσουν χώρους πολιτισμικής αναφοράς (αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία λαϊκής τέχνης κ.λπ.)</p>	<p>Πολιτισμός της χώρας μας Πολιτισμός της χώρας μας (Κλασική αρχαιότητα και λαϊκός πολιτισμός)</p>	<p>Συγκεντρώνουν και αναπαριστούν στοιχεία από τον το λαϊκό πολιτισμό (ήθη, έθιμα, παροιμίες, αινίγματα, θρύλους, διηγήσεις) (Ιστορία, Γλώσσα, Θρησκευτικά, Αισθητική Αγωγή).</p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο. Ασκούνται με CD ROM.</i></p> <p><i>Μαθαίνουν στη Ν.Γ αινίγματα και παροιμίες.</i></p> <p><i>Επισκέπτονται αρχαιολογικό χώρο και ξεναγούνται στη Ν.Γ (έχει προηγηθεί ενημέρωση στο μάθημα).</i></p> <p>Συγκεντρώνουν πληροφορίες για παιδι-</p>	<p>Αρχαιολογικός χώρος Μουσείο Πολιτισμός Παράσταση Θρύλος Αρχαιότητα Λαϊκή τέχνη Παροιμίες Αινίγματα</p>

		<p>κές παραστάσεις, τις αναλύουν και επιλέγουν την παράσταση που θα ήθελαν να παρακολουθήσουν.</p> <p>Παρακολουθούν παράσταση του Θεάτρου Κωφών.</p>	<p>Θέατρο Κωφών</p>
<p>Να συγκρίνουν τα ατομικά με τα ομαδικά αθλήματα και να εντοπίζουν τις διαφορές μεταξύ τους.</p> <p>Να γνωρίσουν την ιστορία και την εξέλιξη των Ολυμπιακών Αγώνων.</p> <p>Να γνωρίσουν την ιστορία και την εξέλιξη των Παραολυμπιακών Αγώνων.</p>	<p>Αθλητισμός - Ολυμπιακή ιδέα</p> <p>Ατομικά και ομαδικά αθλήματα</p> <p>Ολυμπιακή ιδέα (Ολυμπιακοί και παραολυμπιακοί Αγώνες)</p>	<p>Διακρίνουν τα ατομικά αθλήματα (επίδειξη προσωπικής ικανότητας) από τα ομαδικά (μάθημα συνεργασίας μεταξύ πολλών ανθρώπων).</p> <p><i>Συγκεντρώνουν, αξιολογούν και ταξινομούν πληροφορίες για τους Ολυμπιακούς Αγώνες (αρχαία και σύγχρονη ιστορία), καθώς και για τους Παραολυμπιακούς (Ιστορία, Γλώσσα, Φυσική Αγωγή).</i></p> <p><i>Στη γυμναστική τους μετέχουν σε ομαδικά και ατομικά αθλήματα</i></p> <p><i>Προβάλλεται βίντεο.</i></p>	<p>Αθλημα</p> <p>Άλμα σε ύψος</p> <p>Άλμα σε μήκος</p> <p>Αθλητής</p> <p>Δρόμος</p> <p>Σκυταλοδρομία</p> <p>Δισκοβολία</p> <p>Παραολυμπιακοί αγώνες</p> <p>Ολυμπιακή φλόγα</p> <p>Μετάλλιο- χρυσό, αργυρό-χάλκινο</p> <p>Δάφνινο στεφάνι</p> <p>Άμιλλα</p> <p>Ατομικά/ομαδικά αθλήματα</p>

Προτεινόμενα διαθεματικά σχέδια εργασίας

Θέμα: Πολιτισμός:

Θέμα: Οι μεταφορές: Ομαδικές εργασίες όπου οι μαθητές: 1) αποτυπώνουν σε χαρτί (ζωγραφική, καρτεπικόλληση (κολλάζ)) διάφορες συνθέσεις με θέμα τα μέσα μεταφοράς, τη σχέση μας με αυτά, την ιστορική τους εξέλιξη κ.ά. και 2) παρουσιάζουν δρώμενα με τις εμπειρίες τους σε διαφορετικά μέσα μεταφοράς.

Θέμα: Η εργασία: Οι μαθητές εργάζονται σε μικρές ομάδες και δημιουργούν με ζωγραφική, μουσική ή θεατρικά δρώμενα εργασίες/ συνθέσεις που έχουν σχέση με τα επαγγέλματα και την καθημερινή ζωή.

Θέμα: Η Ενέργεια στη ζωή μας: Ομαδικές εργασίες όπου οι μαθητές δραματοποιούν ή συνθέτουν εργασίες (ζωγραφική, καρτεπικόλληση (κολάζ)) με θέμα μια μορφή ενέργειας (π.χ. ηλεκτρισμός) στην καθημερινή τους ζωή και παρουσιάζουν τις διαφορές που θα είχε η καθημερινότητά τους χωρίς αυτήν.

ΤΑΞΗ Δ'

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Προτεινόμενο λεξιλόγιο
Αλληλεπίδραση ανθρώπου - περιβάλλοντος			
<p>Οι μαθητές επιδιώκεται:</p> <p>Να κατανοήσουν ότι το γεωγραφικό διαμέρισμα αποτελεί τμήμα</p>	<p>Γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας</p> <p>Γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας</p>	<p>Οι μαθητές:</p> <p>Παρατηρούν το χάρτη της Ελλάδας, διακρίνουν το δικό τους και τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα, τα ονομάζουν, ορίζουν τη σχετική τους θέση, αναφέρουν και παρουσιάζουν με διάφορους</p>	<p>Σύνορα</p> <p>Γεωγραφικό διαμέρισμα</p> <p>Ηπειρωτικό ανάγλυφο</p>

<p>της χώρας το οποίο έχει προσδιοριστεί με γεωγραφικά κυρίως κριτήρια.</p> <p>Να αναγνωρίσουν στο χάρτη της Ελλάδας τα γεωγραφικά διαμερίσματα της, να ορίσουν τη σχετική τους θέση ως προς το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ζουν και να εντοπίσουν βασικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά σχετικά με το περιβάλλον τους. Να κατανοήσουν τις έννοιες ηπειρωτικό και νησιωτικό διαμέρισμα και να προσδιορίσουν τις <i>ομοιότητες και διαφορές τους</i>.</p>		<p>τρόπους τα κυριότερα στοιχεία της διαφοροποίησής τους ως προς το διαμέρισμα στο οποίο ζουν.</p> <p><i>Συζητούν, ενημερώνονται με κατάλληλο διδακτικό υλικό και ονοματίζουν τα στοιχεία του χάρτη στη Νοηματική Γλώσσα.</i></p> <p><i>Διαπιστώνουν την επίδραση των γεωγραφικών και ιστορικών στοιχείων στη διαμόρφωση των γεωγραφικών διαμερισμάτων (Θρησκευτικά, Ιστορία, Γλώσσα, Μαθηματικά)</i></p> <p>Παρατηρούν το γεωμορφολογικό χάρτη της Ελλάδας και αναζητούν και καταγράφουν <i>ομοιότητες και διαφορές</i> μεταξύ των ηπειρωτικών και των νησιωτικών γεωγραφικών διαμερισμάτων. Απεικονίζουν γραφικά και αναπαριστούν ανάγλυφα (με πηλό, γύψο, κ.λπ.) το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκουν.</p>	<p>Νησιώτικο ανάγλυφο Διοίκηση Γεωμορφολογικός χάρτης Πολιτικός χάρτης</p>
<p>Να αναγνωρίσουν στο χάρτη το δικό τους νομό και να περιγράψουν τη σχετική θέση του.</p> <p>Να αναγνωρίσουν τους άλλους νομούς του γεωγραφικού διαμερισματος στο οποίο ζουν και να ορίσουν τη σχετική τους θέση ως προς το δικό τους νομό.</p> <p>Να καταγράψουν τις σημαντικές πόλεις και τους χαρακτηριστικούς οικισμούς του νομού τους.</p>	<p>Οι νομοί του γεωγραφικού μας διαμερισματος</p>	<p>Παρατηρούν το χάρτη του γεωγραφικού τους διαμερισματος, ονομαζουν τους νομούς του και προσδιορίζουν τη γεωγραφική θέση του δικού τους νομού.</p> <p>Καταγράφουν τις πρωτεύουσες των νομών του γεωγραφικού τους διαμερισματος.</p> <p><i>Καταγράφουν παλαιότερες ονομασίες (αν υπάρχουν) των πόλεων, βουνών, ποταμών, κ.λπ. που ανήκουν στο γεωγραφικό τους διαμέρισμα και τις συγκρίνουν με τις σύγχρονες ονομασίες. Οργανώνουν σχετικά παιχνίδια γνώσεων (Ιστορία, Γλώσσα, Θρησκευτικά).</i></p> <p><i>Δίνονται χάρτες χωρίς να είναι γραμμένα τα ονόματα και τα συμπληρώνουν οι μαθητές.</i></p> <p><i>Παίζουν σε ομάδες ζητώντας ο ένας από τον άλλο να του βρει στοιχεία μέσα από τον χάρτη.</i></p> <p><i>Παίζουν χρησιμοποιώντας CD ROM.</i></p>	<p>Νομός Νομαρχία Νομάρχης Πόλη Πρωτεύουσα Κωμόπολη Οικισμός Βουνά Ποταμοί Λίμνες Πεδιάδες Οροπέδια Παλιότερες ονομασίες Νεότερες ονομασίες</p>
<p>Να γνωρίσουν οικοσυστήματα της περιοχής τους.</p> <p>Να κατανοήσουν τη σημασία της χλωρίδας και της</p>	<p>Οικοσυστήματα του γεωγραφικού μας διαμερισματος</p> <p>Φυτά και ζώα του γεωγραφικού μας</p>	<p><i>Με τη μεθοδολογία της μελέτης πεδίου και των περιβαλλοντικών μονοπατιών προσεγγίζουν ένα οικοσύστημα της περιοχής τους, παρατηρούν και περιγράφουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του οικοσυστήματος, τη λειτουργία του και</i></p>	<p>Οικοσύστημα Χλωρίδα Πανίδα Ισορροπία συστήματος</p>

<p>πανίδας στη ζωή (επαγγελματική κ.λπ.) των ανθρώπων της περιοχής τους.</p>	<p>διαμερίσματος και της Ελλάδας</p>	<p><i>κάνουν υποθέσεις για τις αλληλεπιδράσεις των στοιχείων του και τους παράγοντες που θα προκαλούσαν διαταραχή στην ισορροπία του καθώς και για τις επιπτώσεις της διαταραχής αυτής (Γλώσσα, Μαθηματικά, Ιστορία).</i> <i>Προβάλλεται βίντεο.</i> <p>Συγκεντρώνουν φωτογραφίες για τη χλωρίδα και την πανίδα του γεωγραφικού τους διαμερίσματος και συζητούν για τη σχέση τους με το γεωγραφικό του ανάγλυφο. <i>Παίζουν με CD ROM.</i></p> </p>	<p>Διαταραχή συστήματος Μονοπάτι Χαρακτηριστικό Αλληλεπίδραση Περιγραφή Παρατήρηση Παράγοντες</p>
<p>Να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν τα μέρη του καρπού και του άνθους σε χαρακτηριστικά φυτά της περιοχής τους. <p>Να περιγράφουν χαρακτηριστικούς καρπούς και άνθη και να αναγνωρίσουν τη σημασία τους στην αναπαραγωγή των φυτών. <p>Να διακρίνουν τα διαφορετικά σπέρματα που έχουν διάφορα φυτά, να κάνουν βασικές ταξινομήσεις και να αναγνωρίζουν το ρόλο των σπερμάτων στην αναπαραγωγή των φυτών.</p> </p></p>	<p>Άνθος και καρπός <p>(Διάκριση άνθους – καρπού, Κύκλος ζωής των φυτών: επικονίαση, παραγωγή σπερμάτων, αναπαραγωγή, διάκριση χαρακτηριστικών φυτών της περιοχής τους με βάση τους καρπούς και τα σπέρματα).</p> </p>	<p>Συγκεντρώνουν στην τάξη άνθη και καρπούς από την Περιοχή τους και μαθαίνουν τα μέρη από τα οποία αποτελούνται. <p>Αντιστοιχίζουν τη διαδικασία αναπαραγωγής (άνθη, επικονίαση, γονιμοποίηση) με κατάλληλες εικόνες. Εντοπίζουν τα σπέρματα σε διάφορους καρπούς. <i>Παρατηρούν τις κοτυληδόνες σε βρεγμένα σπέρματα. Σε πίνακα συλλέγουν και ταξινομούν τις παρατηρήσεις τους (μονοκοτυλήδονα- σιτάρι, καλαμπόκι, ρύζι/δικοτυλήδονα - φασόλι, κουκί, φακή, κ.λπ.). Δημιουργούν συνθέσεις με σπέρματα (π.χ. ψηφιδωτά) (Γλώσσα, Μαθηματικά, Αισθητική Αγωγή).</i> <i>Ζωγραφίζουν άνθος και γράφουν τα μέρη του.</i> <i>Συλλέγουν διάφορα άνθη με τη βοήθεια του δασκάλου, τα ξηραίνουν και τα κολλούν στο φυτολόγιο η συνθέτουν πίνακες.</i> <i>Συλλέγουν διάφορους καρπούς, τους κολλούν στο φυτολόγιο και γράφουν το όνομά τους και τη βασική ταξινόμηση.</i></p> </p>	<p>Πέταλα Σέπαλα Ύπερος Στήμονες Μίσχος Γύρη Επικονίαση Γονιμοποίηση Κύκλος ζωής Καρπός Σπέρμα Ταξινόμηση Μονοκοτυλήδονα Δικοτυλήδονα Κοτυληδόνες Φυτικό έμβρυο</p>
<p>Να διακρίνουν και να ταξινομούν τα ζώα στις δύο βασικές κατηγορίες, σπονδυλωτά και ασπόνδυλα. <p>Να γνωρίσουν τη ζωή χαρακτηριστικών ασπόνδυλων (μέλισσα).</p> </p>	<p>Ασπόνδυλα και σπονδυλωτά <p>(Διάκριση των ζώων σε ασπόνδυλα και σπονδυλωτά, τρόπος ζωής χαρακτηριστικών ασπόνδυλων)</p> </p>	<p>Αναζητούν, συλλέγουν και ταξινομούν φωτογραφίες ζώων στις δύο ομάδες (σπονδυλωτά, ασπόνδυλα). <p>Αναζητούν και συγκεντρώνουν στοιχεία που αναφέρονται στη ζωή των μελισσών στην κυψέλη. <i>Βλέπουν σε βίντεο τη ζωή των μελισσών. Τους δείχνουν κηρήθρα με μέλι.</i> <i>Παρακολουθούν βιντεοταινία σχετική με τη διαδικασία παραγωγής μελιού και την θρεπτική του αξία και συζητούν σχετικά. Οργανώνουν θεατρικό δράμα-νο (μελισσοκόμος) (Γλώσσα, Μαθηματικά, Τεχνολογία, Θεατρική Αγωγή).</i></p> </p>	<p>Μέλισσα Κηφήνας Εργάτρια Βασίλισσα Μέλι Κυψέλη Κηρήθρα Κερι Σπονδυλική στήλη Θρεπτικό Τρόπος ζωής</p>

<p>Na εντοπίζουν προβλήματα του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος.</p> <p>Na αξιολογήσουν τις δράσεις που μπορούν να αναπτύξουν, ώστε να προστατέψουν το περιβάλλον.</p> <p>Na γνωρίσουν τα ζώα που βρίσκονται υπό προστασία στον τόπο μας, καθώς και τα μέτρα προστασίας τους.</p>	<p>Προστασία φυσικού περιβάλλοντος</p> <p>Περιβαλλοντική επιβάρυνση και μέτρα προστασίας περιβάλλοντος</p> <p>Δράσεις για την προστασία του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος</p> <p>Ζώα που απειλούνται με εξαφάνιση.</p>	<p><i>Συλλέγουν στοιχεία, αναλαμβάνουν δράσεις (μελέτη πεδίου, περιβαλλοντικά μονοπάτια, επίλυση προβλημάτων κλπ.) για την αντιμετώπιση προβλημάτων του ευρύτερου περιβάλλοντος (απορρίμματα, ανακύκλωση, ρύπανση αέρα-νερού-εδάφους, πυρκαγιές, καταστροφή δασών κλπ.) και αξιολογούν τα αποτελέσματα των ενεργειών τους (Γλώσσα, Μαθηματικά, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p><i>Επισκέπτονται δασική περιοχή. Τους δίνονται κατάλληλα φύλλα εργασίας τα οποία συμπληρώνουν στο πεδίο αφού προηγουμένως έχει γίνει συζήτηση με το δάσκαλο. Καταγράφουν ό,τι αντιλαμβάνονται οι αισθήσεις τους και εκφράζουν τα συναισθήματά τους.</i></p> <p>Αναπτύσσουν δραστηριότητες για τη γνωριμία και την προστασία ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση.</p>	<p>Απορρίμματα Ρύπανση Περιβάλλον Εξαφάνιση Συλλογή Δράση Δρυμός Προστασία Πυρκαγιά Συναίσθημα Μελέτη πεδίου Περιβαλλοντικά μονοπάτια Επίλυση προβλήματος Ανακύκλωση Δασική περιοχή Απειλούμενα είδη</p>
<p>Na κατανοήσουν τη σύνδεση των προϊόντων του τόπου τους (αγροτικά, ορυκτά, βιομηχανικά κ.λπ.) με τα αντίστοιχα επαγγέλματα, παρακολουθώντας τα στη διαχρονική τους πορεία.</p> <p>Na αναλύσουν και να αναφέρουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε τρόπου ζωής (αστικού - αγροτικού). Na εντοπίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των επαγγελμάτων που ασκούνται στο αστικό και το αγροτικό περιβάλλον.</p> <p>Na κατανοήσουν τη χρησιμότητα όλων των επαγγελμάτων στη</p>	<p>Οικονομικές δραστηριότητες στον τόπο μας</p> <p>Η παραγωγή στον τόπο μας (Σύνδεση παραγωγής με τον τρόπο ζωής)</p> <p>Επαγγέλματα και ασχολίες των κατοίκων</p> <p>Εικονικές συναλλαγές)</p>	<p>Κατά ομάδες συγκεντρώνουν και αναλύουν στοιχεία για τους παραγωγικούς τομείς του τόπου τους (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία κ.λπ.) και τα συνδέουν με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του. Συζητούν για τη εξέλιξη της παραγωγικής δραστηριότητας του τόπου τους.</p> <p>Συλλέγουν πληροφορίες για ορισμένα χαρακτηριστικά επαγγέλματα τόσο του αγροτικού όσο και του αστικού περιβάλλοντος, π.χ. χειριστής γεωργικού μηχανήματος και οδηγός τρόλεϊ.</p> <p><i>Καταγράφουν τις ασχολίες των κατοίκων στον τόπο τους, καθώς και τα παραδοσιακά επαγγέλματα. Παίζουν σχετικό θεατρικό δρώμενο (Γλώσσα, Ιστορία, Αισθητική Αγωγή).</i></p> <p><i>Προβάλλεται σχετικό βίντεο.</i></p> <p>Με εικονικά χαρτονομίσματα και κέρματα, κάνουν εικονικές συναλλαγές μέσα από παιχνίδια ρόλων (έμποροι, καταναλωτές κτλ.).</p>	<p>Αστικός Αγροτικός Βιομηχανικός Ασχολία Παραγωγή Δραστηριότητα Συναλλαγή Γεωργία Κτηνοτροφία Αλιεία Ορυκτά Οικονομική συναλλαγή Τράπεζα Ταμείο Χαρτονομίσμα Κέρμα Κάρτα συναλλαγής Κωδικός κάρτας Έμπορος Καταναλωτές Ρόλος Λειτουργία</p>

<p>λειτουργία του κοινωνικού συνόλου.</p> <p>Να αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερη εξοικείωση με τις συναλλαγές και με βασικές λειτουργίες της αγοράς.</p>			<p>κοινωνικού συνόλου</p> <p>Λειτουργία αγοράς</p>
<p>Να κατανοήσουν και να αξιολογήσουν τη σημασία των μεγάλων έργων στη ζωή των ανθρώπων. Να εξαγάγουν συμπεράσματα για τις πιθανές αρνητικές συνέπειες κάποιων έργων στο περιβάλλον τους.</p> <p>Να αναγνωρίσουν και να ομαδοποιήσουν μεγάλα έργα που έχουν γίνει στο νομό τους (οδικό δίκτυο, γέφυρες, λιμάνια, αεροδρόμια, τεχνητές λίμνες, φράγματα, ζεύξεις, σήραγγες, μετρό κ.ά.).</p> <p>Να διαπιστώσουν τη συμβολή μεγάλης μερίδας επαγγελματιών διάφορων ειδικοτήτων στην επίτευξη έργων μεγάλης εμβέλειας.</p>	<p>Μεγάλα έργα στον τόπο μας</p> <p>Μεγάλα έργα στον τόπο μας</p>	<p><i>Συλλέγουν φωτογραφίες, σύγχρονες και παλαιότερες, με μεγάλα έργα που έχουν γίνει στο νομό τους. Αξιολογούν τη σημασία τους (π.χ. «Το φράγμα και το εργοστάσιο της ΔΕΗ στην περιοχή μας έχουν μεγάλη σημασία, γιατί προσφέρουν εργασία σε εκατοντάδες ανθρώπους»)</i> (Γλώσσα, Ιστορία, Αισθητική Αγωγή).</p> <p>Διακρίνουν και αναφέρουν πιθανές αρνητικές συνέπειες των μεγάλων έργων στην ευρύτερη περιοχή και στο γεωγραφικό τους διαμέρισμα και προτείνουν μέτρα για την αντιμετώπισή τους (στο πλαίσιο των δυνατοτήτων τους).</p> <p><i>Αναφέρουν έργα που έχουν δει να κατασκευάζονται (δρόμοι, γέφυρες κλπ.) και συζητούν τη χρησιμότητά τους και τις πιθανές αρνητικές τους συνέπειες.</i></p> <p><i>Τους δίνεται σε σχέδιο ή μακέτα μια φανταστική περιοχή με οικισμό, βουνό, ποτάμι κλπ. και δουλεύοντας σε ομάδες ζωγραφίζουν ή τοποθετούν κατασκευές (δρόμους, γέφυρες κλπ) που κατά την κρίση τους εξυπηρετούν.</i></p>	<p>Φράγμα</p> <p>Εργοστάσιο</p> <p>Γέφυρα</p> <p>Λιμάνι</p> <p>Αεροδρόμιο</p> <p>Σήραγγα</p> <p>Τεχνητή λίμνη</p> <p>Τεχνικό έργο</p> <p>Τοπογραφικό σχέδιο</p> <p>Αρχιτεκτονικό σχέδιο</p> <p>Μακέτα</p> <p>Οδικό δίκτυο</p> <p>Οδικός χάρτης</p> <p>Τεχνίτης</p> <p>Ειδικότητα</p> <p>Μηχανικός</p> <p>Εργολάβος</p> <p>Δυσμενείς επιπτώσεις</p>
<p>Να αποκτήσουν μεγαλύτερη εξοικείωση με τις χώρες της Ε.Ε. μέσα από την ευαισθητοποίηση στη διαφορετικότητα των γλωσσικών και των πολιτιστικών στοιχείων.</p> <p>Να διευρύνουν τη μελέτη και την επαφή τους με τα</p>	<p>Επικοινωνία και ενημέρωση</p> <p>Οι διάφορες γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση</p> <p>Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (Μ.Μ.Ε.)</p> <p>(Περιοδικά, Εφημερίδες, βιβλία, Τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές)</p>	<p>Παρατηρούν στο χάρτη της Ευρώπης τη λέξη π.χ. «γεια σου», γραμμένη, όπως ακριβώς τη λέει ένας μαθητής από κάθε χώρα της Ένωσης στη μητρική του γλώσσα, φορώντας την εθνική του ενδυμασία.</p> <p><i>Μαθαίνουν την ίδια λέξη στις Ν.Γ. άλλων χωρών.</i></p> <p>Επισκέπτονται εγκαταστάσεις τοπικών εφημερίδων, ραδιοφωνικών σταθμών, περιοδικών και συζητούν με τους ειδικούς. Κάνουν την κριτική και τις προ-</p>	<p>Γλώσσα</p> <p>Ενημέρωση</p> <p>Τεχνολογία</p> <p>Ηλεκτρονικό παιχνίδι</p> <p>Διαδίκτυο</p> <p>Έθνος</p> <p>Εθνικός</p> <p>Ειδήσεις</p> <p>Επιστημονικά νέα</p>

<p>M.M.E. και να εξασκηθούν στην κριτική ανάγνωση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, εφημερίδων και περιοδικών.</p> <p>Να προβληματιστούν και να κατανοήσουν τη σημασία της σωστής, έγκυρης αλλά και πολυφωνικής ενημέρωσης.</p> <p>Να έρθουν σε επαφή και με άλλες μορφές ενημέρωσης και <i>επικοινωνίας</i> (δορυφορική τηλεόραση, διαδίκτυο) και να προβληματιστούν για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους.</p> <p>Να προτείνουν τρόπους ενημέρωσης που να καλύπτουν τις δικές τους μορφωτικές, ψυχαγωγικές και επικοινωνιακές ανάγκες.</p>	<p>Νέες τεχνολογίες, διαδίκτυο.</p>	<p>τάσεις τους για τα αφιερώματα στα παιδιά.</p> <p>Στέλνουν τις δικές τους ανταποκρίσεις σε θέματα άμεσου ενδιαφέροντος.</p> <p>Συζητούν στην τάξη για το αγαπημένο τους ηλεκτρονικό παιχνίδι.</p> <p>Χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για άντληση πληροφοριών. Δημιουργούν δική τους σελίδα και χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό τους ταχυδρομείο προκειμένου να λαμβάνουν και να στέλνουν τα μηνύματά τους.</p> <p>Συζητούν, επεξεργάζονται ομαδικά και παρουσιάζουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των Μ. Μ. Ε..</p> <p>Παίζουν παιχνίδια ρόλων, παρουσιάζοντας για παράδειγμα ειδήσεις σε διάφορα Μ. Μ. Ε. κ.λπ.</p> <p><i>Συζητούν πώς θα ήθελαν μια τηλεοπτική εκπομπή για κωφούς μαθητές. Παίζουν παρουσιάζοντάς την.</i></p> <p><i>Χωρίζονται σε ομάδες και κάθε μια βρίσκει ένα άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό το μελετάει και ενημερώνει τους υπόλοιπους.</i></p>	<p>Καλλιτεχνικά νέα</p> <p>Αθλητικά νέα</p> <p>Αγγελίες</p> <p>Αγορά</p> <p>Πώληση</p> <p>Ενοικίαση</p> <p>Εφημερεύουν</p> <p>Άρθρο</p> <p>Πληροφορία</p> <p>Μήνυμα</p> <p>Πλεονέκτημα</p> <p>Μειονέκτημα</p> <p>Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο</p> <p>Δορυφορική τηλεόραση</p>
<p>Να γνωρίσουν την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας και βασικά στοιχεία από την κληρονομιά άλλων χωρών της Ευρώπης κυρίως.</p> <p>Να γνωρίσουν την Παράδοση και μέσα από συγκρίσεις να κατανοήσουν, τη σημασία των <i>μεταβολών</i> οι οποίες επηρέασαν τη διαμόρφωσή της.</p> <p>Να έρθουν σε επαφή με τα θρησκευτικά μνημεία και να εντοπίσουν</p>	<p>Πολιτισμός της Ελλάδας και άλλων χωρών</p> <p>Χώροι πολιτισμικής αναφοράς.</p> <p>Χώρος, χρόνος και πολιτισμός.</p>	<p>Πραγματοποιούν επισκέψεις (έχοντας κάνει την κατάλληλη προετοιμασία) σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος.</p> <p><i>Ετοιμάζουν ομαδικά το δικό τους έντυπο για την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας και της Ευρώπης.</i></p> <p><i>(Γλώσσα, Ιστορία, Αισθητικά Αγωγή)</i></p> <p>Συλλέγουν πληροφορίες για τις ενδυματολογικές συνήθειες των ανθρώπων μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου σε διάφορες χώρες της Ευρώπης και τη συγκρίνουν με τη σημερινή. (π.χ. φορεσιές της Περιόδου του '21, του Μεσαίωνα και χαρακτηριστικά δείγματα σύγχρονης ενδυμασίας).</p> <p>Επισκέπτονται θρησκευτικά μνημεία του τόπου τους και αναζητούν στοιχεία σχετικά με τη σχέση των μνημείων αυτών με την τοπική κοινωνία.</p> <p>Οργανώνουν εκδηλώσεις για την ανα-</p>	<p>Πολιτισμός</p> <p>Κληρονομιά</p> <p>Μνημείο</p> <p>Ενδυμασία</p> <p>Κοστούμι</p> <p>Λαογραφικό μουσείο</p> <p>Αιώνας</p> <p>Μεσαίωνας</p> <p>Θρησκευτικά μνημεία</p> <p>Επισκέψεις</p> <p>Σύγχρονη ενδυμασία</p> <p>Τοπική κοινωνία</p> <p>Αναβίωση εθίμων</p>

<p>σημασία και τη διασύνδεσή τους με τη ζωή της τοπικής κοινωνίας.</p> <p>Να αναγνωρίσουν την ύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών και να εντοπίζουν βασικές ομοιότητες και διαφορές.</p>		<p>βίωση ηθών, εθίμων εορτών κ.λπ. από την Ελλάδα και άλλες χώρες (ιδιαίτερα από τις χώρες από τις οποίες πιθανόν να υπάρχουν μαθητές στο σχολείο).</p>	<p>Διαφορετικός πολιτισμός Πολιτισμικές ομοιότητες και διαφορές</p>
<p>Ανθρώπινο σώμα και άθληση</p>			
<p>Να διακρίνουν την έννοια του αθλητισμού από τον πρωταθλητισμό.</p> <p>Να διακρίνουν την έννοια του φιλάθλου από την έννοια του οπαδού. Να προβληματιστούν για το φαινόμενο της βίας στους αθλητικούς χώρους.</p>	<p>Αθλητισμός Αθλητισμός (Φίλαθλος και οπαδός, Η βία στους αθλητικούς χώρους)</p>	<p><i>Συλλέγουν άρθρα από εφημερίδες που αναφέρονται στον τρόπο ζωής διαφόρων πρωταθλητών (Γλώσσα, Ιστορία, Φυσική Αγωγή).</i></p> <p>Συλλέγουν πληροφορίες για χαρακτηριστικά γεγονότα βίας στους αθλητικούς χώρους που συνέβησαν στο παρελθόν και καταλήγουν σε σχετικά συμπεράσματα.</p>	<p>Αθλητισμός Πρωταθλητισμός Αθλητικός χώρος Φίλαθλος Οπαδός Γήπεδο Κερκίδες Αποδυτήρια Βία Φανατικός</p>
<p>Να αναγνωρίσουν τη χρησιμότητα των οστών για τη στήριξη του σώματος, την κίνηση, την προστασία των ευαίσθητων οργάνων και για τη γενική λειτουργία και εμφάνιση του σώματος.</p> <p>Να ονομάσουν τα κύρια μέρη του ανθρώπινου σκελετού.</p> <p>Να κατανοήσουν ότι η κίνηση είναι αποτέλεσμα συνεργασίας οστών και μυών.</p> <p>Να γνωρίσουν και να εξοικειωθούν με συνήθειες που συμβάλλουν στη διατήρηση της καλής κατάστασης του μυοσκελετικού συστήμα-</p>	<p>Το ανθρώπινο σώμα (Γνωρίζω το σώμα μου, Η κίνηση στον άνθρωπο). Αγωγή υγείας.</p>	<p>Παρατηρούν τον ανθρώπινο σκελετό και τον απεικονίζουν.</p> <p>Παίζουν με εικόνες που δείχνουν εσφαλμένες και ορθές στάσεις σώματος. Μαθαίνουν από κάποιον ειδικό τι πρέπει να κάνουν για την καλή υγεία των οστών τους.</p> <p>Παρατηρούν τις κινήσεις που κάνουν οι μύες τους, όταν συστέλλονται και όταν είναι χαλαροί.</p> <p><i>Καταγράφουν καταστάσεις και δραστηριότητες της καθημερινής ζωής που συμβάλλουν στην καλή κατάσταση του μυοσκελετικού συστήματος.</i></p> <p><i>Παίζουν θεατρικό Παιχνίδι σχετικά με τις σωστές στάσεις του σώματος (Γλώσσα, Φυσική Αγωγή, Θεατρική Αγωγή).</i></p> <p><i>Παίζουν με σχετικά CD ROM.</i></p>	<p>Οστά Κίνηση Ευαίσθητα όργανα Σκελετός Μύες Μυοσκελετικό σύστημα Σώμα Κεφάλι Κορμός Άκρα Πόδι Χέρι Δάκτυλα Νύχια Παλάμη Πέλμα Αυχένιας Λαιμός Θώρακας Κοιλιά Μέση Μασχάλη</p>

<p>ΤΟΣ και να αναγνωρίσουν το ρόλο της άθλησης σ' αυτό.</p>			<p>Λειτουργία Εμφάνιση Στάση σώματος Συστολή μυών Χαλάρωση μυών</p>
<p>Άλλες ενότητες</p>			
<p>Να δημιουργούν μίγματα με ανάμιξη και ανάδευση δύο ή τριών υλικών.</p> <p>Να διακρίνουν αν ένα υλικό διαλύεται στο νερό ή όχι.</p> <p>Να παρασκευάζουν τουλάχιστον δύο διαφορετικά μίγματα συνδυάζοντας διαφορετικά τρία υλικά (π.χ. Α-Β, Α-Γ).</p>	<p>Αναμιγνύοντας υλικά Δημιουργία μιγμάτων</p>	<p>Χρησιμοποιούν τρία είδη οσπρίων και φτιάχνουν μίγματα με όλους τους δυνατούς συνδυασμούς (Μαθηματικά).</p> <p>Σε τρία ποτήρια με νερό προσθέτουν αντίστοιχα μικρές ποσότητες από ζάχαρη, φωτιστικό οινόπνευμα και λάδι. Αναδεύουν και παρατηρούν το αποτέλεσμα.</p>	<p>Μίγμα Ανακατεύω Ανάδευση Ανάμιξη Υλικό Φωτιστικό οινόπνευμα Φαρμακευτικό οινόπνευμα Εργαστήριο Αδιάλυτο Διαλυτό Διαλύω Παρασκευάζω</p>
<p>Να διαχωρίζουν μίγματα στα συστατικά τους με διαλογή, κοσκίνισμα, μαγνήτιση και διήθηση.</p>	<p>Διαχωρισμός μιγμάτων (Διαλογή, Κοσκίνισμα, Μαγνήτιση, Διήθηση)</p>	<p>Εκτελούν απλά πειράματα διαχωρισμού μιγμάτων.</p> <p>Διαχωρίζουν με διαλογή τα συστατικά ενός μίγματος οσπρίων.</p> <p>Διαχωρίζουν με κοσκίνισμα ένα μίγμα από σουσάμι και σιμιγδάλι.</p> <p>Διαχωρίζουν με μαγνήτιση τα συστατικά ενός μίγματος που αποτελείται από σίδηρο και κάποιο άλλο υλικό που δεν μαγνητίζεται.</p> <p>Διαχωρίζουν με διήθηση μίγμα νερού και κιμωλίας.</p>	<p>Διαλογή Μαγνήτιση Διήθηση Σούρωμα Διαχωρίζω Κοσκινίζω Συστατικά Πειράματα Διαχωρισμός μιγμάτων Μίγμα σιδήρου</p>
<p>Να κατανοήσουν ότι οι ενδείξεις του θερμομέτρου είναι τιμές θερμοκρασίας.</p> <p>Να μετρήσουν τη θερμοκρασία ενός σώματος με το θερμόμετρο και να εκφράσουν τη μέτρηση αυτή χρησιμοποιώντας την κατάλληλη μονάδα (βαθμοί</p>	<p>Θερμοκρασία και θερμότητα Θερμότητα και υλικά σώματα</p>	<p>Κάνουν απλά πειράματα προκειμένου να συσχετίσουν το θερμό με την υψηλή θερμοκρασία και το ψυχρό με τη χαμηλή θερμοκρασία.</p> <p>Μετρούν τη θερμοκρασία ποσότητας νερού, πριν και μετά τη θέρμανσή του, με χρήση θερμομέτρου κλίμακας Κελσίου.</p>	<p>Θερμότητα Θερμοκρασία Θερμόμετρο Τιμές θερμοκρασίας Βαθμοί Κελσίου Καυτό Θερμό Ζεστό Ψυχρό Χλιαρό</p>

Κελσίου).			Παγωμένο
Να συσχετίσουν τη μεταφορά θερμότητας με ορισμένες <i>μεταβολές</i> των καταστάσεων της ύλης.	Μεταβολές καταστάσεων της ύλης (πήξη – τήξη, εξάτμιση, βρασμός – υγροποίηση)	Κάνουν απλά πειράματα και παρατηρήσεις σχετικά με την πήξη του νερού, την τήξη πάγου, την εξάτμιση του οινοπνεύματος, το βρασμό του νερού, την υγροποίηση των υδρατμών.	Τήξη Πήξη Βρασμός Εξάτμιση Υγροποίηση Υδρατμοί
Να διαπιστώσουν την ύπαρξη του αέρα στην ατμόσφαιρα, στο νερό και στο έδαφος με περιγραφή και εκτέλεση απλών πειραμάτων.	Ατμοσφαιρικός αέρας Ατμοσφαιρικός αέρας (Η ύπαρξη του ατμοσφαιρικού αέρα: Γύρω μας Στο νερό Στο έδαφος)	Σε μια λεκάνη με νερό βυθίζουν ένα ανεστραμμένο ποτήρι στον πάτο του οποίου έχουν κολλήσει ένα βαμβάκι. Εξάγουν τα σχετικά συμπεράσματα. Χρησιμοποιούν πλαστική σύριγγα από την οποία έχουν αφαιρέσει τη βελόνα. Σπρώχνουν το έμβολο κρατώντας με το δάκτυλό τους κλειστό το στόμιο της σύριγγας. Αφήνουν ένα ποτήρι με νερό ακίνητο για μια ώρα και παρατηρούν τις φυσαλίδες που δημιουργούνται στα εσωτερικά τοιχώματα. Γεμίζουν ένα πλαστικό ποτήρι που έχει μικρές τρύπες στον πυθμένα του με χώμα. Το αναστρέφουν μέσα σε μια λεκάνη με νερό, έτσι ώστε να μη χυθεί το περιεχόμενό του και παρατηρούν τις φυσαλίδες που εξέρχονται από τις μικρές τρύπες.	Λεκάνη Γύρω Έδαφος Βυθίζω Ατμόσφαιρα Ατμοσφαιρικός αέρας Βαμβάκι Σύριγγα Βελόνα Έμβολο Φυσαλίδα Περιεχόμενο Εξάγω συμπεράσματα
Να γνωρίσουν βασικές ιδιότητες του φωτός. Να κατανοήσουν ότι τα περισσότερα αντικείμενα που εκπέμπουν φως εκπέμπουν και θερμότητα.	Το φως Φως και θερμότητα	<i>Χρησιμοποιούν υλικά καθημερινής χρήσης, εξετάζουν τη διαφάνειά τους με φακό ή προβολέα και τα ταξινομούν σε διαφανή, ημιδιαφανή και αδιαφανή (Μαθηματικά, Γλώσσα).</i> Παρατηρούν ότι τα περισσότερα αντικείμενα που εκπέμπουν φως εκπέμπουν και θερμότητα (ήλιος, κερι, λαμπτήρας πυρακτώσεως).	Φως Φωτεινός Σκοτεινός Εκπέμπω Λαμπτήρας-λάμπα Διαφανές Αδιαφανές Ημιδιαφανές

Προτεινόμενα διαθεματικά σχέδια εργασίας

Θέμα: Ζωή και τέχνη: Οι μαθητές παρακολουθούν βιντεοταινία, cd rom, συλλέγουν πληροφορίες από βιβλία που αφορούν την ζωή και την τέχνη (π.χ. στην Αρχαία Ελλάδα). Δημιουργούν ζωγραφική, κατασκευές (π.χ. μακέτα), θεατρικά δρώμενα εμπνευσμένα από μια ιστορική περίοδο.

Θέμα: Το Μουσικοκινητικό ταξίδι: Εργάζονται ομαδικά και οργανώνουν τη συλλογή χορών από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Αναγνωρίζουν τα γεωγραφικά της διαμερίσματα και ομαδοποιούν τους χορούς ανάλογα. Παρουσιάζουν τα ευρήματά τους σε εκδήλωση.

Θέμα: Χώρος και χρόνος: Ομαδικές εργασίες όπου οι μαθητές παρουσιάζουν (φωτογραφία, ζωγραφική, καρτεπικόλληση (κολλάτζ)) παλιά και καινούργια κτίρια, δημόσια και ιδιωτικά του τόπου τους ή άλλων πολιτισμών ή Εποχών. Δραματοποιούν ανθρώπινες συμπεριφορές που συμβαίνουν σε διαφορετικά κτίσματα.

Ευκαιριακές ενότητες

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν θέματα που μπορούν να αποτελούν χωριστές ενότητες και να εντάσσονται από τον εκπαιδευτικό στη Μελέτη Περιβάλλοντος, ανάλογα με τη φύση τους αλλά και τις ιδιαιτερότητες και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται σε κάθε σχολείο.

Τέτοια θέματα μπορούν να είναι:

1. Επίκαιρα, δηλαδή έκτακτα φυσικά γεγονότα (έκλειψη ηλίου, σεισμοί, κ.ά.), γεγονότα από τη ζωή του σχολείου (π.χ. υποδοχή νέων μαθητών, εκδηλώσεις αλληλεγγύης, επιτεύγματα μαθητών στον αθλητικό ή άλλο τομέα κ.λπ.), της κοινότητας (π.χ. εγκαίνια σχολείου, υδραγωγείου, κ.λπ.), την εθνική ζωή και από τη διεθνή επικαιρότητα (π.χ. επιστημονικά επιτεύγματα με παγκόσμια σημασία, φυσικά φαινόμενα, κ.λπ.).
2. Εορταστικές εκδηλώσεις ποικίλου χαρακτήρα, δηλαδή, θρησκευτικές (Πάσχα, Χριστούγεννα, Πολιούχος Άγιος κ.λπ.), εθνικές (εθνικές επέτειοι κ.λπ.), κοινωνικές (ημέρα της Γυναίκας, ημέρα της Οικογένειας κ.λπ.), πολιτιστικές (εικαστικά γεγονότα κ.λπ.).
3. Εποχικά, δηλαδή θέματα που έχουν σχέση με τις εποχές και τις ασχολίες των ανθρώπων, αν και αυτά τα θέματα στο μεγαλύτερο μέρος τους έχουν ενταχθεί στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Το περιεχόμενο, οι στόχοι και οι δραστηριότητες αυτών των ενότητων παραμένουν ανοιχτοί και καθορίζονται κατά περίπτωση από τον ίδιο το διδάσκοντα μέσα στο πνεύμα και στις επιδιώξεις του Προγράμματος Σπουδών και στο πλαίσιο των αντιληπτικών δυνατοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητών. Έχουν προβλεφθεί 10-15 ώρες ετήσια για τις ευκαιριακές ενότητες κατά τάξη. Ο δάσκαλος θα πρέπει να αξιοποιεί, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες της τάξης του, εορταστικές (άλλωστε θεωρείται δεδομένη η συμμετοχή του σχολείου σε εκδηλώσεις εθνικού και θρησκευτικού χαρακτήρα), όσο και εποχικές και επίκαιρες ενότητες. Επισημαίνεται ότι τα θέματα των ενότητων αυτών προσφέρονται σαν μια ευκαιρία για σύνδεση του μαθήματος με άλλα γνωστικά αντικείμενα ή για επέκταση, αξιοποίηση και εφαρμογή σχετικών γνώσεων από άλλες ενότητες του μαθήματος της Μελέτης Περιβάλλοντος.

Η μεθοδολογική προσέγγιση παραμένει η ίδια και θα πρέπει και μέσα από τη διδασκαλία αυτών των ενότητων να δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή να παρατηρεί, να περιγράφει, να ερμηνεύει, να κάνει υποθέσεις, να συστηματοποιεί, να καταλήγει σε συμπεράσματα, να εφαρμόζει τις γνώσεις του, να προτείνει λύσεις σε προβλήματα και να συμμετέχει ενεργά σε εκδηλώσεις και γενικότερα στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου του.

Κατάλογος Ευκαιριακών ενότητων		
Επίκαιρες	Γεγονότα από τη ζωή του σχολείου	Υποδοχή πρωτοετών - τέλος σχολικής χρονιάς - άλλες τελετές με σχολικό περιεχόμενο. Εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις (επίσκεψη σε μια έκθεση, αεροδρόμιο, κ.λπ.). Εκδηλώσεις αλληλεγγύης (έρανος, εθελοντική εργασία, επίσκεψη σε άτομα που υποφέρουν κ.λπ.). Παρακολούθηση ειδικών μορφωτικών ή ψυχαγωγικών παραστάσεων (προβολή ταινιών, θεατρικών παραστάσεων κ.λπ.). Ενδιαφέρουσες ατομικές δραστηριότητες - εντυπώσεις (ταξίδι, περιπέτεια, συλλογή κ.λπ.). Μέτρα προστασίας και πρόνοιας (εμβο-

		<p>λιασμοί, απολυμάνσεις κ.λπ.).</p> <p>Οργάνωση αθλητικοψυχαγωγικών εκδηλώσεων (ορειβασία κ.λπ.).</p>	
	Γεγονότα από τη ζωή της κοινότητας	<p>Γιορτές και πανηγύρια - πολιτιστικές εκδηλώσεις.</p> <p>Εγκαίνια κοινωφελών έργων (καινούργιος ναός, μουσείο, παιδική χαρά κ.λπ.).</p> <p>Κλείσιμο εργοστασίων, επιχειρήσεων.</p> <p>Εμφάνιση έντονων κοινωνικών προβλημάτων (ανεργία, ρατσιστικές εκδηλώσεις κ.λπ.).</p> <p>Προβλήματα που δημιουργούνται μετά από θεομηνίες (καταστροφή σοδειάς, περιουσιών κ.λπ.).</p> <p>Επίσκεψη σημαντικών προσώπων (πρωθυπουργός, αρχηγός ξένου κράτους, νομάρχης, αρχιεπίσκοπος κ.λπ.)</p> <p>Δωρεές ή παραχωρήσεις στην κοινότητα ή στο σχολείο.</p> <p>Οργάνωση επιστημονικών και ενημερωτικών εκδηλώσεων</p>	
	Γεγονότα από τη ζωή του λαού μας	<p>Τοπικά επεισόδια (διαδηλώσεις, διαμαρτυρίες, απεργίες κ.ά.).</p> <p>Εκλογές.</p> <p>Ανακάλυψη πλουτοπαραγωγικών πηγών.</p> <p>Έρευνα, εκδηλώσεις αλληλεγγύης γενικότερου ενδιαφέροντος.</p>	
	Γεγονότα από τη ζωή της ανθρωπότητας	<p>Κατακτήσεις της επιστήμης (δορυφόροι, διαστημικά ταξίδια, άλλες τεχνολογικές επιτεύξεις, ανακαλύψεις στην ιατρική κ.λπ.)</p> <p>Πολεμικές συγκρούσεις με αποτελέσματα που επηρεάζουν τη ζωή και το περιβάλλον ολόκληρου του πλανήτη.</p>	
	Έκτακτα φυσικά φαινόμενα και προβλήματα	<p>Ουράνια και άλλα φαινόμενα (εκλείψεις ηλίου ή σελήνης, ουράνιο τόξο κ.λπ.).</p> <p>Γεωλογικές μεταβολές (σεισμοί, πλημμύρες, θύελλες, κατολισθήσεις κ.λπ.)</p>	
		<p>Οικολογικά και άλλα φαινόμενα (ρύπανση ατμοσφαιράς, θάλασσας, υγροτόπων, αποξηράνσεις, κ.λπ.)</p> <p>Μύθοι σχετικοί με φυσικά φαινόμενα (ο Αίολος, ο Φαέθων, ο Εγκέλαδος κ.λπ.).</p>	

Εορταστικές εκδηλώσεις	Θρησκευτικές γιορτές και εκδηλώσεις	Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά. Των Τριών Ιεραρχών. Της Αποκριάς και της Καθαρής Δευτέρας. Εορτή του Πάσχα. Γιορτές αγίων
	Εθνικές γιορτές και εκδηλώσεις	28η Οκτωβρίου 1940. 25η Μαρτίου 1821. Η γιορτή της Σημαίας. Η γιορτή του Πολυτεχνείου και της Εθνικής Αντίστασης.
	Τοπικές γιορτές και εκδηλώσεις (θρησκευτικές και εθνικές)	Ο πολιούχος της κοινότητας. Τοπικά πανηγύρια. Επέτειος ιστορικών και θρησκευτικών γεγονότων της περιοχής (μνήμη πεσόντων, αγίων, περιφορά εικόνων, μνήμη ηρώων κ.λπ.). Ανέγερση μνημείου, ναού κ.λπ.
	Κοινωνικές, πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις τοπικής και διεθνούς σημασίας	Η Παγκόσμια ημέρα Υγείας. Η ημέρα του πράσινου. Η γιορτή της μητέρας και του πατέρα. Η ημέρα του παιδιού. Η εβδομάδα πρόληψης ατυχημάτων. Εκδηλώσεις με κοινωνικό πολιτιστικό και οικονομικό χαρακτήρα (γιορτή κρασιού, μελιτζάνας κ.λπ.). Η ημέρα της οικογένειας. Η ημέρα της γυναίκας. Η ημέρα κατά των ναρκωτικών. Η ημέρα κατά του Aids. Η ημέρα των ανθρώπινων δικαιωμάτων.
Εποχικές		Η φύση που αλλάζει. Συγκομιδή καρπών και σχετικές ασχολίες (θερισμός, τρύγος, μάζεμα ελιάς, κρασί, λάδι). Μετακινήσεις - Μετοικήσεις. Γιορταστικές εκδηλώσεις και αναψυχή. Αναβίωση τοπικών ηθών και εθίμων.

5.8. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ «ΕΡΕΥΝΩ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΚΟΣΜΟ»

5.8.1. Ειδικοί σκοποί

Με το μάθημα "Ερευνώ το Φυσικό Κόσμο" στο δημοτικό επιδιώκεται η συστηματική εισαγωγή του μαθητή στις έννοιες και στον τρόπο προσέγγισης και μελέτης των φυσικών επιστημών. Για τον προσδιορισμό του σκοπού διδασκαλίας του μαθήματος θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η νοητική ανάπτυξη των μαθητών, το γνωστικό υπόβαθρο που διαθέτουν, οι δεξιότητες αλλά και οι επιθυμίες (προσδοκίες) τους, το κοινωνικό τους επίπεδο και περιβάλλον, οι αναγκαιότητες που υπάρχουν σ' αυτό, ο χρόνος και ο τεχνολογικός εξοπλισμός που έχει ο εκπαιδευτικός στη διάθεσή του για τη διδασκαλία του μαθήματος. Με βάση τα παραπάνω η διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών πρέπει να συμβάλλει:

- Στην απόκτηση γνώσεων σχετικών με θεωρίες, νόμους και αρχές που αφορούν τα επιμέρους αντικείμενα των Φυσικών Επιστημών, ώστε οι μαθητές να είναι ικανοί όχι μόνο να παρατηρούν τα φυσικά και χημικά φαινόμενα, τις διαδικασίες που αφορούν τους οργανισμούς και τις σχέσεις τους με το περιβάλλον στο οποίο ζουν και να καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους, αλλά και να τα "ερμηνεύουν", στο επίπεδο που τους επιτρέπει η αντιληπτική ικανότητα της ηλικίας τους.
- Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή, με την καλλιέργεια σ' αυτόν ανεξάρτητης σκέψης, αγάπης για εργασία, ικανότητας για λογική αντιμετώπιση καταστάσεων και δυνατότητας για επικοινωνία και συνεργασία με άλλα άτομα.
- Στην καλλιέργεια ομαδικού και συλλογικού πνεύματος εργασίας για την επίτευξη κοινών στόχων.
- Στην εξοικείωση του μαθητή με την επιστημονική μεθοδολογία (παρατήρηση, διατύπωση υποθέσεων, συγκέντρωση - αξιοποίηση πληροφοριών από διάφορες πηγές και μάλιστα με τη χρήση της τεχνολογίας της πληροφορικής, πειραματικό έλεγχό τους, ανάλυση και ερμηνεία δεδομένων, εξαγωγή συμπερασμάτων, γενίκευση και κατασκευή προτύπων).
- Στην ανάπτυξη από το μαθητή ικανοτήτων και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων μέσα από τις πειραματικές και εργαστηριακές δραστηριότητες του μαθήματος, προκειμένου να γίνει ικανός να αξιολογεί τις επιστημονικές και τεχνολογικές εφαρμογές, ώστε ως μελλοντικός πολίτης να τοποθετείται κριτικά απέναντί τους και να αποφαινεται για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις τους στην ατομική και κοινωνική υγεία και το περιβάλλον.
- Στη διαπίστωση από το μαθητή της συμβολής των Φυσικών Επιστημών στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου.
- Στη γνώση από το μαθητή της οργάνωσης και των διαδικασιών του περιβάλλοντος και στην απόκτηση της ικανότητας να συμμετέχει στις προσπάθειες για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων αξιοποιώντας τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχει αποκτήσει.
- Στην εξοικείωσή του με την απλή επιστημονική ορολογία, γεγονός που θα συμβάλει στη γενικότερη γλωσσική του ανάπτυξη.

5.8.2. Στόχοι, Θεματικές ενότητες, Ενδεικτικές δραστηριότητες

Παραμένουν ίδιοι με αυτούς της γενικής εκπαίδευσης, με τις εξής διαφοροποιήσεις:

- Οι μαθητές μαθαίνουν την έννοια των λέξεων που περιέχονται στο προτεινόμενο λεξιλόγιο.
- Μαθαίνουν επίσης να τις νοηματίζουν και να τις γράφουν στη Ελληνική γραπτή γλώσσα.

ΤΑΞΗ Ε΄

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Υλικά σώματα και δομή της ύλης

Στόχοι	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Προτεινόμενο λεξιλόγιο
<p>Παραμένουν οι στόχοι της γενικής εκπαίδευσης. Στη στήλη αναγράφονται εξειδικευμένοι στόχοι που προστίθενται.</p>	<p>Στη στήλη αυτή αναγράφονται οι δραστηριότητες που προστίθενται σ' αυτές της γενικής εκπαίδευσης.</p>	
<p>Ιδιότητες των υλικών σωμάτων. Μάζα, Όγκος, Πυκνότητα</p>		
	<p>Κόβουν ομογενή σώματα σε μικρότερα κομμάτια και βρίσκουν τη πυκνότητά τους. Συζητούν τα αποτελέσματα των υπολογισμών τους.</p>	<p>Ιδιότητες Εμπειρία Παραμόρφωση/παραμορφώνω Όργανα Δομή Ζυγίζω Μονάδα μέτρησης</p>
<p>Διαλύματα. Παρασκευή διαλυμάτων. Πώς επηρεάζει η θερμοκρασία τη διαλυτότητα.</p>		
	<p>Φτιάχνουν μίγματα (ζάχαρη-καφέ, αλάτι-πιπέρι, σίδηρο-θειάφι κλπ.) και διαλύματα (νερό-ξύδι, νερό-αλάτι, νερό-ζάχαρη, οινόπνευμα-ιώδιο κλπ.) και διαπιστώνουν τις διαφορές τους και τις ιδιότητές τους, προσεγγίζοντας έτσι την έννοια του διαλύματος.</p> <p>Διαπιστώνουν ότι ο χυμός ενός πορτοκαλιού, ενός λεμονιού, είναι διαλύματα. Τα αραιώνουν με προσθήκη νερού και με τη γεύση διαπιστώνουν τη μεταβολή.</p> <p>Φτιάχνουν διάλυμα ζάχαρης ή αλατιού και το συμπυκνώνουν με βρασμό. Διαπιστώνουν τη διαφορά. Συζητούν τις μεταβολές που έγιναν και προβληματίζονται για το τι μπορεί να συμβεί αν το διάλυμα ψυχθεί.</p>	<p>Θερμοκρασία Ανάδευση/ αναδεύω Αδιάλυτος Διαλυτός Επιδρώ/ επίδραση Συστατικά Συμπέρασμα Πείραμα Θέρμανση Ψύξη/Ψύχω Συμπύκνωση Συμπυκνωμένος</p>
<p>Μόρια. Τα υλικά σώματα αποτελούνται από μόρια. Τα μόρια κινούνται.</p>		
	<p><i>Θεατρικό παιχνίδι:</i></p> <p><i>α) μεγάλος αριθμός μαθητών σε περιορισμένο χώρο με την εντολή να αρχίσουν να κινούνται όλοι μαζί. (Μικρές αποστάσεις, περιορισμένες κινήσεις, αδυναμία απομάκρυνσης από την αρχική θέση, μεγάλη πυκνότητα: Στερεά).</i></p> <p><i>β) μικρός αριθμός μαθητών σε μεγαλύτερο χώρο. (Μεγάλες αποστάσεις, μικρότερη πυκνότητα, μεγαλύτερες ταχύτητες, δυνατότητα να μεταβούν σε οποιοδήποτε σημείο του χώρου, συγκρούσεις μεταξύ τους: Υγρά).</i></p> <p><i>γ) μικρός αριθμός μαθητών σε ανοιχτό χώρο. (Πολύ μεγάλες αποστάσεις, πολύ μικρότερη πυκνότητα, μικρότερη πιθανότητα σύγκρουσης, δυνατότητα να βρεθούν σε οποιοδήποτε σημείο του χώρου που τους διατίθεται, μεγά-</i></p>	<p>Δομικά συστατικά Καταστάσεις της ύλης Συμπεριφορά Σύγκρουση Περιορισμένος χώρος Αραίωση</p>

	<i>λο μήκος ελεύθερης διαδρομής: Αέρια.</i> (Νοηματική, Γλώσσα, θεατρική αγωγή)	
Αλληλεπιδράσεις ουσιών- Χημικά φαινόμενα		
<p>Να αναγνωρίζουν ποια φαινόμενα ονομάζονται χημικά και ποια φυσικά και τι τα διαφοροποιεί.</p> <p>Να αναγνωρίζουν ότι κατά τις καύσεις εκλύεται διοξείδιο του άνθρακα</p> <p>Να αναγνωρίζουν ότι το οξυγόνο είναι απαραίτητο για την αναπνοή των οργανισμών και το διοξείδιο του άνθρακα είναι τοξικό.</p> <p>Να γνωρίζουν τον κίνδυνο κατά την καύση π.χ κάρβουνου σε σόμπα.</p>	<p>Συζητούν και καταγράφουν ή σχεδιάζουν δραστηριότητες από την καθημερινή ζωή, όπου γίνονται καύσεις με αποτέλεσμα τη μείωση του οξυγόνου και την παραγωγή άλλων βλαβερών αερίων. Προτείνουν λύσεις.</p>	<p>Αλληλεπίδραση Χημικά φαινόμενα Φυσικά φαινόμενα Καύση Υδρατμοί Μίγμα Ανιχνεύω/ ανίχνευση Ασβεστόνερο Παρασκευάζω / παρασκευή Διαπιστώνω/ διαπίστωση Μεταβολή Αντιδρώντα/ Προϊόντα Ιδιότητες Αναπνοή/ αναπνέω Σόμπα-μπουρί Κάρβουνο Βλαβερό / Τοξικό</p>
Άτομα - Στοιχεία και χημικές ενώσεις		
		<p>Να γίνει σαφής διαφοροποίηση των εννοιών άτομο – άνθρωπος και άτομο – δομικό συστατικό της ύλης.</p> <p>Σύσταση Συνδυάζω / συνδυασμός Διάσπαση / Σύνθεση Μοντέλο Ποικιλία</p>
Συμβολίζοντας τα στοιχεία και τις χημικές ενώσεις		
		<p>Σύμβολο/ συμβολίζω Συνηθισμένος Συνηθίζω</p>
Μεταλλεύματα		
	<p>Βρίσκουν και καταγράφουν σιδερένια και αλουμινένια αντικείμενα, που υπάρχουν στο σπίτι, στο σχολείο, στη γειτονιά τους. Συζητούν για την καταλληλότητα κάθε μετάλλου στα αντικείμενα που κατέγραψαν και αιτιολογούν την άποψή τους.</p> <p>Εξετάζουν το ενδεχόμενο να αντικαταστήσουν στα παραπάνω αντικείμενα, τον σίδηρο με αλουμίνιο ή άλλο μέταλλο και αντίστροφα και τις συνέπειες που θα έχει αυτό στη λειτουργικότητά τους.</p>	<p>Μεταλλείο Μετάλλευμα Μέταλλα Εξόρυξη Μεταλλουργία Σίδηρος Αλουμίνιο Σιδηρομετάλλευμα Εποχή σιδήρου</p>

	<p>Γίνεται επίδειξη μεταλλευμάτων. Επίσκεψη σε μεταλλεία ή χώρους επεξεργασίας μετάλλου (π.χ. σε σιδεράδικο).</p> <p>Προβάλλεται βίντεο σχετικό με την παραγωγή και τη χρήση των πιο βασικών μετάλλων.</p>	<p>Παράγω/ παραγωγή Σκουριά/ σκουριάζω Καμίνι Υψικάμινος Εργοστάσιο</p>
Έμβια ύλη		
		<p>Ένζυμα / Ζυμώσεις Μικροοργανισμοί Έμβια / Άβια Μούχλα/ μουχλιάζω Μικροσκόπιο Καθημερινή ζωή Ξινίζω/ ξίνισμα Ωφελώ-ωφέλιμο Βλάπτω-βλαβερό</p>
Πολυκύτταροι οργανισμοί		
	<p>Οι μαθητές σε συνεργασία με το δάσκαλο φτιάχνουν μια λίστα ή ένα άλμπουμ με εικόνες και ονόματα βασικών ζώων της Ελλάδας. Βρίσκουν πληροφορίες γι αυτά, πού ζουν, σε τι πληθυσμούς, αν είναι ωφέλημα-βλαβερά για τον άνθρωπο/για την βιολογική αλυσίδα και προβληματίζονται για το αν πρέπει να ληφθούν μέτρα και τι είδους για την προστασία τους, από ποιους και για το τι μπορούν να κάνουν οι ίδιοι.</p> <p>Κάνουν τομή σε ένα ψάρι (σπονδυλωτό) και σε μία γαρίδα (ασπόνδυλο).</p> <p>Παρατηρούν τη σπονδυλική στήλη και τους σπονδύλους του σπονδυλωτού, τα σχεδιάζουν, γράφουν το όνομά τους και τα αποδίδουν στη ΝΓ.</p>	<p>Κλίμα Αμφίβια Προσαρμογή στο περιβάλλον Θηλαστικά Θηλασμός/ θηλάζω Πτηνά Πετώ / πτήση Ερπετό/ έρπω Ψάρια/ ψαρεύω/ ψαράς Ιχθύς Ιχθυοπωλείο Ιχθυοτροφείο Μυτερός Σουβλερός Συλλαμβάνω Επιθετικός Σπονδυλική στήλη Σπόνδυλος</p>

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Κίνηση και δύναμη.

Κίνηση. Τι είναι κίνηση. Ταχύτητα και μεταβολές της.		
	<p><i>Μετρούν με χρήση απλού χρονομέτρου ή ρολογιού, τον χρόνο κίνησης διαφόρων παιδιών στους αθλητικούς χώρους του σχολείου, καταγράφουν τις μετρήσεις και συγκρίνουν τις ταχύτητές τους.</i></p> <p><i>Παιχνίδι στη τάξη με έναν μαθητή (ή τον δάσκαλο) να δίνει οδηγίες για το πόσα βήματα και σε ποια κατεύθυνση να μετακινηθεί κάθοντας από τους υπόλοιπους μαθητές της ομάδας. Συνειδητοποίηση ότι:</i></p>	<p>Κατεύθυνση Ξεκινώ / Σταματώ Αντικείμενο Γρήγορος/ Ταχύς Αργός Σώμα Μετρώ/ μέτρηση Χρονόμετρο / Ρολόι</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>άλλαξε η θέση των μαθητών που κινήθηκαν, ως προς τον μαθητή που τους έδωσε τις οδηγίες, αλλά και ως προς τη τάξη.</i> 2. <i>Όσοι δεν κινήθηκαν διατήρησαν τη θέση τους.</i> 3. <i>Η θέση που θα βρεθεί τελικά ένας μαθητής δεν εξαρτάται μόνο από την απόσταση που μετακινήθηκε, αλλά και από την κατεύθυνση στην οποία κινήθηκε (μπρος, πίσω, δεξιά, αριστερά...)</i> (Μαθηματικά, Νοηματική, Ελληνικά, Φυσική αγωγή). 	Επιταχύνω/ επιτάχυνση Κινούμαι/ κίνηση Επιβραδύνω / επιβράδυνση Διαδρομή Καμπή Στρίβω-στροφή Σταυροδρόμι
Δυνάμεις. Τι είναι δύναμη. Είδη δυνάμεων. Βάρος- Βαρύτητα.		
<p>Να γνωρίζουν ότι οι δυνάμεις είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των σωμάτων.</p>	<p>Προβάλλεται βίντεο που δείχνει ασθενέστερα του γήινου βαρυτικά πεδία (σελήνη).</p>	Κινητική κατάσταση Παραμόρφωση / ώνω Νήμα της στάθμης Μαγνητικές δυνάμεις Ηλεκτρικές δυνάμεις Κάμψη/ κάμπτω Επαφή Θραύση/Σπάσιμο Κατακόρυφος/ Οριζόντιος Ελεύθερη πτώση Γη Ουράνια σώματα Ασκώ/ ασκείται Διάστημα Σελήνη/φεγγάρι Αστροναύτης /Διαστημόπλοιο
Γεωτροπισμός της ρίζας		
		Ρίζα Βαμβάκι
Μέτρηση δύναμης		
		Δυναμόμετρο Ελατήριο Σταθμά Επιμηκύνω/ επιμήκυνση Βαθμολογώ/ βαθμολόγηση Μετρώ/ μέτρηση Προκαλώ
Βάρος και μάζα		
	<p>Γίνεται συζήτηση στην τάξη για το αν τα σώματα στη Σελήνη και γενικότερα στο διάστημα έχουν βάρος και μάζα. Τι είναι αυτό που αλλάζει;</p> <p>Προβάλλεται το κατάλληλο βίντεο.</p>	Ζυγός – ζυγαριά Διάστημα

Τριβή. Η τριβή στην καθημερινή μας ζωή.		
<p>Να γνωρίζουν από ποιους παράγοντες εξαρτάται η τριβή.</p> <p>Να γνωρίζουν περιπτώσεις που οι τριβές είναι επιθυμητές και περιπτώσεις που είναι ανεπιθύμητες.</p> <p>Να αναφέρουν και να αναλύουν διαδικασίες μείωσης των τριβών.</p>		<p>Συνέπεια</p> <p>Θετική συνέπεια</p> <p>Αρνητική συνέπεια</p> <p>Επιφάνεια</p> <p>Λεία επιφάνεια</p> <p>Τραχεία επιφάνεια</p> <p>Μείωση</p> <p>Αύξηση</p> <p>Επιθυμώ/ επιθυμητός</p> <p>ανεπιθύμητος</p>
Δύναμη και κίνηση		
<p>Να κατανοήσει ότι η δράση και η αντίδραση ασκούνται σε διαφορετικά σώματα.</p>	<p>Ασκούνται χρησιμοποιώντας κατάλληλο CD-ROM</p>	<p>Διαφοροποίηση των εννοιών: νόμος ενός κράτους – φυσικός νόμος</p> <p>Δράση – Αντίδραση</p> <p>Αδράνεια</p> <p>Επιτάχυνση / Επιβράδυνση</p>
Δύναμη και πίεση. Τι είναι πίεση		
	<p>Συζητείται πώς και γιατί μπορούμε να περπατήσουμε πιο άνετα (χωρίς να βουλιάξουμε) στο φρέσκο χιόνι.</p>	<p>Εξαρτάται</p> <p>Πιέζω</p>
Πίεση στα υγρά και τα αέρια. Τα σώματα επιπλέουν ή βυθίζονται. Πίεση και μόρια.		
<p>Να αναγνωρίζουν μερικές εφαρμογές της πίεσης και της άνωσης.</p>	<p>Παρακολουθούν βιντεοταινίες ή εικόνες για την κατασκευή και το σχήμα ενός φράγματος.</p> <p>Στη συνέχεια γίνεται συζήτηση για τους λόγους που φτιάχνεται το φράγμα παχύτερο στο κάτω μέρος.</p> <p>Ανοίγουν τρύπες σε ένα μεγάλο πλαστικό μπουκάλι γεμάτο νερό, σε διάφορα ύψη, παρατηρούν την εκροή του υγρού, συζητούν και δικαιολογούν τις παρατηρήσεις τους.</p> <p>Ζυγίζουν και συγκρίνουν το βάρος ενός άδειου μπαλονιού με το βάρος του όταν το φουσκώσουν με ατμοσφαιρικό αέρα. Συζητούν και δικαιολογούν το αποτέλεσμα (Άνωση).</p> <p>Στο εργαστήριο βυθίζουν ένα αυγό σε νερό και έπειτα σε άλμη μικρότερης και μεγαλύτερης συγκέντρωσης.</p> <p>Συζητούν και καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους. Παράλληλα επισημαίνεται ότι αυτό αποτελεί έναν παραδοσιακό τρόπο ελέγχου της άλμης για συντήρηση τροφίμων.</p> <p>Συζητούν τη διαφορά που έχει η κολύμβηση στη πισίνα και στη θάλασσα καθώς και με</p>	<p>Μανομετρική κάψα</p> <p>Βαρόμετρο</p> <p>Μανόμετρο</p> <p>Βυθίζω/ βυθός</p> <p>Επιπλέω/ πλεύση</p> <p>Ασκή πίεση</p> <p>Βάθος</p> <p>Ατμόσφαιρα</p> <p>Φράγμα</p> <p>Παχύς/ παχύτερος</p> <p>Εκτόξευση/ εκτοξεύω</p> <p>Γεμάτο / Άδειο</p> <p>Γλυκό νερό / Αλμυρό νερό</p> <p>Άλμη</p> <p>Κολυμβώ/ κολύμβηση</p> <p>Επιπλέω/ επιπλευση</p> <p>Σωσίβιο</p> <p>Φελλός</p> <p>Περιέχω</p> <p>Συντήρηση</p> <p>Βυθίζω /ομαι</p> <p>Πισίνα</p> <p>Φουσκώνω/φουσκωμένο</p>

	σωσίβιο ή χωρίς αυτό. Βασιζόμενοι στις παρατηρήσεις τους συμπεραίνουν από τι εξαρτάται η άνωση.	
Ανθρώπινος οργανισμός – Κυκλοφορικό σύστημα		
Να γνωρίζουν ότι το κάπνισμα δημιουργεί προβλήματα στα αγγεία.	Μελετούν την καρδιά από πρόπλασμα ανθρώπινου σώματος, εντοπίζουν τη θέση της και την περιγράφουν. <i>Αναπαριστούν το κυκλοφορικό σύστημα μοιράζοντας τους ρόλους των οργάνων μεταξύ τους.</i> <i>Παρατηρούν την αλληλουχία, τον συντονισμό και την αλληλεπίδραση κατά τη λειτουργία αυτή.</i> <i>Επιδίδουν να τηρήσουν στην αναπαράσταση τους φυσιολογικούς χρόνους των φάσεων της κυκλοφορίας του αίματος.</i> (Μαθηματικά, Νοηματική, Ελληνικά, Φυσική αγωγή).	Να γίνει διαφοροποίηση των εννοιών κυκλοφορικό/κυκλοφοριακό. Πιεσόμετρο Όργανα Πρόπλασμα Περιγραφή/ περιγράφο Λειτουργία Διατροφή Καρδιολόγος/Καρδιογράφημα Πίεση / Υπέρταση Καπνίζω / κάπνισμα

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Ενέργεια.

Θερμότητα και υλικά σώματα		
	Παρακολουθούν πειράματα τήξης – πήξης – βρασμού σε εξομοίωση πειράματος σε υπολογιστή, όπου φαίνονται και οι μεταβολές στις κινήσεις των μορίων.	Ενέργεια Αλλαγή κατάστασης Διαφοροποίηση των εννοιών θερμοκρασία / θερμότητα Θέρμανση/Ψύξη /Κατάψυξη Πείραμα Μεταφορά Απορρόφηση Απώλεια Σιδηροτροχιές Θερμόμετρο
Ηλεκτρισμός. Στατικός ηλεκτρισμός. Ηλεκτρική δύναμη και ηλεκτρικό φορτίο. Τρόποι ηλεκτρισμού		
	Χρησιμοποιούν ηλεκτροσκόπιο για να πειραματισθούν με ηλεκτρικά φορτία. Διαπιστώνουν τη παρουσία στατικών φορτίων σε νάιλον σακούλες (από super market), στην οθόνη της τηλεόρασης, στην επιφάνεια ενός δίσκου κλπ. Συζητούν και ανακαλύπτουν πώς δημιουργήθηκαν.	Απωστική δύναμη Ελκτική δύναμη Ηλεκτρική δύναμη Ηλεκτρικό φορτίο Ομόσημο/Ετερόσημο Στατικό φορτίο Στατικός ηλεκτρισμός Έλξη/Άπωση Φορτισμένος/ φορτίζω Ηλέκτριση Ράβδος γυάλινη Εβονίτης ηλεκτρικά ουδέτερος

Το άτομο και η δομή του		
<p>Να γνωρίζουν ότι γύρω μας εκτός από τα ορατά σώματα υπάρχουν και μη ορατά με γυμνό μάτι αλλά ορατά με μικροσκόπιο καθώς και αυτά που δεν είναι δυνατόν να τα παρατηρήσουμε με κανένα όργανο και ότι το άτομο είναι μη ορατό.</p>	<p>Για να έχουν μια αντίληψη του μικρόκοσμου κάνουν μια λεπτή τομή ρίζας (με τη βοήθεια του δασκάλου), την παρατηρούν με γυμνό μάτι. Στη συνέχεια την παρατηρούν με μεγεθυντικό φακό και με μικροσκόπιο. Κάθε φορά σχεδιάζουν τι βλέπουν. Έτσι βιώνοντας τη μετάβαση στο μικρότερο, κατανοούν το ακόμα μικρότερο, το μη ορατό, όπως το άτομο με τον πυρήνα και τα ηλεκτρόνια του.</p>	<p>Ηλεκτρικά ουδέτερο Περίσσειμα-Έλλειμμα Δομή Ορατό Μη ορατό Μεγεθυντικός φακός Τομή Λεπτός – παχύς</p>
Άτομο και τρόποι ηλεκτρίσης		
		Μικροσκοπικό επίπεδο
Ηλεκτρικό ρεύμα. Ηλεκτρικά κυκλώματα. Ηλεκτρικό ρεύμα και ενέργεια.		
<p>Να αναγνωρίζουν ποια υλικά είναι αγωγοί και ποια μονωτές</p> <p>Να γνωρίζουν τους κινδύνους από τον ηλεκτρισμό στην καθημερινή ζωή και τους τρόπους προστασίας.</p>	<p>Κατατάσσουν αντικείμενα σε κατηγορίες αγωγών και μονωτών.</p> <p>Συζητούν για την ηλεκτροπληξία και την ηλεκτρική ασφάλεια.</p> <p>Με παιχνίδι κατανοούν τον ρόλο της πηγής σε ένα κύκλωμα (για να γλιστρήσουν σε μια τσουλήθρα πρέπει πρώτα κάποιος να τους ανεβάσει σ' αυτήν).</p>	<p>Μπαταρία Λαμπτήρας Καλώδια Ελεύθερα ηλεκτρόνια Μετατροπές ενέργειας Ασφάλεια Ηλεκτροπληξία Προστασία Πηγή ενέργειας Διακόπτης Πρίζα</p>
Το φως. Φως και ενέργεια. Φως και σκιά.		
	<p>Εκτελούν πείραμα για να εξηγήσουν τις φάσεις της σελήνης.</p>	<p>Πηγή φωτός Σκιά Φυσικός / τεχνητός Ευθύγραμμη διάδοση Διαπερνά Σελήνη Φάσεις σελήνης Όραση Αίσθημα/ αισθάνομαι</p>
Φωτοτροπισμός του βλαστού		
		<p>Σκεπάζω Άνοιγμα</p>
Φως και υλικά		
		<p>Λεία επιφάνεια Ανάκλαση Απορρόφηση Διαφανή / Ημιδιαφανή / Αδιαφανή</p>
Κάτοπτρα – Εφαρμογές κατόπτρων.		
	<i>Συζητούν και καταγράφουν περιπτώσεις της</i>	Κάτοπτρο – καθρέφτης

	<i>καθημερινής ζωής όπου χρησιμοποιούνται κάτοπτρα. Ερευνούν και συγκεντρώνουν πληροφορίες για τους τρόπους που έφτιαχναν κάτοπτρα σε παλιότερες εποχές. (Ιστορία, γλώσσα, νοηματική, τεχνολογία)</i>	Είδωλο Καθρεφτίζομαι Παραμόρφωση Κοίλος / Κυρτός
Ο ήχος. Παραγωγή και διάδοση του ήχου. Ενέργεια και ήχος		
<p>Οι στόχοι περιορίζονται στους παρακάτω:</p> <p>Να διαπιστώσουν ότι ο ήχος παράγεται από τις παλμικές κινήσεις των σωμάτων.</p> <p>Να ορίζουν τον ήχο ως μορφή ενέργειας που προκαλεί το αίσθημα της ακοής αλλά και δονήσεις.</p> <p>Να περιγράφουν τις μετατροπές της ενέργειας από την παραγωγή του ήχου μέχρι να τον αντιληφθεί ο άνθρωπος.</p>	<p>Οι ενδεικτικές δραστηριότητες περιορίζονται στις εξής:</p> <p><i>Εκτελούν δραστηριότητες παραγωγής ήχου με διάφορα σώματα και αναγνωρίζουν τους ήχους από τις δονήσεις που προκαλούν.</i></p> <p><i>Συζητούν και προσπαθούν να ερμηνεύσουν τη δημιουργία δονήσεων.</i></p> <p><i>Ερευνούν και συγκεντρώνουν πληροφορίες για την υποστηρικτική τεχνολογία που χρησιμοποιούν οι κωφοί για να προσλαμβάνουν τους χρήσιμους ήχους: Το κουδούνι της εξώπορτας, τον ήχο του τηλεφώνου, σταθερού και κινητού, το κουδούνι του διαλείμματος, το ξυπνητήρι, το κλάμα του μωρού, σήματα συναγερμού κλπ</i></p> <p><i>Περιγράφουν τα τεχνολογικά βοηθήματα και τη λειτουργία τους.</i></p> <p><i>Χρησιμοποιούν τη γνώση τους στη φυσική για να ερμηνεύσουν την λειτουργία τους (Ιστορία, γλώσσα, νοηματική, τεχνολογία)</i></p> <p><i>Αναφέρουν τρόπους ενδυνάμωσης ή ελάττωσης του ήχου που παράγεται.</i></p> <p><i>Γίνεται απλή αναφορά και επίδειξη οργάνων παραγωγής ήχου. Μπορεί ακόμα να γίνει ένας πίνακας με τις εικόνες και τις ονομασίες κάποιων μουσικών οργάνων.</i></p> <p><i>Γίνεται παραλληλισμός της διάδοσης και ανάκλασης του ήχου με την διάδοση και την ανάκλαση του φωτός. (Ιστορία, γλώσσα, νοηματική, τεχνολογία)</i></p>	<p>Διάδοση/ανάκλαση ήχου Διάδοση/ανάκλαση φωτός Παραγόμενος Ενδυνάμωση Ελάττωση Ηχείο Μουσικά Όργανα Δόνηση Παλμική κίνηση Υποστηρικτική τεχνολογία Οπτικό κουδούνι</p>
Ανθρώπινος οργανισμός - Ακοή – αυτί		
<p>Αναφορά στη κώφωση</p>	<p>Οι ενδεικτικές δραστηριότητες περιορίζονται στις εξής:</p> <p>Παρατηρούν σε εικόνες τα μέρη του αυτιού και εντοπίζουν αυτά που φαίνονται και αυτά που δεν είναι ορατά.</p> <p>Ενημερώνονται για θέματα που αφορούν την κώφωση, τα ακουογράμματα και τον τρόπο λειτουργίας των ακουστικών.</p>	<p>Ακουστικό Ακουογράμμα Θόρυβος Ψίθυρος</p>
Μετατροπές ενέργειας		
<p>Ο στόχος: Να αναφέρουν συσκευές που... διαμορφώνεται ως εξής:</p> <p>Να αναφέρουν συσκευές που μετασχηματίζουν μια μορφή</p>	<p>Οι μαθητές κάνουν μια λίστα με ηλεκτρικές οικιακές συσκευές και σημειώνουν τις μετατροπές ενέργειας που συμβαίνουν.</p> <p><i>Φτιάχνουν μια λίστα με τις υποστηρικτικές συσκευές για κωφούς που χρησιμοποιούν:</i></p>	<p>Ηλιακός θερμοσίφοντας Ηλιακή ενέργεια Μηχανική ενέργεια Χημική ενέργεια Πετρέλαιο</p>

<p>ενέργειας σε κάποια άλλη (τον ηλεκτρικό λαμπτήρα από ηλεκτρική σε φωτεινή).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • στο σχολείο • στην τάξη τους • στο δωμάτιό τους • στο σπίτι τους <p><i>Επισκέπτονται μια οικογένεια κωφών και παίρνουν πληροφορίες για τον εξοπλισμό και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν για να παίρνουν τις χρήσιμες ηχητικές πληροφορίες.</i></p> <p><i>Καλούν έναν ενήλικα κωφό να τους παρουσιάσει όλη την υποστηρικτική τεχνολογία για κωφούς που αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια. Συζητούν για την τεχνολογία που δεν ήρθε ακόμη στην Ελλάδα.</i></p> <p><i>Συζητούν και μελετούν τη λειτουργία των ακουστικών.</i></p> <p><i>Συζητούν για τα κοχλιακά εμφυτεύματα.</i></p> <p>(Ιστορία, γλώσσα, νοηματική, τεχνολογία)</p>	<p>Κινητική ενέργεια Εισερχόμενη ενέργεια Εξερχόμενη ενέργεια Καύσιμα Φωτεινή ενέργεια Διακρίνω (βλέπω) Διακρίνω (ξεχωρίζω)</p>
<p>Τροφικές σχέσεις ανάμεσα στους οργανισμούς (απλές τροφικές αλυσίδες).</p>		
		<p>Τροφή/Τροφική αλυσίδα</p>
<p>Ανθρώπινος οργανισμός - Πεπτικό σύστημα.</p>		
	<p>Σε ένα πρόπλασμα στόματος – δοντιών οι μαθητές αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς τύπους δοντιών.</p> <p>Με τη βοήθεια ενός προπλάσματος ανθρώπινου σώματος οι μαθητές παρατηρούν και περιγράφουν την πορεία της τροφής στο πεπτικό σύστημα.</p> <p>Παρακολουθούν σε βίντεο η CD-ROM τη λειτουργία του πεπτικού συστήματος.</p>	<p>Τερηδόνα Υγιεινός / Ανθυγιεινός Ούλα / Ουλίτιδα Ακτινογραφία. Κόβω / Κοφτερός Μασάω / Μάσηση Δαγκώνω Οδοντόβουρτσα Οδοντόκρεμα</p>

ΤΑΞΗ ΣΤ΄

Στόχοι	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Λεξιλόγιο
<p>ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Υλικά σώματα</p>		
<p>Οξέα – βάσεις – άλατα.</p>		
<p>Να αναγνωρίζουν σήματα κινδύνου, που αναγράφονται σε συσκευασίες ή σε αποθηκευτικούς χώρους.</p>	<p>Βρίσκουν πληροφορίες για οξέα, βάσεις, άλατα και οξειδία που περιέχονται στον οργανισμό μας και στις τροφές που χρησιμοποιούμε.</p> <p>Βρίσκουν επίσης πληροφορίες για τα 'δηλητήρια' των εντόμων και της τσουκνίδας.</p> <p>Κατανοούν ότι υπάρχουν ουσίες που είναι όχι μόνο ακίνδυνες, αλλά και χρήσιμες για τον οργανισμό, ενώ κάποιες άλλες (αρκετά οξέα, βάσεις, άλατα και οξειδία), είναι επικίνδυνες και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή όταν τις χρησιμοποιούμε.</p> <p>Ζωγραφίζουν σήματα κινδύνου και γράφουν το μήνυμά τους.</p>	<p>Δείκτης Διαφοροποίηση του χημικού όρου δείκτης και της έννοιας δείκτης-δάκτυλο Εξουδετέρωση Μάρμαρο Κίνδυνος Επικίνδυνο Ακίνδυνο Ασφαλής Ανασφαλής</p>

		Απρόσεκτος Προσεκτικός Σταγόνα Μάρμαρο Θανατηφόρο Δηλητήριο Πέψη Ιδρώτας Ούρα
--	--	--

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Ενέργεια

Έργο, ενέργεια, ισχύς.		
<p>Να κατανοούν ότι η συσκευή που έχει μεγαλύτερη ισχύ θα καταναλώσει περισσότερη ενέργεια στον ίδιο χρόνο και αυτό θα κοστίσει περισσότερο.</p> <p>Να γνωρίζουν ότι ο άνθρωπος οργανισμός για τις λειτουργίες του αλλά και τις δραστηριότητές του καταναλώνει ενέργεια.</p>	<p>Βρίσκουν από τις ετικέτες ηλεκτρικών συσκευών, την ισχύ τους και την καταγράφουν. Ταξινομούν τις συσκευές ανάλογα με την ενέργεια που θα ξοδέψουν (π.χ σε μια ώρα) και υπολογίζουν το κόστος λειτουργίας τους.</p> <p>Σε ένα λογαριασμό της ΔΕΗ υπογραμμίζουν την ενέργεια που ξόδεψαν και το κόστος της. Λύνουν προβλήματα μαθηματικών που θα τους δίνεται η ισχύς μιας συσκευής και ο χρόνος λειτουργίας της και θα βρίσκουν πόση ενέργεια θα ξοδέψει και πόσο θα κοστίσει.</p> <p>Από τη συσκευασία μερικών τροφίμων καταγράφουν την ενέργεια που μας δίνουν και ξεχωρίζουν τις πλούσιες και φτωχές σε ενέργεια τροφές.</p>	Έργο Διαφοροποίηση των εννοιών έργο στην καθημερινή ζωή και έργο ως φυσικό μέγεθος. Κινητική ενέργεια Δυναμική ενέργεια Λογαριασμός Κατανάλωση Κόστος Ξοδεύω Έξοδα Οικονομία-σπατάλη Μετατόπιση Θερμίδες Προμήθεια-προμηθεύω
Μετασχηματισμοί της ενέργειας και διατήρησή της.		
	<p>Βρίσκουν συσκευές καθημερινής χρήσης και καταγράφουν τις μετατροπές ενέργειας που συμβαίνουν σ' αυτές.</p> <p>Προσομοίωση ελεύθερης πτώσης σώματος σε υπολογιστή, με ταυτόχρονο υπολογισμό της κινητικής και της δυναμικής ενέργειας του σώματος ώστε να γίνει φανερή η διατήρηση της μηχανικής ενέργειάς του.</p>	Θερμική ενέργεια – θερμότητα Μηχανική ενέργεια Χημική ενέργεια Ηλεκτρική ενέργεια Διατήρηση ενέργειας
Πηγές ενέργειας		
<p>Να γνωρίζουν ποιες ενέργειες είναι επικίνδυνες κατά τη χρήση, αλλά και στους χώρους φύλαξης και διάθεσης εύφλεκτων υλικών.</p>	<p>Γίνεται επίδειξη πετρελαίου και μερικών προϊόντων του. Συζητούν για την επικινδυνότητα των προϊόντων και τι πρέπει να προσέχουν. Γράφουν και σχεδιάζουν φράσεις ή σήματα που έχουν σκοπό την προστασία μας (π.χ προσοχή εύφλεκτο).</p> <p>Συζητείται ο ρόλος του πετρελαίου και των παραγώγων του καθώς και το τι θα συμβεί σε περίπτωση εξάντλησης των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου.</p> <p>Γίνεται συζήτηση στην τάξη για τους πολέμους που γίνονται τακτικά με στόχο την</p>	Πετρέλαιο Κοιτάσματα Καύσιμο Οικολογία Πετροχημικά Απόσταση Εξόρυξη Βενζίνη Λιπαντικά Εξάντληση

	κυριαρχία πάνω στις χώρες που έχουν αποθέματα πετρελαίου.	Αποστακτική στήλη Προσοχή Εύφλεκτο Βενζινάδικο Αντλία Πτητικό Άσφαλτος Ασφαλτόστρωση Πίσσα Οδοστρωτήρας
Ορυκτοί άνθρακες		
<p>Να συσχετίζουν το χαρακτηρισμό του διαμαντιού ως πολύτιμου λίθου με τις ιδιότητές του.</p> <p>Να γνωρίζουν μερικές από τις χρήσεις του διαμαντιού και του γραφίτη.</p>	<p>Να γίνει συζήτηση για τις ομοιότητες και τις διαφορές του διαμαντιού και του άνθρακα στην δομή και στις ιδιότητες. Παρατηρούν γραφίτη και διαμάντι (π.χ εργαλείο κοπής τζαμιών). Προσπαθούν με αυτά να χαράξουν σκληρά αντικείμενα. Γράφουν τα συμπεράσματά τους.</p> <p>Βρίσκουν εικόνες και συζητούν τη χρήση του διαμαντιού ως πολύτιμου λίθου και ως εργαλείου.</p>	Πολύτιμος λίθος Κοσμήματα Δακτυλίδι Βραχιόλι Περιδέριο Σκουλαρίκι Χρυσό Ασημένιο Χάλκινο Αληθινό Ψεύτικο
Φυσικό αέριο		
<p>Να γνωρίζουν τρόπους ασφαλούς χρήσης του φυσικού αερίου.</p>	<p>Στο εργαστήριο μαθαίνουν να χρησιμοποιούν με ασφαλή τρόπο λύχνο υγραερίου.</p> <p>Υπογραμμίζεται το γεγονός ότι η χρήση του φυσικού αερίου, ως καύσιμου, επιβαρύνει λιγότερο το περιβάλλον από τα άλλα καύσιμα.</p>	Συστατικό Πλεονέκτημα Μειονέκτημα Κολλάζ Καύσιμη ύλη Λύχνος-λυχνάρι
Μελλοντικές ενεργειακές πηγές		
	<p>Συζήτηση στην τάξη για την μόλυνση του περιβάλλοντος από τις συνηθισμένες μορφές ενέργειας που χρησιμοποιούμε και για τις ήπιες μορφές ενέργειας (αιολική, ηλιακή κ.τ.λ.)</p>	Ανανεώσιμος Ενεργειακή πηγή Εναλλακτικός Ήπιες μορφές ενέργειας Αιολική ενέργεια Ηλιακή ενέργεια Γεωθερμική ενέργεια Βιομάζα
Εξοικονόμηση ενέργειας		
		Εξοικονόμηση Ανακύκλωση Ανακυκλώσιμο
Η ενέργεια στα φυτά		
		Οξυγόνο Σάκχαρα Διοξειδίο του άνθρακα

		Διαπνοή Αναπνοή Ηλιακή ακτινοβολία Χρωστική Χρώμα-μπογιά Εξάτμιση Υγρασία
--	--	--

Ανθρώπινος οργανισμός – Αναπνευστικό σύστημα.		
<p>Να κατανοήσουν γιατί οι κωφοί δεν είναι άλαλοι και τον λάθος όρο κωφάλαλοι.</p> <p>Να συζητήσουν την δυσκολία των κωφών στην άρθρωση της ομιλούμενης γλώσσας.</p> <p>Να γνωρίζουν το σωστό τρόπο αναπνοής.</p>	<p>Γίνεται συζήτηση για τη δυσκολία που έχουν στην άρθρωση οι κωφοί και τις ασκήσεις λογοθεραπείας (γίνεται κάποιο παράδειγμα άσκησης). Συζητείται ο λανθασμένος όρος κωφάλαλοι.</p> <p>Σε πρόπλασμα του ανθρώπινου σώματος παρατηρούν τα όργανα του αναπνευστικού συστήματος και τα ονομάζουν.</p> <p>Κάνουν ασκήσεις αναπνοής.</p>	Εισπνοή / Εκπνοή Λάρυγγας Ρύποι Άλαλος Λογοθεραπεία Λογοθεραπευτής Άρθρωση Ομιλία/Λόγος/φωνή Φυσάω/φύσημα Χορδή Λαιμός Δύσπνοια Βήχας Φτέρνισμα Ροχαλητό Αλλεργία Αναπνοή/αναπνέω Τεντώνω/Τεντωμένο Λάστιχο Δόνηση
Η ενέργεια στα οικοσυστήματα.		
<p>Να γνωρίζουν τι είναι οικοσύστημα</p>	<p>Οι συζητήσεις με τους ακούοντες γίνονται με τη βοήθεια διερμηνέα.</p> <p>Γίνεται επίσκεψη σε ένα οικοσύστημα (π.χ. έναν υδροβιότοπο) κοντά στο σχολείο και καταγράφουν οι μαθητές τις παρατηρήσεις τους σχετικά με το τροφικό πλέγμα αυτού του οικοσυστήματος, αλλά και με τους κινδύνους που διατρέχει. Προτείνουν αν μπορούν τρόπους προστασίας του.</p>	Φωτοσυνθετικός οργανισμός Τροφική αλυσίδα Ροή Οργανισμός Αειφορία Πλέγμα Διαχείριση Βιότοπος Υδροβιότοπος Προστασία/προστατεύω Προστάτης
Ηλεκτρομαγνητισμός, Μαγνήτες.		
<p>Να γνωρίζουν ότι οι μαγνήτες έλκουν ορισμένα μόνο υλικά (και μάλιστα δεν έλ-</p>	<p>Να πειραματισθούν με μια συλλογή υλικών για τον διαχωρισμό τους σε υλικά που έλκονται από μαγνήτες και υλικά που δεν έλκονται.</p>	Ελκτικές δυνάμεις Απωστικές δυνάμεις Μαγνητική βελόνα

κουν όλα τα μέταλλα)	Να γίνει συζήτηση για τις πυξίδες και τον τρόπο χρήσης τους.	Πυξίδα Έλεξη/έλεκω Άπωση/απωθώ
Το ηλεκτρικό ρεύμα και τα αποτελέσματά του.		
		Υδατικό διάλυμα Ηλεκτρόδια Ηλεκτροπληξία Βλάβες Ρεύμα αέρος Ρεύμα νερού Ηλεκτρικό ρεύμα
Από το μαγνητισμό στον ηλεκτρισμό.		
	Να γίνει συζήτηση για τον τρόπο παραγωγής, μεταφοράς και κατανομής ηλεκτρικής ενέργειας.	Γεννήτρια Πηγή Πηγή νερού Ηλεκτρική πηγή Μεταφορά Κατανομή
Θερμότητα. Διάδοση θερμότητας.		
		Διάδοση Καλοριφέρ Κλιματισμός Σόμπα πετρελαίου Ξυλόσομπα Τζάκι Καμινάδα Θερμομονωτικό/μονωτικό Μόνωση Πλεονέκτημα-υπέρ Μειονέκτημα-κατά
Φως – Φακοί – Όραση.		
Να εξηγούν τη δημιουργία του ουράνιου τόξου.	Ερμηνεύουν τη δημιουργία του ουράνιου τόξου. Ζωγραφίζουν ουράνιο τόξο, το χρωματίζουν και καταγράφουν τα χρώματα με τη σειρά που εμφανίζονται. Με ένα απλό χαρτόνι και μαρκαδόρους μπορούν οι μαθητές να φτιάξουν μόνοι τους έναν απλό δίσκο του Νεύτωνα και περνώντας από το κέντρο του ένα μολύβι να τον περιστρέφουν ώστε να γίνει ορατή η σύνθεση του λευκού φωτός. Προσομοίωση πειράματος σε υπολογιστές για την διάθλαση και την ανάλυση του λευκού φωτός. Οι μαθητές καλούνται να προβληματισθούν για το χρώμα των σωμάτων. Προς αυτήν την κατεύθυνση μπορεί να γίνει το εξής πείραμα: Σε μια σκοτεινή αίθουσα φωτίζουμε με έναν	Ερυθρό Ιώδες Κυανό Σύνθεση / Ανάλυση Ευθύγραμμο Φως / φωτίζω Φωτεινός / σκοτεινός Δίσκος Διαφανές / αδιαφανές Πρίσμα Ουράνιο τόξο Απόχρωση Φάσμα Ακτινοβολία

	προβολέα αντικείμενα διαφορετικών χρωμάτων. Στη συνέχεια τοποθετούμε μπροστά από τον προβολέα χρωματιστά φίλτρα και παρατηρούμε με τι χρώμα εμφανίζονται σε κάθε περίπτωση.	
Φακοί – εφαρμογές φακών.		
	Με συγκεντρωτικό φακό καίνε χαρτί για την κατανόηση της εστίασης των ακτίνων.	<p>Να διευκρινισθεί η διπτή σημασία του όρου φακός.</p> <p>Να διευκρινισθεί η διπτή σημασία του όρου είδωλο.</p> <p>Ακτίνα-φωτεινή ακτίνα</p>
Όραση – μάτι.		
<p>Να γνωρίζουν την ύπαρξη της υπερϊώδους ακτινοβολίας και ότι είναι επικίνδυνη.</p>	<p>Αναφέρεται η ανάγκη προστασίας από την υπερϊώδη ακτινοβολία.</p> <p>Σε πρόπλασμα ματιού οι μαθητές αναγνωρίζουν τα μέρη του ματιού.</p> <p>Οι μαθητές μπορούν να βρουν πληροφορίες για τα προβλήματα όρασης (μυωπία, πρεσβυωπία κ.τ.λ.) που έχουν κάποιοι άνθρωποι και τι διαφοροποιήσεις συμβαίνουν στο μάτι τους σε σχέση με το μάτι ενός φυσιολογικού ανθρώπου.</p> <p>Επισκέπτονται κατάσταση οπτικών και παίρνουν πληροφορίες για τη χρήση φακών από άτομα με προβλήματα όρασης.</p>	<p>Όραση</p> <p>Μυωπία / Πρεσβυωπία</p> <p>Οπτική</p> <p>Ανάποδο / ανεστραμμένο</p> <p>Όρθιο / ορθό</p> <p>Υπεριώδης ακτινοβολία</p>

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Ο ανθρώπινος οργανισμός.

Κυκλοφορικό σύστημα του ανθρώπου – αίμα.		
<p>Να γνωρίζουν ότι η εξέταση του αίματος μας πληροφορεί για την ύπαρξη ή μη κάποιων προβλημάτων στην υγεία μας.</p> <p>Να γνωρίζουν τι λέμε πίεση (αρτηριακή)</p> <p>Να κατανοούν τι λέμε φυσιολογικές τιμές και τι σημαίνει απόκλιση απ' αυτές</p>		<p>Να γίνει διαφοροποίηση των εννοιών κυκλοφορικό – κυκλοφοριακό</p> <p>Διατροφή</p> <p>Αιμοδοσία</p> <p>Σφυγμός</p> <p>Μετάγγιση</p> <p>Εξέταση-ιατρική εξέταση</p> <p>Φυσιολογικός</p> <p>Καρδιολόγος</p> <p>Παθολόγος</p> <p>Πνευμονολόγος</p> <p>Μικροβιολόγος</p>
Μεταδοτικές ασθένειες.		
	Μέσα από θεατρικό παιχνίδι μαθαίνουν βασικούς κανόνες υγιεινής	<p>Μεταδοτικός</p> <p>Ασθένεια</p> <p>Μικροοργανισμοί</p> <p>Εμβόλιο</p> <p>Παθογόνος</p> <p>Αντιβιοτικό</p>

		Φαρμακευτικές ουσίες Ορός Κανόνες υγιεινής Ένδειξη Αντένδειξη Βλαβερός Αλόγιστος Συνταγή γιατρού (σε σχέση με την συνταγή μαγειρικής) Φάρμακο Σιρόπι / χάπι / αμπούλα / υπόθετο
Αναπαραγωγικό σύστημα του ανθρώπου.		
	Καταγράψουν πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο ζωής που πρέπει να υιοθετεί μια γυναίκα κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης (διατροφικές και άλλες συνήθειες)	Αναπαραγωγή Γονιμοποίηση Αρσενικό Θηλυκό Έγκυος Εγκυμοσύνη Έμβρυο

5.8.3. ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο σκοπός της διδασκαλίας των Φυσικών Επιστημών εντάσσεται στους γενικούς σκοπούς της εκπαίδευσης. Για την αρμονική ένταξη του ατόμου στην κοινωνία είναι αναγκαία η διαμόρφωση της προσωπικότητάς του, για την ανάπτυξη της οποίας απαιτείται ανεξάρτητη σκέψη, αγάπη για εργασία, ανάπτυξη κριτικού πνεύματος, ικανότητα επικοινωνίας και συνεργασίας με άλλα άτομα ή ομάδες. Ακόμα είναι αναγκαία η απόκτηση αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης, η καλλιέργεια δεξιοτήτων, η ικανότητα χρησιμοποίησης νέων τεχνολογιών και η εισαγωγή στον επιστημονικό τρόπο σκέψης.

Η απόκτηση βασικών γνώσεων, μεθόδων και τεχνικών αφ' ενός συμβάλλουν στην κατανόηση των φυσικών, χημικών, βιολογικών, γεωγραφικών και γεωλογικών φαινομένων και στην ανάδειξη της σημασίας τους στην αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου – περιβάλλοντος και αφ' ετέρου δίνουν σε κάθε άνθρωπο τη δυνατότητα της δια βίου ανανέωσης και αξιοποίησης των γνώσεων και δεξιοτήτων. Έτσι μπορεί να αναπτύξει την ικανότητα να αντιμετωπίζει ορθολογιστικά καταστάσεις, να επιλύει κοινωνικά προβλήματα, να αναβαθμίζει την ποιότητα της ζωής και να διαχειρίζεται σωστά το περιβάλλον, αφού θα έχει αποκτήσει την κριτική ικανότητα επιλογής των εφαρμογών εκείνων που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής με τις λιγότερες αρνητικές συνέπειες.

Για την κατάκτηση αυτών των δεξιοτήτων έχουν ορισθεί στόχοι, θεματικές ενότητες και ενδεικτικές δραστηριότητες στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Οι ίδιοι στόχοι θα πρέπει να διέπουν και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών των Κωφών μαθητών. Οι κωφοί μαθητές έχουν τις ίδιες δυνατότητες και ικανότητες με τους ακούοντες μαθητές και γι' αυτό πρέπει να έχουν και τις ίδιες ευκαιρίες στην μάθηση. Φυσικά, αναφερόμαστε σε αμιγώς κωφούς ή και βαρήκοους μαθητές χωρίς άλλα ψυχοσωματικά ή νοητικά προβλήματα. Επίσης θεωρούμε απαραίτητη προϋπόθεση ότι οι μαθητές αυτοί έχουν παρακολουθήσει κανονικά τα γλωσσικά μαθήματα και έχουν μια γλωσσική ανάπτυξη αντίστοιχη με αυτή των ακουόντων μαθητών (γραπτό κυρίως και λιγότερο προφορικό λόγο αλλά

και επαρκή γνώση της νοηματικής γλώσσας). Έτσι στο πλαίσιο των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση για όλες τις βαθμίδες υποστηρίζουμε ότι δεν θα πρέπει σε τίποτα να παρεκκλίνουμε από τα σχολικά βιβλία και τους εκπαιδευτικούς στόχους του εκάστοτε αναλυτικού προγράμματος γενικής εκπαίδευσης που ισχύει για όλα τα σχολεία. Για την παροχή όμως ίσων με τους ακούοντες μαθητές ευκαιριών στους κωφούς μαθητές πρέπει να ακολουθηθούν τρόποι διδασκαλίας που θα τους επιτρέπουν την καλύτερη δυνατή προσέγγιση στη γνώση:

- Αρχικά θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι για να επικοινωνεί και να συνεργάζεται ο δάσκαλος με τους κωφούς μαθητές όσο το δυνατόν πιο εποικοδομητικά, θα πρέπει να γνωρίζει και να χρησιμοποιεί τη νοηματική γλώσσα, που είναι η μητρική γλώσσα των κωφών. Είναι απαραίτητο ο εκπαιδευτικός να γνωρίζει πολύ καλά τη νοηματική γλώσσα ώστε να επιτυγχάνεται η καλύτερη δυνατή επικοινωνία αφού, όπως είναι γνωστό σύμφωνα με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους, ο δάσκαλος δεν πρέπει να είναι η «αυθεντία της τάξης» αλλά να λειτουργεί ως υποστηρικτής της γνωστικής διαδικασίας. Πρέπει να αξιολογεί τις απόψεις και τις προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών για το θέμα που θέλει να διδάξει και στη συνέχεια με την καθοδήγησή του να προχωρούν οι μαθητές στην ανακάλυψη, κατανόηση και εμπέδωση της γνώσης. Επομένως για να μπορεί να καθοδηγήσει σωστά τους μαθητές θα πρέπει να γνωρίζει τη νοηματική, ώστε να επικοινωνεί με τους μαθητές αφ' ενός αλλά και να αντιλαμβάνεται τις συζητήσεις και διεργασίες στις ομάδες μεταξύ των μαθητών αφ' ετέρου.
- Θα πρέπει επίσης να δοθεί βαρύτητα στη συνεργασία των μαθητών. Στην τάξη ή στο εργαστήριο να τους ανατίθενται εργασίες ή πειράματα στα οποία να μπορούν δουλεύουν σε ομάδες δύο – τριών ατόμων. Έτσι ασκούνται επιπλέον σε δεξιότητες που απαιτούν ικανότητα συνεργασίας και επικοινωνίας, κάτι το οποίο είναι ιδιαίτερης σημασίας ειδικά για τους κωφούς μαθητές που μεγαλώνουν σε περιβάλλον ακουόντων (αποτελούν το 90-95% του συνόλου των κωφών μαθητών) και έχουν μειωμένες ευκαιρίες επικοινωνίας, πληροφόρησης και ανταλλαγής εμπειριών.
- Επειδή σε μια σχολική τάξη το γνωστικό επίπεδο των μαθητών συνήθως παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις, είναι χρήσιμο να χωρίζονται οι μαθητές της τάξης σε ομάδες μαθητών με ίδιο σχεδόν επίπεδο και να τους δίνονται εργασίες, ανάλογες του επιπέδου τους, με στόχο την σταδιακή κατάκτηση του επιδιωκόμενου με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών επιπέδου. Παράλληλα είναι σκόπιμο οι μαθητές σε άλλες περιστάσεις να μοιράζονται σε μικρότερες ομάδες όχι σύμφωνα με το κοινό γνωστικό επίπεδο, αλλά με τρόπο που ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση και την αλληλοδιδασκική μεταξύ των μαθητών.
- Θα πρέπει οι εκπαιδευτικές διαδικασίες να εισάγουν σταδιακά τους μαθητές από το πιο εύκολο, το πολύ απλό στο πιο δύσκολο και πιο σύνθετο. Αυτό είναι ιδιαίτερα απαραίτητο όταν πρόκειται για αφηρημένες έννοιες. Επιπλέον οι δραστηριότητες που θα αναλαμβάνουν οι μαθητές θα πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένες έτσι ώστε αφ' ενός να τα «καταφέρνουν» για να ικανοποιείται και να ενισχύεται η αυτοπεποίθησή τους και αφ' ετέρου να κατακτούν το καινούργιο στοιχείο, το πιο δύσκολο, που με την κατάλληλη βοήθεια του δασκάλου θα τους ανεβάσει στο επόμενο σκαλοπάτι.

Θα ήταν χρήσιμο σε αυτό το σημείο να παρουσιάσουμε ένα παράδειγμα:

Έστω λοιπόν ότι θέλουμε να διδάξουμε την έννοια της πυκνότητας. Θα πρέπει πρώτα οι μαθητές να γνωρίζουν πώς γίνεται η μέτρηση της μάζας και του όγκου. Εξηγείται αρχικά στους μαθητές η έννοια της πυκνότητας: «Η ποσότητα της ύλης (μάζα) που περιέχει η μονάδα του όγκου π.χ. 1 κυβικό εκατοστό ενός σώματος». Στο εργαστήριο οι μαθητές μετράνε τη μάζα ενός κυβικού εκατοστού σωμάτων από διαφορετικά υλικά. Επισημαίνεται στους μαθητές ότι οι μετρήσεις αντιστοιχούν στις πυκνότητες. Πραγματοποιούν τις απαραίτητες μετρήσεις οι μαθητές και καταγράφουν τα αποτελέσματα των μετρήσεών τους. Στη συνέχεια για τον υπολογισμό της πυκνότητας και την εισαγωγή του τύπου, δίνεται στους μαθητές σαν άσκηση ένα σώμα με όγκο διαφορετικό από τη μονάδα του όγκου και τους ζητείται να βρουν τη μάζα, τον όγκο και την πυκνότητα. Σύμφωνα με τις εμπειρίες τους οι μαθητές θα βρουν τη μάζα και τον όγκο.

Τώρα για τον υπολογισμό της πυκνότητας θα πρέπει να βοηθηθούν από τον εκπαιδευτικό να σκεφτούν όπως σε ένα πρόβλημα αριθμητικής στο οποίο δίνεται η τιμή (μάζα) των πολλών μονάδων (όγκου) και ζητείται η τιμή της μιας (διαίρεση). Αφού σκεφτούν και κατανοήσουν ότι πρέπει να πραγματοποιηθεί διαίρεση της μάζας δια του όγκου και αφού την υπολογίσουν, στη συνέχεια θα πρέπει να τους ζητηθεί να αντικαταστήσουν την έκφραση: πυκνότητα ίσον με μάζα δια όγκο, με τα σύμβολά τους, που τους δίνονται, και να καταλήξουν στον τύπο. Έτσι ο υπολογισμός της πυκνότητας και ο τύπος διδάσκεται κατά βάση με τη συμμετοχή των μαθητών.

- Για κάθε μάθημα θα πρέπει να δίνεται το αντίστοιχο λεξιλόγιο με τις λέξεις που είναι στόχος να μάθουν οι μαθητές να κατανοούν αλλά και να γράφουν. Στο λεξιλόγιο αυτό μπορεί να υπάρχουν λέξεις απλές καθημερινές όπως άνεμος, χιόνι κ.α. αλλά και λέξεις ορολογίας όπως βαρύτητα, σειсмоγράφος κ.α. Οι λέξεις αυτές συναντώνται στην πορεία του μαθήματος και θα πρέπει να αποδίδονται και στη νοηματική γλώσσα και γραπτώς. Επίσης πρέπει να δίνονται στους μαθητές φύλλα εργασίας στα οποία θα γίνεται χρήση και εμπέδωση των λέξεων αυτών και ακόμα θα πρέπει να τους δίνεται η δυνατότητα να εκφραστούν στον γραπτό λόγο.
- Σημαντικό είναι επίσης να δίνονται στους μαθητές εικόνες ή φωτογραφίες κατάλληλα επιλεγμένες για τους διδακτικούς σκοπούς του μαθήματος μέσα από τις οποίες θα μπορεί να τους ζητηθεί σαν εργασία να κάνουν μετρήσεις, συγκρίσεις, παρατηρήσεις και να εξαγάγουν συμπεράσματα. Προτείνεται λοιπόν να υπάρχει ένα αρχείο εικόνων – φωτογραφιών, το οποίο θα έχει τη δυνατότητα ο εκπαιδευτικός να συμπληρώνει με οποιαδήποτε άλλη εικόνα θεωρεί απαραίτητη.
- Επίσης θα πρέπει ο διδάσκων να γνωρίζει ότι απευθύνεται κυρίως στο οπτικό κανάλι επικοινωνίας των μαθητών οπότε για την καλύτερη κατανόηση των διαφόρων εννοιών καλό είναι να χρησιμοποιήσει και άλλα εποπτικά μέσα όπως χάρτες, διαφάνειες, προπλάσματα, CD – Rom 's, και video στα οποία θα δίνονται οι πληροφορίες στη νοηματική γλώσσα ή ακόμα και films με υπότιτλους και ταυτόχρονη διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα.
- Επιπροσθέτως είναι γνωστό ότι η διεξαγωγή πειραμάτων στις Φυσικές Επιστήμες είναι εξαιρετικά απαραίτητη αφού είναι μια σχεδιασμένη αναπαράσταση των φυσικών φαινομένων. Είναι εύλογο να προσθέσουμε ότι η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα επιτακτική όσον αφορά τους κωφούς μαθητές. Προς αυτήν την κατεύθυνση όμως απαιτείται η ύπαρξη εργαστηρίων με κατάλληλο και επαρκή εξοπλισμό ώστε να μπορεί να στηρίξει την εκτέλεση πειραμάτων από μικρές ομάδες μαθητών, δυο – τριών ατόμων. Φυσικά το πείραμα δεν είναι πάντα εφικτό, είτε γιατί τα απαιτούμενα υλικά είναι εξαιρετικά ακριβά είτε γιατί κάποια πειράματα είναι επικίνδυνα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις το πείραμα μπορεί να αντικατασταθεί με εξομοίωση πειράματος σε υπολογιστή ή με παρουσίαση video, που προϋποθέτει κατάλληλο λογισμικό και οπτικό υλικό στη νοηματική γλώσσα.
- Τα βιβλία θα πρέπει να δίνουν το νόημα κυρίως με σχέδια και εικόνες. Ο γραπτός λόγος που θα χρησιμοποιείται θα πρέπει να είναι απλός και κατανοητός, προσεγγμένος έτσι ώστε σταδιακά, από το δημοτικό μέχρι και το λύκειο, να εισάγει το μαθητή από την απλούστερη στη συνθετότερη διατύπωση που χρησιμοποιείται από τις θετικές επιστήμες. Δεν θα πρέπει γενικά να ξεχνάμε ότι στις Φυσικές Επιστήμες και στα Μαθηματικά ο κύριος στόχος μας είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων τέτοιων που να βελτιώνουν την ποιότητα ζωής του ατόμου (αντιμετώπιση πρακτικών προβλημάτων, φροντίδα υγείας, σεβασμός στο περιβάλλον κ.τ.λ.), ο εκπαιδευτικός λοιπόν οφείλει να σκέφτεται ότι για να πετύχει τους στόχους αυτούς ο μαθητής πρέπει να κατανοεί όσο το δυνατόν καλύτερα τις έννοιες που προσπαθεί να του διδάξει.
- Μια επίσης σπουδαία διδακτική τεχνική είναι η δραματοποίηση, όπου είναι δυνατόν να συμβεί. Έτσι π.χ. μπορεί να εξηγηθεί ο τρόπος με τον οποίο αντιδρούν δυο χημικές ενώσεις αν αυτές παριστάνονται από δύο ζευγάρια μαθητών πιασμένα χέρι – χέρι τα οποία συγκρουόμενα αφήνουν τα χέρια (σπάει ο δεσμός) και αλλάζουν ταίρι (καινούργιος δεσμός).

- Επίσης πολύ σημαντικό είναι να προωθείται η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων με βιωματικό τρόπο όπως π.χ. με επισκέψεις σε μουσεία φυσικών επιστημών, τεχνολογικά κ.λ.π. Φυσικά πριν την επίσκεψη είναι απαραίτητο να γίνεται από τον εκπαιδευτικό εξέταση της καταλληλότητας των εκθεμάτων. Αν δηλαδή προσφέρονται για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος. Στη συνέχεια θα πρέπει να αφιερώνεται πριν την επίσκεψη χρόνος μέσα στην τάξη προκειμένου να ενημερωθούν οι μαθητές για το τι πρόκειται να δουν και να κατανοήσουν το λεξιλόγιο με τις αναγκαίες καινούργιες έννοιες και τις ορολογίες. Καλό είναι επίσης να τους δοθεί φύλλο εργασίας το οποίο θα συμπληρώσουν κατά την επίσκεψή τους στο μουσείο. Η ξενάγηση θα πρέπει να γίνεται στη νοηματική γλώσσα.

Εδώ μπορούμε να προσθέσουμε και ένα δεύτερο παράδειγμα βιωματικής μάθησης:

Έστω ότι πρόκειται να διδαχθεί η έννοια της μέσης θερμοκρασίας ημερήσιας και μηνιαίας καθώς και η αποτύπωσή τους σε γραφική παράσταση. Δίνονται φύλλα εργασίας στα οποία οι μαθητές θα καταγράφουν τις θερμοκρασίες π.χ. στην αίθουσα διδασκαλίας (ελάχιστη – μέγιστη) για ένα μήνα, καθημερινά. Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού θα υπολογίσουν την μέση ημερήσια και την μέση μηνιαία θερμοκρασία και θα κάνουν την γραφική παράσταση. Απαιτείται προσοχή στον τρόπο σύνταξης των φύλλων εργασίας, γι αυτό καλό είναι να υπάρχει ένας σχετικός οδηγός για τον εκπαιδευτικό.

- Όσον αφορά στα μαθηματικά θα πρέπει να υπάρξει μια στροφή από την στεία απομνημόνευση στην κατανόηση βασικών μαθηματικών εννοιών. Επίσης επειδή και πάλι απευθυνόμαστε στο οπτικό κανάλι των μαθητών, θα πρέπει όπου είναι δυνατόν να κάνουμε χρήση γεωμετρικών οργάνων και κατασκευών. Όπως και στις φυσικές επιστήμες έτσι και στα μαθηματικά η ακρίβεια στη χρήση της γλώσσας των μαθηματικών και η ανάλυση και επεξήγησή της είναι απαραίτητη, όπως επίσης η χρήση μαθηματικών παιχνιδιών, μαθηματικού λογισμικού για τους υπολογιστές και video με διερμηνεία στην νοηματική γλώσσα.

- Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο κυριότερος στόχος στη διδασκαλία των μαθηματικών αλλά και των φυσικών επιστημών είναι να βρίσκουμε και να παρέχουμε στους μαθητές εκείνα τα υλικά και εκείνες τις δραστηριότητες που θα τους είναι όσο το δυνατόν πιο προσιτά και τα οποία θα πρέπει να μην είναι προφορικά αλλά να δίνουν ερεθίσματα και να διεγείρουν το ενδιαφέρον τους ώστε να επιζητούν όλο και περισσότερο την γνώση.

Η πορεία του κάθε μαθήματος μπορεί να αξιολογείται από τον εκπαιδευτικό μέσα από κατάλληλα tests και εκπαιδευτικά παιχνίδια ή δραστηριότητες. Ο εκπαιδευτικός γενικά γνωρίζοντας τη σημασία του κοινωνικού έργου που επιτελεί και χρησιμοποιώντας την εμπειρία, την φαντασία, την εφευρετικότητα και την αγάπη για τη δουλειά του έχει τη δυνατότητα, το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση να συμπληρώσει και να επεκτείνει όλα τα παραπάνω προτεινόμενα προς επίτευξη των σκοπών της εκπαίδευσης.

Για την εφαρμογή όμως οποιασδήποτε διδακτικής τεχνικής είναι απαραίτητη στο ξεκίνημα κάθε μαθήματος να αναπτύσσεται η κατάλληλη σχέση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών του τμήματος ώστε μέσα από την γνωριμία και την από κοινού θέσπιση κανόνων που θα πρέπει όλη η ομάδα να σέβεται και να τηρεί (π.χ. αλληλοσεβασμός, αλληλοβοήθεια, εργατικότητα, προσοχή κ.α.), θα προχωρήσει στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή των διδακτικών τεχνικών.

5.8.4. Προτεινόμενη υλικοτεχνική υποδομή

1. Βιβλία βοηθητικά για τους μαθητές.
2. Βιβλία βοηθητικά για τους δασκάλους
3. Δημιουργία video με διερμηνεία στη νοηματική.
4. Δημιουργία Cd – Rom με ορολογία στην νοηματική

5. Αίθουσα με τις εξής προδιαγραφές:

A) Πάγκους εργασίας για τους μαθητές, 4 ατόμων, που να φέρουν στη μέση υποδοχή για τα υλικά και επικλινή επιφάνεια για τοποθέτηση πινάκων, ετικετών κ.τ.λ.

B) Καρέκλες ρυθμιζόμενου ύψους και περιστρεφόμενες, που θα διευκολύνουν την συνεχή οπτική επαφή των μαθητών μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτικό.

Γ) Πίνακας ο οποίος να φέρει δύο πλαϊνά αυλάκια μέσα στα οποία θα ξετυλίγεται οθόνη λευκή για προβολές

Δ) Μικρή βιβλιοθήκη

Ε) Τουλάχιστον δύο ηλεκτρονικούς υπολογιστές

ΣΤ) Βιντεοπροβολέας που να συνδέεται με τον υπολογιστή

Z) Τηλεόραση και video

H) Ντουλάπι για διάφορα μικρό – υλικά αναλώσιμα και μη και για την φύλαξη των video και cd - rom

6. Δυνατότητα παραγωγής έγχρωμων φωτοτυπιών.

5.9. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

5.9.1. Εισαγωγή

Σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι μεταβλητές όπως το φύλο, ο βαθμός ακουστικής απώλειας και ο τύπος της εκπαιδευτικής δομής δεν έχουν θετική συσχέτιση με τη χαμηλή απόδοση των κωφών παιδιών στα μαθηματικά. Αντιθέτως, οι περισσότερες έρευνες και μελέτες επισημαίνουν ότι η γλωσσική ανάπτυξη αποτελεί τον πυρήνα των δυσκολιών που έχουν τα κωφά παιδιά στο μάθημα των μαθηματικών (Gregory, 1998).

- Γιατί είναι σημαντικό για τους μαθητές με προβλήματα ακοής να σχηματίζουν και να αναπτύσσουν, όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένα, τις έννοιες των μαθηματικών;
- Ποιες είναι οι γλωσσικές δυσκολίες που επηρεάζουν αρνητικά την απόδοση των κωφών παιδιών στα μαθηματικά;
- Ποιες παραμέτρους πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ο εκπαιδευτικός προκειμένου να βοηθήσει με έναν ολιστικό τρόπο το κωφό μαθητή του στα μαθηματικά;
- Μπορούμε να εφαρμόσουμε κάποια μεθοδολογία, ώστε να ενισχύονται οι μηχανισμοί αντίληψης των κωφών παιδιών μέσω επιπέδων κατανόησης στα μαθηματικά;

5.9.2. Γιατί μαθηματικά;

Έρευνες και μελέτες, έχουν δείξει ότι η ανάπτυξη και δόμηση μαθηματικών εννοιών ευνοεί την ανάπτυξη ικανοτήτων. Επισημαίνονται οι εξής πέντε περιοχές ανάπτυξης βασικών ικανοτήτων:

α) οπτικές ικανότητες, όπου σύμφωνα με αυτές οι μαθητές θα μπορούν να χτίσουν έναν αντιληπτικό χάρτη (conceptual map) του «περιβάλλειν» και «περιβάλλεσθαι»

β) λεκτικές ικανότητες (λεξιλόγιο, ορισμοί, διατύπωση)

γ) σχεδιαστικές ικανότητες (χαρτογράφηση του χώρου μέσω σχεδίων ή διαγραμμάτων)

δ) λογικές ικανότητες (ανάλυση και σύνθεση) και

ε) εφαρμοσμένες ικανότητες (πρακτικές εφαρμογές στην καθημερινή ζωή)

Παράλληλα, έχει επισημανθεί ότι η κατανόηση και δόμηση μαθηματικών εννοιών, ιδιαιτέρως εκείνων της γεωμετρίας, αποτελεί βασικό εφόδιο για τους εξής λόγους:

α) στο καθημερινό μας λεξιλόγιο περιέχονται πολλοί μαθηματικοί όροι όπως για παράδειγμα, παράλληλες ή κάθετες γραμμές, ευθείες, τετραγωνικό ή κυκλικό οικοδόμημα, εκφράσεις όπως «στρίψε δεξιά ή αριστερά σε αυτή τη γωνία», ή περιγραφές αντικειμένων όπως «το τραπέζι είναι ορθογώνιο ή τετραγωνικό» ή «τα πλακάκια του πατώματος είναι τετράγωνα» κ.α.

β) στην ανάγνωση χαρτών χρησιμοποιούνται αρκετοί μαθηματικοί όροι και σύμβολα όπως τελείες για αναγνώριση πόλεων, καμπύλες ή γραμμές για αναπαράσταση δρόμων, ευθύγραμμα τμήματα για αναπαράσταση πολιτικών συνόρων κ.α. και

γ) διευκολύνει την ανάπτυξη διαστηματικής αντίληψης/κατανόησης του χώρου (spatial apprehension), πράγμα πολύ χρήσιμο για τους κωφούς αφού η νοηματική γλώσσα χαρακτηρίζεται ως οργανωμένη οπτικο-χωρική γλώσσα (visually-spatially-organised language) (Gregory, 1998).

Τα παραπάνω δικαιολογούν τη σπουδαιότητα της κατανόησης και καλλιέργειας βασικών μαθηματικών εννοιών, ειδικότερα στα παιδιά με σοβαρά προβλήματα ακοής, μια και η «τοπολογία» της νοηματικής γλώσσας φαίνεται να έχει συγγένεια με την «τοπολογία» των μαθημα-

τικών, αφού η πρώτη, μεταφέρει πληροφορίες σχετικά με μέγεθος, τοποθεσία, χωρικές διαστάσεις και αιτιακές σχέσεις, πράγματα που είναι εντελώς οικεία στη δεύτερη.

5.9.3. Γλωσσικές δυσκολίες

Αναφέρουμε επιγραμματικά τις δυσκολίες και τις ελλείψεις που εμφανίζονται στην εκπαίδευση των κωφών παιδιών σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο των μαθηματικών:

- Εμφανίζεται έλλειψη στις προμαθηματικές έννοιες. Οι ακούοντες λαμβάνουν μια απειρία ακουστικών μηνυμάτων της καθημερινότητας όπου συνεχώς διαχέονται φράσεις που ενέχουν μαθηματικές έννοιες (όπως επισημάνθηκε και παραπάνω), ενώ οι κωφοί όχι.
- Υπάρχει δυσκολία κατανόησης συνδέσμων και άλλων λειτουργικών λέξεων, η οποία μεταφερόμενη στη γλώσσα των μαθηματικών σημαίνει δυσκολία κατανόησης λογικών σχέσεων της πραγματικότητας (π.χ. εάν.....τότε, τότε και μόνο τότε, άρα κλπ).
- Δεν έχει αποδοθεί ακόμη αποτελεσματικά όλη η μαθηματική συμβολογραφία στη νοηματική γλώσσα, με αποτέλεσμα να υπάρχει αρκετός αυτοσχεδιασμός στην απόδοσή τους και οι κωφοί πέραν του γεγονότος ότι πολύ πιθανά να μην έχουν κατανοήσει τη συγκεκριμένη μαθηματική έννοια, να μην μπορούν να επικοινωνήσουν και μεταξύ τους σε σχετικά ζητήματα μαθηματικών.
- Το φαινόμενο των ομόηχων λέξεων όταν αυτές αναγνωρίζονται με τη χειλεανάγνωση π.χ. (έξι-έκτη, ένα-εννιά-ενώ, κ.α.)
- Το φαινόμενο των λέξεων που έχουν διάφορα νοήματα. Για παράδειγμα, οξύ, βάση, διαφορά, τετράγωνο, κύβος κλπ.
- Μαθηματικοί τύποι και φόρμουλες που πιθανά αποτελούν «ακατανόητα σχήματα» για τα κωφά παιδιά

Δυσκολίες σε σύνθετες λειτουργίες

- Της σύγκρισης (comparison)
- Της διατήρησης της ύλης και του ποσού (conservation)
- Της διάταξης (seriation)

5.9.4. Μια ολιστική θεώρηση

Τα βασικά χαρακτηριστικά της απόκτησης μαθηματικών δομών, που αποτελούν άξονες προσανατολισμού για οποιαδήποτε εκπαιδευτική παρέμβαση στο χώρο των παιδιών με προβλήματα ακοής θα έπρεπε να επισημαίνονται και να υπερτονίζονται τόσο για την αναγκαιότητα διαφοροποίησης του αναλυτικού προγράμματος, όσο και για την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής παρέμβασης και τη διαδικασία της αξιολόγησης.

Οι ιδιαιτερότητες και η φύση των δυσκολιών, όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω για τη σύνθεση των μαθηματικών εννοιών συνδέονται άμεσα με γλωσσικά, πολιτικά και πολιτισμικά στοιχεία. Συνεπώς ένας εκπαιδευτικός θα πρέπει να θεωρεί ότι η καλλιέργεια της μαθηματικής αντίληψης στα κωφά παιδιά είναι πολυδιάστατη και εξαρτάται από τους εξής παράγοντες:

1. Ενεργητική συμμετοχή του κωφού παιδιού (καλή όραση, εστιασμένη προσοχή κλπ)
2. Αρτιότητα της νοηματικής του εκπαιδευτικού
3. Ο βαθμός της γλωσσικής δυσκολίας του μαθητή.
4. Η προϋπάρχουσα γνώση του κωφού παιδιού (τα ήδη υπάρχοντα γνωστικά δομήματά του).
5. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες λαμβάνει χώρα η εκπαιδευτική διαδικασία.

Τα παραπάνω σημεία δεν είναι μονοσήμαντα ορισμένα. Συνθέτουν όμως ένα πλαίσιο αναφοράς (perceptual context), το οποίο εξαρτάται από τους παραπάνω παράγοντες. Είναι απαραίτητο δε να βελτιώνονται και να καλλιεργούνται συστηματικά και οι έξι παραπάνω παράγοντες, προκειμένου να έχουμε τις σωστές αναπαραστάσεις των μαθηματικών εννοιών στα κωφά παιδιά. Αν η συνισταμένη είναι η ολοκληρωμένη σύνθεση (σύλληψη και κατανόηση) μιας μαθηματικής έννοιας, τότε τα παραπάνω έξι «στοιχεία» μπορούν να θεωρηθούν/ονομαστούν ως συνιστώσες, για ένα τέτοιο γνωστικό αποτέλεσμα.

5.9.5. Επίπεδα κατανόησης

Έχοντας υπόψη τις συνιστώσες της γνωστικής δομής για το σχηματισμό μιας μαθηματικής έννοιας, ο διδάσκων/ουσα, μπορεί συνεχώς να συνδέει το μάθημα των μαθηματικών με άλλα μαθήματα όπως της φυσικής αγωγής, της οδικής συμπεριφοράς, των εικαστικών, με πράγματα δηλαδή που συνδέονται άμεσα με την καθημερινότητα των κωφών παιδιών για να μην φαίνεται το μάθημα των μαθηματικών ασύνδετο και άσχετο με τη ζωή και δεν κινεί το ενδιαφέρον (πολυθεματική προσέγγιση).

Θα συνιστούσαμε στον εκπαιδευτικό να χρησιμοποιεί κάποια γενικότερη μεθοδολογία ως προς τη διδασκαλία των μαθηματικών και να προσπαθεί να διακρίνει τα επίπεδα κατανόησης των κωφών παιδιών. Ειδικότερα, αν οι γλωσσικές δυσκολίες που εμφανίζονται στα μαθηματικά μπορούσαν να επισημανθούν και να ταξινομηθούν σε κάποια επίπεδα κατανόησης (χωρίς να σημαίνει ότι αυτά τα επίπεδα δεν αλλάζουν ή δεν αλληλοκαλύπτονται), τότε ο εκπαιδευτικός θα μπορεί να οργανώσει το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (ΕΕΠ) του κωφού παιδιού, εστιάζοντας στα αδύνατα σημεία και θέτοντάς τα ως βραχυπρόθεσμους στόχους. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει μια διάκριση επιπέδων κατανόησης θα μπορούσε να είναι η εξής:

Επίπεδο 0 – Αναγνώριση: Σε αυτό το επίπεδο ο μαθητής/τρια χρησιμοποιεί τυπικό μαθηματικό λεξιλόγιο χωρίς να κατανοεί τις έννοιες εις βάθος.

Επίπεδο 1 – Ανάλυση: Ο μαθητής/τρια ερευνά και ανακαλύπτει τις ιδιότητες ενός σχήματος (με τη χρήση οποιουδήποτε γεωμετρικού οργάνου) ή τις ιδιότητες μιας μαθηματικής έκφρασης. Η κάθε μία ιδιότητα εμφανίζεται ως ξεχωριστή «αλήθεια» και συνήθως δεν παρατηρείται συσχέτισή τους.

Επίπεδο 2 – Διάταξη: Ο μαθητής/τρια μέσω λογικών βημάτων συνδέει τις ιδιότητες των σχημάτων ή των μαθηματικών προτάσεων που έχει ανακαλύψει ο ίδιος, δίνοντας κάποιες εξηγήσεις. Θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να ζητά κάθε φορά από το παιδί το «γιατί» και το «πώς» για να μπορέσει να καταλάβει τον τρόπο που έχει συνθέσει το κωφό παιδί το αντιληπτικό του πλαίσιο για τη συγκεκριμένη μαθηματική έννοια.

Επίπεδο 3 - Συμπερασματική Λογική: Αρχίζει και γίνεται περισσότερο σαφής στο μαθητή/τρια ο λόγος ύπαρξης και χρήσης αξιωμάτων και θεωρημάτων στα μαθηματικά. Για παράδειγμα, η χρήση κατάλληλου κριτηρίου ισότητας τριγώνου προκειμένου να αποδειχθούν ότι δύο τρίγωνα είναι ίσα.

Επίπεδο 4 - Μαθηματική Λογική: Το επίπεδο αυτό αφορά στην ανάλυση και σύνθεση λογικών προτάσεων και σχέσεων. Στο επίπεδο αυτό στοιχεία της μαθηματικής ανάλυσης κάνουν την εμφάνισή τους καθώς και οι εσωτερικές συνδέσεις μεταξύ τομέων στα μαθηματικά, όπως η Αναλυτική Γεωμετρία με την Ευκλείδεια Γεωμετρία.

Κάθε επίπεδο κατανόησης μπορεί να αναλυθεί σε πολλαπλά αναπτυξιακά επίπεδα. Όταν ο εκπαιδευτικός θέλει να διδάξει την αθροιστική ιδιότητα στους φυσικούς αριθμούς μπορεί να ακολουθήσει την ανάλυση έργου (task analysis) για να το πετύχει.

Για παράδειγμα:

Άθροισμα χρησιμοποιώντας τους πρώτους 5 αριθμούς

Σωστή χρήση και κατανόηση των συμβόλων της άθροισης και της ισότητας

Άθροισμα των πέντε πρώτων φυσικών αριθμών σε κατακόρυφη διάταξη

Άθροισμα των πέντε πρώτων φυσικών αριθμών σε οριζόντια διάταξη

Άθροισμα της επόμενης πεντάδας αριθμών (από 5 έως και το 10) κλπ

Έχοντας καθορίσει κάποια γενικά επίπεδα κατανόησης ο δάσκαλος/α, θα μπορεί να επέμβει και να βοηθήσει ουσιαστικότερα τους μαθητές και ειδικότερα εκείνους που έχουν σοβαρά προβλήματα ακοής. Παρόλα αυτά, πολλές φορές η κατανόηση από μέρος των παιδιών δεν ακολουθεί μια αυστηρή διατακτική ακολουθία. Αντιθέτως, παρουσιάζει συχνά παλινδρομήσεις από το ένα επίπεδο κατανόησης στο άλλο, πράγμα που έκανε πολλούς ερευνητές να ασκήσουν μία κριτική στην αυστηρή διάκριση που φαίνεται να έχουν τα επίπεδα κατανόησης στο παραπάνω μοντέλο. Για αυτό το λόγο πολλοί ερευνητές τονίζουν τη χρησιμότητα του διαλόγου μέσα στην τάξη ως μέσο για τη διαλεύκανση εννοιών και επιπέδων κατανόησης.

5.9.6. Ενδεικτικές Δραστηριότητες για τα μαθηματικά Δημοτικού

Αριθμοί και Πράξεις

Χρήση πραγματικών αντικειμένων (πχ κέρματα, φρούτα, μπαλίτσες, κάρτες, ξυλομπογιές, βώλοι κλπ) για την έννοια του συνόλου και την απαρίθμηση στοιχείων.

Καρτέλες, αριθμητήρια, ξυλάκια διαφορετικού μήκους για να πειραματιστούν τα παιδιά με την ταξινόμηση κατά αύξουσα και φθίνουσα σειρά, βάρακια διαφορετικού βάρους για να συσχετίζουν το αυξανόμενο βάρος με την αύξηση των αριθμών και αντιστρόφως

Με τα παραπάνω μπορεί ο κωφός μαθητής να προσεγγίσει τις έννοιες της πρόσθεσης και αφαίρεσης. Με τον πολλαπλασιασμό μπορεί για παράδειγμα να χρησιμοποιήσει την κίνηση. Πηγαίνει 3 φορές και τοποθετεί σε μια συγκεκριμένη θέση 2 πράγματα κάθε φορά. Γίνεται προσπάθεια της απόδοσης της λέξης φορές (3 φορές το 2) και διαχωρισμό της από την εννοιολογική της διάσταση στην καθημερινότητα.

Γεωμετρία

Πολλές λέξεις στη γεωμετρία είναι σύνθετες και κατά συνέπεια μπορούν να αποδοθούν νοηματικά σχετικά εύκολα, ανάλογα με το περιεχόμενό τους.

Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- ισοσκελές (ίσα σκέλη) τρίγωνο,
- υποτείνουσα (υπό + τείνω, πλευρά απέναντι από την ορθή),
- σκαληνό (λοξό, πλευρές άνισες),
- ρητός αριθμός (αυτός που μπορεί να ειπωθεί),
- άρρητος (αυτός που δεν μπορεί να ειπωθεί),
- μιγαδικός (αυτός που αποτελείται από δύο διαφορετικά σύνολα αριθμών) κλπ

Θετικοί και αρνητικοί αριθμοί

Για να εξοικειωθούν τα κωφά παιδιά με τους θετικούς και αρνητικούς αριθμούς χρειάζεται παράλληλα να προσεγγίσουν τα θέματα αυτά βιωματικά μέσα από διάφορα παιχνίδια αλλά και με συμμετοχή ολόκληρου του σώματός τους. Για παράδειγμα βήματα μπροστά από μια γραμμή που θα ορίζεται ως γραμμή αναφοράς θα σημαίνει πρόσθεση, βήματα πίσω θα σημαίνει αφαίρεση. Ο αριθμός των βημάτων θα εκφράζει τον αριθμό αυτό καθαυτό. Όταν με το τέλος της πράξης θα βρίσκονται μπροστά από τη γραμμή αναφοράς, αυτό θα σημαίνει ότι το

πρόσημο του αριθμού (αποτελέσματος) θα είναι θετικό και ο αριθμός των βημάτων θα ταυτίζεται με την απόλυτη τιμή του αριθμού κ.ο.κ.

Επισημάνση στην κατανόηση και απόδοση της μαθηματικής ορολογίας

Συνιστάται μια πιο ελκυστική παρουσίαση των μαθηματικών όρων με τη χρήση έγχρωμων κωδικοποιημένων σελίδων, έτσι ώστε με το ίδιο χρώμα να συνδέονται έννοιες, σύμβολα, λεξιλόγιο και ενδεικτικές δραστηριότητες.

Επίσης, για να αντιμετωπιστούν καλύτερα οι γλωσσικές δυσκολίες και οι ελλείψεις που εμφανίζονται στην εκπαίδευση των κωφών παιδιών (ειδικά με την κατανόηση των λογικών συνδέσμων) σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο των μαθηματικών θα μπορούσε γίνει ο παρακάτω συνδυασμός κατά την εκπαιδευτική διαδικασία:

- Ο διδάσκων/ουσα αποδίδει νοηματικά μια μαθηματική σχέση και οι κωφοί μαθητές την αποδίδουν γραπτά και την εξηγούν.
- Ο διδάσκων/ουσα αποδίδει γραπτά μια μαθηματική σχέση και οι κωφοί μαθητές την αποδίδουν νοηματικά και την εξηγούν.
- Ο διδάσκων/ουσα περιγράφει μια μαθηματική σχέση (έννοια) εξηγώντας την και οι κωφοί μαθητές την ονοματίζουν (δίνουν την αντίστοιχη μαθηματική ορολογία ή σύνολο ορολογιών) και την αποδίδουν νοηματικά.

Τα παραπάνω αποτελούν φάσεις μιας κυκλικής διαδικασίας και περιλαμβάνουν όλους τους δυνατούς συνδυασμούς για τη διδασκαλία μιας μαθηματικής έννοιας. Με τον τρόπο αυτό μπορεί ο διδάσκων/ουσα να κατανοήσει μέχρι ποιο βαθμό τα κωφά παιδιά έχουν αντιληφθεί μια συγκεκριμένη μαθηματική έννοια και να διαμορφώσει κατάλληλα το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα

Σύμφωνα με έρευνες που καταγράφονται στο "The Curriculum and the hearing impaired students. Theoretical and Practical Considerations, 1987) η διαδικασία του project θεωρείται πολύ βοηθητική ιδιαίτερα για τα κωφά παιδιά, γιατί συνδυάζει και συσχετίζει άμεσα τη θεωρία με την εφαρμογή.

Επίσης θεωρείται πολύ χρήσιμη η εντατική ενασχόληση και άσκηση με τις μαθηματικές έννοιες καθώς και η ενασχόλησή τους με υπολογιστικά προγράμματα.

5.9.7. Συμπέρασμα

Θεωρούμε ότι τα επίπεδα κατανόησης αποτελούν ένα καλό εργαλείο πρώτης αξιολόγησης στη χαρτογράφηση της μαθηματικής αντίληψης των κωφών μαθητών. Επίσης είναι καλό να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός ότι δεν είναι απλή υπόθεση το να καταλάβει ένα κωφό παιδί μαθηματικά όταν εξαρτάται από παράγοντες όπως η προσοχή, η όραση, η κίνηση, η στάση, οι γλωσσικές δυσκολίες, η προϋπάρχουσα γνώση και οι συνθήκες (έχουν αναφερθεί και παραπάνω διεξοδικότερα).

Η εκπαιδευτική έρευνα δεν είναι τόσο εκτενής στον πληθυσμό των κωφών μαθητών όσον αφορά τους τρόπους προσέγγισης και τις στρατηγικές που εφαρμόζουν προκειμένου να αναγνωρίσουν και να κατακτήσουν κάποια μαθηματική έννοια. Κατά συνέπεια η παρέμβαση από το εκπαιδευτικό προσωπικό γίνεται καθαρά εμπειρικά χωρίς να έχει κάποια επιστημονική βάση. Το μοντέλο των επιπέδων κατανόησης μπορεί να λειτουργήσει ως αξιόπιστο εργαλείο - χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως είναι πανάκεια για τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην εκπαίδευση-, λαμβάνοντας τον κάθε μαθητή ως ξεχωριστή πραγματικότητα και προσαρμόζοντας πάνω στις ανάγκες του ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα υποστήριξης και παρέμβασης.

6. ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο πληθυσμός των κωφών παιδιών, όπως κάθε πληθυσμός, είναι ανομοιογενής και οι ανάγκες τους ποικίλες. Επομένως ο ρόλος του εκπαιδευτικού των κωφών παιδιών είναι σύνθετος, καθώς ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της πορείας της διδασκαλίας κάθε μαθήματος απαιτεί να ληφθούν υπόψη και να συνυπολογιστούν πολλοί *παράγοντες*, οι πιο σημαντικοί από τους οποίους είναι οι ακόλουθοι:

- Οι ιδιαίτερες ατομικές εκπαιδευτικές ανάγκες κάθε του μαθητή, που ορίζονται και υλοποιούνται με το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του κάθε μαθητή.
- Το περιεχόμενο και οι στόχοι του μαθήματος, οι οποίοι παραμένουν κατά βάση κοινοί με αυτούς της γενικής εκπαίδευσης.
- Η διαθεματικότητα, που αποτελεί βασική διδακτική προσέγγιση για όλα τα γνωστικά αντικείμενα.
- Οι γενικές συνθήκες που επικρατούν στην τάξη, όπως ο αριθμός και η σύνθεση της σχολικής τάξης, η διαθεσιμότητα εποπτικού υλικού, η εξειδίκευση των εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση του κωφού παιδιού κλπ.

Παράλληλα με τους παραπάνω παράγοντες πρέπει να συνυπολογισθούν οι παιδαγωγικές και διδακτικές αρχές της Φιλοσοφίας της *Διγλωσσίας*, σύμφωνα με την οποία έχει σχεδιαστεί το Αναλυτικό Πρόγραμμα, αλλά και κάποιες γενικότερες οδηγίες, που ανταποκρίνονται στις εκπαιδευτικές ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ακολουθήσει αυτές τις αρχές και οδηγίες, προκειμένου να διευκολύνει το διδακτικό του έργο και να ενισχύσει τη μαθησιακή εξέλιξη του κωφού παιδιού:

6.1. Διδακτικές αρχές που βασίζονται στη Διγλωσση Εκπαιδευτική Προσέγγιση για Κωφούς μαθητές

Σύμφωνα με τις βασικές αρχές της Διγλωσσίας, η κύρια γλώσσα της διδασκαλίας και της επικοινωνίας είναι η *ΕΝΓ*, η οποία αποτελεί τη βάση για την απόκτηση της δεύτερης γλώσσας, της Ελληνικής, κυρίως στη γραπτή μορφή της. Ειδικότερα:

- Η εισαγωγή σε κάθε μαθησιακή δραστηριότητα και σε οποιοδήποτε διδακτικό αντικείμενο γίνεται κατ' αρχήν μέσα από τη νοηματική γλώσσα. Για παράδειγμα η συζήτηση με τους μαθητές για τα περιστατικά και τα γεγονότα της καθημερινής ζωής και της επικαιρότητας στην ΕΝΓ δημιουργεί κλίμα ενδιαφέροντος και συνοχής και αφυπνίζει το ενδιαφέρον για τις μαθησιακές διαδικασίες. Αν δεν αναπτυχθεί θετικό και επικοινωνιακό κλίμα στην τάξη, οποιαδήποτε εκπαιδευτική διαδικασία είναι αδύνατη.
- Η κατανόηση και εμπέδωση των εννοιών αποτελεί το βασικό στόχο σε όλα τα μαθήματα. Η κατάκτηση των νέων εννοιών και η εξοικείωση του παιδιού με την ειδική ορολογία που χρησιμοποιείται σε κάθε μάθημα γίνεται κατά βάση μέσα από την ΕΝΓ και το γραπτό λόγο. Κάθε έννοια, ορολογία καθώς και το λεξιλόγιο συζητούνται στην ΕΝΓ, με παράλληλη υποστήριξη με γράψιμο, έντυπα καθώς και εποπτικά υλικά.
- Οι οδηγίες των γραπτών ασκήσεων και των άλλων δραστηριοτήτων εξηγούνται στην ΕΝΓ. Σταδιακά οι μαθητές ενθαρρύνονται να κατανοούν τις γραπτές οδηγίες χωρίς υποστήριξη από τη μητρική τους γλώσσα. Αυτή η μετάβαση πρέπει να γίνεται με πο-

λύ συστηματικό τρόπο και με προσοχή ώστε να μην θυσιαστεί η γνωστική προς όφελος μιας επιφανειακής 'γλωσσικής' προόδου.

- Ο έλεγχος κατανόησης του περιεχομένου του νέου μαθήματος γίνεται με κριτική συζήτηση και ανακεφαλαιωτικές συζητήσεις στη νοηματική και με γραπτές ασκήσεις και εργασίες στην ελληνική.
- Η αξιολόγηση των μαθητών γίνεται στην Ε.Ν.Γ (ερωτήσεις, αναδιήγηση κλπ.) ή μέσα από το γραπτό λόγο. Σε κάθε περίπτωση λαμβάνεται υπόψη πως ο κύριος στόχος είναι να αξιολογηθεί αν τα παιδιά έχουν κατακτήσει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες στο συγκεκριμένο μάθημα και αν έχουν κατακτήσει επομένως τις αντίστοιχες γλωσσικές δεξιότητες (αντιληπτικές και εκφραστικές). Συμβαίνει όμως συχνά, όπως σε πολλά δίγλωσσα παιδιά, το γλωσσικό επίπεδο της δεύτερης γλώσσας τους να μην είναι επαρκές για την κατανόηση και διατύπωση πολύπλοκων εννοιών και σχέσεων. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να γίνει διεξοδικός έλεγχος της κατανόησης και εμπέδωσης στην μητρική γλώσσα, την νοηματική, στην περίπτωση των κωφών παιδιών.

6.2. Προσαρμογές στο μαθησιακό περιβάλλον.

Με κριτήριο τις γενικές εκπαιδευτικές ανάγκες των κωφών μαθητών, ο εκπαιδευτικός συνιστάται να κάνει τις απαραίτητες προσαρμογές στο μαθησιακό περιβάλλον έτσι ώστε το παιδί να έχει πρόσβαση σε αυτό (RNID, 2001). Ειδικότερα:

1. Όσον αφορά στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος της σχολικής τάξης:

- Το περιβάλλον της τάξης πρέπει να είναι διαμορφωμένο ακουστικά με τέτοιο τρόπο, ώστε να διευκολύνει την ακουστική πρόσληψη των πληροφοριών για όσα παιδιά μπορούν να αξιοποιήσουν τις ακουστικές πληροφορίες (χοντρές κουρτίνες, χαλί/πλαστικό δάπεδο, κάλυψη σκληρών επιφανειών με μαλακό υλικό).
- Η θέση του μαθητή πρέπει να του επιτρέπει την οπτική επαφή με τον εκπαιδευτικό και τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης. Για το λόγο αυτό η διάταξη πρέπει να είναι ημικυκλική.
- Χρειάζεται κατάλληλος και επαρκής φωτισμός της τάξης για να διευκολύνει την οπτική επαφή του μαθητή με τον εκπαιδευτικό και τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης.
- Η προτεινόμενη θέση του εκπαιδευτικού είναι κοντά και απέναντι από τους μαθητές, ώστε το στόμα του και ο χώρος που νοηματίζει να είναι ορατός στα παιδιά.

2. Όσον αφορά στη διδασκαλία των μαθημάτων:

- Ο προφορικός λόγος του εκπαιδευτικού πρέπει να είναι καθαρός και ο ρυθμός του κανονικός, αλλά, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, γίνονται επαναλήψεις και αφιερώνεται ο απαιτούμενος χρόνος για την ακουστική πρόσληψη των πληροφοριών.
- Είναι απαραίτητο να παρουσιάζουμε κάθε έναν που μιλάει/νοηματίζει στην τάξη, λέγοντας το όνομά του στην ελληνική ή τη νοηματική ή δείχνοντάς τον.
- Οι ερωτήσεις, οι απαντήσεις και τα σχόλια των μαθητών επαναλαμβάνονται από τον εκπαιδευτικό για να αποφύγουμε τον κίνδυνο να χαθεί κάποια πληροφορία από κάποιον μαθητή, που θα χάσει έτσι το 'νήμα' της διαδικασίας.
- Η παρουσίαση ιστοριών, γεγονότων, νέων εμπειριών, προβλημάτων γίνεται με παραστατικό τρόπο (έκφραση προσώπου, κίνηση και κάθε είδους κατάλληλα εξωγλωσσικά στοιχεία) είτε χρησιμοποιούμε την ελληνική είτε τη νοηματική στη διδασκαλία.

- Η νέα γνώση συνδέεται με τις προηγούμενες εμπειρίες των παιδιών και συνοδεύεται με πλούσιο εποπτικό και διδακτικό υλικό, με σκοπό οι μαθητές να κατανοήσουν τις νέες έννοιες.
- Δίνονται ευκαιρίες για την απόκτηση εμπειριών μέσα από επισκέψεις σε διάφορους χώρους, μουσεία και εκδρομές. Επομένως, η πρόσληψη πληροφοριών, όπου αυτό είναι δυνατόν, γίνεται με άμεση παρατήρηση των αντικειμένων, χώρων, φαινομένων κ.λ.π. Όπου είναι εφικτό, η διδασκαλία ξεκινάει στο άμεσο περιβάλλον, και στη συνέχεια επεκτείνεται, ενισχύεται και εμπλουτίζεται μέσα από το γραπτό κείμενο. Εναλλακτικά, μπορεί να ξεκινήσει από το γραπτό κείμενο και να εμπλουτιστεί ή να επεκταθεί μέσα από την επαφή του παιδιού με το άμεσο περιβάλλον. Η απόκτηση και η εμπέδωση της γνώσης ενισχύεται μέσα από τη βιωματική προσέγγιση.
- Η ενεργοποίηση της προηγούμενης γνώσης ή η κατανόηση της καινούργιας γνώσης ενισχύεται με τη χρήση οπτικού υλικού, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που απαιτείται υπέρβαση στο χώρο και στο χρόνο από το εδώ και το τώρα στο αλλού και στο άλλοτε.
- Τα φυλλάδια εργασίας καθώς και όλες οι σημειώσεις που δίνονται στους μαθητές πρέπει να είναι δακτυλογραφημένα με σαφή και κατανοητή γλώσσα, με υπογραμμισμένες τις λέξεις-κλειδιά και με οπτικές πληροφορίες που βοηθούν την κατανόηση ή συμπλήρωσή τους.
- Είναι σκόπιμο καινούργιες πληροφορίες και γνώσεις να μην εισάγονται ξεκομμένες αλλά να συνδέονται με τα γνωστικά πλαίσια που έχουν είδη κατακτήσει οι μαθητές. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ότι πολλές από τις πληροφορίες, έννοιες και σχέσεις που παρουσιάζει, πολλοί κωφοί μαθητές τις αντιμετωπίζουν γνωστικά για πρώτη φορά. Για παράδειγμα όταν διδάσκουμε την υπεριώδη ακτινοβολία δεν πρέπει να θεωρούμε δεδομένη την στοιχειώδη, τουλάχιστον, γνωστική υποδομή που έχουν οι ακούοντες μαθητές για το θέμα αυτό από προηγούμενα ακούσματα, διαβάσματα και συζητήσεις. Για τους κωφούς μαθητές είναι πολύ πιθανόν, ιδίως στις μικρές ηλικίες και πριν αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας στην ελληνική νοηματική γλώσσα, να αντιμετωπίζουν το θέμα της υπεριώδους ακτινοβολίας που εισάγει ο εκπαιδευτικός, για πρώτη φορά.
- Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κατανόηση και εμπέδωση των εννοιών, γιατί οποιαδήποτε παράλειψη δημιουργεί γνωστικά κενά. Συγκεκριμενοποιούνται και διασαφηνίζονται βασικές έννοιες μέσα από οπτικές πληροφορίες, με την ΕΝΓ και το γραπτό λόγο, όταν η άμεση πραγματικότητα δεν προσφέρεται γι' αυτό ή είναι απρόσιτη. Γίνεται επίσης έλεγχος, για να εντοπισθούν έννοιες που δεν έχουν κατανοηθεί. Σ' αυτήν την περίπτωση η ανατροφοδότηση μέσω της ΕΝΓ είναι απαραίτητη.
- Η χρήση οπτικών βοηθημάτων, όπως εικόνων, του πίνακα, των σχεδιαγραμμάτων, διαφανειών, πειραμάτων, αντικειμένων, βιβλίων, χαρτών είναι σημαντική για την κατάκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων.
- Τα οπτικά βοηθήματα που έχουν κάποια γενική χρήση στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη, όπως κάποιες οδηγίες σχετικά με την επίλυση προβλημάτων ή μία λίστα λεξιλογίου ή ο εννοιολογικός χάρτης, γράφονται στον πίνακα και αναρτώνται σε εμφανές σημείο της τάξης. (Με τον ίδιο τρόπο οι επαναλαμβανόμενες ακουστικές πληροφορίες στην τάξη, ανακαλούν το σχετικό γνωστικό υπόβαθρο των ακουόντων μαθητών).
- Η προσεκτική παρατήρηση των οπτικών βοηθημάτων και η ανάλυση των στοιχείων που τις αποτελούν βοηθάει στη νοερή αναπαράσταση των γεγονότων και στην κατανόηση των σχέσεων ενός προβλήματος.
- Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει και εξηγεί τη χρήση των οπτικών βοηθημάτων και σταδιακά ενθαρρύνει τα παιδιά να τα χρησιμοποιήσουν. Ειδικότερα, τα παιδιά παροτρύνονται να παρατηρούν τις εικόνες, να ανατρέχουν στα κείμενα και να διατυπώνουν τυχόν απορίες, εντυπώσεις, υποθέσεις, συγκρίσεις και να συζητούν πάνω στο περιεχόμενό τους. Επίσης, κάθε θέμα (κείμενο, ιστορία, γεγονός) πρέπει να συνοδεύεται

από εικόνες ή σχεδιαγράμματα, τα οποία εξυπηρετούν συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. Τέλος, δίνεται ο απαιτούμενος χρόνος, ώστε να μπορέσει ο μαθητής να αξιοποιήσει κατάλληλα τα οπτικά βοηθήματα.

- Η σύγχρονη τεχνολογία αξιοποιείται ως μέσο για την επίτευξη των διδακτικών στόχων και ιδιαίτερα η τηλεόραση, το επιδιασκόπιο και ο ηλεκτρονικός υπολογιστής. Ειδικά, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής δίνει πολλαπλές δυνατότητες για την αναζήτηση πληροφοριών και την καλλιέργεια πολλών δεξιοτήτων μέσα από τη χρήση του κατάλληλου λογισμικού και του διαδικτύου. Επίσης, η χρήση του βίντεο είναι ιδιαίτερα σημαντική μέσα από την προβολή υποτιτλισμένων βιντεοταινιών με περιεχόμενο που εντάσσεται στο πλαίσιο του μαθήματος ή την προβολή βιντεοταινιών πρόσφατων και παλιότερων δραστηριοτήτων των παιδιών (εκδρομή, επίσκεψη), που συνδέονται με το μάθημα.
- Οι διδακτικές ενέργειες για την επίτευξη των στόχων, συζητιούνται με τους μαθητές, καταγράφονται στον πίνακα δραστηριοτήτων και αναρτώνται σε εμφανές σημείο της τάξης. Διαγράφονται από τους μαθητές οι δραστηριότητες που έχουν ολοκληρωθεί.
- Ανάλογα με τη σύνθεση της τάξης, δημιουργούνται συνθήκες που ευνοούν την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών μέσα από τη συνεργατική μάθηση σε μικρές ομάδες των 3-4 μαθητών.
- Καλλιεργείται η αυτενέργεια των μαθητών με σκοπό να φτάνουν μόνοι τους στην ανακάλυψη, στην απάντηση ερωτημάτων και την επίλυση πρακτικών θεμάτων. Οι μαθητές αλληλεπιδρούν με πληροφορίες, υλικά, καταστάσεις, σχέσεις, φαινόμενα και γεγονότα, θέτουν στόχους και με την διακριτική αλλά προγραμματισμένη υποστήριξη από τον εκπαιδευτικό αποκτούν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων.
- Οι δραστηριότητες των διδακτικών στόχων μπορεί να διαφοροποιηθούν ανάλογα με τις δυνατότητες του κάθε μαθητή.
- Δίνεται ευκαιρία για δραματοποίηση με ιδιαίτερη έμφαση στους πρότυπους ρόλους προσώπων πραγματικών, μυθικών και ιστορικών χαρακτήρων.
- Σε κάθε μάθημα χρησιμοποιείται ένα λεξιλόγιο με την ειδική ορολογία του συγκεκριμένου μαθήματος (π.χ. μαθηματικοί, φυσικοί, γεωγραφικοί, ιστορικοί κλπ. όροι), το οποίο πρέπει να είναι κοινό για όλα τα σχολεία, ώστε να υπάρχει ένα κοινά αποδεκτό λεξιλόγιο μεταξύ όλων των κωφών παιδιών και των εκπαιδευτικών. Η διαδικασία της καθιέρωσης λεξιλογίου επιστημονικής ορολογίας στην ελληνική νοηματική γλώσσα είναι ένα σημαντικό ζήτημα της εκπαίδευσης των κωφών και χρειάζεται να γίνεται με επιστημονικό και σύμφωνα με τους κανόνες της γλωσσολογίας τρόπο.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Akamatsu, C.T. (1988). Summarising stories: The role of instruction in text structure in learning to write. *American Annals of the Deaf*, 133, 294-302.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Bure, M. και Bonder, F. (2000). *The Royal Institute for the Deaf "H.D. Gyt"- A Few Years beyond the Threshold towards Bilingual Education*. Sydney: ICED.

Carney, E. A., και Moeller, M. P. (1998). Treatment efficacy: Hearing loss in children. *Journal of Speech, language and Hearing Research*, 41, 561-584.

Chomsky, N. 1984. *Μορφή και Νόημα στις Φυσικές Γλώσσες*, Μετ. Μ. Μακριδη, Αθήνα, Έρασμος.

Cummins, J. 1984. *Bilingualism and Special Education. Issues in Assessment and Pedagogy*. San Diego CA: College Hill Press.

ΦΕΚ (Τεύχος δεύτερο, αρ. φ. 303 13\4\03) ΔΕΠΠΣ, ΑΠΣ Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, ΥΠΕΠΘ

Dobson, L. (1989). Connections in Learning to Write and Read: A Study of Children's Development through Kindergarten and First Grade. Στο Mason, J.M. (Eds) *Reading and Writing Connections*. Boston: Allyn and Bacon.

Fitzgerald, J. (1989). Enhancing two related thought processes: Revision in writing. *The Reading Teacher*, 42, 124-129.

Gaustad, M. (2000). Morphographic analysis as a word identification strategy for deaf readers. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 5, 60-80.

Graves, M. και Prenn, M. (1986). Costs and benefits of various methods of teaching vocabulary. *Journal of Reading*, 29, 596-602.

Gregory, S. (1995). Bilingualism and the Education of Deaf Children. Στο Knight, P. και Swanwick, R. (Εκδ.). *Bilingualism and the Education of Deaf Children: Advances in Practice*. Leeds: The University of Leeds.

Griffith, R.L. και Ripich, D.N. (1988). Story structure recall in hearing-impaired learning-disabled and non-disabled children. *American Annals of the Deaf*, 133, 43-50.

Hansen, B. (1989). *Trends in the Progress toward Bilingual Education of Deaf Children in Denmark*. Copenhagen, DK: Center for Total Communication.

Harrison, M. F. (1994) Preparing the Individualized Family Service Plan. Στο Roush, J. και Matkin, N.D. (Eds). *Infants and Toddlers with Hearing Loss. Family Centered Assessment and Intervention*, Baltimore MD: York Press.

Holt, J. (1993). Stanford Achievement Test – 8th edition: Reading comprehension subgroup results. *American Annals of the Deaf*, 138, 172-175.

Klass, C. S. (1996). *Home Visiting. Promoting Healthy Parent and Child development*, Baltimore, Maryland: Paul Brookes Publishing Co.

Κουρμπέτης, Β. 1997. Κοινωνική και Συναισθηματική Ανάπτυξη των Κωφών Παιδιών-Κοινωνική Εργασία, 45, 27-35

Kyle, J.G. και Allsop, L. (1982). Communicating with young deaf people. *Teacher of the deaf*, 6, 89-95.

Λαμπροπούλου, Β. (1993). Η Εξέταση της γραπτής γλώσσας των κωφών μαθητών. *Γλώσσα*, 30, 40-50.

Λαμπροπούλου, Β. (1999). Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών και Ειδικών Επιστημόνων ΣΜΕΑ Κωφών και Βαρηκόων. Εκπαιδευτικά Πακέτα Επιμόρφωσης, Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών

Λαμπροπούλου, Β. (2001). *Πολιτισμικές και Εκπαιδευτικές Ανάγκες του Κωφού Παιδιού*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών

Mandler, J.M. and Johnson, N.S. (1977). Remembrance of things parsed: Story structure and recall. *Cognitive Psychology* 9, 111-151.

Meadow-Orlans, K. (1994). Stress, support and deafness: Perceptions of infants' mothers and fathers. *Journal of Early Intervention*, 18, 91-102.

Meadow-Orlans, K., Mertens, D., και Sass-Lehrer, M. (2003). *Parents and their deaf children: The early years*. Washington, DC: Gallaudet University Press.

Moeller, M., Osberger, M., McConkey, A., και Eccarius, M. (1981). Some language skills of the students in the residential school for the deaf. *Journal of the American Deafness and Rehabilitation Association* 14, 83-111.

Moeller, M.P. (2000). Early Intervention and language development in children who are deaf and hard of hearing. *Pediatrics*, 106 (3), E43.

Moore, D. 1996. *Educating the Deaf: Psychology, Principles and practice*. Boston: Houghton Mifflin, 4th Edition.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Norden, K., Tvingstedt, A-L. και Heiling, K. (1989). *A Longitudinal Study of Deaf Children*. Occasional paper. Malmo, Sweden: Lund University, Department of Education Research

Ogden, P.W. (1998). *The Silent Garden: Raising your Deaf Child*. Washington, D.C.: Gallaudet University Press.

Padden, C., και Humphries, T. (1988). *Deaf in America: Voices from a culture*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Padden, C.A. (1996). Early Bilingual Lives of Deaf Children. Στο Parasnis, I. (Eds). *Cultural and Language Diversity and the Deaf Experience*. New York: Cambridge.

Παντελιάδου, Σ. (2000). *Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη: Τι και γιατί*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Paul, P. (1988). *Literacy & Deafness: The development of reading, writing and literate thought*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Paul, P. και Gustafon, G. (1991). Hearing-impaired students' comprehension of high-frequency multimeaning words. *Remedial and Special Education*, 12 (4), 52-62.

Paul, P. και Quigley, S. (1994). *Language and Deafness*. San Diego, CA: College-Hill Press.

Pearson, P.D. και Spiro, R.J. (1982). Towards a Theory of Reading Comprehension Instruction. In K.G. Butler and G.P. Walach (Eds.). *Language Disorders and Learning Disabilities*. Rockville, MD: Aspen.

Perfetti, C. και Sandak, R. (2002). Reading optimally builds on spoken language: Implications for deaf readers. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 5, 32-50.

Quigley, S.P. και Power, D. (1972). *The Development of Syntactic Structures in the Language of Deaf Children*. Urbana, IL: Institute for Research of Exceptional Children.

RNID (2001). *Promoting access to the curriculum*. London

Rottenberg, C.I. και Searfoss, L.W. (1992). Becoming literate in a preschool class: Literacy development of hearing-impaired children. *Journal of Reading Behaviour*, 24, 463-479.

Sass-Lehrer, M., (2003). Programs and services. Στο B. Bodner-Johnson & M. Sass-Lehrer (Eds), *The Young Deaf and Hard of Hearing Child. A Family-Centered Approach to Early Intervention*, Baltimore, Maryland: Paul Brookes Publishing Co.

Schirmer, B.R. (2000). *Language & Literacy Development in Children who are Deaf*. Boston: Allyn and Bacon.

Shanahan, T. (1980). The impact of writing instruction on learning to write. *Reading World, 19, 357-368*.

Shein, J. (1989). *At Home Among Strangers*. Washington D.C.: Gallaudet University Press.

Stahl, S. (1986). Three principles of effective vocabulary instruction. *Journal of Reading, 29, 662-668*.

Svartholm, K. (1994). Second Language Learning in the Deaf. Στο Ahlgren, I. και Hyltenstam, K. (Eds). *Bilingualism in Deaf Education: Proceedings of the International Conference on Bilingualism in Deaf Education. International Studies on Sign Language and Communication of the Deaf. 27*. Hamburg: Signum Press.

Swanwick, R. (1995). Deaf Children's Strategies for Learning English-How do They Do It? Στο Knight, P. και Swanwick, R. (Eds.). *Bilingualism and the Education of Deaf Children: Advances in Practice*. Leeds: The University of Leeds.

Tierney, R.J. και Pearson, P.D. (1983). Towards a composing model of reading. *Language Arts 60, 568-580*.

Winton P. J., και Bailey D. B., (1994). Becoming family Centered. Strategies for Self-Examination. Στο Roush, J. και Matkin, N.D. (Eds). *Infants and Toddlers with Hearing Loss. Family Centered Assessment and Intervention* Baltimore MD: York Press

Wolk, S και Allen, T.E. (1984). A 5-year follow-up of reading comprehension achievement of hearing-impaired students in special education programs. *The Journal of Special Educational Research, 18, 161-176*.

Yoshinaga-Itano, C., (2003). From screening to early identification and intervention: Discovering predictors to successful outcomes for children with significant hearing loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 8(11), 11-30*.